

P. OVIDII NASONIS

OPERA OMNIA.

TEXTUM

AD CODICUM LIPSIENSIUM

ALDINARUMQUE FIDEM

ACCURATE RECOGNOVIT

CARQL. HERM. WEISE.

NOVA EDITIO STEREOTYPA C. TAUCHNITIANA.

TOMUS II.

METAMORPHOSEON LIBRI XV.

NOVA IMPRESSIO.

LIPSIAE

SUMPTIBUS OTTONIS HOLTZE.

1868.

IMPRESSERUNT METZGER & WITTIG, LIPSIAE.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBRI XV.

NASONIS EPIGRAMMA.
Trist. I, 7, 35—40.

Orba parente suo quicunque volumina cernis,
his saltem nostra detur in urbe locus!
Quoque magis faveas, non sunt haec edita ab ipso,
sed quasi de domini funere rapta sui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
emendaturus, si licuisset, eram.

LIBER PRIMUS.

In nova fert animus mutatas dicere formas
corpora. Di, coeptis, nam vos mutastis et illas,
adspirate meis, primaque ab origine mundi
ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare et terras et, quod tegit omnia, coelum
unus erat toto naturae vultus in orbe,
quem dixere chaos, rudis indigestaque moles,

nec quidquam nisi pondus iners; congestaq eodem
non bene iunctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
nec nova crescendo reparabat cornua Phoebe,
nec circumfuso pendebat in aëre tellus
ponderibus librata suis, nec brachia longo
margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque fuit tellus, illic et pontus et aër.
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
lucis egens aër: nulli sua forma manebat,
obstabatque aliis aliud, quia corpore in uno
frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
mollia cum duris, sine pondere habentia pondı
Hanc deus et melior litem natura diremit:
nam coelo terras, et terris abscidit undas,
et liquidum spisso secrevit ab aëre coelum.
Quae postquam evolvit caecoque exemit acervo
dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis et sine pondere coeli
emicuit summaque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate locoque:
densior his tellus, elementaque grandia traxit,
et pressa est gravitate sui. Circumfluus humo
ultima possedit solidumque coërcuit orbem.
Sic ubi dispositam quisquis fuit ille deorum,
congeriem secuit, sectamque in membra redeg
principio terram, ne non aequalis ab omni
parte foret, magni speciem glomeravit in orbis
Tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis
iussit et ambitae circumdare littora terrae.
Addidit et fontes et stagna immensa lacusque,
*fluminaque obli*quis cinxit declivia ripis,

quae, diversa locis, partim sorbentur ab ipsa,
in mare perveniunt partim, campoque recepta
liberioris aquae pro ripis littora pulsant.
Iussit et extendi campos, subsidere valles,
fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Utque duae dextra coelum totidemque sinistra
parte secant zonae, quinta est ardentior illis:
sic onus inclusum numero distinxit eodem
cura dei, totidemque plagae tellure premuntur.
Quarum quae media est, non est habitabilis aestu:
nix tegit alta duas; totidem inter utramque locavit,
temperiemque dedit mista cum frigore flamma.
Imminet his aër: qui, quanto est pondere terrae
pondus aquae levius, tanto est onerosior igne.
Illic et nebulas, illic consistere nubes
iussit, et humanas motura tonitrua mentes,
et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
aëra permisit. Vix nunc obsistitur illis,
quum sua quisque regant diverso flamina tractu,
quin lanient mundum; tanta est discordia fratrum.
Eurus ad auroram Nabataeaque regna recessit
Persidaque et radiis iuga subdita matutinis.
Vesper et occiduo quae littora sole tepescunt,
proxima sunt zephyro: Scythiam septemque triones
horrifer invasit boreas: contraria tellus
nubibus assiduis pluvioque madescit ab austro.
Haec super imposuit liquidum et gravitate carentem
aethera, nec quidquam terrenae faecis habentem.
Vix ita limitibus discreverat omnia certis,
quum, *quae pressa diu* massa latuère sub ipsa,

sidera coeperunt toto fulgescere coelo.
Neu regio foret ulla suis animalibus orba,
astra tenent coeleste solum formaeque deorum,
cesserunt nitidis habitandae piscibus undae,
terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal mentisque capacius altae
deerat adhuc, et quod dominari in caetera posset.
Natus homo est: sive hunc divino semine fecit
ille opifex rerum, mundi melioris origo;
sive recens tellus seductaque nuper ab alto
aethere cognati retinebat semina coeli,
quam satus Iapeto, mistam fluvialibus undis,
finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.
Pronaque quum spectent animalia caetera terram,
os homini sublime dedit, coelumque videre
iussit, et erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine, tellus
induit ignotas hominum conversa figuras.
Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo
sponte sua sine lege fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant, nec verba minacia fixo
aere legebantur, nec supplex turba timebat
iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti.
Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
montibus in liquidas pinus descenderat undas,
nullaque mortales praeter sua littora norant.
Nondum praecipites cingebant oppida fossae:
non tuba directi, non aeris cornua flexi,
non galeae, non ensis erat. Sine militis usu
mollia securae peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis
saucia vomeribus per se dabat omnia tellus:
contentique cibis nullo cogente creatis

arbuteos foetus montanaque fraga legebant,
cornaque et in duris haerentia mora rubetis,
et quae deciderant patula Iovis arbore glandes.
Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
mulcebant zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
flavaque de viridi stillabant ilice mella.
  Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso
sub Iove mundus erat, subiit argentea proles,
auro deterior, fulvo pretiosior aere.
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris,
perque hiemes aestusque et inaequales autumnos
et breve ver spatiis exegit quattuor annum.
Tum primum siccis aër fervoribus ustus
canduit, et ventis glacies adstricta pependit.
Tum primum subiere domos. Domus antra fuerunt
et densi frutices et vinctae cortice virgae.
Semina tum primum longis Cerealia sulcis
obruta sunt, pressique iugo gemuere iuvenci.
  Tertia post illam successit aënea proles,
saevior ingeniis, et ad horrida promtior arma:
non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
Protinus irrupit venae peioris in aevum
omne nefas: fugere pudor verumque fidesque,
in quorum subiere locum fraudesque dolique
insidiaeque et vis et amor sceleratus habendi
Vela dabat ventis (nec adhuc bene noverat illos)
navita; quaeque diu steterant in montibus altis,
fluctibus ignotis insultavere carinae;
communemque prius, ceu lumina solis et auras,
cautus humum longo signavit limite mensor.

Nec tantum segetes alimentaque debita dives
poscebatur humus, sed itum est in viscera terrae:
quasque recondiderat Stygiisque admoverat umbris,
effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque,
sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
non socer a genero: fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
lurida terribiles miscent aconita novercae:
filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas: et virgo caede madentes,
ultima coelestum, terras Astraea reliquit.
Neve foret terris securior arduus aether,
affectasse ferunt regnum coeleste gigantas,
altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
fulmine, et excussit subiectum Pelion Ossae.
Obruta mole sua quum corpora dira iacerent,
perfusam multo natorum sanguine Terram
immaduisse ferunt calidumque animasse cruorem,
et, ne nulla suae stirpis monimenta manerent,
in faciem vertisse hominum. Sed et illa propago
contemtrix Superum saevaeque avidissima caedis
et violenta fuit: scires e sanguine natos.
Quae pater ut summa vidit Saturnius arce,
ingemit et, facto nondum vulgata recenti,
foeda Lycaoniae referens convivia mensae,
ingentes animos, dignas Iove concipit iras,
conciliumque vocat. Tenuit mora nulla vocatos
Est via sublimis, coelo manifesta sereno:

lactea nomen habet, candore notabilis ipso
Hac iter est Superis ad magni tecta Tonantis
regalemque domum. Dextra laevaque deorum
atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitat diversa locis: a fronte potentes
coelicolae clarique suos posuere penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
haud timeam magni dixisse palatia coeli.
Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu,
celsior ipse loco sceptroque innixus eburno
terrificam capitis concussit terque quaterque
caesariem, cum qua terram, mare, sidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit:
»Non ego pro mundi regno magis anxius illa
tempestate fui, qua centum quisque parabat
iniicere anguipedum captivo brachia coelo.
Nam quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
corpore et ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumsonat orbem,
perdendum est mortale genus. Per flumina iuro
infera sub terras Stygio labentia luco:
cuncta prius tentata; sed immedicabile vulnus
ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi semidei, sunt rustica numina fauni
et nymphae satyrique et monticolae Silvani:
quos quoniam coeli nondum dignamur honore,
quas dedimus, certe terras habitare sinamus.
An satis, o Superi, tutos fore creditis illos,
quum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
struxerit insidias notus feritate Lycaon?«
Confremuere omnes studiisque ardentibus ausum
talia deposcunt. Sic, quum manus impia saevit

sanguine Caesareo Romanum extinguere nomen,
attonitum tanto subitae terrore ruinae
humanum genus est totusque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum,
quam fuit illa Iovi. Qui postquam voce manuque
murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis,
Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit:
»Ille quidem poenas, curam hanc dimittite, solvit;
quod tamen admissum, quae sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures:
quam cupiens falsam, summo delabor Olympo
et deus humana lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantum noxae sit ubique repertum,
enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Maenala transieram, latebris horrenda ferarum,
et cum Cylleno gelidi pineta Lycaei.
Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni
ingredior, traherent quum sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse deum, vulgusque precari
coeperat. Irridet primo pia vota Lycaon,
mox ait: 'Experiar, deus hic, discrimine aperto,
an sit mortalis; nec erit dubitabile verum.'
Nocte gravem somno necopina perdere morte
me parat. Haec illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, missi de gente Molossa
obsidis unius iugulum mucrone resolvit:
atque ita semineces partim ferventibus artus
mollit aquis, partim subiecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis: ego vindice flamma
in domino dignos everti tecta Penates.
Territus ille fugit, nactusque silentia ruris

t, frustraque loqui conatur: ab ipso
os rabiem, solitaeque cupidine caedis
in pecudes, et nunc quoque sanguine
gaudet.
; abeunt vestes, in crura lacerti.
ıs, et veteris servat vestigia formae.
; eadem est, eadem violentia vultus:
culi lucent: eadem feritatis imago est.
una domus, sed non domus una perire
ıit; qua terra patet, fera regnat Erinnys.
us iurasse putes. Dent ocius omnes,
ɜruere pati, sic stat sententia, poenas.«
Iovis pars voce probant stimulosque fu-
renti
ıt, alii partes assensibus implent.
en humani generis iactura dolori
s, et, quae sit terrae mortalibus orbae
ıtura, rogant: quis sit laturus in aras
risne paret populandas tradere terras?
ıaerentes, sibi enim fore caetera curae,
ɩerum trepidare vetat; sobolemque priori
lem populo promittit origine mira.
erat in totas sparsurus fulmina terras;
uit, ne forte sacer tot ab ignibus aether
ret flammas, totusque ardesceret axis.
ıoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
re, quo tellus, correptaque regia coeli
ɜt mundi moles operosa laboret.
ponuntur manibus fabricata Cyclopum.
ɔlacet diversa, genus mortale sub undis
ɜ et ex omni nimbos dimittere coelo.
ıs Aeoliis aquilonem claudit in antris,
cunque fugant inductas flamina

emittitque notum. Madidis notus evolat alis,
terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
fronte sedent nebulae, rorant pennaeque sinusque.
Utque manu late pendentia nubila pressit,
fit fragor et densi funduntur ab aethere nimbi.
Nuntia Iunonis varios induta colores
concipit Iris aquas, alimentaque nubibus affert.
Sternuntur segetes et deplorata colonis
vota iacent, longique perit labor irritus anni.
Nec coelo contenta suo est Iovis ira, sed illum
caeruleus frater iuvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes: qui postquam tecta tyranni
intravere sui: »Non est hortamine longo
nunc« ait »utendum: vires effundite vestras.
Sic opus est; aperite domos ac mole remota
fluminibus vestris totas immittite habenas.«
Iusserat: hi redeunt ac fontibus ora relaxant,
et defrenato volvuntur in aequora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit: at illa
intremuit, motuque vias patefecit aquarum.
Exspatiata ruunt per apertos flumina campos,
cumque satis arbusta simul pecudesque virosque
tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
indeiecta malo, culmen tamen altior huius
unda tegit, pressaeque latent sub gurgite turres.
Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant:
omnia pontus erat: deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca
Qet ducit remos illic, ubi nuper ararat.
in 'lle super segetes aut mersae culmina villae
Terrvigat: hic summa piscem deprendit in ulmo.

in viridi, si fors tulit, ancora prato:
ecta terunt curvae vineta carinae:
o qua graciles gramen carpsere capellae,
i deformes ponunt sua corpora phocae.
r sub aqua lucos urbesque domosque
s: silvasque tenent delphines, et altis
nt ramis agitataque robora pulsant.
us inter oves: fulvos vehit unda leones:
hit tigres: nec vires fulminis apro,
ec ablato prosunt velocia cervo:
sque diu terris, ubi sistere detur,
lassatis volucris vaga decidit alis.
it tumulos immensa licentia ponti,
ntque novi montana cacumina fluctus.
pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
ga domant inopi ieiunia victu.
rat Aonios Actaeis Phocis ab arvis,
rax, dum terra fuit; sed tempore in illo
ris et latus subitarum campus aquarum.
i verticibus petit arduus astra duobus,
Parnasus, superatque cacumine nubes.
Deucalion, nam caetera texerat aequor,
nsorte tori parva rate vectus adhaesit,
as nymphas et numina montis adorant,
mque Themin, quae tunc oracla tenebat.
) melior quisquam nec amantior aequi
aut illa reverentior ulla deorum.
r ut liquidis stagnare paludibus orbem,
resse virum de tot modo millibus unum,
resse videt de tot modo millibus unam,
s ambos, cultores numinis ambos;
disiecit, nimbisque aquilone remotis
terras ostendit, et aethera terris.

te quoque pontus haberet,
oque pontus haberet.
parare paternis
tae infundere terrae!
nortale duobus:
numque exempla manemus.«
coeleste precari
ras quaerere sortes.
iter Cephisidas undas,
n vada nota secantes.
liquores
vestigia sanctae
astigia turpi
ue sine ignibus arae.
procumbit uterque
vens dedit oscula saxo.
ixerunt, numina iustis
titur ira deorum:
nnum reparabile nostri
, mitissima, rebus.«
dit: »Discedite templo
resolvite vestes
ae iactate parentis.«
ue silentia voce
ae parere recusat:
o rogat ore, pavetque
ssibus umbras.
cura latebris
nter seque volutant.
s Epimethida dictis
est sollertia nobis,

Nec maris ira manet, positoque tricuspide telo
mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum
extantem atque humeros innato murice tectum
caeruleum Tritona vocat, cönchaeque sonanti
inspirare iubet, fluctusque et flumina signo
iam revocare dato. Cava buccina sumitur illi
tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo:
buccina, quae in medio concepit ubi aëra ponto,
littora voce replet sub utroque iacentia phoebo.
Tum quoque, ut ora dei madida rorantia barba
contigit, et cecinit iussos inflata receptus,
omnibus audita est telluris et aequoris undis,
et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
Iam mare littus habet: plenos capit alveus amnes:
flumina subsidunt, collesque exire videntur.
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis.
Postque diem longam nudata cacumina silvae
ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
  Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem,
et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis:
»O soror, o coniux, o femina sola superstes,
quam commune mihi genus et patruelis origo,
deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt:
terrarum, quascunque vident occasus et ortus,
nos duo turba sumus: possedit caetera pontus.
Haec quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
certa satis: terrent etiamnunc nubila mentem.
Quis tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
nunc animus, miseranda, foret? quo sola timorem
ferre modo posses? quo consolante doleres?

go, crede mihi, si te quoque pontus haberet,
r coniux, et me quoque pontus haberet.
possem populos reparare paternis
que animas formatae infundere terrae!
ıs in nobis restat mortale duobus:
est Superis; hominumque exempla manemus.«
t flebant. Placuit coeleste precari
auxilium per sacras quaerere sortes.
a est: adeunt pariter Cephisidas undas,
n liquidas, sic iam vada nota secantes.
ibatos irroravere liquores
t capiti, flectunt vestigia sanctae
ı deae: quorum fastigia turpi
musco, stabantque sine ignibus arae.
tetigere gradus, procumbit uterque
mi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
»Si precibus, dixerunt, numina iustis
ɔllescunt, si flectitur ira deorum:
i, qua generis damnum reparabile nostri
mersis fer opem, mitissima, rebus.«
est sortemque dedit: »Discedite templo
aput, cinctasque resolvite vestes
ost tergum magnae iactate parentis.«
re diu, rumpitque silentia voce
ior, iussisque deae parere recusat:
ɔi veniam, pavido rogat ore, pavetque
ctatis maternas ossibus umbras.
petunt caecis obscura latebris
ae sortis secum inter seque volutant.
nethiades placidis Epimethida dictis
: »Aut fallax, ait, est sollertia nobis,

aut pia sunt nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est, lapides in corpore terrae
ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.«
Coniugis augurio quamquam Titania mota est,
spes tamen in dubio est: adeo coelestibus ambo
diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Discedunt, velantque caput tunicasque recingunt,
et iussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa, quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?—
ponere duritiem coepere suumque rigorem,
mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
contigit, ut quaedam, sic non manifesta, videri
forma potest hominis; sed uti de marmore coepto,
non exacta satis, rudibusque simillima signis.
Quae tamen ex illis aliquo pars humida succo
et terrena fuit, versa est in corporis usum:
quod solidum est flectique nequit, mutatur in ossa:
quod modo vena fuit, sub eodem nomine mansit:
inque brevi spatio Superorum numine saxa
missa viri manibus faciem traxere virorum,
et de femineo reparata est femina iactu.
Inde genus durum sumus experiensque laborum,
et documenta damus, qua simus origine nati.

Caetera diversis tellus animalia formis
sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne
percaluit solis, coenumque udaeque paludes
intumuere aestu, fecundaque semina rerum
vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
creverunt faciemque aliquam cepere morando.
Sic, ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alveo,

aethereoque recens exarsit sidere limus,
plurima cultores versis animalia glebis
inveniunt, et in his quaedam modo coepta per ipsum
nascendi spatium, quaedam imperfecta suisque
trunca vident numeris, et eodem corpore saepe
altera pars vivit, rudis est pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem sumsere humorque calorque,
concipiunt, et ab his oriuntur cuncta duobus.
Quumque sit ignis aquae pugnax, vapor humidus omnes
res creat, et discors concordia foetibus apta est.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
solibus aetheriis altoque recanduit aestu,
edidit innumeras species: partimque figuras
reddidit antiquas, partim nova monstra creavit.
Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
tum genuit, populisque novis, incognite serpens,
terror eras: tantum spatii de monte tenebas.
Hunc deus arcitenens, et nunquam talibus armis
ante nisi in damis capreisque fugacibus usus,
mille gravem telis, exhausta paene pharetra,
perdidit effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam posset delere vetustas,
instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia de domitae serpentis nomine dictos.
His iuvenum quicunque manu pedibusve rotave
vicerat, aesculeae capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat, longoque decentia crine
tempora cingebat de qualibet arbore Phoebus.
Primus amor Phoebi Daphne Peneïa, quem non
fors ignara dedit, sed saeva Cupidinis ira.
Delius hunc *nuper, victo* serpente superbus,

viderat adducto flectentem cornua nervo:
»Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
dixerat: ista decent humeros gestamina nostros,
qui dare certa ferae, dare vulnera possumus hosti,
qui modo pestifero tot iugera ventre prementem,
stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face nescio quos esto contentus amores
irritare tua, nec laudes assere nostras.«
Filius huic Veneris: »Figat tuus omnia, Phoebe,
te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
cuncta deo, tanto minor est tua gloria nostra.«
Dixit, et eliso percussis aëre pennis
impiger umbrosa Parnasi constitit arce,
deque sagittifera promsit duo tela pharetra
diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem
Quod facit, auratum est et cuspide fulget acuta:
quod fugat, obtusum est et habet sub arundine plumbum.
Hoc deus in nympha Peneïde fixit; at illo
laesit Apollineas traiecta per ossa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
silvarum latebris captivarumque ferarum
exuviis gaudens innuptaeque aemula Phoebes.
Vitta coërcebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere: illa aversata petentes
impatiens expersque viri nemora avia lustrat,
nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia, curat.
Saepe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Saepe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
vi la, velut crimen, taedas exosa iugales,
cre chra verecundo suffundens ora rubore,
Sic, e patris blandis haerens cervice lacertis:
Nilus,

»Da mihi perpetua, genitor carissime, dixit,
virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianae.«
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste quod optas,
esse vetat, votoque tuo tua forma repugnat.
Phoebus amat, visaeque cupit connubia Daphnes,
quodque cupit, sperat: suaque illum oracula fallunt.
Utque leves stipulae demtis adolentur aristis,
ut facibus sepes ardent, quas forte viator
vel nimis admovit, vel iam sub luce reliquit:
sic deus in flammas abiit, sic pectore toto
uritur et sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos,
et: »Quid, si comantur?« ait. Videt igne micantes
sideribus similes oculos: videt oscula, quae non
est vidisse satis. Laudat digitosque manusque
brachiaque et nudos media plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocior aura
illa levi, neque ad haec revocantis verba resistit:
»Nympha, precor, Peneï, mane! non insequor hostis:
Nympha, mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem,
sic aquilam penna fugiunt trepidante columbae,
hostes quaeque suos: amor est mihi caussa sequendi.
Me miserum! ne prona cadas, indignave laedi
crura secent sentes, et sim tibi caussa doloris.
Aspera, qua properas, loca sunt: moderantius, oro,
curre, fugamque inhibe: moderantius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen; non incola montis,
non ego sum pastor, non hic armenta gregesque
horridus observo. Nescis, temeraria, nescis,
quem fugias, ideoque fugis. Mihi Delphica tellus

et Claros et Tenedos Pataraeaque regia servit.
Iuppiter est genitor. Per me, quod eritque fuitque
estque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est, nostra tamen una sagitta
certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est, opiferque per orbem
dicor, et herbarum subiecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor est medicabilis herbis,
nec prosunt domino quae prosunt omnibus, artes.«
Plura locuturum celeri Peneïa cursu
fugit, cumque ipso verba imperfecta reliquit;
tunc quoque visa decens. Nudabant corpora venti,
obviaque adversas vibrabant flamina vestes,
et levis impulsos retro dabat aura capillos,
aucta fuga forma est. Sed enim non sustinet ultra
perdere blanditias iuvenis deus, utque movebat
ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Ut canis in vacuo leporem quum Gallicus arvo
vidit, et hic praedam pedibus petit, ille salutem:
alter inhaesuro similis, iam iamque tenere
sperat, et extenso stringit vestigia rostro:
alter in ambiguo est, an sit comprensus, et ipsis
morsibus eripitur, tangentiaque ora relinquit:
sic deus et virgo est: hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adiutus Amoris
ocior est, requiemque negat, tergoque fugacis
imminet, et crinem sparsum cervicibus afflat.
Viribus absumtis expalluit illa, citaeque
victa labore fugae, spectans Peneïdas undas,
»Fer, pater, inquit, opem, si flumina numen habetis.
Qua nimium placui, [tellus, ait, hisce, vel istam
quae facit ut laedar,] mutando perde figuram!«
Vix prece finita torpor gravis occupat artus.

Mollia cinguntur tenui praecordia libro,
in frondem crines, in ramos brachia crescunt:
pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret,
ora cacumen habent: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phoebus amat, positaque in stipite dextra
sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus,
complexusque suis ramos, ut membra, lacertis
oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
Cui deus: »At quoniam coniux mea non potes esse,
arbor eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
te coma, te citharae, te nostrae, laure, pharetrae.
Tu ducibus Latiis aderis, quum laeta triumphum
vox canet et longas visent Capitolia pompas.
Postibus Augustis eadem fidissima custos
ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonsis caput est iuvenile capillis,
tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.«
Finierat Paean: factis modo laurea ramis
annuit, utque caput visa est agitasse cacumen.
Est nemus Haemoniae, praerupta quod undique claudit
silva, vocant Tempe, per quae Penëus ab imo
effusus Pindo spumosis volvitur undis,
deiectuque gravi tenues agitantia fumos
nubila conducit, summisque adspergine silvis
impluit, et sonitu plus quam vicina fatigat.
Haec domus, haec sedes, haec sunt penetralia magni
amnis: in his, residens facto de cautibus antro
undis iura dabat, nymphisque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primum,
nescia gratentur, consolenturne parentem,
populifer Sperchios et irrequietus Enipeus

Apidanusque senex lenisque Amphrysos et Aeas;
moxque amnes alii, qui, qua tulit impetus illos,
in mare deducunt fessas erroribus undas.
Inachus unus abest, imoque reconditus antro
fletibus auget aquas, natamque miserrimus Io
luget ut amissam. Nescit, vitane fruatur,
an sit apud Manes: sed quam non invenit usquam,
esse putat nusquam, atque animo peiora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Iuppiter illam
flumine, et: »O virgo Iove digna, tuoque beatum
nescio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
aut horum nemorum aut horum (et monstraverat ambas),
dum calet et medio sol est altissimus orbe.
Quod si sola times latebras intrare ferarum,
praeside tuta deo nemorum secreta subibis,
nec de plebe deo, sed qui coelestia magna
sceptra manu teneo, sed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me! fugiebat enim. Iam pascua Lernae,
consitaque arboribus Lyrcea reliquerat arva,
quum deus inducta latas caligine terras
occuluit, tenuitque fugam rapuitque pudorem.
Interea medios Iuno despexit in agros,
et noctis faciem nebulas fecisse volucres
sub nitido mirata die, non fluminis illas
esse, nec humenti sensit tellure remitti,
atque suus coniux ubi sit, circumspicit, ut quae
deprensi toties bene nosset furta mariti.
Quem postquam coelo non reperit: »Aut ego fallor,
aut ego laedor« ait, delapsaque ab aethere summo
constitit in terris, nebulasque recedere iussit.
Coniugis adventum praesenserat, inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille iuvencam.

Bos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccae,
quamquam invita, probat, nec non et cuius, et unde,
quove sit armento, veri quasi nescia, quaerit.
Iuppiter e terra genitam mentitur, ut auctor
desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? Crudele, suos addicere amores:
non dare, suspectum. Pudor est, qui suadeat illinc,
hinc dissuadet amor. Victus pudor esset amore:
sed leve si munus sociae generisque torique
vacca negaretur, poterat non vacca videri.
Pellice donata non protinus exuit omnem
diva metum; timuitque Iovem et fuit anxia furti,
donec Arestoridae servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
inde suis vicibus capiebant bina quietem,
caetera servabant atque in statione manebant.
Constiterat quocunque loco, spectabat ad Io:
ante oculos Io, quamvis aversus, habebat.
Luce sinit pasci: quum sol tellure sub alta est,
claudit et indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arboreis et amara pascitur herba,
proque toro terrae non semper gramen habenti
incubat infelix limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo quum brachia vellet
tendere, non habuit, quae brachia tenderet Argo;
et conata queri mugitus edidit ore,
pertimuitque sonos, propriaque exterrita voce est.
Venit et ad patrias, ubi ludere saepe solebat,
Inachidas ripas: novaque ut conspexit in unda
cornua, pertimuit, seque exsternata refugit.
Naiades ignorant, ignorat et Inachus ipse,
quae sit. At illa patrem sequitur, sequiturque sorores,

et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas,
illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis;
nec retinet lacrimas et, si modo verba supersint,
oret opem, nomenque suum casusque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
corporis indicium mutati triste peregit.
»Me miserum!« exclamat pater Inachus inque gementis
cornibus et niveae pendens cervice iuvencae,
»Me miserum!« ingeminat. »Tune es quaesita per omnes,
nata, mihi terras? Tu non inventa reperta
luctus eras levior. Retices, nec mutua nostris
dicta refers, alto tantum suspiria ducis
pectore, quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos taedasque parabam,
spesque fuit generi mihi prima, secunda nepotum.
De grege nunc tibi vir et de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores,
sed nocet esse deum, praeclusaque ianua leti
aeternum nostros luctus extendit in aevum.«
Talia moerentem stellatus submovet Argus,
ereptamque patri diversa in pascua natam
abstrahit. Ipse procul montis sublime cacumen
occupat, unde sedens partes speculetur in omnes.
Nec Superum rector mala tanta Phoronidos ultra
ferre potest, natumque vocat, quem lucida partu
Pleïas enixa est, letoque det, imperat, Argum.
Parva mora est alas pedibus virgamque potenti
somniferam sumsisse manu, tegimenque capillis.

Haec ubi disposuit, patria Iove natus ab arce
desilit in terras. Illic tegimenque removit,
et posuit pennas: tantummodo virga retenta est.
Hac agit ut pastor per devia rura capellas,
dum venit, adductas, et structis cantat avenis.
Voce nova captus custos Iunonius: »At tu,
quisquis es, hoc poteris mecum considere saxo,«
Argus ait, »neque enim pecori fecundior ullo
herba loco est aptamque vides pastoribus umbram.«
Sedit Atlantiades, et euntem multa loquendo
detinuit sermone diem, iunctisque canendo
vincere arundinibus servantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere somnos
et, quamvis sopor est oculorum parte receptus,
parte tamen vigilat. Quaerit quoque (namque reperta
fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.
Tum deus: »Arcadiae gelidis in montibus, inquit,
inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas una fuit, nymphae Syringa vocabant.
Non semel et satyros eluserat illa sequentes,
et quoscunque deos umbrosaque silva feraxque
rus habet: Ortygiam studiis ipsaque colebat
virginitate deam. Ritu quoque cincta Dianae
falleret, et credi posset Latonia, si non
corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycaeo
Pan videt hanc, pinuque caput praecinctus acuta
talia verba refert« — restabat verba referre,
et precibus spretis fugisse per avia nympham,
donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
venerit: hic illam cursum impedientibus undis,
ut se mutarent, liquidas orasse sorores:

Panaque quum prensam sibi iam Syringa putaret,
corpore pro nymphae calamos tenuisse palustres:
dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
effecisse sonum tenuem similemque querenti,
arte nova vocisque deum dulcedine captum
»Hoc mihi concilium tecum, dixisse, manebit«
atque ita disparibus calamis compagine cerae
inter se iunctis nomen tenuisse puellae.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
succubuisse oculos, adopertaque lumina somno.
Supprimit extemplo vocem, firmatque soporem
languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat ense,
qua collo est confine caput, saxoque cruentum
deiicit et maculat praeruptam sanguine rupem.
Arge, iaces; quodque in tot lumina lumen habebas,
extinctum est, centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos volucrisque suae Saturnia pennis
collocat et gemmis caudam stellantibus implet.
Protinus exarsit, nec tempora distulit irae,
horriferamque oculis animoque obiecit Erinnyn
pellicis Argolicae, stimulosque in pectore caecos
condidit, et profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenso restabas, Nile, labori.
Quem simul ac tetigit positisque in margine ripae
procubuit genibus resupinoque ardua collo,
quos potuit solos tollens ad sidera vultus,
et gemitu et lacrimis et luctisono mugitu
cum Iove visa queri est, finemque orare malorum.
Coniugis ille suae complexus colla lacertis,
finiat ut poenas tandem, rogat: »Inque futurum
pone metus, inquit, nunquam tibi caussa doloris

it.« Et Stygias iubet hoc audire paludes.
a dea est, vultus capit illa priores,
[uod ante fuit. Fugiunt de corpore setae:
decrescunt: fit luminis arctior orbis:
.itur rictus: redeunt humerique manusque,
que in quinos dilapsa absumitur ungues.
; nil superest, formae nisi candor, in illa;
ue pedum nymphe contenta duorum
r, metuitque loqui, ne more iuvencae
; et timide verba intermissa retentat.
ea linigera colitur celeberrima turba.
Epaphus magni genitus de semine tandem
r esse Iovis, perque urbes iuncta parenti
tenet. Fuit huic animis aequalis et annis
tus Phaëthon: quem quondam magna loquentem
i cedentem, Phoeboque parente superbum,
it Inachides: »Matrique, ait, omnia demens
et es tumidus genitoris imagine falsi.«
t Phaëthon iramque pudore repressit,
ad Clymenen Epaphi convicia matrem:
ıe magis doleas, genitrix, ait, ille ego liber,
ɔx tacui. Pudet haec opprobria nobis
potuisse, et non potuisse refelli.
ıi modo sum coelesti stirpe creatus,
:am tanti generis, meque assere coelo.«
:t implicuit materno brachia collo,
suum Meropisque caput taedasque sororum,
:t, oravit, veri sibi signa parentis.
uum est, Clymene precibus Phaëthontis, an ira
ıagis dicti sibi criminis, utraque coelo

brachia porrexit, spectansque ad lumina solis:
»Per iubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis,
nate, tibi iurò, quod nos auditque videtque,
hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole satum. Si ficta loquor, neget ipse videndum
se mihi, sitque oculis lux ista novissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nosse penates.
Unde oritur, terrae domus est contermina nostrae.
Si modo fert animus, gradere, et scitabere ab ipso.«
Emicat extemplo laetus post talia matris
dicta suae Phaëthon et concipit aethera mente,
Aethiopasque suos, positosque sub ignibus Indos
sidereis transit, patriosque adit impiger ortus.

LIBER SECUNDUS.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
clara micante auro flammasque imitante pyropo,
cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat,
argenti bifores radiabant lumine valvae.
Materiem superabat opus; nam Mulciber illic
aequora caelarat medias cingentia terras,
terrarumque orbem, coelumque quod imminet orbi.
Caeruleos habet unda deos, Tritona canorum,
Proteaque ambiguum balaenarumque prementem
Aegaeona suis immania terga lacertis,
Doridaque et natas, quarum pars nare videtur,
pars in mole sedens virides siccare capillos,
pisce vehi quaedam. Facies non omnibus una,
nec diversa tamen; qualem decet esse sororum.
Terra viros urbesque gerit silvasque ferasque
fluminaque et nymphas et caetera numina ruris.

per imposita est coeli fulgentis imago,
:e sex foribus dextris totidemque sinistris.
ıul acclivo Clymeneïa limite proles
t intravit dubitati tecta parentis,
s ad patrios sua fert vestigia vultus,
tque procul; neque enim propiora ferebat
Purpurea velatus veste sedebat
Phoebus claris lucente smaragdis.
a laevaque Dies et Mensis et Annus
que et positae spatiis aequalibus Horae,
novum stabat cinctum florente corona;
ıuda Aestas et spicea serta gerebat;
t Autumnus, calcatis sordidus uvis,
alis Hiems, canos hirsuta capillos.
:o medius, rerum novitate paventem
lis iuvenem, quibus adspicit omnia, vidit:
ue viae tibi caussa? quid hac, ait, arce petisti,
ies, Phaëthon, haud inficianda parenti?«
:rt: »O lux immensi publica mundi,
pater, si das usum mihi nominis huius,
ıa Clymene culpam sub imagine celat:
ı da, genitor, per quae tua vera propago
et hunc animis errorem detrahe nostris.«
:. At genitor circum caput omne micantes
it radios propiusque accedere iussit,
:uque dato: »Nec tu meus esse negari
es, et Clymene veros, ait, edidit ortus.
ɜ minus dubites, quodvis pete munus, et illud,
ıuente feres. Promissi testis adesto
anda palus, oculis incognita nostris.«
ne desierat, currus petit ille paternos,
liem alipedum ius et moderamen equorum.

Poenituit iurasse patrem, qui terque quaterque
concutiens illustre caput: »Temeraria, dixit,
vox mea facta tua est. Utinam promissa liceret
non dare! Confiteor, solum hoc tibi, nate, negare
Dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon, et quae nec viribus isti
munera conveniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale, quod optas.
Plus etiam, quam quod Superis contingere possi
nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit;
non tamen ignifero quisquam consistere in axe
me valet excepto. Vasti quoque rector Olympi
qui fera terribili iaculatur fulmina dextra,
non aget hos currus: et quid Iove maius habetu
Ardua prima via est, et qua vix mane recentes
enituntur equi: medio est altissima coelo,
unde mare et terras ipsi mihi saepe videre
fit timor, et pavida trepidat formidine pectus.
Ultima prona via est et eget moderamine certo.
Tunc etiam, quae me subiectis excipit undis,
ne ferar in praeceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quod assidua rapitur vertigine coelum,
sideraque alta trahit celerique volumine torquet
Nitor in adversum, nec me qui caetera, vincit
impetus, et rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus. Quid ages? poterisne rotat
obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan et lucos illic urbesque deorum
concipias animo, delubraque ditia donis
esse. Per insidias iter est formasque ferarum.
Utque viam teneas nulloque errore traharis,
per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Haemoniosque arcus, violentique ora Leonis,

: circuitu curvantem brachia longo
, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
quadrupedes animosos ignibus illis,
›ectore habent, quos ore et naribus efflant,
u regere est. Vix me patiuntur, ubi acres
: animi, cervixque repugnat habenis.
aesti ne sim tibi muneris auctor,
e, dum resque sinit, tua corrige vota.
ıt nostro genitum te sanguine credas,
:erta petis: do pignora certa timendo,
pater esse metu probor. Adspice vultus
s. Utinamque oculos in pectora posses
et patrias intus deprendere curas!
quidquid habet dives, circumspice, mundus,
t ac tantis coeli terraeque marisque
nis aliquid: nullam patiere repulsam.
· hoc unum; quod vero nomine poena,
›r est. Poenam, Phaëthon, pro munere poscis.
a colla tenes blandis, ignare, lacertis?
ı, dabitur—Stygias iuravimus undas!—
que optaris; sed tu sapientius opta.«
at monitus. Dictis tamen ille repugnat,
ımque premit, flagratque cupidine currus.
ı licuit, genitor cunctatus, ad altos
uvenem, Vulcania munera, currus.
xis erat, temo aureus, aurea summae
a rotae, radiorum argenteus ordo.
chrysolithi positaeque ex ordine gemmae
ercusso reddebant lumina Phoebo.
ea magnanimus Phaëthon miratur opusque

perspicit, ecce vigil nitido patefecit ab ortu
purpureas Aurora fores et plena rosarum
atria. Diffugiunt stellae, quarum agmina cogit
Lucifer, et coeli statione novissimus exit.
Tum pater, ut terras mundumque rubescere vi
cornuaque extremae velut evanescere lunae:
iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iussa deae celeres peragunt, ignemque vomen
ambrosiae succo saturos, praesepibus altis
quadrupedes ducunt, adduntque sonantia fren
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
contigit et rapidae fecit patientia flammae,
imposuitque comae radios, praesagaque luctus
pectore sollicito repetens suspiria dixit:
»Si potes his saltem monitis parere paternis,
parce, puer, stimulis, et fortius utere loris.
Sponte sua properant: labor est inhibere volent
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus
Sectus in obliquum est lato curvamine limes,
zonarumque trium contentus fine polumque
effugit australem iunctamque aquilonibus Arct
Hac sit iter: manifesta rotae vestigia cernes.
Utque ferant aequos et coelum et terra calores,
nec preme, nec summum molire per aethera cu
rum.
Altius egressus coelestia signa cremabis,
inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet ad Anguem,
neve sinisterior pressam rota ducat ad Aram:
inter utrumque tene. Fortunae caetera mando
quae iuvet et melius, quam tu tibi, consulat op
Dum loquor, Hesperio positas in littore metas
humida nox tetigit. Non est mora libera nobis

Effulget tenebris aurora fugatis.
ra manu: vel, si mutabile pectus
nsiliis, non curribus utere nostris,
, et solidis etiamnunc sedibus adstas,
ıale optatos nondum premis inscius axes.
s spectes, sine me dare lumina terris.«
le levem iuvenili corpore currum,
per, manibusque datas contingere habenas
invito grates agit inde parenti.
lucres Pyroeis, Eous et Aethon,
, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
s implent, pedibusque repagula pulsant.
quam Tethys, fatorum ignara nepotis,
facta est immensi copia coeli,
viam, pedibusque per aëra motis
scindunt nebulas, pennisque levati
ıt ortos isdem de partibus euros.
ondus erat, nec quod cognoscere possent
, solitaque iugum gravitate carebat.
ınt curvae iusto sine pondere naves
ıre instabiles nimia levitate feruntur,
ıssueto vacuos dat in aëre saltus,
que alte, similisque est currus inani.
ılac sensere, ruunt tritumque relinquunt
i spatium, nec quo prius, ordine currunt.
; nec qua commissas flectat habenas,
ıa sit iter, nec, si sciat, imperet illis.
um radiis gelidi caluere triones,
ustra tentarunt aequore tingi.
olo posita est glaciali proxima serpens,
gra prius, nec formidabilis ulli,
ımsitque novas fervoribus iras.

Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote,
quamvis tardus eras et te tua plaustra tenebant.
Ut vero terras despexit ab aethere summo
infelix Phaëthon, penitus penitusque iacentes,
palluit et subito genua intremuere timore,
suntque oculis tenebrae per tantum lumen obortae.
Et iam mallet equos nunquam tetigisse paternos:
iam cognosse genus piget, et valuisse rogando:
iam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
praecipiti pinus borea, cui victa remisit
frena suus rector, quam dis votisque reliquit.
Quid faciat? Multum coeli post terga relictum,
ante oculos plus est. Animo metitur utrumque·
et modo, quos illi fato contingere non est,
prospicit occasus, interdum respicit ortus.
Quidque agat ignarus, stupet, et nec frena remittit,
nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula coelo
vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpius, et cauda flexisque utrimque lacertis
porrigit in spatium signorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
vulnera curvata minitantem cuspide vidit,
mentis inops gelida formidine lora remisit.
Quae postquam summo sensere iacentia tergo,
exspatiantur equi, nulloque inhibente per auras
ignotae regionis eunt, quaque impetus egit,
hac sine lege ruunt, altoque sub aethere fixis
incursant stellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo summa petunt, modo per decliva viasque
praecipites spatio terrae propiore feruntur.

Inferiusque suis fraternos currere Luna
admiratur equos, combustaque nubila fumant.
Corripitur flammis ut quaeque altissima, tellus,
fissaque agit rimas et succis aret ademtis.
Pabula canescunt, cum frondibus uritur arbos,
materiamque suo praebet seges arida damno.
Parva queror: magnae pereunt cum moenibus urbes,
cumque suis totas populis incendia gentes
in cinerem vertunt. Silvae cum montibus ardent:
ardet Athos Taurusque Cilix et Tmolus et Oete
et tum sicca, prius celeberrima fontibus, Ida,
virgineusque Helicon et nondum Oeagrius Haemos.
Ardet in immensum geminatis ignibus Aetna,
Parnasusque biceps et Eryx et Cynthus et Othrys,
et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimasque
Dindymaque et Mycale natusque ad sacra Cithaeron.
Nec prosunt Scythiae sua frigora: Caucasus ardet,
Ossaque cum Pindo, maiorque ambobus Olympus,
aëriaeque Alpes et nubifer Apenninus.
Tum vero Phaëthon cunctis e partibus orbem
adspicit accensum, nec tantos sustinet aestus,
ferventesque auras velut e fornace profunda
ore trahit, currusque suos candescere sentit.
Et neque iam cineres eiectatamque favillam
ferre potest, calidoque involvitur undique fumo,
quoque eat aut ubi sit, picea caligine tectus
nescit, et arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora summa vocato
Aethiopum populos nigrum traxisse colorem.
Tum facta est Libye raptis humoribus aestu

arida. Tum nymphae passis fontesque lacusque
deflevere comis. Quaerit Boeotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec sortita loco distantes flumina ripas
tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis,
Peneosque senex, Teuthranteusque Caicus,
et celer Ismenos cum Phocaico Erymantho,
arsurusque iterum Xanthus flavusque Lycormas,
quique recurvatis ludit Maeandros in undis,
Mygdoniusque Melas et Taenarius Eurotas.
Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
Thermodonque citus Gangesque et Phasis et Ister.
Aestuat Alpheus: ripae Spercheïdes ardent:
quodque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum:
et quae Maeonias celebrabant carmine ripas
flumineae volucres, medio caluere Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
occuluitque caput, quod adhuc latet. Ostia septem
pulverulenta vacant, septem sine flumine valles.
Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat,
Hesperiosque amnes, Rhenum Rhodanumque Padumque,
cuique fuit rerum promissa potentia, Thybrin.
Dissilit omne solum, penetratque in Tartara rimis
lumen et infernum terret cum coniuge regem.
Et mare contrahitur, siccaeque est campus arenae
quod modo pontus erat, quosque altum texerat aequor,
exsistunt montes et sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces, nec se super aequora curvi
tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo

exanimata iacent. Ipsum quoque Nerea fama est
Doridaque et natas tepidis latuisse sub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
exserere ausus erat: ter non tulit aëris ignes.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
inter aquas pelagi contractosque undique fontes,
qui se condiderant in opacae viscera matris,
sustulit omniferos collo tenus arida vultus,
opposuitque manum fronti: magnoque tremore
omnia concutiens paulum subsedit, et infra
quam solet esse, fuit. Sacraque ita voce locuta est:
»Si placet hoc, meruique, quid o tua fulmina cessant,
summe deûm? Liceat periturae viribus ignis
igne perire tuo, clademque auctore levare.
Vix equidem fauces haec ipsa in verba resolvo
(presserat ora vapor): tostos en adspice crines,
inque oculis fumum et tantum super ora favillae.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
officiique refers, quod adunci vulnera aratri
rastrorumque fero, totoque exerceor anno,
quod pecori frondes alimentaque mitia, fruges
humano generi, vobis quoque tura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse, quid undae,
quid meruit frater? Cur illi tradita sorte
aequora decrescunt et ab aethere longius absunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit,
at coeli miserere tui. Circumspice utrumque,
fumat uterque polus: quos si violaverit ignis,
atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
vixque suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terrae pereunt, si regia coeli,
in chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
si *quid adhuc superest, et* rerum consule summae.«

Dixerat haec Tellus; neque enim tolerare vaporem
ulterius potuit, nec dicere plura. Suumque
retulit os in se propioraque manibus antra.
At pater omnipotens, Superos testatus et ipsum,
qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
interitura gravi, summam petit arduus arcem,
unde solet nubes latis inducere terris,
unde movet tonitrus vibrataque fulmina iactat.
Sed neque quas posset terris inducere, nubes
tunc habuit, nec quos coelo demitteret imbres.
Intonat et dextra libratum fulmen ab aure
misit in aurigam, pariterque animaque rotisque
expulit, et saevis compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi et saltu in contraria facto
colla iugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena iacent, illic temone revulsus
axis, in hac radii fractarum parte rotarum,
sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,
volvitur in praeceps, longoque per aëra tractu
fertur, ut interdum de coelo stella sereno,
etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul a patria diverso maximus orbe
excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.
Naiades Hesperiae trifida fumantia flamma
corpora dant tumulo signantque hoc carmine saxum:
»Hic situs est Phaëthon, currus auriga paterni,
quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis«
Nam pater obductos, luctu miserabilis aegro,
condiderat vultus: et si modo credimus, unum
isse diem sine sole ferunt. Incendia lumen
praebebant, aliquisque malo fuit usus in illo.

mene postquam dixit quaecunque fuerunt
.is dicenda malis, lugubris et amens
ıta sinus totum percensuit orbem:
ıes artus primo, mox ossa requirens,
; ossa tamen peregrina condita ripa,
ıitque loco. Nomenque in marmore lectum
.it lacrimis et aperto pectore fovit.
inus Heliades lugent et inania morti
a dant lacrimas, et caesae pectora palmis
.diturum miseras Phaëthonta querelas
lieque vocant, adsternunturque sepulcro.
ıuater iunctis implerat cornibus orbem:
ıore suo, nam morem fecerat usus,
ırem dederant. E quis Phaëthusa, sororum
ıa, quum vellet terrae procumbere, questa est
isse pedes: ad quam conata venire
.a Lampetie, subita radice retenta est.
. quum crinem manibus laniare pararet,
frondes. Haec stipite crura teneri,
let fieri longos sua brachia ramos.
ıe ea mirantur, complectitur inguina cortex,
› gradus uterum, pectusque humerosque manusque
et exstabant tantum ora vocantia matrem.
aciat mater? nisi, quo trahat impetus illam,
t atque illuc? et, dum licet, oscula iungat?
tis est, truncis avellere corpora tentat,
ros manibus ramos abrumpit; at inde
neae manant tanquam de vulnere guttae.
, precor, mater,« quaecunque est saucia, clamat:
, precor! nostrum laceratur in arbore corpus.
e vale.« Cortex in verba novissima venit.

Inde fluunt lacrimae, stillataque sole rigescunt
de ramis electra novis, quae lucidus amnis
excipit et nuribus mittit gestanda Latinis.
Adfuit huic monstro proles Stheneleïa Cycnus,
qui tibi materno quamvis a sanguine iunctus,
mente tamen, Phaëthon, propior fuit. Ille relicto
(nam Ligurum populos et magnas rexerat urbes)
imperio ripas virides amnemque querelis
Eridanum implerat silvamque sororibus auctam:
quum vox est tenuata viro, canaeque capillos
dissimulant plumae, collumque a pectore longum
porrigitur, digitosque ligat iunctura rubentes,
penna latus velat, tenet os sine acumine rostrum.
Fit nova Cycnus avis, nec se coeloque Iovique
credit, ut iniuste missi memor ignis ab illo:
stagna petit patulosque lacus, ignemque perosus
quae colat, elegit contraria flumina flammis.
Squalidus interea genitor Phaëthontis et expers
ipse sui decoris, qualis, quum deficit orbe,
esse solet, lucemque odit seque ipse diemque,
datque animum in luctus, et luctibus adiicit iram,
officiumque negat mundo. »Satis, inquit, ab aevi
sors mea principiis fuit irrequieta, pigetque
actorum sine fine mihi, sine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est omnesque dei non posse fatentur,
ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
orbatura patres aliquando fulmina ponat,
Tunc sciet, ignipedum vires expertus equorum,
non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.«
Talia dicentem circumstant omnia Solem
numina, neve velit tenebras inducere rebus,
supplice voce rogant. Missos quoque Iuppiter ignes

excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes et adhuc terrore paventes
Phoebus equos, stimuloque dolens et verbere saevit:
saevit enim, natumque obiectat et imputat illis.
At pater omnipotens ingentia moenia coeli
circuit, et ne quid labefactum viribus ignis
corruat, explorat. Quae postquam firma suique
roboris esse videt, terras hominumque labores
perspicit. Arcadiae tamen est impensior illi
cura suae: fontesque et nondum audentia labi
flumina restituit, dat terrae gramina, frondes
arboribus, laesasque iubet revirescere silvas.
Dum redit itque frequens, in virgine Nonacrina
haesit, et accepti caluere sub ossibus ignes.
Non erat huius opus lanam mollire trahendo,
nec positu variare comas: ubi fibula vestem,
vitta coërcebat neglectos alba capillos,
et modo leve manu iaculum, modo sumserat arcum,
miles erat Phoebes: nec Maenalon attigit ulla
gratior hac Triviae. Sed nulla potentia longa est.
Ulterius spatium medio sol altus habebat,
quum subit illa nemus, quod nulla ceciderat aetas.
Exuit hic humero pharetram, lentosque retendit
arcus: inque solo, quod texerat herba, iacebat,
et pictam posita pharetram cervice premebat.
Iuppiter ut vidit fessam et custode vacantem:
»Hoc certe furtum coniux mea nesciet, inquit:
aut si rescierit, sunt o sunt iurgia tanti.«
Protinus induitur faciem cultumque Dianae,
atque ait: »O comitum, virgo, pars una mearum,
in quibus es venata iugis?« De cespite virgo
se levat et »Salve numen, me iudice, dixit,
audiat ipse licet, maius Iove.« Ridet et audit,

et sibi praeferri se gaudet, et oscula iungit
nec moderata satis, nec sic a virgine danda.
Qua venata foret silva, narrare parantem
impedit amplexu: nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo femina posset—
adspiceres utinam, Saturnia, mitior esses! —
illa quidem pugnat: sed quae superare puella,
quisve Iovem poterat? Superum petit aethera victor
Iuppiter: huic odio nemus est et conscia silva.
Unde pedem referens paene est oblita pharetram
tollere cum telis et quem suspenderat arcum.
Ecce suo comitata choro Dictynna per altum
Maenalon ingrediens et caede superba ferarum
adspicit hanc, visamque vocat. Clamata refugit,
et timuit primo, ne Iuppiter esset in illa.
Sed postquam pariter nymphas incedere vidit,
sensit abesse dolos, numerumque accessit ad harum.
Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo, nec, ut ante solebat,
iuncta deae lateri, nec toto est agmine prima:
sed silet et laesi dat signa rubore pudoris.
Et, nisi quod virgo est, poterat sentire Diana
mille notis culpam. Nymphae sensisse feruntur.
Orbe resurgebant lunaria cornua nono,
quum dea venatrix, fraternis languida flammis,
nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
ibat et attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit, summas pede contigit undas.
His quoque laudatis: »Procul est, ait, arbiter omnis:
nuda superfusis tingamus corpora lymphis.«
Parrhasis erubuit. Cunctae velamina ponunt:

moras quaerit. Dubitanti vestis ademta est,
posita nudo patuit cum corpore crimen.
nitae manibusque uterum celare volenti
ocul! hinc« dixit »nec sacros pollue fontes«
thia, deque suo iussit secedere coetu.
nserat hoc olim magni matrona Tonantis,
ileratque graves in idonea tempora poenas.
ssa morae nulla est, et iam puer Arcas (id ipsum
luit Iuno) fuerat de pellice natus.
simul obvertit saevam cum lumine mentem:
licet hoc etiam restabat, adultera, dixit,
cunda fores, fieretque iniuria partu
, Iovisque mei testatum dedecus esset.
d impune feres: adimam tibi namque figuram,
tibi quaque places nostro importuna marito.«
it et adversa prensis a fronte capillis
vit humi pronam. Tendebat brachia supplex:
hia coeperunt nigris horrescere villis,
rarique manus et aduncos crescere in ungues,
ioque pedum fungi, laudataque quondam
Iovi lato fieri deformia rictu.
e preces animos et verba precantia flectant,
se loqui eripitur; vox iracunda minaxque
iaque terroris rauco de gutture fertur.
is antiqua tamen facta quoque mansit in ursa,
duoque suos gemitu testata dolores
lescunque manus ad coelum et sidera tollit,
atumque Iovem, nequeat quum dicere, sentit.
quoties, sola non ausa quiescere silva,
domum quondamque suis erravit in agris!
juoties *per saxa canum* latratibus acta est,

venatrixque metu venantum territa fugit
Saepe feris latuit visis, oblita quid esset,
ursaque conspectos in montibus horruit
pertimuitque lupos, quamvis pater esset
Ecce Lycaoniae proles, ignara parentis
Arcas adest, ter quinque fere natalibus a
dumque feras sequitur, dum saltus eligit
nexilibusque plagis silvas Erymanthidas
incidit in matrem, quae restitit Arcade vi
et cognoscenti similis fuit. Ille refugit,
immotosque oculos in se sine fine tenente
nescius extimuit, propiusque accedere a
vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit Omnipotens, pariterque ipsosque
sustulit, et celeri raptos per inania vento
imposuit coelo, vicinaque sidera fecit.
Intumuit Iuno, postquam inter sidera p
fulsit, et ad canam descendit in aequora
Oceanumque senem, quorum reverentia
saepe deos, caussamque viae scitantibus
»Quaeritis, aetheriis quare regina deorum
sedibus huc adsim? Pro me tenet altera c
Mentiar, obscurum nisi nox quum feceri
nuper honoratas summo, mea vulnera, c
videritis stellas illic, ubi circulus axem
ultimus extremum spatioque brevissimu
Est vero, cur quis Iunonem laedere nolit
offensamque tremat? quae prosum sola n
O ego quantum egi! quam vasta potentia n
His Esse hominem vetui, facta est dea. Sic eg
ntibus impono, sic est mea magna pote
la supet antiquam faciem vultusque ferii
supasis e Argolica quod in ante Phoronid

et pulsa ducat Iunone, meoque
in thalamo, socerumque Lycaona sumat?
i laesae contemtus tangit alumnae,
caeruleo septem prohibete Triones,
ıe in coelo stupri mercede recepta
ne puro tingatur in aequore pellex.«
ıris annuerant. Habili Saturnia curru
.ur liquidum pavonibus aëra pictis:
ıer pictis caeso pavonibus Argo,
ı nuper eras, quum candidus ante fuisses,
quax, subito nigrantes versus in alas.
:t haec quondam niveis argentea pennis
aequaret totas sine labe columbas,
'aturis vigili Capitolia voce
anseribus, nec amanti flumina cycno.
fuit damno: lingua faciente loquaci,
ır albus erat, nunc est contrarius albo.
: in tota, quam Larissaea Coronis,
; Haemonia. Placuit tibi, Delphice, certe,
ı casta fuit, vel inobservata. Sed ales
dulterium Phoebeïus, utque latentem
et culpam non exorabilis index,
inum tendebat iter, quem garrula motis
ıitur pennis, scitetur ut omnia, cornix;
ue viae caussa: »Non utile carpis,
iter: ne sperne meae praesagia linguae.
ıerim quid simque vide, meritumque require:
s nocuisse fidem. Nam tempore quodam
Erichthonium, prolem sine matre creatam,
at Actaeo texta de vimine cista:
busque tribus gemino de Cecrope natis
.dam dederat; sed et inconfessa quid esset]

hanc legem dederat, sua ne secreta viderent.
Abdita fronde levi densa speculabar ab ulmo,
quid facerent. Commissa duae sine fraude tuentur,
Pandrosos atque Herse. Timidas vocat una sorores
Aglauros, nodosque manu diducit, et intus
infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta deae refero: pro quo mihi gratia talis
redditur, ut dicar tutelà pulsa Minervae
et ponar post noctis avem. Mea poena volucres
admonuisse potest, ne voce pericula quaerant.
At, puto, non ultro, nec quidquam tale rogantem
me petiit? Licet hoc ex ipsa Pallade quaeras.
Quamvis irata est, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaica clarus tellure Coronëus,
nota loquor, genuit, fueramque ego regia virgo:
divitibusque procis, ne me contemne, petebar.
Forma mihi nocuit; nam quum per littora lentis
passibus, ut soleo, summa spatiarer arena,
vidit et incaluit pelagi deus: atque precando
tempora cum blandis consumsit inania verbis,
vim parat et sequitur. Fugio densumque relinquo
littus, et in molli nequidquam lassor arena.
Inde deos hominesque voco: nec contigit ullum
vox mea mortalem. Mota est pro virgine virgo,
auxiliumque tulit. Tendebam brachia coelo:
brachia coeperunt levibus nigrescere pennis.
Reiicere ex humeris vestem molibar; at illa
pluma erat, inque cutem radices fixerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
sed neque iam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, ut ante, pedes retinebat arena,
sed summa tollebar humo. Mox acta per auras
evehor et data sum comes inculpata Minervae.

Quid tamen hoc prodest, si diro facta volucris
crimine Nyctimene nostro successit honori?
An quae per totam res est notissima Lesbon,
non audita tibi est? patrium temerasse cubile
Nyctimenen? Avis illa quidem, sed conscia culpae
conspectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
celat, et a cunctis expellitur aethere toto.«
Talia dicenti: »Tibi« ait »revocamina« corvus,
»sint precor· ista malo: nos vanum spernimus omen.«
Nec coeptum dimittit iter, dominoque iacentem
cum iuvene Haemonio vidisse Coronida narrat.
Laurea delapsa est audito crimine amanti:
et pariter vultusque deo plectrumque colorque
excidit. Utque animus tumida fervebat ab ira,
arma assueta rapit, flexumque a cornibus arcum
tendit, et illa suo toties cum pectore iuncta
indevitato traiecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro
candida puniceo perfudit membra cruore,
et dixit: »Potui poenas tibi, Phoebe, dedisse,
sed peperisse prius: duo nunc moriemur in una.«
Hactenus, et pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animae frigus letale secutum est.
Poenitet heu sero poenae crudelis amantem,
seque, quod audierit, quod sic exarserit, odit.
Odit avem, per quam crimen caussamque dolendi
scire coactus erat, nec non arcumque manumque
odit, cumque manu temeraria tela, sagittas:
collapsamque fovet seraque ope vincere fata
nititur et medicas exercet inaniter artes.
Quae postquam frustra tentata rogumque parari
vidit et *arsuros supremis* ignibus artus,

tum vero gemitus, neque enim coelestia tingi
ora licet lacrimis, alto de corde petitos
edidit: haud aliter, quam quum spectante iuvenca
lactentis vituli dextra libratus ab aure
tempora discussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores
et dedit amplexus iniustaque iusta peregit,
non tulit in cineres labi sua Phoebus eosdem
semina, sed natum flammis uteroque parentis
eripuit geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque sibi non falsae praemia linguae
inter aves albas vetuit considere corvum.
Semifer interea divinae stirpis alumno
laetus erat, mistoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
filia Centauri, quam quondam nympha Chariclo
fluminis in rapidi ripis enixa vocavit
Ocyrhoën. Non haec artes contenta paternas
edidicisse fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi vaticinos concepit mente furores
incaluitque deo, quem clausum pectore habebat,
adspicit infantem: »Totique salutifer orbi
cresce puer, dixit. Tibi se mortalia saepe
corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
fas erit: idque semel dis indignantibus ausus,
posse dare hoc iterum flamma prohibebere avita,
eque deo corpus fies exsangue, deusque,
qui modo corpus eras, et bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non iam mortalis et aevis
omnibus ut maneas, nascendi lege creatus,
posse mori cupies tum, quum cruciabere dirae
sanguine serpentis per saucia membra recepto:
teque ex aeterno patientem numina mortis

riplicesque deae tua fila resolvent.«
atis aliquid: suspirat ab imis
;, lacrimaeque genis labuntur obortae,
»Praevertunt me, inquit, mea fata ve-
torque
ıi, vocisque meae praecluditur usus.
ɑt artes tanti, quae numinis iram
› mihi; mallem nescisse futura.
;ubduci facies humana videtur,
herba placet, iam latis currere campis
;t: in equam cognataque corpora vertor.
ɑ quare? Pater est mihi nempe biformis.«
ɑti pars est extrema querelae
parum, confusaque verba fuerunt:
erba quidem, nec equae sonus ille vi-
detur,
.ntis equam: parvoque in tempore certos
nitus et brachia movit in herbas.
i coëunt et quinos alligat ungues
:ornu levis ungula, crescit et oris
ıtium: longae pars maxima pallae
Utque vagi crines per colla iacebant,
abiere iubas: pariterque novata est
acies; nomen quoque monstra dederunt.
opemque tuam frustra Philyreïus heros,
poscebat; nam nec rescindere magni
; poteras, nec, si rescindere posses,
ıs. Elin Messaniaque arva colebas.
tempus, quo te pastoria pellis
sque fuit dextrae silvestris oliva,
spar septenis fistula cannis.
mor est curae, dum te tua fistula mulcet,
ae Pylios memorantur in agros

processisse boves. Videt has Atlantide Maia
natus, et arte sua silvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
rure senex, Battum vicinia tota vocabat.
Divitis hic saltus herbosaque pascua Nelei
nobiliumque greges custos servabat equarum.
Hunc timuit, blandaque manu seduxit, et illi:
»Quisquis es, hospes, ait, si forte armenta requiret
haec aliquis, vidisse nega: neu gratia facto
nulla rependatur, nitidam cape praemia vaccam.«
Et dedit. Accepta voces has reddidit hospes:
»Tutus eas; lapis iste prius tua furta loquetur.«
Et lapidem ostendit. Simulat Iove natus abire.
Mox redit, et versa pariter cum voce figura:
»Rustice, vidisti si quas hoc limite, dixit,
ire boves, fer opem furtoque silentia deme.
Iuncta suo pretium dabitur tibi femina tauro.«
At senior, postquam est merces geminata: »Sub illis
montibus, inquit, erunt.« Et erant sub montibus illis.
Risit Atlandiades et: »Me mihi, perfide, prodis?
me mihi prodis?« ait, periuraque pectora vertit
in durum silicem, qui nunc quoque dicitur Index:
inque nihil merito vetus est infamia saxo.
Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis,
Munychiosque volans agros gratamque Minervae
despiciebat humum cultique arbusta Lycei.
Illa forte die castae de more puellae
vertice supposito festas in Palladis arces
pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde revertentes deus adspicit ales, iterque
non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.

Ut volucris visis rapidissima miluus extis,
dum timet et densi circumstant sacra ministri,
flectitur in gyrum nec longius audet abire,
spemque suam motis avidus circumvolat alis:
sic super Actaeas agilis Cyllenius arces
inclinat cursus et easdem circinat auras.
Quanto splendidior quam caetera sidera fulget
Lucifer, et quanto quam Lucifer aurea Phoebe:
tanto virginibus praestantior omnibus Herse
ibat, eratque decus pompae comitumque suarum.
Obstupuit forma Iove natus, et aethere pendens
non secus exarsit, quam quum Balearica plumbum
funda iacit; volat illud et incandescit eundo,
et quos non habuit, sub nubibus invenit ignes
Vertit iter coeloque petit diversa relicto,
nec se dissimulat: tanta est fiducia formae.
Quae quamquam iusta est, cura tamen adiuvat illam,
permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
collocat, ut limbus totumque appareat aurum:
ut teres in dextra, qua somnos ducit et arcet,
virga sit, ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus ebore et testudine cultos
tres habuit thalamos, quorum tu, Pandrose, dextrum,
Aglauros laevum, medium possederat Herse.
Quae tenuit laevum, venientem prima notavit
Mercurium, nomenque dei scitarier ausa est
et caussam adventus. Cui sic respondit Atlantis
Pleïonesque nepos: »Ego sum, qui iussa per auras
verba patris porto: pater est mihi Iuppiter ipse.
Nec fingam caussas: tu tantum fida sorori

esse velis prolisque meae matertera dici.
Herse caussa viae est: faveas oramus amanti.«
Adspicit hunc oculis isdem, quibus abdita nuper
viderat Aglauros flavae secreta Minervae,
proque ministerio magni sibi ponderis aurum
postulat. Interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi dea bellica luminis orbem,
et tanto penitus traxit suspiria motu,
ut pariter pectus positamque in pectore forti
aegida concuteret. Subit, hanc arcana profana
detexisse manu tum, quum sine matre creatam
Lemnicolae stirpem contra data foedera vidit:
et gratamque deo fore iam, gratamque sorori,
et ditem sumto, quod avara poposcerat, auro.
Protinus Invidiae nigro squalentia tabo
tecta petit. Domus est imis in vallibus antri
abdita, sole carens, non ulli pervia vento,
tristis et ignavi plenissima frigoris, et quae
igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
constitit ante domum (neque enim succedere tectis
fas habet) et postes extrema cuspide pulsat.
Concussae patuere fores. Videt intus edentem
vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam, visaque oculos avertit. At illa
surgit humo pigre, semesarumque relinquit
corpora serpentum, passuque incedit inerti.
Utque deam vidit formaque armisque decoram,
ingemuit vultumque deae ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
nusquam recta acies, livent rubigine dentes,
pectora felle virent, lingua est suffusa veneno.
Risus abest, nisi quem visi fecere dolores,

nec fruitur somno, vigilantibus excita curis,
sed videt ingratos intabescitque videndo
successus hominum, carpitque et carpitur una,
suppliciumque suum est. Quamvis tamen oderit illam,
talibus adfata est breviter Tritonia dictis:
»Infice tabe tua natarum Cecropis unam:
sic opus est. Aglauros ea est.« Haud plura locuta
fugit et impressa tellurem repulit hasta.
Illa deam obliquo fugientem lumine cernens
murmura parva dedit, successurumque Minervae
indoluit; baculumque capit, quem spinea tortum
vincula cingebant: adopertaque nubibus atris
quacunque ingreditur, florentia proterit arva,
exuritque herbas et summa papavera carpit,
afflatuque suo populos urbesque domosque
polluit, et tandem Tritonida conspicit arcem
ingeniis opibusque et festa pace nitentem,
vixque tenet lacrimas, quia nil lacrimabile cernit.
Sed postquam thalamos intravit Cecrope natae,
iussa facit, pectusque manu ferrugine tincta
tangit, et hamatis praecordia sentibus implet,
inspiratque nocens virus, piceumque per ossa
dissipat et medio spargit pulmone venenum.
Neve mali causae spatium per latius errent,
germanam ante oculos fortunatumque sororis
coniugium pulchraque deum sub imagine ponit,
cunctaque magna facit. Quibus irritata dolore
Cecropis occulto mordetur, et anxia nocte,
anxia luce gemit, lentaque miserrima tabe
liquitur, ut glacies incerto saucia sole.
Felicisque bonis non secius uritur Herses,
quam quum spinosis ignis supponitur herbis,

quae neque dant flammas lenique tepore cremantur.
Saepe mori voluit, ne quidquam tale videret;
saepe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverso venientem limine sedit
exclusura deum. Cui blandimenta precesque
verbaque iactanti mitissima: »Desine, dixit:
hinc ego me non sum nisi te motura repulso.«
»Stemus« ait »pacto« velox Cyllenius »isto,«
caelatasque fores virga patefecit. At illi
surgere conanti partes, quascunque sedendo
flectimur, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat recto se attollere trunco,
sed genuum iunctura riget, frigusque per artus
labitur, et pallent amisso sanguine venae.
Utque malum late solet immedicabile cancer
serpere et illaesas vitiatis addere partes,
sic letalis hiems paulatim in pectora venit,
vitalesque vias et respiramina clausit.
Nec conata loqui est, nec, si conata fuisset,
vocis haberet iter. Saxum iam colla tenebat,
oraque duruerant signumque exsangue sedebat.
Nec lapis albus erat: sua mens infecerat illam.
Has ubi verborum poenas mentisque profanae
cepit Atlantiades, dictas a Pallade terras
linquit et ingreditur iactatis aethera pennis.
Sevocat hunc genitor, nec caussam fassus amoris:
»Fide minister, ait, iussorum, nate, meorum,
pelle moram subitoque celer delabere cursu,
quaeque tuam matrem tellus a parte sinistra
suspicit, indigenae Sidonida nomine dicunt,
hanc pete: quodque procul montano gramine pasci
armentum regale vides, ad littora verte.«

Dixit. Et expulsi iamdudum monte iuvenci
littora iussa petunt, ubi magni filia regis
ludere virginibus Tyriis comitata solebat.
Non bene conveniunt nec in una sede morantur
maiestas et amor. Sceptri gravitate relicta
ille pater rectorque deûm, cui dextra trisulcis
ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
induitur faciem tauri, mixtusque iuvencis
mugit et in teneris formosus obambulat herbis.
Quippe color nivis est, quam nec vestigia duri
calcavere pedis nec solvit aquaticus auster.
Colla toris exstant: armis palearia pendent:
cornua parva quidem, sed quae contendere posses
facta manu, puraque magis perlucida gemma.
Nullae in fronte minae, nec formidabile lumen:
pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
quod tam formosus, quod proelia nulla minetur.
Sed quamvis mitem, metuit contingere primo:
mox adit et flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans, et dum veniat sperata voluptas,
oscula dat manibus. Vix ah, vix caetera differt,
et nunc alludit, viridique exsultat in herba,
nunc latus in fulvis niveum deponit arenis:
paulatimque metu demto modo pectora praebet
virginea palpanda manu, modo cornua sertis
impedienda novis. Ausa est quoque regia virgo,
nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Tum deus a terra siccoque a littore sensim
falsa pedum primo vestigia ponit in undis.
Inde abit ulterius mediique per aequora ponti
fert praedam. Pavet haec littusque ablata relictum
respicit, et dextra cornu tenet, altera dorso
imposita *est: tremulae* sinuantur flamine vestes.

LIBER TERTIUS.

Iamque deus posita fallacis imagine tauri
se confessus erat, Dictaeaque rura tenebat:
quum pater ignarus raptam perquirere Cadmo
imperat, et poenam, si non invenerit, addit
exsilium, facto pius et sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere possit
furta Iovis?) profugus patriamque iramque parentis
vitat Agenorides, Phoebique oracula supplex
consulit et quae sit tellus habitanda, requirit.
»Bos tibi« Phoebus ait »solis occurret in arvis,
nullum passa iugum curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias et qua requieverit herba,
moenia fac condas, Boeotiaque illa vocato.«
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro,
incustoditam lente videt ire iuvencam
nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur pressoque legit vestigia gressu,
auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi Panopesque evaserat arva:
bos stetit et tollens spatiosam cornibus altis
ad coelum frontem mugitibus impulit auras.
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes
procubuit teneraque latus submisit in herba.
Cadmus agit grates, peregrinaeque oscula terrae
figit, et ignotos montes agrosque salutat.
Sacra Iovi facturus erat: iubet ire ministros
et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat nulla violata securi,
et specus in medio, virgis ac vimine densus,
efficiens humilem lapidum compagibus arcum,

uberibus fecundus aquis, ubi conditus antro
Martius anguis erat, cristis praesignis et auro.
Igne micant oculi: corpus tumet omne veneno:
tresque vibrant linguae: triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
infausto tetigere gradu, demissaque in undas
urna dedit sonitum, longo caput extulit antro
caeruleus serpens, horrendaque sibila misit.
Effluxere urnae manibus, sanguisque reliquit
corpus, et attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
torquet et immensos saltu sinuatur in arcus,
ac media plus parte leves erectus in auras
despicit omne nemus, tantoque est corpore, quanto
si totum spectes, geminas qui separat Arctos.
Nec mora, Phoenicas, sive illi tela parabant,
sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque,
occupat: hos morsu, longis complexibus illos,
hos necat afflatu, funesta hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam sol altissimus umbras:
quae mora sit sociis miratur Agenore natus,
vestigatque viros. Tegumen direpta leonis
pellis erat, telum splendenti lancea ferro
et iaculum, teloque animus praestantior omni.
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
victoremque supra spatiosi corporis hostem
tristia sanguinea lambentem vulnera lingua:
»Aut ultor vestrae, fidissima corpora, mortis,
aut comes, inquit, ero.« Dixit, dextraque molarem
sustulit et magnum magno conamine misit.
Illius impulsu *quum turribus* ardua celsis

moenia mota forent. Serpens sine vulnere mansit,
loricaeque modo squamis defensus et atrae
duritia pellis validos cute repulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vicit eadem,
quod medio lentae spinae curvamine fixum
constitit, et toto descendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit,
vulneraque adspexit, fixumque hastile momordit.
Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem,
vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus haeret.
Tum vero, postquam solitas accessit ad iras
caussa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
spumaque pestiferos circumfluit albida rictus,
terraque rasa sonat squamis, quique halitus exit
ore niger Stygio, vicinas inficit auras.
Ipse modo immensum spiris facientibus orbem
cingitur, interdum longa trabe rectior exstat.
Impete nunc vasto ceu concitus imbribus amnis
fertur, et obstantes proturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulum, spolioque leonis
sustinet incursus, instantiaque ora retardat
cuspide praetenta. Furit ille, et inania duro
vulnera dat ferro, figitque in acumine dentes.
Iamque venenifero sanguis manare palato
coeperat et virides adspergine tinxerat herbas:
sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu
laesaque colla dabat retro, plagamque sedere
cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:
donec Agenorides coniectum in gutture ferrum
usque sequens pressit, dum retro quercus eunti
obstitit, et fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, et imae
parte flagellari gemuit sua robora caudae.

ıpatium victor victi considerat hostis,
ubito audita est. Neque erat cognoscere promtum,
sed audita est: »Quid, Agenore nate, peremtum
ıtem spectas? et tu spectabere serpens.«
u pavidus pariter cum mente colorem
lerat, gelidoque comae terrore rigebant.
viri fautrix, superas delapsa per auras
adest, motaeque iubet supponere terrae
eos dentes, populi incrementa futuri.
et ut presso sulcum patefecit aratro,
it humi iussos, mortalia semina, dentes.
fide maius, glebae coepere moveri,
ıque de sulcis acies apparuit hastae,
na mox capitum picto nutantia cono,
ıumeri pectusque onerataque brachia telis
ınt, crescitque seges clypeata virorum.
ɔi tolluntur festis aulaea theatris,
re signa solent, primumque ostendere vultus,
'a paulatim: placidoque educta tenore
atent, imoque pedes in margine ponunt.
us hoste novo Cadmus capere arma parabat:
ıpe« de populo, quem terra creaverat, unus
nat »nec te civilibus insere bellis.«
ita terrigenis rigido de fratribus unum
ıus ense ferit: iaculo cadit eminus ipse.
quoque qui dederat leto, non longius illo
et exspirat modo quas acceperat auras.
ploque pari furit omnis turba, suoque
cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
ıe brevis vitae spatium sortita iuventus
ineam *tepido plangebat* pectore matrem,

quinque superstitibus: quorum fuit unus Echion.
Is sua iecit humi monitu Tritonidis arma,
fraternaeque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
quum posuit iussam Phoebeïs sortibus urbem.
Iam stabant Thebae; poteras iam, Cadme, videri
exsilio felix. Soceri tibi Marsque Venusque
contigerant. Huc adde genus de coniuge tanta,
tot natos natasque et, pignora cara, nepotes:
hos quoque iam iuvenes. Sed scilicet ultima semper
exspectanda dies homini est, dicique beatus
ante obitum nemo supremaque funera debet.
Prima nepos inter res tot tibi, Cadme, secundas
caussa fuit luctus, alienaque cornua fronti
addita, vosque canes satiatae sanguine herili.
At bene si quaeras, fortunae crimen in illo,
non scelus invenies. Quod enim scelus error habebat?
Mons erat infectus variarum caede ferarum,
iamque dies medius rerum contraxerat umbras
et sol ex aequo meta distabat utraque:
quum iuvenis placido per devia lustra vagantes
participes operum compellat Hyantius ore:
»Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum,
fortunamque dies habuit satis. Altera lucem
quum croceis invecta rotis Aurora reducet,
propositum repetemus opus. Nunc Phoebus utraque
distat idem terra, finditque vaporibus arva.
Sistite opus praesens, nodosaque tollite lina.«
Iussa viri faciunt intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis et acuta densa cupressu,

ı Gargaphie, succinctae cura Dianae,
a extremo est antrum nemorale recessu,
ıoratum nulla: simulaverat artem
ı natura suo. Nam pumice vivo
ıus tophis nativum duxerat arcum.
ımat a dextra, tenui perlucidus unda,
e gramineo patulos incinctus hiatus.
ı silvarum venatu fessa solebat
os artus liquido perfundere rore.
stquam subiit, nympharum tradidit uni
rae iaculum pharetramque arcusque retentos.
ıepositae subiecit brachia pallae:
duae pedibus demunt. Nam doctior illis
ı Crocale sparsos per colla capillos
in nodum, quamvis erat ipsa solutis.
ınt laticem Nepheleque Hyaleque Rhanisque
as et Phiale, funduntque capacibus urnis.
.e ibi perluitur solita Titania lympha,
:pos Cadmi dilata parte laborum
nus ignotum non certis passibus errans
it in lucum: sic illum fata ferebant.
nul intravit rorantia fontibus antra,
:ant, nudae viso sua pectora nymphae
ıere viro, subitisque ululatibus omne
ere nemus, circumfusaeque Dianam
.bus texere suis. Tamen altior illis
a est, colloque tenus supereminet omnes.
ıor infectis adversi solis ab ictu
ıs esse solet aut purpureae aurorae,
in vultu visae sine veste Dianae.
uanquam *comitum turba* est stipata suarum,

in latus obliquum tamen adstitit,* oraque retro
flexit. Et ut vellet promtas habuisse sagittas,
quas habuit sic hausit aquas, vultumque virilei
perfudit, spargensque comas ultricibus undis
addidit haec cladis praenuntia verba futurae:
»Nunc tibi me posito visam velamine narres,
si poteris narrare, licet.« Nec plura minata
dat sparso capiti vivacis cornua cervi,
dat spatium collo, summasque cacuminat aures
cum pedibusque manus, cum longis brachia mut
cruribus, et velat maculoso vellere corpus.
Additus et pavor est. Fugit Autonoeïus heros:
et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Ut vero vultus et cornua vidit in unda:
»Me miserum!« dicturus erat, vox nulla secuta e
Ingemuit; vox illa fuit; lacrimaeque per ora
non sua fluxerunt; mens tantum pristina mans
Quid faciat? Repetatne domum et regalia tecta'
an lateat silvis? Timor hoc, pudor impedit illu
Dum dubitat, videre canes. Primusque Melar
pus,
Ichnobatesque sagax latratu signa dederunt,
Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus
Inde ruunt alii rapida velocius aura,
Pamphagus et Dorceus et Oribasus, Arcad
omnes,
Nebrophonosque valens et trux cum Laela
Theron,
et pedibus Pterelas, et naribus utilis Agre,
Hylaeusque ferox nuper percussus ab apro,
deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
Poemenis, et natis comitata Harpyia duobus,
et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon,

et Canace, Sticteque et Tigris et Alce,
,eucon, et villis Asbolus atris,
ısque Lacon et cursu fortis Aëllo,
t Cyprio velox cum fratre Lycisca,
medio frontem distinctus ab albo
:t Melaneus hirsutaque corpore Lachne,
ictaeo, sed matre Laconide nati
Aglaodos et acutae vocis Hylactor,
eferre mora est. Ea turba cupidine prae-
dae
scopulosque adituque carentia saxa
st difficilis, quaque est via nulla, se-
quuntur.
per quae fuerat loca saepe secutus.
los fugit ille suos! Clamare libebat:
:go sum, dominum cognoscite vestrum.«
mo desunt: resonat latratibus aether.
lanchaetes in tergo vulnera fecit,
Theridamas, Oresitrophus haesit in
armo.
xierant, sed per compendia montis
ı via est. Dominum retinentibus illis,
rba coit confertque in corpore dentes.
vulneribus desunt. Gemit ille, sonum-
que,
ıominis, quem non tamen edere possit
ıabet, moestisque replet iuga nota que-
relis:
s pronis supplex similisque roganti
:t tacitos tanquam sua brachia vultus.
s rapidum solitis hortatibus agmen
stigant, oculisque Actaeona quaerunt,
bsentem certatim Actaeona clamant.

Ad nomen caput ille refert; et abesse querantur,
nec capere oblatae segnem spectacula praedae.
Vellet abesse quidem, sed adest; velletque videre,
non etiam sentire canum fera facta suorum.
Undique circumstant, mersisque in corpore rostris
dilacerant falsi dominum sub imagine cervi.
Nec nisi finita per plurima vulnera vita
ira pharetratae fertur satiata Dianae.
  Rumor in ambiguo est: aliis violentior aequo
visa dea est, alii laudant dignamque severa
virginitate vocant. Pars invenit utraque caussas.
Sola Iovis coniux non tam culpetne probetne
eloquitur, quam clade domus ab Agenore ductae
gaudet, et a Tyria collectum pellice transfert
in generis socios odium. Subit ecce priori
caussa recens, gravidamque dolet de semine magni
esse Iovis Semelen. Tum linguam ad iurgia solvit:
»Profeci quid enim toties per iurgia? dixit.
Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Iuno
rite vocor, perdam, si me gemmantia dextra
sceptra tenere docet, si sum regina Iovisque
et soror et coniux, certe soror. At, puto, furto est
contenta, et thalami brevis est iniuria nostri.
Concipit! id deerat! manifestaque crimina pleno
fert utero, et mater, quod vix mihi contigit uni,
de Iove vult fieri: tanta est fiducia formae.
Fallat eam faxo: nec sim Saturnia, si non
ab Iove mersa suo Stygias penetrabit ad undas.«
  Surgit ab his solio, fulvaque recondita nube
limen adit Semeles; nec nubes ante removit,
quam simulavit anum, posuitque ad tempora canos,
de..
215 Poen..vitque cutem rugis, et curva trementi
et subst.

ılit gressu; vocem quoque fecit anilem,
Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
aptato sermone diuque loquendo
venere Iovis, suspirat et »Opto,
t sit, ait: metuo tamen omnia. Multi
vorum thalamos iniere pudicos.
esse Iovem satis est: det pignus amoris,
rus is est; quantusque et qualis ab alta
cipitur, tantus talisque rogato
mplexus, suaque ante insignia sumat.«
ignaram Iuno Cadmeïda dictis
Rogat illa Iovem sine nomine munus.
»Elige, ait: nullam patiere repulsam.
ıgis credas, Stygii quoque conscia sunto
rrentis: timor et deus ille deorum est.«
) nimiumque potens perituraque amantis
Semele: »Qualem Saturnia, dixit,
ıplecti, Veneris quum foedus initis,
talem.« Voluit deus ora loquentis
. Exierat iam vox properata sub auras.
Neque enim non haec optasse, nec ille
e potest. Ergo moestissimus altum
nscendit, vultumque sequentia traxit
ls nimbos immixtaque fulgura ventis
tonitrus et inevitabile fulmen.
ı usque potest, vires sibi demere tentat;
entimanum deiecerat igne Typhoea,
ıtur eo: nimium feritatis in illo est.
evius fulmen, cui dextra Cyclopum
lammaeque minus, minus addidit irae:
da vocant Superi. Capit illa, domumque
noream. Corpus mortale tumultus

non tulit aetherios, donisque iugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genetricis ab alvo
eripitur, patrioque tener (si credere dignum est)
insuitur femori, maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
educat: inde datum nymphae Nyseïdes antris
occuluere suis, lactisque alimenta dedere.
 Dumque ea per terras fatali lege geruntur,
tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi:
forte Iovem memorant, diffusum nectare, curas
seposuisse graves, vacuaque agitasse remissos
cum Iunone iocos, et »Maior vestra profecto est,
quam quae contingit maribus, dixisse, voluptas.«
Illa negat. Placuit, quae sit sententia docti
quaerere Tiresiae. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia silva
corpora serpentum baculi violaverat ictu:
deque viro factus, mirabile, femina, septem
egerat autumnos. Octavo rursus eosdem
vidit, et »Est vestrae si tanta potentia plagae,
dixit, ut auctoris sortem in contraria mutet,
nunc quoque vos feriam.« Percussis anguibus isdem
forma prior rediit, genitivaque venit imago.
Arbiter hic igitur sumtus de lite iocosa,
dicta Iovis firmat. Gravius Saturnia iusto,
nec pro materia fertur doluisse, suique
iudicis aeterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
facta dei fecisse deo) pro lumine ademto
scire futura dedit, poenamque levavit honore.
 Ille per Aonias fama celeberrimus urbes

irreprehensa dabat populo responsa petenti.
Prima fide vocisque ratae tentamina sumsit
caerula Liriope: quam quondam flumine curvo
implicuit clausaeque suis Cephisus in undis
vim tulit. Enixa est utro pulcherrima pleno
infantem nymphe, iam tunc qui posset amari,
Narcissumque vocat. De quo consultus, an esset
tempora maturae visurus longa senectae,
fatidicus vates: »Si se non noverit« inquit.
Vana diu visa est vox auguris. Exitus illam
resque probat, letique genus novitasque furoris.
Namque ter ad quinos unum Cephisius annos
addiderat, poteratque puer iuvenisque videri.
Multi illum iuvenes, multae cupiere puellae:
sed fuit in tenera tam dura superbia forma,
nulli illum iuvenes, nullae tetigere puellae.
Adspicit hunc trepidos agitantem in retia cervos
vocalis nymphe, quae nec reticere loquenti,
nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: et tamen usum
garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat,
reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Iuno, quia, quum deprendere posset
cum Iove saepe suo nymphas in monte iacentes,
illa deam longo prudens sermone tenebat,
dum fugerent nymphae. Postquam Saturnia sensit:
»Huius, ait, linguae, qua sum delusa, potestas
parva tibi dabitur vocisque brevissimus usus«;
reque minas firmat. Tamen haec in fine loquendi
ingeminat voces, auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narcissum per devia rura vagantem
vidit et incaluit, *sequitur* vestigia furtim:

quoque magis sequitur, flamma propiore calescit,
non aliter, quam quum summis circumlita taedis
admotas rapiunt vivacia sulfura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis
et molles adhibere preces! Natura repugnat,
nec sinit incipiat. Sed, quod sinit, illa parata est
exspectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
dixerat: »Ecquis adest?« et »Adest« responderat Echo.
Hic stupet, atque aciem partes dimisit in omnes;
voce »Veni« clamat magna. Vocat illa vocantem.
Respicit, et rursus nullo veniente: »Quid, inquit,
me fugis?« et totidem, quot dixit, verba recepit.
Perstat, et alternae deceptus imagine vocis:
»Huc coëamus« ait, nullique libentius unquam
responsura sono »Coëamus« retulit Echo,
et verbis favet ipsa suis, egressaque silva
ibat, ut iniiceret sperato brachia collo.
Ille fugit, fugiensque: »Manus complexibus aufer!
ante, ait, emoriar, quam sit tibi copia nostri.«
Retulit illa nihil, nisi »Sit tibi copia nostri«.
Spreta latet silvis, pudibundaque frondibus ora
protegit, et solis ex illo vivit in antris.
Sed tamen haeret amor, crescitque dolore repulsae.
Extenuant vigiles corpus miserabile curae,
adducitque cutem macies, et in aëra succus
corporis omnis abit: vox tantum atque ossa supersunt.
Vox manet: ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
[Inde latet silvis, nulloque in monte videtur:
omnibus auditur. Sonus est, qui vivit in illa.]
Sic hanc, sic alias undis aut montibus ortas

luserat hic nymphas, sic coetus ante viriles.
Unde manus aliquis despectus ad aethera tollens:
»Sic amet ipse licet, sic non potiatur amato!«
Dixerat. Assensit precibus Rhamnusia iustis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
quem neque pastores, neque pastae monte capellae
contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat,
silvaque sole locum passura tepescere nullo.
Hic puer et studio venandi lassus et aestu
procubuit, faciemque loci fontemque secutus.
Dumque sitim sedare cupit, sitis altera crevit:
dumque bibit, visae correptus imagine formae,
spem sine corpore amat, corpus putat esse, quod umbra est.
Adstupet ipse sibi vultuque immotus eodem
haeret, ut e Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus geminum, sua lumina, sidus,
et dignos Baccho, dignos et Apolline crines,
impubesque genas et eburnea colla decusque
oris, et in niveo mixtum candore ruborem:
cunctaque miratur, quibus est mirabilis ipse
Se cupit imprudens et qui probat, ille probatur,
dumque petit, petitur, pariterque accendit et ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti!
in medias quoties visum captantia collum
brachia mersit aquas, nec se deprendit in illis!
Quid videat, nescit; sed quod videt, uritur illo,
atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam: quod amas, avertere, perdes.

Ista repercussae, quam cernis, imaginis umbra est.
Nil habet ista sui: tecum venitque manetque:
tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
abstrahere inde potest. Sed opaca fusus in herba
spectat inexpleto mendacem lumine formam,
perque oculos perit ipse suos: paulumque levatus,
ad circumstantes tendens sua brachia silvas:
»Ecquis, io silvae, crudelius, inquit, amavit?
Scitis enim et multis latebra opportuna fuistis.
Ecquem, quum vestrae tot agantur saecula vitae,
qui sic tabuerit, longo meministis in aevo?
Et placet, et video. Sed quod videoque placetque,
non tamen invenio: tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam, nec nos mare separat ingens,
nec via, nec montes, nec clausis moenia portis.
Exigua prohibemur aqua. Cupit ipse teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis,
hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi: minimum est, quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi! quid me, puer unice, fallis?
quove petitus abis? Certe nec forma nec aetas
est mea, quam fugias, et amarunt me quoque nymphae.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico:
quumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
quum risi, arrides. Lacrimas quoque saepe notavi
me lacrimante tuas; nutu quoque signa remittis:
et, quantum motu formosi suspicor oris,
verba refers, aures non pervenientia nostras.
Iste ego sum; sensi: nec me mea fallit imago.

Uror amore mei, flammas moveoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum est: inopem me copia fecit.
O utinam a nostro secedere corpore possem!
Votum in amante novum est, vellem quod amamus abesset!
Iamque dolor vires adimit, nec tempora vitae
longa meae superant, primoque exstinguor in aevo.
Nec mihi mors gravis est, posituro morte dolores:
hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset.
Nunc duo concordes anima moriemur in una.«
Dixit, et ad faciem rediit male sanus eandem,
et lacrimis turbavit aquas, obscuraque moto
reddita forma lacu est. Quam quum vidisset abire,
»Quo refugis? remane, nec me, crudelis, amantem
desere, clamavit: liceat, quod tangere non est,
adspicere, et misero praebere alimenta furori.«
Dumque dolet, summa vestem diduxit ab ora,
nudaque marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem,
non aliter quam poma solent, quae candida parte
parte rubent, aut ut variis solet uva racemis
ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quae simul adspexit liquefacta rursus in unda,
non tulit ulterius; sed ut intabescere flavae
igne levi cerae matutinaeque pruinae
sole tepente solent, sic attenuatus amore
liquitur et tecto paulatim carpitur igni.
Et neque iam color est mixto candore rubori,
nec vigor et vires et quae modo visa placebant,
nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.

Quae tamen ut vidit, quamvis irata memorqu
indoluit, quotiesque puer miserabilis Eheu
dixerat, haec resonis iterabat vocibus: Eheu
quumque suos manibus percusserat ille lace
haec quoque reddebat sonitum plangoris eund
Ultima vox solitam fuit haec spectantis in und
»Heu frustra dilecte puer!« totidemque remis
verba locus; dictoque Vale, Vale inquit et E
Ille caput viridi fessum submisit in herba,
lumina mors clausit domini mirantia formam
Tum quoque se, postquam est inferna sed
ceptus,
in Stygia spectabat aqua. Planxere sorores
Naiades et sectos fratri posuere capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat E
Iamque rogum quassasque faces feretrun
parabant:
nusquam corpus erat. Croceum pro corpore fl
inveniunt, foliis medium cingentibus albis.
Cognita res vati meritam per Achaïdas urb
attulerat famam, nomenque erat auguris ing
Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus
contemtor Superum, Pentheus, praesagaque
verba senis, tenebrasque et cladem lucis ade
obiicit. Ille movens albentia tempora canis:
»Quam felix esses, si tu quoque luminis hui
orbus, ait, fieres, nec Bacchica sacra videres
Namque dies aderit, quam non procul auguror
qua novus huc veniat, proles Semeleïa, Libe
Quem nisi templorum fueris dignatus honore
mille lacer spargere locis, et sanguine silvas
foedabis, matremque tuam matrisque sorores
Eveniet: neque enim dignabere numen hono

meque sub his tenebris nimium vidisse quereris.«
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides sequitur, responsaque vatis aguntur.
Liber adest, festisque fremunt ululatibus agri.
Turba ruit, mistaeque viris matresque nurusque
vulgusque et proceres ignota ad sacra feruntur.
»Quis furor, anguigenae, proles Mavortia, vestras
attonuit mentes?« Pentheus ait. »Aerane tantum
aere repulsa valent et adunco tibia cornu
et magicae fraudes, ut quos non bellicus ensis,
non tuba terruerit, non strictis agmina telis,
femineae voces et mota insania vino,
obscenique greges et inania tympana vincant?
Vosne, senes, mirer, qui longa per aequora vecti
hac Tyron, hac profugos posuistis sede Penates,
nunc sinitis sine Marte capi? vosne, acrior aetas,
o iuvenes, propiorque meae, quos arma tenere,
non thyrsos, galeaque tegi, non fronde, decebat?
Este, precor, memores, qua sitis stirpe creati,
illiusque animos, qui multos perdidit unus,
sumite serpentis! Pro fontibus ille lacuque
interiit: at vos pro fama vincite vestra!
Ille dedit leto fortes, vos pellite molles,
et patrium retinete decus. Si fata vetabant
stare diu Thebas, utinam tormenta virique
moenia diruerent, ignis ferrumque sonaret!
Essemus miseri sine crimine: sorsque querenda,
non celanda foret, lacrimaeque pudore carerent.
At nunc a puero Thebae capientur inermi,
quem neque bella iuvant, nec tela, nec usus equorum,
sed madidi myrrha crines mollesque coronae
purpuraque et *pictis intextum* vestibus aurum.

Hoc Libys, hoc flavus, prorae tutela, Melanthus,
hoc probat Alcimedon, et qui requiemque modumque
voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
hoc omnes alii. Praedae tam caeca cupido est.
'Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima iuris.'
Inque aditu obsisto. Furit audacissimus omni
de numero Lycabas, qui Tusca pulsus ab urbe
exsilium dira poenam pro caede luebat.
Is mihi, dum resto, iuvenili guttura pugno
rupit, et excussum misisset in aequora, si non
haesissem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia turba probat factum. Tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat), veluti clamore solutus
sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus,
'Quid facitis? quis clamor? ait: qua, dicite, nautae,
huc ope perveni? quo me deferre paratis?'
'Pone metum, Proreus, et quos contingere portus
ede velis, dixit; terra sistere petita.'
'Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros.
Illa mihi domus est: vobis erit hospita tellus.'
Per mare fallaces perque omnia numina iurant,
sic fore; meque iubent pictae dare vela carinae.
Dextera Naxos erat. Dextra mihi lintea danti
'Quid facis, o demens? quis te furor' inquit 'Acoete',
pro se quisque, 'tenet? Laevam pete'. Maxima nutu
pars mihi significat, pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui: Capiatque aliquis moderamina, dixi
meque ministerio scelerisque artisque removi.

r a cunctis, totumque immurmurat agmen.
s Aethalion: 'Te scilicet omnis in uno
ılus posita est!' ait, et subit ipse meumque
pus, Naxoque petit diversa relicta.
us illudens, tanquam modo denique fraudem
, e puppi pontum prospectat adunca
similis: 'Non haec mihi littora, nautae,
stis, ait: non haec mihi terra rogata est.
rui poenam facto? quae gloria vestra est,
m iuvenes, si multi fallitis unum?'
ım flebam. Lacrimas manus impia nostras
impellit properantibus aequora remis.
nunc ipsum, neque enim praesentior illo
, adiuro, tam me tibi vera referre,
ri maiora fide. Stetit aequore puppis
ter, quam si siccum navale teneret.
irantes remorum in verbere perstant,
deducunt, geminaque ope currere tentant.
ınt hederae remos, nexuque recurvo
et gravidis distinguunt vela corymbis.
emiferis frontem circumdatus uvis
is agitat velatam frondibus hastam.
rca tigres simulacraque inania lyncum
ıque iacent fera corpora pantherarum.
e viri, sive hoc insania fecit,
or: primusque Medon nigrescere coepit
et expresso spinae curvamine flecti
Huic Lycabas: 'In quae miracula, dixit,
?' et lati rictus et panda loquenti
ıt, squamamque cutis durata trahebat.
obstantes dum vult obvertere remos,
ım resilire manus breve vidit, et illas

iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes
brachia non habuit, truncoque repandus in undas
corpore desiluit: falcata novissima cauda est,
qualia dimidiae sinuantur cornua lunae.
Undique dant saltus, multaque adspergine rorant,
emerguntque iterum redeuntque sub aequora rursus,
inque chori ludunt speciem lascivaque iactant
corpora et acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti, tot enim ratis illa ferebat,
restabam solus. Pavidum gelidumque trementi
corpore vixque meum firmat deus 'Excute, dicens,
corde metum, Diamque tene.' Delatus in illam
accessi sacris, Baccheaque sacra frequento.«
»Praebuimus longis« Pentheus »ambagibus aures«
inquit, »ut ira mora vires absumere posset.
Praecipitem famuli rapite hunc, cruciataque duris
corpora tormentis Stygiae demittite nocti.«
Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acoetes
clauditur in tectis. Et dum crudelia iussae
instrumenta necis, ferrumque ignisque parantur,
sponte sua patuisse fores, lapsasque lacertis
sponte sua fama est nullo solvente catenas.
Perstat Echionides; nec iam iubet ire, sed ipse
vadit, ubi electus facienda ad sacra Cithaeron
cantibus et clara bacchantum voce sonabat.
Ut fremit acer equus, quum bellicus aere canoro
signa dedit tubicen, pugnaeque assumit amorem·
Penthea sic ictus longis ululatibus aether
movit, et audito clamore recanduit ira.
Monte fere medio est, cingentibus ultima silvis,
purus ab arboribus, spectabilis undique campus.

Hic oculis illum cernentem sacra profanis
prima videt, prima est insano concita cursu,
prima suum misso violavit Penthea thyrso
mater et »O geminae, clamavit, adeste sorores!«
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
ille mihi feriendus aper.« Ruit omnis in unum
turba furens. Cunctae coëunt, cunctaeque sequuntur
iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,
iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen: »Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë! moveant animos Actaeonis umbrae.«
Illa, quis Actaeon, nescit, dextramque precantis
abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
Non habet infelix, quae matri brachia tendat:
trunca sed ostendens deiectis corpora membris,
»Adspice, mater!« ait. Visis ululavit Agave,
collaque iactavit, crinemque per aëra movit:
avulsumque caput digitis complexa cruentis
clamat: »Io comites, opus haec victoria nostrum est!«
Non citius frondes autumni frigore tactas
iamque male haerentes alta rapit arbore ventus,
quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitae nova sacra frequentant,
turaque dant sanctasque colunt Ismenides aras.

LIBER QUARTUS.

At non Alcithoë Minyeïas orgia censet
accipienda dei, sed adhuc temeraria Bacchum
ris, sociasque sorores

impietatis habet. Festum celebrare sacerdos
immunesque operum famulas dominasque suorum
pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
serta comis, manibus frondentes sumere thyrsos
iusserat: et saevam laesi fore numinis iram
vaticinatus erat. Parent matresque nurusque,
telasque et calathos infectaque pensa reponunt,
turaque dant, Bacchumque vocant Bromiumque Lyaeumque,
ignigenamque satumque iterum solumque bimatrem.
Additur his Nyseus indetonsusque Thyoneus,
et cum Lenaeo genialis consitor uvae,
Nycteliusque Eleleusque parens et Iacchus et Euan,
et quae praeterea per Graias plurima gentes
nomina, Liber, habes. Tibi enim inconsumta iuventa est,
tu puer aeternus, tu formosissimus alto
conspiceris coelo: tibi, quum sine cornibus adstas
virgineum caput est: Oriens tibi victus adusque
decolor extremo qua tingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
sacrilegos mactas, Tyrrhenaque mittis in aequor
corpora. Tu biiugum pictis insignia frenis
colla premis lyncum. Bacchae satyrique sequuntur,
quique senex ferula titubantes ebrius artus
sustinet, et pando non fortiter haeret asello.
Quacunque ingrederis, clamor iuvenilis et una
femineae voces impulsaque tympana palmis
concavaque aera sonant, longoque foramine buxus.

mitisque, rogant Ismenides, adsis,«
sacra colunt. Solae Minyeïdes intus
iva turbantes festa Minerva
t lanas, aut stamina pollice versant,
ıt telae famulasque laboribus urgent.
una, levi deducens pollice filum:
ıant aliae, commentaque sacra frequentant,
ıe, quas Pallas, melior dea, detinet, inquit,
manuum vario sermone levemus:
ces aliquid, quod tempora longa videri
in medium vacuas referamus ad aures.«
ant, primamque iubent narrare sorores.
e multis referat, nam plurima norat,
t dubia est, de te, Babylonia, narret,
uam versa squamis velantibus artus
laestini credunt coluisse figura:
ut sumtis illius filia pennis
altis in turribus egerit annos:
; cantu nimiumque potentibus herbis
ı tacitos iuvenilia corpora pisces,
m passa est: an, quae poma alba ferebat,
igra ferat contactu sanguinis arbor.
et; hanc, quoniam vulgaris fabula non est,
sa modis, lana sua fila sequente.
; et Thisbe, iuvenum pulcherrimus alter,
as Oriens habuit, praelata puellis,
habuere domos, ubi dicitur altam
ı muris cinxisse Semiramis urbem.
primosque gradus vicinia fecit;
revit amor. Taedae quoque iure coissent,

sed vetuere patres. Quod non potuere vetare,
ex aequo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest: nutu signisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tanto magis aestuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
quum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per saecula longa notatum,
quid non sentit amor? primi sensistis amantes,
et vocis fecistis iter: tutaeque per illud
murmure blanditiae minimo transire solebant.
Saepe, ubi consisterant hinc Thisbe, Pyramus illinc,
inque vices fuerat captatus anhelitus oris:
'Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres toto nos corpore iungi,
aut hoc si nimium est, vel ad oscula danda pateres!
Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
quod datus est verbis ad amicas transitus aures.'
Talia diversa nequidquam sede locuti
sub noctem dixere Vale, partique dedere
oscula quisque suae non pervenientia contra.
Postera nocturnos aurora removerat ignes,
solque pruinosas radiis siccaverat herbas:
ad solitum coiere locum. Tum murmure parvo
multa prius questi, statuunt, sub nocte silenti
fallere custodes foribusque excedere tentent,
quumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant:
neve sit errandum lato spatiantibus arvo,
conveniant ad busta Nini, lateantque sub umbra
arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: et lux, tarde discedere visa,

itatur aquis, et aquis nox exit ab isdem.
per tenebras versato cardine Thisbe
tur fallitque suos, adopertaque vultum
iit ad tumulum, dictaque sub arbore sedit.
em faciebat amor. Venit ecce recenti
leaena boum spumantes oblita rictus,
itura sitim vicini fontis in unda.
n procul ad lunae radios Babylonia Thisbe
, et obscurum timido pede fugit in antrum;
que fugit, tergo velamina lapsa reliquit.
ea saeva sitim multa compescuit unda,
n redit in silvas, inventos forte sine ipsa
cruentato tenues laniavit amictus.
ius egressus vestigia vidit in alto
lvere certa ferae, totoque expalluit ore
ramus. Ut vero vestem quoque sanguine tinctam
perit: 'Una duos, inquit, nox perdet amantes:
quibus illa fuit longa dignissima vita,
ostra nocens anima est. Ego te, miseranda, peremi,
in loca plena metus qui iussi nocte venires,
nec prior huc veni. Nostrum divellite corpus,
et scelerata fero consumite viscera morsu,
o quicunque sub hac habitatis rupe leones.
Sed timidi est optare necem.' Velamina Thisbes
tollit, et ad pactae secum fert arboris umbram.
Utque dedit notae lacrimas, dedit oscula, vesti:
'Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis haustus!'
Quoque erat accinctus, demisit in ilia ferrum,
nec mora, ferventi moriens e vulnere traxit,
et iacuit resupinus humo. Cruor emicat alte:
uum vitiato fistula plumbo

scinditur et tenues stridente foramine longe
eiaculatur aquas atque ictibus aëra rumpit.
Arborei foetus adspergine caedis in atram
vertuntur faciem, madefactaque sanguine radix
purpureo tinxit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem,
illa redit, iuvenemque oculis animoque requirit,
quantaque vitarit narrare pericula gestit.
Utque locum et versam cognoscit in arbore formam
(sic facit incertam pomi color), haeret, an haec sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
membra solum, retroque pedem tulit, oraque buxo
pallidiora gerens exhorruit aequoris instar,
quod fremit, exigua quum summum stringitur aura.
Sed postquam remorata suos cognovit amores,
percutit indignos claro plangore lacertos,
et laniata comas amplexaque corpus amatum
vulnera supplevit lacrimis, fletumque cruori
miscuit, et gelidis in vultibus oscula figens:
'Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame, responde! tua te carissima Thisbe
nominat: exaudi, vultusque attolle iacentes.'
Ad nomen Thisbes oculos iam morte gravatos
Pyramus erexit, visaque recondidit illa.
Quae postquam vestemque suam cognovit et ense
vidit ebur vacuum: 'Tua te manus, inquit, amorque
perdidit, infelix. Est et mihi fortis in unum
hoc manus; est et amor, dabit hic in vulnera vires.
persequar extinctum, letique miserrima dicar
caussa comesque tui; quique a me morte revelli
heu sola poteras, poteris nec morte revelli.

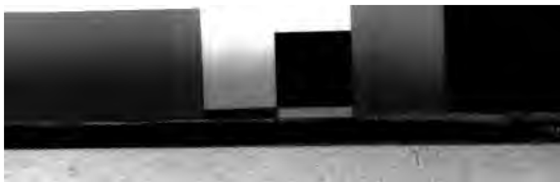

n amborum verbis estote rogati,
ı miserique mei illiusque parentes,
:ertus amor, quos hora novissima iunxit,
tumulo non invideatis eodem.
ae ramis arbor miserabile corpus
s unius, mox es tectura duorum,
e caedis, pullosque et luctibus aptos
abe foetus, gemini monumenta cruoris.'
ıptato pectus mucrone sub imum
ferro, quod adhuc a caede tepebat.
:n tetigere deos, tetigere parentes.
r in pomo est, ubi permaturuit, ater:
rogis superest, una requiescit in urna.«
ıt, mediumque fuit breve tempus, et orsa est
uconoë. Vocem tenuere sorores.
oque, siderea qui temperat omnia luce,
ır Solem: Solis referamus amores.
dulterium Veneris cum Marte putatur
se deus: videt hic deus omnia primus.
'acto, Iunonigenaeque marito
furtique locum monstravit. At illi
et quod opus fabrilis dextra tenebat,
Extemplo graciles ex aere catenas
et laqueos, quae lumina fallere possint,
Non illud opus tenuissima vincant
non summo quae pendet aranea tigno.
'es tactus momentaque parva sequantur,
lecto circumdata collocat apte.
› torum coniux et adulter in unum,
rinclisque nova ratione paratis
ı ambo deprensi amplexibus haerent.
extemplo *valvas patefecit* eburnas,

admisitque deos. Illi iacuere ligati
turpiter. Atque aliquis de dis non tristibus optat
sic fieri turpis. Superi risere, diuque
haec fuit in toto notissima fabula coelo.
Exigit indicii memorem Cythereïa poenam,
inque vices illum, tectos qui laesit amores,
laedit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
forma decorque tibi radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
ureris igne novo; quique omnia cernere debes,
Leucothoën spectas, et virgine figis in una
quos mundo debes, oculos. Modo surgis Eoo
temperius coelo, modo serius incidis undis,
spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum, vitiumque in lumina mentis
transit et obscurus mortalia pectora terres,
nec tibi quod lunae terris propioris imago
obstiterit, palles: facit hunc amor ipse colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneque Rhodosque,
nec tenet Aeaeae genitrix pulcherrima Circes,
quaeque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
concubitus, ipsoque illo grave vulnus habebat
tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit,
gentis odoriferae quam formosissima partu
edidit Eurynome; sed postquam filia crevit,
quam mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achaemenias urbes pater Orchamus, isque
septimus a prisco numeratur origine Belo.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
ambrosiam pro gramine habent. Ea fessa diurnis
membra ministeriis nutrit reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes coelestia pabula carpunt
noxque vicem peragit, thalamos deus intrat amatos

in Eurynomes faciem genitricis, et inter
: Leucothoën famulas ad lumina cernit
ersato ducentem stamina fuso.
bi, ceu mater, carae dedit oscula natae:
it, arcana est; famulae, discedite, neve
arbitrium matri secreta loquendi.'
ant, thalamoque deus sine teste relicto:
;o sum, dixit, qui longum metior annum,
qui video, per quem videt omnia tellus,
oculus. Mihi crede, places.' Pavet illa, metuque
s et fusi digitis cecidere remissis.
mor decuit. Nec longius ille moratus,
ım rediit faciem solitumque nitorem.
;o, quamvis inopino territa visu,
itore dei posita vim passa querela est.
; Clytie, neque enim moderatus in illam
mor fuerat; stimulataque pellicis ira
adulterium, diffamatumque parenti
:. Ille ferox immansuetusque precantem
temque manus ad lumina Solis et 'Ille
lit invitae' dicentem defodit alta
ı humo, tumulumque super gravis addit arenae.
ıt hunc radiis Hyperione natus, iterque
i, quo possis defossos promere vultus.
iam poteras enectum pondere terrae
, nympha, caput, corpusque exsangue iacebas.
ı fertur volucrum moderator equorum
haëthonteos vidisse dolentius ignes.
idem gelidos radiorum viribus artus,
ıt, in vivum tentat revocare calorem;

sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
nectare odorato sparsit corpusque locumque,
multaque praequestus: 'Tanges tamen aethera' dixit.
Protinus imbutum coelesti nectare corpus
delicuit terramque suo madefecit odore,
virgaque per glebas sensim radicibus actis
turea surrexit, tumulumque cacumine rupit.
At Clytien, quamvis amor excusare dolorem
indiciumque dolor poterat, non amplius auctor
lucis adit, Venerisque modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus usa,
nympharum impatiens et sub Iove nocte dieque
sedit humo nuda, nudis incomta capillis;
perque novem luces expers undaeque cibique
rore mero lacrimisque suis ieiunia pavit:
nec se movit humo. Tantum spectabat euntis
ora dei, vultusque suos flectebat ad illum.
Membra ferunt haesisse solo, partemque coloris
luridus exsangues pallor convertit in herbas:
est in parte rubor, violaeque simillimus ora
flos tegit. Illa suum, quamvis radice tenetur,
vertitur ad Solem, mutataque servat amorem.«
Dixerat, et factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuisse negant, pars omnia veros
posse deos memorant. Sed non et Bacchus in illis.
Poscitur Alcithoë, postquam siluere sorores.
Quae radio stantis percurrens stamina telae:
»Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idaei, quem nymphe pellicis ira
contulit in saxum: tantus dolor urit amantes.
Nec loquor, ut quondam naturae iure novato
ambiguus fuerit modo vir, modo femina, Sithon.

oque, nunc adamas, quondam fidissime parvo,
Iovi, largoque satos Curetas ab imbri,
:on in parvos versum cum Smilace flores
reo; dulcique animos novitate tenebo.
ıit infamis, quare male fortibus undis
:is enervet tactosque remolliat artus,
:. Caussa latet: vis est notissima fontis.
rio puerum diva Cythereïde natum
:s Idaeis enutrivere sub antris,
:rat facies, in qua materque paterque
;ci possent: nomen quoque traxit ab illis.
quum primum fecit quinquennia, montes
.it patrios, Idaque altrice relicta
; errare locis, ignota videre
a gaudebat, studio minuente laborem.
am Lycias urbes, Lyciaeque propinquos
adit. Videt hic stagnum lucentis ad imum
solum lymphae. Non illic canna palustris,
:riles ulvae, nec acuta cuspide iunci:
cuus liquor est. Stagni tamen ultima vivo
: cinguntur semperque virentibus herbis.
ıa colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
: quae soleat, nec quae contendere cursu,
e Naïadum celeri non nota Dianae.
suas illi fama est dixisse sorores:
ci, vel iaculum vel pictas sume pharetras,
cum duris venatibus otia misce.'
:ulum sumit, nec pictas illa pharetras,
a cum duris venatibus otia miscet:
›do fonte suo formosos perluit artus,
:ytoriaco deducit pectine crines,
l se deceat, spectatas consulit undas.

Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Saepe legit flores: et tunc quoque forte legebat,
quum puerum vidit visumque optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
quam se composuit, quam circumspexit amictus
et finxit vultum, et meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: 'Puer o dignissime credi
esse deus, seu tu deus es, potes esse Cupido:
sive es mortalis, qui te genuere, beati,
et mater felix, et fortunata profecto
si qua tibi soror est, et, quae dedit ubera, nutrix.
Sed longe cunctis longeque beatior illa est,
si qua tibi sponsa est, si quam dignabere taeda.
Haec tibi sive aliqua est, mea sit furtiva voluptas
seu nulla est, ego sim, thalamumque ineamu eundem.'
Nais ab his tacuit. Pueri rubor ora notavit:
nescit quid sit amor: sed et erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
quum frustra resonant aera auxiliaria, lunae.
Poscenti nymphae sine fine sororia saltem
oscula, iamque manus ad eburnea colla ferenti:
'Desinis? aut fugio, tecumque, ait, ista relinquo
Salmacis extimuit: 'Locaque haec tibi libera tradc
hospes', ait. Simulatque gradu discedere verso
Tum quoque respiciens, fruticumque recondit silva
delituit, flexumque genu submisit. At ille,
ut puer et vacuis ut inobservatus in herbis,
huc it et hinc illuc, et in alludentibus undis
summa pedum taloque tenus vestigia tingit.

mora, temperie blandarum captus aquarum
lia de tenero velamina corpore ponit.
a vero stupuit, nudaeque cupidine formae
nacis exarsit: flagrant quoque lumina nymphae,
aliter, quam quum puro nitidissimus orbe
osita speculi referitur imagine Phoebus.
que moram patitur, vix iam sua gaudia differt:
cupit amplecti, iam se male continet amens.
, cavis velox applauso corpore palmis
ilit in latices, alternaque brachia iactans
iquidis translucet aquis, ut eburnea si quis
ıa tegat claro vel candida lilia vitro.
:imus en, meus est!' exclamat Nais et omni
te procul iacta mediis immittitur undis,
;nantemque tenet, luctantiaque oscula carpit,
iectatque manus, invitaque pectora tangit,
ıunc hac iuveni, nunc circumfunditur illac.
.ique nitentem contra elabique volentem
ılicat, ut serpens, quam regia sustinet ales
limemque rapit: pendens caput illa pedesque
gat, et cauda spatiantes implicat alas:
ue solent hederae longos intexere truncos:
e sub aequoribus deprensum polypus hostem
tinet, ex omni demissis parte flagellis.
stat Atlantiades, sperataque gaudia nymphae
egat. Illa premit, commissaque corpore toto
ıt inhaerebat: 'Pugnes licet, improbe, dixit,
. tamen effugies: ita di iubeatis, et istum
la dies a me, nec me diducat ab isto.'
a suos habuere deos; nam mixta duorum
pora iunguntur, faciesque inducitur illis
.: velut si quis conducta cortice ramos

crescendo iungi pariterque adolescere cernat,
sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
nec duo sunt, et forma duplex, nec femina dici
nec puer ut possit; neutrumque et utrumque vi-
dentur.
Ergo ubi se liquidas, quo vir descenderat, undas
semimarem fecisse videt, mollitaque in illis
membra, manus tendens, sed iam non voce virili
Hermaphroditus ait: 'Nato date munera vestro,
et pater et genitrix, amborum nomen habenti.
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
semivir, et tactis subito mollescat in undis.'
Motus uterque parens nati rata verba biformis
fecit, et incerto fontem medicamine tinxit.
Finis erat dictis, et adhuc Minyeïa proles
urget opus, spernitque deum, festumque profanat
tympana quum subito non apparentia raucis
obstrepuere sonis, et adunco tibia cornu
tinnulaque aera sonant et olent myrrhaeque cro-
cique.
Resque fide maior, coepere virescere telae,
inque hederae faciem pendens frondescere vestis
Pars abit in vites, et quae modo fila fuerunt,
palmite mutantur; de stamine pampinus exit:
purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Iamque dies exactus erat, tempusque subibat,
quod tu nec tenebras nec posses dicere lucem,
sed cum luce tamen dubiae confinia noctis.
Tecta repente quati pinguesque ardere videntur
lampades et rutilis collucere ignibus aedes,
falsaque saevarum simulacra ululare ferarum.
Fumida iamdudum latitant per tecta sorores,
diversaeque locis ignes ac lumina vitant.

petunt latebras, parvos membrana per artus
ır, tenuesque includunt brachia pennae.
perdiderint veterem ratione figuram,
unt tenebrae. Non illas pluma levavit:
re tamen se perlucentibus alis.
[ue loqui, minimam pro corpore vocem
, peraguntque leves stridore querelas.
:, non silvas, celebrant; lucemque perosae
lant, seroque tenent a vespere nomen.
'ero totis Bacchi memorabile Thebis
rat; magnasque novi matertera vires
ıique dei; de totque sororibus expers
ris erat, nisi quem fecere sorores.
hanc natis thalamoque Athamantis habentem
ı animos et alumni numine Iuno,
, et secum: »Potuit de pellice natus
laeonios pelagoque immergere nautas,
nda suae nati dare viscera matri,
es operire novis Minyeïdas alis:
it Iuno nisi inultos flere dolores?
ihi satis est? haec una potentia nostra est?
:t, quid agam; fas est et ab hoste doceri:
furor valeat, Penthea caede satisque
ostendit. Cur non stimuletur eatque
ata suis exempla furoribus Ino?«
a declivis funesta nubila taxo,
infernas per muta silentia sedes.
ıulas exhalat iners, umbraeque recentes
ınt illac, simulacraque functa sepulcris.
emsque tenent late loca senta: novique,
ter, manes, Stygiam quod ducat ad urbem,

ignorant, ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus et apertas undique portas
urbs habet. Utque fretum de tota flumina terra,
sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore et ossibus umbrae
parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
pars aliquas artes, antiquae imitamina vitae
[exercent: aliam partem sua poena coërcet].
Sustinet ire illuc coelesti sede relicta,
tantum odiis iraeque dabat, Saturnia Iuno.
Quo simul intravit, sacroque a corpore pressum
intremuit limen, tria Cerberus extulit ora
et tres latratus simul edidit. Illa sorores
nocte vocat genitas, grave et implacabile numen.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant,
deque suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnorunt inter caliginis umbras,
surrexere deae. Sedes Scelerata vocatur.
Viscera praebebat Tityos lanianda, novemque
iugeribus distractus erat. Tibi, Tantale, null
deprenduntur aquae, quaeque imminet, effi arbor.
Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxur
Volvitur Ixion et se sequiturque fugitque.
Molirique suis letum patruelibus ausae
assidue repetunt, quas perdunt, Belides und
Quos omnes facie postquam Saturnia torva
vidit, et ante omnes Ixiona, rursus ab illo
Sisyphon adspiciens: »Cur hic e fratribus, i
perpetuas patitur poenas, Athamanta supe
regia dives habet, qui me cum coniuge ser
sprevit?« et exponit caussas odiique viaec

e velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
:t in facinus traherent Athamanta furores.
ım, promissa, preces confundit in unum,
ıtque deas. Si haec Iunone locuta,
ne canos, ut erat, turbata capillos
et obstantes reiecit ab ore colubras,
a: »Non longis opus est ambagibus, inquit.
uta, quaecunque iubes. Inamabile regnum
teque refer coeli melioris ad auras.«
ı redit Iuno: quam coelum intrare parantem
lustravit aquis Thaumantias Iris.
ra, Tisiphone madefactam sanguine sumit
ına facem, fluidoque cruore rubentem
ır pallam, tortoque incingitur angue,
urque domo. Luctus comitatur euntem
r et Terror trepidoque Insania vultu.
constiterat. Postes tremuisse feruntur
pallorque fores infecit acernas,
locum fugit. Monstris exterrita coniux,
s est Athamas: tectoque exire parabant.
t infelix aditumque obsedit Erinnys,
ıe vipereis distendens brachia nodis
em excussit. Motae sonuere colubrae:
e iacent humeris, pars circum tempora lapsae
lant saniemque vomunt linguaque coruscant.
uos mediis abrupit crinibus angues,
raque manu raptos immisit. At illi
ue sinus Athamanteosque pererrant,
ıntque graves animos, nec vulnera membris
runt: mens est, quae diros sentiat ictus.
rat secum liquidi quoque monstra veneni,

oris Cerberei spumas et virus Echidnae,
erroresque vagos, caecaeque oblivia mentis,
et scelus et lacrimas rabiemque et caedis amorem,
omnia trita simul, quae sanguine mixta recenti
coxerat aere cavo, viridi versata cicuta.
Dumque pavent illi, vertit furiale venenum
pectus in amborum, praecordiaque intima movit
Tum face iactata per eundem saepius orbem
consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix iussique potens ad inania magni
regna redit Ditis, sumtumque recingitur anguem
  Protinus Aeolides media furibundus in aula
clamat: »Io, comites, his retia tendite silvis!
hic modo cum gemina visa est mihi prole leaena.«
Utque ferae sequitur vestigia coniugis amens:
deque sinu matris ridentem et parva Learchum
brachia tendentem rapit et bis terque per auras
more rotat fundae, rigidoque infantia saxo
discutit ora ferox. Tum denique concita mater,
seu dolor hoc fecit, seu sparsi caussa veneni,
exululat passisque fugit male sana capillis:
teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis
»Euoe Bacche« sonat. Bacchi sub nomine Iuno
risit et »Hos usus praestet tibi, dixit, alumnus.«
  Imminet aequoribus scopulus, pars ima cavatu
fluctibus et tectas defendit ab imbribus undas,
summa riget frontemque in apertum porrigit aequor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino,
seque super pontum nullo tardata timore
mittit onusque suum. Percussa recanduit unda
At Venus immeritae neptis miserata labores
sic patruo blandita suo est: »O numen aquarum

:ima cui coelo cessit, Neptune, potestas:
na quidem posco, sed tu miserere meorum,
ıri quos cernis in Ionio immenso,
s adde tuis. Aliqua et mihi gratia ponto est,
men in medio quondam concreta profundo
na fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.«
uit oranti Neptunus et abstulit illis
l mortale fuit, maiestatemque verendam
osuit, nomenque simul faciemque novavit:
cotheëque deum cum matre Palaemona dixit.
idoniae comites, quantum valuere, secutae
a pedum primo videre novissima saxo:
dubium de morte ratae, Cadmeïda palmis
lanxere domum, scissis cum veste capillis,
ıe parum iustae nimiumque in pellice saevae,
diam fecere deae. Convicia Iuno
tulit et »Faciam vos ipsas maxima, dixit,
itiae monumenta meae«. Res dicta secuta est.
ı quae praecipue fuerat pia: »Persequar, inquit,
eta reginam«, saltumque datura moveri
d usquam potuit, scopuloque affixa cohaesit.
ra dum solito tentat plangore ferire
tora, tentatos sentit riguisse lacertos.
, manus ut forte tetenderat in maris undas,
ea facta manus in easdem porrigit undas:
us, ut arreptum laniabat vertice crinem,
atos subito digitos in crine videres.
quaeque in gestu deprensa est, haesit in illo.
s volucres factae, quae nunc quoque gurgite in illo
uora distringunt summis Cadmeides alis.
lescit Agenorides natam parvumque nepotem
uoris esse deos. Luctu serieque malorum

dem vertitis anguem?«
ıt coniugis ora:
ıgnosceret, ibat,
que colla petebat.
ıites) terretur. At illa
olla draconis,
e volumine serpunt,
ubiere latebras.
hominem nec vulnere
laedunt:
di meminere dracones.
ae solatia formae
ı debellata colebat
bat Achaïa templis.
cretus eadem
nibus arceat urbis
ferat arma, genusque
enim Iovis esse putabat
conceperat auro.
est praesentia veri,
on agnosse nepotem,
elo est alter, et alter
emorabile monstri
entibus alis.
ctor penderet arenas,
idere cruentae,
s animavit in angues:
taque terra colubris
tis discordibus ac
ıplo nubis aquo
here longe
pervolat orb
brachia vid

victus et ostentis, quae plurima viderat, exit
conditor urbe sua, tanquam fortuna locorum,
non sua se premeret; longisque erroribus actus
contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
Iamque malis annisque graves dum prima retractant
fata domus releguntque suos sermone labores:
»Num sacer ille mea traiectus cuspide serpens,«
Cadmus ait, »fuerat, tum, quum Sidone profectu
vipereos sparsi per humum, nova semina, dentes
Quem si cura deûm tam certa vindicat ira,
ipse precor serpens in longam porrigar alvum.«
Dixit, et ut serpens in longam tenditur alvum,
durataeque cuti squamas increscere sentit,
nigraque caeruleis variari corpora guttis:
in pectusque cadit pronus, commixtaque in unur
paulatim tereti tenuantur acumine crura.
Brachia iam restant: quae restant, brachia tendit
et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora:
»Accede, o coniux, accede, miserrima, dixit;
dumque aliquid superest de me, me tange, manumque
accipe, dum manus est, dum non totum occupa anguis.«
Ille quidem vult plura loqui, sed lingua repente
in partes est fissa duas, nec verba loquenti
sufficiunt, quotiesque aliquos parat edere questus
sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux:
»Cadme, mane, teque, infelix, his exue monstris
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt humerique manusque
et color et facies et dum loquor, omnia? cur non

, coelestes, in eundem vertitis anguem?«
:lle suae lambebat coniugis ora:
s caros, veluti cognosceret, ibat,
nplexus, assuetaque colla petebat.
dest (aderant comites) terretur. At illa
:mulcet cristati colla draconis,
uo sunt iunctoque volumine serpunt,
ppositi nemoris subiere latebras.
jue nec fugiunt hominem nec vulnere laedunt:
:ius fuerint, placidi meminere dracones.
en ambobus versae solatia formae
ios dederat, quem debellata colebat
n positis celebrabat Achaïa templis.
itiades ab origine cretus eadem
iperest, qui moenibus arceat urbis
contraque deum ferat arma, genusque
sse Iovis; neque enim Iovis esse putabat
em pluvio Danaë conceperat auro.
Acrisium, tanta est praesentia veri,
se deum, quam non agnosse nepotem,
Impositus iam coelo est alter, et alter
erens spolium memorabile monstri
pat tenerum stridentibus alis.
super Libycas victor penderet arenas,
apitis guttae cecidere cruentae,
is exceptas varios animavit in angues.
ens illa est infestaque terra colubris.
immensum ventis discordibus actus
nunc illuc, exemplo nubis aquosae
: alto seductas aethere longe
erras totumque supervolat orbem.
; Arctos, ter Cancri brachia vidit:

saepe sub occasus, saepe est ablatus in ortus.
Iamque cadente die veritus se credere nocti,
constitit Hesperio, regnis Atlantis, in orbe,
exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
evocet Aurorae, currusque Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpore praestans
Iapetionides Atlas fuit. Ultima tellus
rege sub hoc et pontus erat, qui Solis anhelis
aequora subdit equis et fessos excipit axes.
Mille greges illi totidemque armenta per herbas
errabant; et humum vicinia nulla premebat.
Arboreae frondes auro radiante nitentes
ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
»Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
te generis magni, generis mihi Iuppiter auctor:
sive es mirator rerum, mirabere nostras.
Hospitium requiemque peto.« Memor ille vetustae
sortis erat: dederat Themis hanc Parnasia sortem:
»Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
arbor, et hunc praedae titulum Iove natus habebit.«
Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas
moenibus et vasto dederat servanda draconi,
arcebatque suis externos finibus omnes.
Huic quoque: »Vade procul, ne longe gloria rerum,
quas mentiris, ait, longe tibi Iuppiter absit.«
Vimque minis addit manibusque expellere tentat
cunctantem et placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior; quis enim par esset Atlanti
viribus? »At quoniam parvi tibi gratia nostra est,
accipe munus,« ait. Laevaque a parte Medusae
ipse retroversus squalentia protulit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. Nam barba co-

maeque

eunt, iuga sunt humerique manusque.
ante fuit, summo est in monte cacumen.
iunt. Tum partes auctus in omnes
mensum: sic di statuistis! et omne
ribus coelum requievit in illo.
Hippotades aeterno carcere ventos,
ue operum coelo clarissimus alto
is erat. Pennis ligat ille resumtis
aque pedes, teloque accingitur unco,
motis talaribus aëra findit.
numeris circumque infraque relictis
populos Cepheaque conspicit arva.
itam maternae pendere linguae
m poenas iniustus iusserat Ammon.
l ad duras religatam brachia cautes
iades; nisi quod levis aura capillos
tepido manabant lumina fletu,
ratus esset opus. Trahit inscius ignes
visae correptus imagine formae
quatere est oblitus in aëre pennas.
), dixit, non istis digna catenis,
inter se cupidi iunguntur amantes,
irenti nomen terraeque tuumque,
la geras.« Primo silet illa, nec audet
irum virgo; manibusque modestos
tus, si non religata fuisset.
od potuit, lacrimis implevit obortis.
tanti, sua ne delicta fateri
tur, nomen terraeque suumque,
maternae fuerit fiducia formae,
t nondum memoratis omnibus unda
niensque immenso belua ponto
tum sub pectore possidet aequor.

Conclamat virgo: genitor lugubris et una
mater adest, ambo miseri, sed iustius illa.
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus
plangoremque ferunt, vinctoque in corpore adhaerent.
Tum sic hospes ait: »Lacrimarum longa manere
tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam est.
Hanc ego si peterem Perseus Iove natus et illa,
quam clausam implevit fecundo Iuppiter auro,
Gorgonis anguicomae Perseus superator, et alis
aethereas ausus iactatis ire per auras,
praeferrer cunctis certe gener. Addere tantis
dotibus et meritum, faveant modo numina, tento.
Ut mea sit, servata mea virtute, paciscor.«
Accipiunt legem, quis enim dubitaret? et orant
promittuntque super regnum dotale parentes.
Ecce velut navis praefixo concita rostro
sulcat aquas, iuvenum sudantibus acta lacertis
sic fera dimotis impulsu pectoris undis
tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
funda potest plumbo medii transmittere coeli:
quum subito iuvenis pedibus tellure repulsa
arduus in nubes abiit. Ut in aequore summo
umbra viri visa est, visam fera saevit in umbram
Utque Iovis praepes, vacuo quum vidit in arvo
praebentem Phoebo liventia terga draconem,
occupat aversum, neu saeva retorqueat ora,
squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
sic celeri missus praeceps per inane volatu
terga ferae pressit, dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere laesa gravi modo se sublimis in auras

o subdit aquis, modo more ferocis
quem turba canum circumsona terret.
iorsus velocibus effugit alis:
nt, nunc terga cavis super obsita conchis,
n costas, nunc qua tenuissima cauda
scem, falcato vulnerat ense.
:eo mixtos cum sanguine fluctus
Maduere graves adspergine pennae.
ultra Perseus talaribus ausus
pexit scopulum, qui vertice summo
stat aquis, operitur ab aequore moto.
ɔisque tenens iuga prima sinistra
cegit repetita per ilia ferrum.
plausu clamor superasque deorum
omos. Gaudentgenerumque salutant,
ɜ domus servatoremque fatentur
ɔheusque pater. Resoluta catenis
ɔ, pretiumque et caussa laboris.
hausta victrices abluit unda:
ɀue caput dura ne laedat arena,
ım foliis, natasque sub aequore virgas
ıponit Phorcynidos ora Medusae.
ı bibulaque etiamnum viva medulla
nonstri, tactuque induruit huius,
novum ramis et fronde rigorem.
mphae factum mirabile tentant
virgis, et idem contingere gaudent.
ɜx illis iterant iactata per undas.
ıe curaliis eadem natura remansit,
:to capiant ut ab aëre, quodque
quore erat, fiat super aequora saxum.
ı ille *focos totidem* de cespite ponit,

laevum Mercurio, dextrum tibi, bellica Virgo:
ara Iovis media est. Mactatur vacca Minervae,
alipedi vitulus, taurus tibi, summe deorum.
Protinus Andromeden et tanti praemia facti
indotata rapit. Taedas Hymenaeus Amorque
praecutiunt. Largis saturantur odoribus ignes,
sertaque dependent tectis, et ubique lyraeque
tibiaque et cantus, animi felicia laeti
argumenta, sonant. Reseratis aurea valvis
atria tota patent, pulchroque instructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivia regis.
Postquam epulis functi generosi munere Bacchi
diffudere animos, cultusque genusque locorum
quaerit Abantiades, quaerenti protinus unus
narrat Lyncides moresque habitusque virorum.
Quae simul edocuit: »Nunc, o fortissime, dixit,
fare precor, Perseu, quanta virtute quibusque
artibus abstuleris crinita draconibus ora.«
Narrat Abantiades gelido sub Atlante iacentem
esse locum solidae tutum munimine molis,
cuius in introitu geminas habitasse sorores
Phorcidas, unius sortitas luminis usum:
id se solerti furtim, dum traditur, astu
supposita cepisse manu; perque abdita longe,
deviaque et silvis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos; passimque per agros
perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque
in silicem ex ipsis visa conversa Medusa:
se tamen horrendae clypei, quem laeva gerebat,
aere repercusso formam aspexisse Medusae:
dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tenebat,

sse caput collo. Pennisque fugacem
on et fratrem, matris de sanguine natos.
it et longi non falsa pericula cursus:
'reta, quas terras sub se vidisset ab alto,
e iactatis tetigisset sidera pennis.
:xpectatum tacuit tamen. Excipit unus
mero procerum, quaerens, cur una sororum
·it alternis immixtos crinibus angues.
pes ait: »Quoniam scitaris digna relatu,
: quaesiti caussam. Clarissima forma,
rumque fuit spes invidiosa procorum
ec in tota conspectior ulla capillis
uit. Inveni, qui se vidisse referrent.
pelagi rector templo vitiasse Minervae
r. Aversa est et castos aegide vultus
ovis texit: neve hoc impune fuisset,
neum crinem turpes mutavit in hydros.
quoque, ut attonitos formidine terreat hostes,
e in adverso, quos fecit, sustinet angues.«

LIBER QUINTUS.

que ea Cephenum medio Danaeïus heros
e commemorat, fremitu regalia turbae
omplentur: nec coniugialia festa
nat, est clamor, sed qui fera nuntiet arma.
repentinos convivia versa tumultus
ulare freto possis, quod saeva quietum
·um rabies motis exasperat undis.
s in his Phineus, belli temerarius auctor,
eam quatiens aeratae cuspidis hastam:
it, en adsum praereptae coniugis ultor.
nihi te pennae, nec falsum versus in aurum

Iuppiter eripiet.« Conanti mittere Cepheus:
»Quid facis? exclamat: quae te, germane, furentem
mens agit in facinus? meritisne haec gratia tanti
redditur? hac vitam servatae dote rependis?
quam tibi non Perseus, verum si quaeris, ademit
sed grave Nereïdum numen, sed corniger Ammon
sed quae visceribus veniebat bellua ponti
exsaturanda meis. Illo tibi tempore rapta est,
quo peritura fuit. Nisi si, crudelis, id ipsum
exigis, ut pereat, luctuque levabere nostro.
Scilicet haud satis est, quod te spectante revincta est,
et nullam quod opem patruus sponsusve tulisti;
insuper, a quoquam quod sit servata, dolebis,
praemiaque eripies? Quae si tibi magna videntur
ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses.
Nunc sine, qui petiit, per quem haec non orba senectus,
ferre quod et meritis et voce est pactus: eumque
non tibi, sed certae praelatum intellige morti.«
Ille nihil contra: sed et hunc et Persea vultu
alterno spectans, petat hunc, ignorat, an illum:
cunctatusque brevi contortam viribus hastam,
quantas ira dabat, nequidquam in Persea misit.
Ut stetit illa toro, stratis tum denique Perseus
exsiluit, teloque ferox inimica remisso
pectora rupisset, nisi post altaria Phineus
isset: et, indignum! scelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhoeti non irrita cuspis adhaesit:
qui postquam cecidit ferrumque ex osse revulsum est,
calcitrat et positas adspergit sanguine mensas.

ıdomitas ardescit vulgus in iras,
iiciunt, et sunt qui Cephea dicant
debere mori. Sed limine tecti
heus, testatus iusque fidemque
deos, ea se prohibente moveri.
ıs adest et protegit aegide fratrem,
ıos. Erat Indus Athis, quem flumine Gange
te vitreis peperisse sub antris
regius forma, quam divite cultu
ꜱ adhuc octonis integer annis,
·iam chlamydem, quam limbus obibat
ıabant aurata monilia collum,
myrrha curvum crinale capillos.
iaculo quamvis distantia misso
s erat, sed tendere doctior arcus.
e lenta manu flectentem cornua Perseus
media positus fumabat in ara,
ractis confudit in ossibus ora.
edatos iactantem in sanguine vultus
dit Lycabas, iunctissimus illi
veri non dissimulator amoris,
xhalantem sub acerbo vulnere vitam
ıthin, quos ille tetenderat arcus
lecum tibi sint certamina, dixit,
pueri fato laetabere, quo plus
am laudis habes. Haec omnia nondum
icuit nervo penetrabile telum,
tamen sinuosa veste pependit.
nc harpen spectatam caede Medusae
es, adigitque in pectus. At ille
s, oculis sub nocte natantibus atra,
it Athin, seque acclinavit ad illum,

et tulit ad manes iunctae solatia mortis.
Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas
et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
sanguine, quo late tellus madefacta tepebat,
conciderant lapsi. Surgentibus obstitit ensis,
alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithum, cui lata bipennis
telum erat, hamato Perseus petit ense, sed altis
exstantem signis multaeque in pondere massae
ingentem manibus tollit cratera duabus,
infligitque viro. Rutilum vomit ille cruorem,
et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydaemona sanguine cretum,
Caucasiumque Abarin Sperchionidenque Lycetum
intonsumque comas Helicen Phlegiamque Clytumque
sternit, et exstructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
intorquet iaculum: quod detulit error in Idan,
expertem frustra belli et neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis
»Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe, Phineu,
quem fecisti hostem, pensaque hoc vulnere vulnus.«
Iamque remissurus tractum de corpore telum
sanguine defectos cecidit collapsus in artus.
Hic quoque Cephenum post regem primus Odites
ense iacet Clymeni: Prothoënora percutit Hypseus,
Hypsea Lyncides. Fuit et grandaevus in illis
Emathion, aequi cultor timidusque deorum:
quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo

pugnat et incessit, scelerataque devovet arma.
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
decutit ense caput: quod protinus incidit arae
atque ibi semianimi verba exsecrantia lingua
edidit, et medios animam exspiravit in ignes.
Hinc gemini fratres Broteasque et caestibus Ammon
invicti, vinci si possent caestibus enses,
Phinea cecidere manu, Cererisque sacerdos
Ampycus, albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque, Iapetide, non hos adhibendus in usus,
sed qui, pacis opus, citharam cum voce moveres,
iussus eras celebrare dapes, festumque canendo.
Quem procul adstantem plectrumque imbelle tenentem
Pettalus irridens »Stygiis cane caetera, dixit,
Manibus«, et laevo mucronem tempore figit.
Concidit, et digitis morientibus ille retentat
fila lyrae: casuque canit miserabile carmen.
Nec sinit hunc impune ferox cecidisse Lycormas,
raptaque de dextro robusta repagula poste
ossibus illisit mediae cervicis. At ille
procubuit terrae mactati more iuvenci.
Demere tentabat laevi quoque robora postis
Cinyphius Pelates: tentanti dextera fixa est
cuspide Marmaridae Corythi, lignoque cohaesit
Haerenti latus hausit Abas: nec corruit ille,
sed retinente manu moriens de poste pependit.
Sternitur et Menaleus, Perseïa castra secutus,
et Nasamoniaci Dorylas ditissimus agri:
dives agri Dorylas, quo non possederat alter
latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Huius in obliquo missum stetit inguine ferrum
letifer ille locus. Quem postquam vulneris a

singultantem animam et versantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus: »Hoc, quod premis, inquit, habeto
de tot agris terrae,« corpusque exsangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
ultor Abantiades, media quae nare recepta
cervice exacta est, in partesque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna iuvat, Clytiumque Claninque,
matre satos una, diverso vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
fraxinus acta femur: iaculum Clanis ore momordit.
Occidit et Celadon Mendesius: occidit Astreus,
matre Palaestina, dubio genitore creatus:
Aethionque sagax quondam ventura videre,
nunc ave deceptus falsa: regisque Thoactes
armiger, et caeso genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhausto superest: namque omnibus unum
opprimere est animus. Coniurata undique pugnant
agmina pro caussa meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte socer frustra pius et nova coniux
cum genitrice favent, ululatuque atria complent.
Sed sonus armorum superat gemitusque cadentum,
pollutosque semel multo Bellona Penates
sanguine perfundit, renovataque proelia miscet.
Circueunt unum Phineus et mille secuti
Phinea. Tela volant hiberna grandine plura
praeter utrumque latus, praeterque et lumen et aures.
Applicat hinc humeros ad magnae saxa columnae,
[illegible]taque terga gerens adversaque in agmina versus
[illegible]inet instantes. Instabat parte sinistra

Chaonius Molpeus, dextra Nabataeus Ethemon.
Tigris ut auditis diversa valle duorum
exstimulata fame mugitibus armentorum
nescit, utro potius ruat, et ruere ardet utroque:
sic dubius Perseus, dextra laevane feratur,
Molpea traiecti submovit vulnere cruris,
contentusque fuga est: neque enim dat tempus Ethemon,
sed furit et, cupiens alto dare vulnera collo,
non circumspectis exactum viribus ensem
fregit, et extrema percussae parte columnae
lamina dissiluit, dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum caussas satis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perseus et inertia frustra
brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbae succumbere vidit:
»Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
dixit, ab hoste petam. Vultus avertite vestros,
si quis amicus adest!« et Gorgonis extulit ora.
»Quaere alium, tua quem moveant miracula« dixit
Thescelus: utque manu iaculum letale parabat
mittere, in hoc haesit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
pectora Lyncidae gladio petit: inque petendo
dextera diriguit, nec citra mota nec ultra est.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
argento partim, partim caelaverat auro,
»Adspice, ait, Perseu, nostrae primordia gentis:
magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
a tanto cecidisse viro.« Pars ultima vocis
in medio suppressa sono est: adapertaque as potita
ora loqui credas, nec sunt ea pervia ver

Increpat hos »Vitioque animi, non viribus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum
et prosternite humi iuvenem magica arma moventem!«
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus,
immotusque silet armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito poenas subiere: sed unus
miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
Quem ratus Astyages etiamnum vivere, longo
ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem:
marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est media de plebe virorum
dicere. Bis centum restabant corpora pugnae:
Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.
Poenitet iniusti tunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? Simulacra videt diversa figuris,
agnoscitque suos, et nomine quemque vocatum
poscit opem, credensque parum, sibi proxima tangit
corpora: marmor erant. Avertitur, atque ita supplex
confessasque manus obliquaque brachia tendens,
»Vincis, ait, Perseu: remove fera monstra tuaeque
saxificos vultus, quaecunque ea, tolle Medusae:
tolle, precor. Non nos odium regnique cupido
compulit ad bellum: pro coniuge movimus arma.
Caussa fuit melior meritis tua, tempore nostra.
Non cessisse piget. Nihil, o fortissime, praeter
...c animam concede mihi: tua caetera sunto.«
Applica...enti neque eum, quem voce rogabat,
...taque te...denti: »Quod, ait, timidissime Phineu,
...inet inst...

et possum tribuisse et magnum est munus inerti,
pone metum, tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam mansura dabo monimenta per aevum:
inque domo soceri semper spectabere nostri,
ut mea se sponsi soletur imagine coniux.«
Dixit: et in partem Phorcynida transtulit illam,
ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoque conanti sua vertere lumina cervix
diriguit, saxoque oculorum induruit humor:
sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex
submissaeque manus, faciesque obnoxia mansit.
Victor Abantiades patrios cum coniuge muros
intrat, et immeriti vindex ultorque parentis
aggreditur Proetum: nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Proetus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce
torva colubriferi superavit lumina monstri.
Te tamen, o parvae rector, Polydecta, Seriphi,
nec iuvenis virtus per tot spectata labores,
nec mala mollierant: sed inexorabile durus
exerces odium, nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudes, fictamque Medusae
arguis esse necem. »Dabimus tibi pignora veri:
parcite luminibus!« Perseus ait, oraque regis
ore Medusaeo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenae comitem Tritonia fratri
se dedit: inde cava circumdata nube Seriphon
deserit, a dextra Cythno Gyaroque relictis:
quaque super pontum via visa brevissima, Thebas
virgineumque Helicona petit: quo monte potita
constitit, et doctas sic est affata sorores:

»Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
dura Medusaei quem praepetis ungula rupit.
Is mihi caussa viae: volui mirabile factum
cernere. Vidi ipsum materno sanguine nasci
Excipit Uranie: »Quaecunque est caussa vid
has tibi, diva, domos, animo gratissima nost
Vera tamen fama est, et Pegasus huius origo
fontis,« et ad latices deduxit Pallada sacros.
Quae mirata diu factas pedis ictibus undas,
silvarum lucos circumspicit antiquarum,
antraque, et innumeris distinctas floribus her
felicesque vocat pariter studioque locoque
Mnemonidas. Quam sic affata est una sororu
»O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset,
in partem ventura chori Tritonia nostri,
vera refers, meritoque probas artesque locum
et gratam sortem, tutae modo simus, habemu
Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia ter
virgineas mentes, dirusque ante ora Pyreneus
vertitur, et nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio Phoceaque milite rura
ceperat ille ferox, iniustaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnasia. Vidit euntes,
nostraque fallaci veneratus numina vultu:
'Mnemonides (cognorat enim), consistite, dixi
nec dubitate, precor, tecto grave sidus et imb
(imber erat) vitare meo: subiere minores
saepe casas Superi.' Dictis et tempore motae
annuimusque viro primasque intravimus aed
Desierant imbres, victoque aquilonibus austr
fusca repurgato fugiebant nubila coelo.
Impetus ire fuit: claudit sua tecta Pyreneus,
vimque parat, quam nos sumtis effugimus ali

Ipse secuturo similis stetit arduus arce:
'Quaque via est vobis, erit et mihi, dixit, eadem,'
seque iacit vecors e summae culmine turris,
et cadit in vultus, discussisque ossibus oris
tundit humum moriens, scelerato sanguine tinctam.«
Musa loquebatur. Pennae sonuere per auras:
voxque salutantum ramis veniebat ab altis.
Suspicit, et linguae, quaerit, tam certa loquentes
unde sonent, hominemque putat Iove nata locutum.
Ales erat, numeroque novem, sua fata querentes,
institerant ramis imitantes omnia picae.
Miranti sic orsa deae dea: »Nuper et istae
auxerunt volucrum victae certamine turbam.
Pierös has genuit Pellaeis dives in arvis.
Paeonis Euippe mater fuit. Illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum,
perque tot Haemonias et per tot Achaïdas urbes
huc venit, et tali committit proelia voce:
'Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
fallere; nobiscum, si qua est fiducia vobis,
Thespiades certate deae: nec voce nec arte
vincemur; totidemque sumus. Vel cedite victae
fonte Medusaeo et Hyantea Aganippe,
vel nos Emathiis ad Paeonas usque nivosos
cedemus silvis: dirimant certamina nymphae.'
Turpe quidem contendere erat, sed cedere visum
turpius. Electae iurant per flumina nymphae,
factaque de vivo pressere sedilia saxo.
Tunc sine sorte prior quae se certare professa est,
bella canit Superum, falsoque in honore Gigantas
ponit, et extenuat magnorum facta deorum:

emissumque ima de sede Typhoëa terrae
coelitibus fecisse metum, cunctosque dediss
terga fugae, donec fessos Aegyptia tellus
ceperit et septem discretus in ostia Nilus.
Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa na
et se mentitis Superos celasse figuris:
'Duxque gregis, dixit, fit Iuppiter: unde rec
nunc quoque formatus Libys est cum cor
Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
fele soror Phoebi, nivea Saturnia vacca,
pisce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.'
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora.
Poscimur Aonides. Sed forsitan otia non su
nec nostris praebere vacat tibi cantibus aur
»Ne dubita vestrumque mihi refer ordine ca
Pallas ait, nemorisque levi consedit in umb
Musa refert: »Dedimus summam certaminis
Surgit, et immissos hedera collecta capillos
Calliope querulas praetentat pollice chordas
atque haec percussis subiungit carmina ner
'Prima Ceres unco glebas dimovit aratro,
prima dedit fruges alimentaque mitia terris,
prima dedit leges: Cereris sunt omnia mun
Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere p
carmina digna dea! Certe est dea carmine
Vasta Giganteis iniecta est insula membris
Trinacris, et magnis subiectum molibus urg
aethereas ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, pugnatque resurgere sa
dextra sed Ausonio manus est subiecta Pelo
Laeva, Pachyne, tibi: Lilybaeo crura premu
degravat Aetna caput. Sub qua resupinus

mmamque fero vomit ore Typhoeus.
oliri luctatur pondera terrae,
: et magnos devolvere corpore montes.
:t tellus. Et rex pavet ipse silentum,
atoque solum retegatur hiatu,
ʒue dies trepidantes terreat umbras.
ıens cladem tenebrosa sede tyrannus
ırruque atrorum vectus equorum
iculae cautus fundamina terrae.
exploratum satis est, loca nulla labare,
ıe metus, videt hunc Erycina vagantem
residens, natumque amplexa volucrem:
nusque meae, mea, nate,potentia,dixit,
ıs superas omnes, cape tela, Cupido,
pectus celeres molire sagittas,
is cessit fortuna novissima regni.
›s ipsumque Iovem, tu numina ponti
as ipsumque, regit qui numina ponti.
ıid cessant? Cur non matrisque tuumque
profers? Agitur pars tertia mundi.
.n coelo, quae iam patientia nostra est,
·, ac mecum vires minuuntur Amoris.
ınne vides iaculatricemque Dianam
e mihi? Cereris quoque filia virgo,
ır, erit; nam spes affectat easdem.
socio si qua est mea gratia regno,
m patruo.» Dixit Venus. Ille pharetram
ırbitrio matris de mille sagittis
›suit, sed qua nec acutior ulla,
, incerta est, nec quae magis audiat arcum.
ue genu curvavit flexile cornu:
hamata percussit arundine Ditem.

Haud procul Hennaeis lacus est a moenibus altae,
nomine Pergus, aquae. Non illo plura Cayster
carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas cingens latus omne, suisque
frondibus ut velo Phoebeos submovet ignes.
Frigora dant rami, varios humus humida flores.
Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
ludit, et aut violas aut candida lilia carpit,
dumque puellari studio calathosque sinumque
implet, et aequales certat superare legendo,
paene simul visa est dilectaque raptaque Diti:
usque adeo est properatus amor. Dea territa moesto
et matrem et comites, sed matrem saepius, ore
clamat: et ut summa vestem laniarat ab ora,
collecti flores tunicis cecidere remissis.
Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis:
haec quoque virgineum movit iactura dolorem.
Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos
exhortatur equos, quorum per colla iubasque
excutit obscura tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos et olentia sulfure fertur
stagna Palicorum, rupta ferventia terra:
et qua Bacchiadae, bimari gens orta Corintho,
inter inaequales posuerunt moenia portus.
  Est medium Cyanes et Pisaeae Arethusae,
quod coit angustis inclusum cornibus aequor.
Hic fuit, a cuius stagnum quoque nomine dictum est,
inter Sicelidas Cyane celeberrima nymphas.
Gurgite quae medio summa tenus extitit alvo,
agnovitque deum: "Nec longius ibitis, inquit.
Non potes invitae Cereris gener esse: roganda,
non rapienda fuit. Quodsi componere magnis

ihi fas est, et me dilexit Anapis:
tamen, nec, ut haec, exterrita nupsi."
in partes diversas brachia tendens
Haud ultra tenuit Saturnius iram,
sque hortatus equos in gurgitis ima
m valido sceptrum regale lacerto
.. Icta viam tellus in Tartara fecit,
s currus medio cratere recepit.
e raptamque deam contemtaque fontis
moerens, inconsolabile vulnus.
erit tacita, lacrimisque absumitur omnis:
m fuerat magnum modo numen, in illas
tur aquas. Molliri membra videres,
i flexus, ungues posuisse rigorem:
ie de tota tenuissima quaeque liquescunt,
crines digitique et crura pedesque:
vis in gelidas membris exilibus undas
s est. Post haec humeri tergumque latusque
jue in tenues abeunt evanida rivos.
: pro vivo vitiatas sanguine venas
subit: restatque nihil quod prendere possis.
pavidae nequidquam filia matri
s est terris, omni quaesita profundo.
n udis veniens Aurora capillis
m vidit, non Hesperus; illa duabus
eras pinus manibus succendit ab Aetna,
pruinosas tulit irrequieta tenebras.
ubi alma dies hebetarat sidera, natam
occasu solis quaerebat ad ortum.
bore sitim conceperat, oraque nulli
nt fontes. Contectam stramine vidit
sam, parvasque fores pulsavit· at inde

prodit anus, divamque videt, lymphamque rogant
dulce dedit, tosta quod coxerat ante polenta.
Dum bibit illa datum, duri puer oris et audax
constitit ante deam, risitque avidamque vocavit.
Offensa est: neque adhuc epota parte loquentem
cum liquido mixta perfudit diva polenta.
Combibit os maculas, et quae modo brachia gessit
crura gerit: cauda est mutatis addita membris:
inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi
contrahitur, parvaque minor mensura lacerta est
Mirantem flentemque et tangere monstra parantem
fugit anum, latebramque petit; aptumque colori
nomen habet, variis stellatus corpora guttis.
Quas dea per terras et quas erraverit undas,
dicere longa mora est. Quaerenti defuit orbis.
Sicaniam repetit: dumque omnia lustrat eundo,
venit et ad Cyanen. Ea ni mutata fuisset,
omnia narrasset: sed et os et lingua volenti
dicere non aderant, nec quo loqueretur, habebat
Signa tamen manifesta dedit, notamque parenti
illo forte loco delapsam in gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam tum denique raptam
scisset, inornatos laniavit diva capillos,
et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc, ubi sit; terras tamen increpat omnes
ingratasque vocat nec frugum munere dignas:
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
reperit. Ergo illic saeva vertentia glebas
fregit aratra manu, parilique irata colonos
ruricolasque boves leto dedit, arvaque iussit
fallere depositum, vitiataque semina fecit.
Fertilitas terrae latum vulgata per orbem

:et: primis segetes moriuntur in herbis,
sol nimius, nimius modo corripit imber:
ue ventique nocent, avidaeque volucres
iacta legunt: lolium tribuliquc fatigant
messes et inexpugnabile gramen.
put Eleis Alpheïas extulit undis,
que comas a fronte removit ad aures,
it: "O toto quaesitae virginis orbe
ım genitrix, immensos siste labores,
ii fidae violenta irascere terrae.
ihil meruit, patuitque invita rapinae.
ı pro patria supplex: huc hospita veni
hi patria est et ab Elide ducimus ortus.
n peregrina colo; sed gratior omni
hi terra solo est: hos nunc Arethusa penates,
ıbeo sedem: quam tu, mitissima, serva.
:o cur sim tantique per aequoris undas
r Ortygiam, veniet narratibus hora
iva meis, quum tu curaque levata,
ıs melioris eris. Mihi pervia tellus
iter, subterque imas ablata cavernas
ut attollo, desuetaque sidera cerno.
ım Stygio sub terris gurgite labor,
ı est oculis illic Proserpina nostris:
dem tristis, neque adhuc interrita vultu,
ina tamen, sed opaci maxima mundi,
ıen inferni pollens matrona tyranni."
d auditas stupuit ceu saxea voces,
eque diu similis fuit. Utque dolore
ravi gravis est amentia, curribus auras
aethereas. Ibi toto nubila vultu
em passis stetit invidiosa capillis:

"Proque meo veni supplex tibi, Iuppiter, inquit
sanguine, proque tuo. Si nulla est gratia matri
nata patrem moveat: neu sit tibi cura, precamu
vilior illius, quod nostro est edita partu.
En quaesita diu tandem mihi nata reperta est:
si reperire vocas, amittere certius, aut si
scire, ubi sit, reperire vocas. Quod rapta, feremus
dummodo reddat eam: neque enim praedone mari
filia digna tua est; si iam mea filia digna est."
Iuppiter excepit: "Commune est pignus onusqu
nata mihi tecum: sed si modo nomina rebus
addere vera placet, non hoc iniuria factum,
verum amor est: neque erit nobis gener ille pudor
tu modo, diva, velis. Ut desint caetera, quantu est
esse Iovis fratrem! Quid quod nec caetera desun
nec cedit nisi sorte mihi? Sed tanta cupido
si tibi discidii est, repetet Proserpina coelum,
lege tamen certa, si nullos contigit illic
ore cibos: nam sic Parcarum foedere cautum est
Dixerat: at Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt, quoniam ieiunia virgo
solverat et cultis dum simplex errat in hortis,
puniceum curva decerpserat arbore pomum,
sumtaque pallenti septem de cortice grana
presserat ore suo: solusque ex omnibus illud
Ascalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphn
inter Avernales haud ignotissima nymphas,
ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris.
Vidit, et indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, testemque profanam
fecit avem, sparsumque caput Phlegethontid lympha

trum et plumas et grandia lumina vertit.
bi ablatus fulvis amicitur ab alis,
caput crescit, longosque reflectitur ungues,
e movet natas per inertia brachia pennas:
que fit volucris, venturi nuntia luctus,
us bubo, dirum mortalibus omen.
men indicio poenam linguaque videri
eruisse potest. Vobis, Acheloides, unde
pedesque avium, quum virginis ora geratis?
ia, quum legeret flores Proserpina vernos,
itum numero mixtae, Sirenes, eratis?
postquam toto frustra quaesistis in orbe,
us ut vestram sentirent aequora curam,
super fluctus alarum insistere remis
is: facilesque deos habuistis, et artus
is vestros subitis flavescere pennis.
nen ille canor mulcendas natus ad aures,
ue dos oris linguae deperderet usum,
ei vultus et vox humana remansit.
dius fratrisque sui moestaeque sororis
er ex aequo volventem dividit annum.
dea, regnorum numen commune duorum,
natre est totidem, totidem cum coniuge menses.
ur extemplo facies et mentis et oris:
nodo quae poterat Diti quoque moesta videri,
leae frons est: ut sol, qui tectus aquosis
us ante fuit, victis ubi nubibus exit.
git alma Ceres, nata secura recepta,
ibi caussa viae, cur sis, Arethusa, sacer fons?
uere undae: quarum dea sustulit alto
caput, viridesque manu siccata capillos
nis Alphei veteres narravit amores.

"Pars ego nymharum, quae sunt in Achaide, dixit,
una fui: nec me studiosius altera saltus
legit, nec posuit studiosius altera casses.
Sed quamvis formae nunquam mihi fama petita est,
quamvis fortis eram, formosae nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata iuvabat:
quaque aliae gaudere solent, ego rustica dote
corporis erubui, crimenque placere putavi.
Lassa revertebar, memini, Stymphalide silva.
Aestus erat, magnumque labor geminaverat aestum.
Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
perspicuas ad humum, per quas numerabilis alte
calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
Cana salicta dabant nutritaque populus unda
sponte sua natas ripis declivibus umbras.
Accessi, primumque pedis vestigia tinxi,
poplite deinde tenus: neque eo contenta, recingor,
molliaque impono salici velamina curvae,
nudaque mergor aquis: quas dum ferioque trahoque,
mille modis labens, excussaque brachia iacto,
nescio quod medio sensi sub gurgite murmur,
territaque insisto propioris margine ripae.
Quo properas, Arethusa? suis Alpheus ab undis,
quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio sine vestibus: altera vestes
ripa meas habuit. Tanto magis instat et ardet;
et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam, sic me ferus ille premebat,
ut fugere accipitrem penna trepidante columbae,
ut solet accipites trepidas urgere columbas.
Usque sub Orchomenon Psophidaque Cyllenenque

Maenaliosque sinus gelidumque Erymanthon et Elin
currere sustinui: nec me velocior ille.
Sed tolerare diu cursus ego, viribus impar,
non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen et campos, per opertos arbore montes,
saxa quoque et rupes et qua via nulla, cucurri.
Sol erat a tergo: vidi praecedere longam
ante pedes umbram; nisi si timor illa videbat.
Sed certe sonituque pedum terrebar, et ingens
crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Fessa labore fugae: Fer opem, deprendimur, inquam,
armigerae, Dictynna, tuae, cui saepe dedisti
ferre tuos arcus inclusaque tela pharetra.
Mota dea est, spissisque ferens e nubibus unam
me super iniecit. Lustrat caligine tectam
amnis, et ignarus circum cava nubila quaerit:
bisque locum, quo me dea texerat, inscius ambit,
et bis: Io Arethusa, Io Arethusa! vocavit.
Quid mihi tunc animi miserae fuit? anne quod agnae est,
si qua lupos audit circum stabula alta frementes?
aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
ora canum nullosque audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit; neque enim vestigia cernit
longius ulla pedum: servat nubemque locumque.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.
Quaque pedem movi, manat lacus, eque capillis
ros radit. Et citius, quam nunc tibi facta renarro,
in latices mutor. Sed enim cognoscit amatas
amnis aquas, positoque viri, quod sumserat, ore

vertitur in proprias, ut se mihi misceat, und
Delia rupit humum, caecis ego mersa caverni
advehor Ortygiam, quae me cognomine divae
grata meae superas eduxit prima sub auras."
Hac Arethusa tenus. Geminos dea fertilis an
curribus admovit, frenisque coërcuit ora,
et medium coeli terraeque per aëra vecta est,
atque levem currum Tritonida misit in urbem
Triptolemo; partimque rudi data semina ius
spargere humo, partim post tempora longa cultae.
Iam super Europen sublimis et Asida terram
vectus erat iuvenis, Scythicasque advertitur
Rex ibi Lyncus erat. Regis subit ille penate
Qua veniat caussamque viae nomenque rogat
et patriam: "Patria est clarae mihi, dixit, Athe
Triptolemus nomen. Veni nec puppe per un
nec pede per terras: patuit mihi pervius aet
Dona fero Cereris, latos quae sparsa per agro
frugiferas messes alimentaque mitia reddant
Barbarus invidit: tantique ut muneris aucto
ipse sit, hospitio recipit, somnoque gravatum
aggreditur ferro. Conantem figere pectus
lynca Ceres fecit: rursusque per aëra iussit
Mopsopium iuvenem sacros agitare iugales.'
Finierat dictos e nobis maxima cantus.
At nymphae vicisse deas Helicona colentes
concordi dixere sono. Convicia victae
quum facerent. 'Quoniam, dixit, certamine
supplicium meruisse parum est maledict culpae
additis, et non est patientia libera nobis:
ibimus in poenas, et qua vocat ira, sequemu

Rident Emathides, spernuntque minacia verba,
conataeque loqui, et magno clamore protervas
intentare manus, pennas exire per ungues
adspexere suos, operiri brachia plumis:
alteraque alterius rigido concrescere rostro
ora videt, volucresque novas accedere silvis.
Plangere dumque volunt, per brachia mota levatae
aëre pendebant, nemorum convicia, picae.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit
raucaque garrulitas studiumque immane loquendi.«

LIBER SEXTUS.

Praebuerat dictis Tritonia talibus aurem,
carminaque Aonidum iustamque probaverat iram.
Tum secum: »Laudare parum est; laudemur et ipsae,
numina nec sperni sine poena nostra sinamus.«
Maeoniaeque animum fatis intendit Arachnes,
quam sibi lanificae non cedere laudibus artis
audierat. Non illa loco nec origine gentis
clara, sed arte fuit. Pater huic Colophonius Idmon
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: sed et haec de plebe suoque
aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
quaesierat studio nomen memorabile, quamvis
orta domo parva parvis habitabat Hypaepis.
Huius ut adspicerent opus admirabile, saepe
deseruere sui nymphae vineta Timoli,
deseruere suas nymphae Pactolides undas.
Nec factas solum vestes spectare iuvabat:
tum quoque, *quum fierent*. Tantus decor affuit arti.

Sive rudem primos lanam glomerabat in orb
seu digitis subigebat opus, repetitaque long
vellera mollibat nebulas aequantia tractu,
sive levi teretem versabat pollice fusum,
seu pingebat acu; scires a Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat, tantaque offensa magi
»Certet, ait, mecum; nihil est, quod victa
sem.«
Pallas anum simulat, falsosque in tempora
addit, et infirmos baculo quoque sustinet art
Tunc sic orsa loqui: »Non omnia grandior a
quae fugiamus, habet: seris venit usus ab a
Consilium ne sperne meum. Tibi fama peta
inter mortales faciendae maxima telae:
cede deae, veniamque tuis, temeraria, dictis
supplice voce roga. Veniam dabit illa rogar
Adspicit hanc torvis, inceptaque fila relinqu
vixque manus retinens confessaque vultibus
talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
»Mentis inops longaque venis confecta senect
et nimium vixisse diu nocet. Audiat istas,
si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voc
Consilii satis est in me mihi: neve monendo
profecisse putes, eadem est sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur haec certamina vitat
Tunc dea »Venit« ait, formamque removit an
Palladaque exhibuit. Venerantur numina
phae
Mygdonidesque nurus. Sola est interrita vir
Sed tamen erubuit, subitusque invita notavi
ora rubor, rursusque evanuit: ut solet aër
purpureus fieri, quum primum aurora move
et breve post tempus candescere solis ab ort

t in incepto, stolidaeque cupidine palmae
fata ruit. Neque enim Iove nata recusat,
onet ulterius, nec iam certamina differt.
mora, consistunt diversis partibus ambae,
:ili geminas intendunt stamine telas.
ıgo vincta est, stamen secernit arundo,
ur medium radiis subtemen acutis,
ligiti expediunt atque inter stamina ductum
ıso feriunt insecti pectine dentes.
ıe festinat cinctaeque ad pectora vestes
a docta movent, studio fallente laborem.
Tyrium quae purpura sensit aënum
·, et tenues parvi discriminis umbrae:
ab imbre solet percussus solibus arcus
ingenti longum curvamine coelum:
liversi niteant quum mille colores,
s ipse tamen spectantia lumina fallit.
deo quod tangit idem est: tamen ultima distant.
ntum filis immittitur aurum,
n tela deducitur argumentum.
Pallas scopulum Mavortis in arce
antiquam de terrae nomine litem.
elestes medio Iove sedibus altis
avitate sedent. Sua quemque deorum
ıcies. Iovis est regalis imago.
ı pelagi, longoque ferire tridente
ı facit, medioque e vulnere saxi
erum: quo pignore vindicet urbem.
:lypeum, dat acutae cuspidis hastam,
apiti, defenditur aegide pectus:
ıe sua simulat de cuspide terram
ıccis *foetum* canentis olivae:

mirarique deos. Operis victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat aemula laudis,
quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
quattuor in partes certamina quattuor addit
clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus et H
mon,
nunc gelidos montes, mortalia corpora quondai
numina summorum sibi qui tribuere deorum.
Altera Pygmaeae fatum miserabile matris
pars habet. Hanc Iuno iussit certamine victan
esse gruem, populisque suis indicere bellum.
Pinxit et Antigonen ausam contendere quondai
cum magni consorte Iovis: quam regia Iuno
in volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumtis quin candida penni
ipsa ibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cinyran habet angulus orbu
isque gradus templi, natarum membra suarum
amplectens saxoque iacens lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est, operisque sua facit arbore finem.
Maeonis elusam designat imagine tauri
Europen. Verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas
et comites clamare suas, tactumque vereri
assilientis aquae, timidasque reducere plantas.
Fecit et Asterien aquila luctante teneri:
fecit olorinis Ledam recubare sub alis:
addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram
Iuppiter implerit gemino Nycteïda foetu,
Amphitryon fuerit, quum te, Tirynthia, cepit,
aureus ut Danaën, Asopida luserit ignis,

osynen pastor, varius Deoida serpens.
oque mutatum torvo, Neptune, iuvenco
e in Aeolia posuit. Tu visus Enipeus
Aloidas; aries Bisaltida fallis.
lava comas frugum mitissima mater
equum, te sensit avem crinita colubris
equi volucris, sensit delphina Melantho.
ous his faciemque suam faciemque locorum
lit. Est illic agrestis imagine Phoebus,
modo accipitris pennas, modo terga leonis
it, ut pastor Macareïda luserit Issen.
ut Erigonen falsa deceperit uva,
arnus equo geminum Chirona crearit.
a pars telae tenui circumdata limbo
bus flores hederis habet intertextos.
illud Pallas, non illud carpere Livor
opus. Doluit successu flava virago,
it pictas, coelestia crimina, vestes.
Cytoriaco radium de monte tenebat,
ater Idmoniae frontem percussit Arachnes.
ilit infelix, laqueoque animosa ligavit
a. Pendentem Pallas miserata levavit,
ita: »Vive quidem, pende tamen, improba, dixit:
e eadem poenae, ne sis secura futuri,
uo generi serisque nepotibus esto.«
a discedens succis Hecateïdos herbae
it. Et extemplo tristi medicamine tactae
ere comae, cumque his et naris et aures,
caput minimum, toto quoque corpore parva est.
re exiles digiti pro cruribus haerent.
ra venter habet: de quo tamen illa remittit

stamen, et antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit: Phrygiaeque per oppida f
rumor it, et magnum sermonibus occupat orb
Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
tunc quum Maeoniam virgo Sipylumque colel
nec tamen admonita est poena popularis Arach
cedere coelitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos. Sed enim nec conii
artes,
nec genus amborum magnique potentia regni
sic placuere illi, quamvis ea cuncta placerent
ut sua progenies. Et felicissima matrum
dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam sata Tiresia venturi praescia Manto
per medias fuerat, divino concita motu,
vaticinata vias: »Ismenides, ite frequentes,
et date Latonae Latonigenisque duobus
cum prece tura pia, lauroque innectite crinem
ore meo Latona iubet.« Paretur, et omnes
Thebaïdes iussis sua tempora frondibus ornar
turaque dant sanctis et verba precantia flamm
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro
et, quantum ira sinit, formosa movensque de(
cum capite immissos humerum per utrum
capillos.
Constitit. Utque oculos circumtulit alta superl
»Quis furor auditos, inquit, praeponere visis
coelestes? aut cur colitur Latona per aras,
numen adhuc sine ture meum est? Mihi Tant
auctor,
cui licuit soli Superorum tangere mensas.
Pleïadum soror est genitrix mihi: maximus A

aetherium qui fert cervicibus axem:
lter avus: socero quoque glorior illo.
metuunt Phrygiae, me regia Cadmi
ia est, fidibusque mei commissa mariti
im populis a meque viroque reguntur.
mque domus adverti lumina partem,
spectantur opes. Accedit eodem
facies: huc natas adiice septem
iuvenes, et mox generosque nurusque.
nunc, habeat quam nostra superbia caussam,
odo audetis genitam Titanida Coeo
praeferre mihi, cui maxima quondam
sedem pariturae terra negavit?
, nec humo, nec aquis dea vestra recepta est.
mundi, donec miserata vagantem,
u terris erras, ego, dixit, in undis,'
nque locum Delos dedit. Illa duorum
ns: uteri pars haec est septima nostri.
: quis enim neget hoc? felixque manebo:
ue quis dubitet? Tutam me copia fecit.
n, quam cui possit Fortuna nocere:
ut eripiat, multo mihi plura relinquet.
metum mea iam bona. Fingite demi
uid populo natorum posse meorum,
n ad numerum redigar spoliata duorum.
turba quantum distabat ab orba?]
ropere sacris, laurumque capillis
Deponunt, et sacra infecta relinquunt,
licet, tacito venerantur murmure numen.
dea est. Summoque in vertice Cynthi
t dictis *gemina* cum prole locuta:

»En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
et, nisi Iunoni, nulli cessura dearum,
an dea sim, dubitor; perque omnia saecula cultis
arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus: diro convicia facto
Tantalis adiecit, vosque est postponere natis
ausa suis, et me, quod in ipsam recidat, orbam
dixit, et exhibuit linguam scelerata paternam.«
Adiectura preces erat his Latona relatis:
»Desine, Phoebus ait. Poenae mora longa querela est.«
Dixit idem Phoebe. Celerique per aëra lapsu
contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope moenia campus
assiduis pulsatus equis, ubi turba rotarum
duraque mollierat subiectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
conscendunt in equos, Tyrioque rubentia succo
terga premunt, auroque graves moderantur habenas.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
prima suae fuerat, dum certum flectit in orbem
quadrupedis cursum, spumantiaque ora coërcet,
»Hei mihi!« conclamat, medioque in pectore fixa
tela gerit, frenisque manu moriente remissis
in latus a dextro paulatim defluit armo.
Proximus, audito sonitu per inane pharetrae,
frena dabat Sipylus: veluti quum praescius imbris
nube fugit visa, pendentiaque undique rector
carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.
Frena dabat. Dantem non evitabile telum
consequitur. Summaque tremens cervice sagitta

tabat nudum de gutture ferrum.
ıronus, per colla admissa iubasque
alido tellurem sanguine foedat.
ıfelix et aviti nominis heres
solito finem imposuere labori,
d opus nitidae iuvenile palaestrae:
erant arcto luctantia nexu
ribus, quum tento concita nervo,
ıncti, traiecit utrumque sagitta.
mul; simul incurvata dolore
posuere; simul suprema iacentes
runt; animam simul exhalarunt.
henor laniataque pectora plangens
elidos complexibus allevet artus:
lit officio; nam Delius illi
:o rumpit praecordia ferro.
:ductum est, pars est pulmonis in hamis
ıe anima cruor est effusus in auras.
sum simplex Damasichthona vulnus
s erat, qua crus esse incipit, et qua
us facit internodia poples.
ıu tentat trahere exitiabile telum,
gulum pennis tenus acta sagitta est.
: sanguis, seque eiaculatus in altum
nge terebrata prosilit aura.
neus non profectura precando
ılerat: »Dique o communiter omnes,«
ırus non omnes esse rogandos,
lotus erat, quum iam revocabile telum
:itenens. Minimo tamen occidit ille
ı alte percusso corde sagitta.
i populique dolor lacrimaeque suorum

tam subitae matrem certam fecere ruinae
mirantem potuisse, irascentemque, quod ausi
hoc essent Superi, quod tantum iuris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto
finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum haec Niobe Niobe distabat ab illa,
quae modo Latoïs populum submoverat aris,
et mediam tulerat gressus resupina per urbem,
invidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti!
Corporibus gelidis incumbit, et ordine nullo
oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad coelum liventia brachia tollens,
»pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore,
[pascere, ait, satiaque meo tua pectora luctu:]
corque ferum satia, dixit. Per funera septem
efferor. Exsulta, victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? Miserae mihi plura supersunt,
quam tibi felici. Post tot quoque funera vinco.«
Dixerat, et sonuit contento nervus ab arcu,
qui praeter Nioben unam conterruit omnes.
Illa malo est audax. Stabant cum vestibus atris
ante toros fratrum demisso crine sorores.
E quibus una trahens haerentia viscere tela
imposito fratri moribunda relanguit ore.
Altera solari miseram conata parentem
conticuit subito, duplicataque vulnere caeco est.
[Oraque compressit, nisi postquam spiritus exit.]
Haec frustra fugiens collabitur: illa sorori
immoritur. Latet haec: illam trepidare videres.
Sexque datis leto diversaque vulnera passis
ultima restabat. Quam toto corpore mater,
tota veste tegens: »Unam minimamque relinque!
de multis minimam posco, clamavit, et unam.»

umque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba resedit
xanimes inter natos natasque virumque,
iriguitque malis. Nullos movet aura capillos.
ı vultu color est sine sanguine, lumina moestis
tant immota genis: nihil est in imagine vivum.
ɔsa quoque interius cum duro lingua palato
ɔngelat, et venae desistunt posse moveri.
ec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,
ec pes ire potest: intra quoque viscera saxum est.
let tamen, et validi circumdata turbine venti
ı patriam rapta est: ubi fixa cacumine montis
.quitur, et lacrimis etiamnunc marmora manant.
Tum vero cuncti manifestam numinis iram
əmina virque timent, cultuque impensius omnes
ıagna gemelliparae venerantur numina divae.
Jtque fit, a facto propiore priora renarrant.
: quibus unus ait: »Lyciae quoque fertilis agris
ıaud impune deam veteres sprevere coloni.
les obscura quidem est ignobilitate virorum,
ıira tamen. Vidi praesens stagnumque locumque
ırodigio notum; nam me iam grandior aevo
mpatiensque viae genitor deducere lectos
usserat inde boves, gentisque illius eunti
pse ducem dederat. Cum quo dum pascua lustro,
cce lacu medio sacrorum nigra favilla
.ra vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
lestitit, et parvo 'Faveas mihi' murmure dixit
lux meus; et simili 'Faveas mihi' murmure dixi.
Iaïadum Faunine foret tamen ara, rogabam,
ndigenaeve dei, quum talia reddidit hospes:
Non hac, o iuvenis, montanum numen in ara est.
lla suam vocat hanc, cui quondam regia coniux
ırbem interdixit, quam vix erratica Delos

orantem accepit, tum quum levis insula nabat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmae
edidit invita geminos Latona noverca.
Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur,
inque suo portasse sinu duo numina, natos.
Iamque Chimaeriferae, quum sol gravis ureret arva,
finibus in Lyciae longo dea fessa labore
sidereo siccata sitim collegit ab aestu:
uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum mediocris aquae prospexit in imis
vallibus. Agrestes illic fruticosa legebant
vimina cum iuncis gratamque paludibus ulvam.
Accessit, positoque genu Titania terram
pressit, ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes:
"Quid prohibetis aquis? Usus communis aquarum est.
Nec solem proprium natura, nec aëra fecit,
nec tenues undas: ad publica munera veni.
Quae tamen ut detis, supplex peto. Non ego nostros
abluere hic artus, lassataque membra parabam,
sed relevare sitim. Caret os humore loquentis,
et fauces arent, vixque est via vocis in illis.
Haustus aquae mihi nectar erit, vitamque fatebor
accepisse simul: vitam dederitis in unda.
Hi quoque vos moveant, qui nostro brachia tendunt
parva sinu." Et casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda deae potuissent verba movere?
Hi tamen orantem perstant prohibere, minasque,
ni procul abscedat, conviciaque insuper addunt.
Nec satis est: ipsos etiam pedibusque manuque
turbavere lacus, imoque e gurgite mollem

huc illuc limum saltu movere maligno.
Distulit ira sitim. Neque enim iam filia Coei
supplicat indignis, nec dicere sustinet ultra
verba minora dea: tollensque ad sidera palmas
"Aeternum stagno, dixit, vivatis in isto."
Eveniunt optata deae: iuvat esse sub undis,
et modo tota cava submergere membra palude,
nunc proferre caput, summo modo gurgite nare,
saepe super ripam stagni considere, saepe
in gelidos resilire lacus. Sed nunc quoque turpes
litibus exercent linguas, pulsoque pudore
quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque iam rauca est, inflataque colla tumescunt,
ipsaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt: colla intercepta videntur:
spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
limosoque novae saliunt in gurgite ranae.«
Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
retulit exitium, satyri reminiscitur alter;
quem Tritoniaca Latous arundine victum
affecit poena. »Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget, ah non est, clamabat, tibia tanti!«
Clamanti cutis est summos direpta per artus:
nec quidquam nisi vulnus erat. Cruor undique manat,
detectique patent nervi, trepidaeque sine ulla
pelle micant venae. Salientia viscera posses
et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolae, silvarum numina, fauni
et satyri fratres et tunc quoque clarus Olympus
et nymphae flerunt, et quisquis montibus illis

lanigerosque greges armentaque bucera pavi
Fertilis immaduit, madefactaque terra caduc
concepit lacrimas ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras
Inde petens rapidum ripis declivibus aequor
Marsya nomen habet, Phrygiae liquidissi
amnis.

Talibus extemplo redit ad praesentia dictis
vulgus, et extinctum cum stirpe Amphiona lı
Mater in invidia est. Hanc tunc quoque di
unus
flesse Pelopa, humeroque, suas a pectore postq
deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor hic humerus nascendi tempore dex
corporeusque fuit. Manibus mox caesa pate
membra ferunt iunxisse deos; aliisque reper
qui locus est iuguli medius summique lacert
defuit. Impositum est non comparentis in u
partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.

Finitimi proceres coëunt; urbesque propin
oravere suos ire ad solatia reges
Argosque et Sparte Pelopeïadesque Mycenae,
et nondum torvae Calydon invisa Dianae,
Orchomenosque ferax et nobilis aere Corinth
Messeneque ferox Patraeque humilesque Cle
et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezer
quaeque urbes aliae bimari clauduntur ab Istl
exteriusque sitae bimari spectantur ab Isthm
Credere quis posset? solae cessastis Athenae
Obstitit officio bellum, subvectaque ponto
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus haec auxiliaribus armis
fuderat, et clarum vincendo nomen habebat.

ibi Pandion opibusque virisque potentem,
s a magno ducentem forte Gradivo
io Procnes iunxit. Non pronuba Iuno,
menaeus adest illi, non Gratia lecto.
ides tenuere faces de funere raptas:
ides stravere torum: tectoque profanus
it bubo, thalamique in culmine sedit.
sunt iuncti Procne Tereusque: parentes
sunt facti. Gratata est scilicet illis
: disque ipsi grates egere: diemque,
data est claro Pandione nata tyranno,
erat ortus Itys, festum iussere vocari.
adeo latet utilitas. Iam tempora Titan
e per autumnos repetiti duxerat anni:
blandita viro Procne »Si gratia, dixit,
a est, vel me visendam mitte sorori,
or huc veniat. Redituram tempore parvo
tes socero. Magni mihi numinis instar
iam vidisse dabis.« Iubet ille carinas
deduci, veloque et remige portus
ios intrat Piraeaque littora tangit.
num soceri data copia, dextera dextrae
ır, et fausto committitur omine sermo.
at adventus caussam, mandata referre
is, et celeres missae spondere recursus:
enit magno dives Philomela paratu,
r forma: quales audire solemus
et dryadas mediis incedere silvis,
o des illis cultus similesque paratus.
cus exarsit conspecta virgine Tereus,
si quis canis ignem supponat aristis,
ndem positasque cremet foenilibus herbas.
quidem facies: sedet hunc innata libido

exstimulat, pronumque genus regionibus ill
in Venerem est: flagrat vitio gentisque suoque
Impetus est illi comitum corrumpere curam
nutricisque fidem, nec non ingentibus ipsam
sollicitare datis, totumque impendere regnum
aut rapere, et saevo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non effreno captus amore
ausit: nec capiunt inclusas pectora flammas.
Iamque moras male fert, cupidoque revertitur
mandata ad Procnes, et agit sua vota sub illa.
Facundum faciebat amor: quotiesque rogabat
ulterius iusto, Procnen ita velle ferebat.
Addidit et lacrimas, tanquam mandasset et ill
Pro Superi, quantum mortalia pectora caecae
noctis habent! Ipso sceleris molimine Tereus
creditur esse pius, laudemque a crimine sumi
Quid? quod idem Philomela cupit, patriosque certis
blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
perque suam contraque suam petit usque salut
Spectat eam Tereus, praecontrectatque videnc
osculaque et collo circumdata brachia cernens
omnia pro stimulis facibusque ciboque furori
accipit, et quoties amplectitur illa parentem,
esse parens vellet: neque enim minus impius es
Vincitur ambarum genitor prece: gaudet agit
illa patri grates, et successisse duabus
id putat infelix, quod erat lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phoebo restabat, equique
pulsabant pedibus spatium declivis Olympi.
Regales epulae mensis et Bacchus in auro
ponitur: hinc placido dantur sua corpora som
At rex Odrysius quamvis secessit, in illa

: et repetens faciem motusque manusque
vult fingit quae nondum vidit: et ignes
os nutrit, cura removente soporem.
ıt, et generi dextram complexus euntis
n comitem lacrimis commendat obortis:
ɜgo, care gener, quoniam pia caussa coëgit,
ere ambae, voluisti tu quoque, Tereu,
perque fidem cognataque pectora supplex,
ɔeros oro, patrio ut tuearis amore,
sollicitae lenimen dulce senectae
rimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
ɔque quam primum (satis est procul esse sororem),
ıs ulla est, ad me, Philomela, redito.«
bat, pariterque suae dabat oscula natae,
mae mites inter mandata cadebant.
fide pignus dextras utriusque poposcit,
ɐque datas iunxit, natamque nepotemque,
ɜs memori pro se iubet ore salutent:
ıumque vale pleno singultibus ore
cit, timuitque suae praesagia mentis.
el imposita est pictae Philomela carinae,
ımque fretum remis, tellusque repulsa est,
ıus, exclamat: mecum mea vota feruntur!«
atque et vix animo sua gaudia differt
us, et nusquam lumen detorquet ab illa.
ter, quam quum pedibus praedator obuncis
ıit nido leporem Iovis ales in alto:
uga est capto. Spectat sua praemia raptor.
e iter effectum, iamque in sua littora fessis
ɔus exierant: quum rex Pandione natam
ula alta trahit silvis obscura vetustis,

atque ibi pallentem trepidamque et cuncta timentem
et iam cum lacrimis, ubi sit germana, rogantem,
includit, fassusque nefas et virginem et unam
vi superat, frustra clamato saepe parente,
saepe sorore sua, magnis super omnia divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quae saucia cani
ore excussa lupi nondum sibi tuta videtur,
utque columba suo madefactis sanguine plumis
horret adhuc avidosque timet, quibus haeserat, ungues.
Mox ubi mens rediit, passos laniata capillos,
lugenti similis, caesis plangore lacertis,
intendens palmas: »O diris barbare factis!
o crudelis! ait. Nec te mandata parentis
cum lacrimis movere piis, nec cura sororis,
nec mea virginitas, nec coniugialia iura?
Omnia turbasti: pellex ego facta sororis,
tu geminus coniux, non haec mihi debita poena.
Quin animam hanc, ne quod facinus tibi, perfide, restet,
eripis? Atque utinam fecisses ante nefandos
concubitus! vacuas habuissem criminis umbras
Si tamen hoc Superi cernunt, si numina divum
sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum,
quandocunque mihi poenas dabis. Ipsa pudore
proiecto tua facta loquar. Si copia detur,
in populos veniam. Si silvis clausa tenebor,
implebo silvas, et conscia saxa movebo.
Audiat hoc aether, et si deus ullus in illo est.«
Talibus ira feri postquam commota tyranni,
nec minor hac metus est, caussa stimulatus utraque

; accinctus, vagina liberat ensem,
nque coma flexis post terga lacertis
ıati cogit. Iugulum Philomela parabat,
ıe suae mortis viso conceperat ense.
ignantem et nomen patris usque vocantem
ımque loqui comprensam forcipe linguam
ense fero. Radix micat ultima linguae:
et, terraeque tremens immurmurat atrae.
alire solet mutilatae cauda colubrae,
:, et moriens dominae vestigia quaerit.
ıque post facinus (vix ausim credere) fertur
ua lacerum repetisse libidine corpus.
t ad Procnen post talia facta reverti,
: quae viso germanam quaerit. At ille
ıitus fictos, commentaque funera narrat.
mae fecere fidem. Velamina Procne
ex humeris auro fulgentia lato,
rque atras vestes, et inane sepulcrum
ıit, falsisque piacula manibus infert,
; non sic lugendae fata sororis.
eus bis sex acto lustraverat anno.
ciat Philomela? Fugam custodia claudit:
rigent solido stabulorum moenia saxo:
ım facti caret indice. Grande doloris
ım est, miserisque venit sollertia rebus.
a barbarica suspendit callida tela,
easque notas filis intexuit albis,
m sceleris, perfectaque tradidit uni,
erat dominae gestu rogat. Illa rogata
t ad Procnen, nec scit quid tradat in illis.
: vestes saevi matrona tyranni,
ıaeque suae carmen miserabile legit,
um est potuisse) silet. Dolor ora repressit,

verbaque quaerenti satis indignantia linguae
defuerunt: nec flere vacat, sed fasque nefasque
confusura ruit, poenaeque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniae celebrare nurus. Nox conscia sacris:
nocte sonat Rhodope tinnitibus aeris acuti:
nocte sua est egressa domo regina, deique
ritibus instruitur, furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur, lateri cervina sinistro
vellera dependent, humero levis incubat hasta.
Concita per silvas turba comitante suarum
terribilis Procne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat. Venit ad stabula avia tandem,
exululatque, Euoeque sonat, portasque refringit
germanamque rapit: raptaeque insignia Bacchi
induit, et vultus hederarum frondibus abdit,
attonitamque trahens intra sua limina ducit.
Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
horruit infelix, totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne sacrorum pignora demit,
oraque develat miserae pudibunda sororis,
amplexumque petit. Sed non attollere contra
sustinet haec oculos, pellex sibi visa sororis:
deiectoque in humum vultu iurare volenti,
testarique deos, per vim sibi dedecus illud
illatum, pro voce manus fuit. Ardet, et iram
non capit ipsa suam Procne. Fletumque sororis
corripiens: »Non est lacrimis hic, inquit, agendum,
sed ferro, seu si quid habes, quod vincere ferrum
possit: in omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, quum facibus regalia tecta cremabo,
artificem mediis immittam Terea flammis:

aut linguam aut oculos, et quae tibi membra pudorem
abstulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
sontem animam expellam. Magnum est quodcunque paravi,
quid sit, adhuc dubito.« Peragit dum talia Procne,
ad matrem veniebat Itys. Quid possit, ab illo
admonita est. Oculisque tuens immitibus »Ah quam
es similis patri!« dixit. Nec plura locuta
triste parat facinus, tacitaque exaestuat ira.
Ut tamen accessit natus, matrique salutem
attulit, et parvis adduxit colla lacertis,
mistaque blanditiis puerilibus oscula iunxit,
mota quidem est genitrix, infractaque constitit ira
invitique oculi lacrimis maduere coactis.
Sed simul ex nimia mentem pietate labare
sensit, ab hoc iterum est ad vultus versa sororis:
inque vicem spectans ambos »Cur admovet, inquit,
alter blanditias, rapta silet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras: scelus est pietas in coniuge Tereo.«
Nec mora: traxit Ityn, veluti Gangetica cervae
lactentem foetum per silvas tigris opacas.
Utque domus altae partem tenuere remotam,
tendentemque manus et iam sua fata videntem
et »Mater, mater!« clamantem et colla petentem
ense ferit Procne, lateri qua pectus adhaeret;
nec vultum vertit. Satis illi ad fata vel unum
vulnus erat. Iugulum ferro Philomela resolvit,
vivaque adhuc animaeque aliquid retinentia membra

Dum volat, arserunt agitati fortius ignes.
Nec prius aërii cursus suppressit habenas,
quam Ciconum tenuit populos et moenia raptor.
Illic et gelidi coniux Actaea tyranni,
et genitrix facta est, partusque enixa gemellos,
caetera qui matris, pennas genitoris habebant.
Non tamen has una memorant cum corpore natas:
barbaque dum rutilis aberat submissa capillis,
implumes Calaisque puer Zetesque fuerunt.
Mox pariter ritu pennae coepere volucrum
cingere utrumque latus, pariter flavescere malae.
Ergo ubi concessit tempus puerile iuventae,
vellera cum Minyis nitido radiantia villo
per mare non notum prima petiere carina

LIBER SEPTIMUS.

Iamque fretum Minyae Pagasaea puppe secabant,
perpetuaque trahens inopem sub nocte senectam
visus erat Phineus: iuvenesque Aquilone creati
virgineas volucres miseri senis ore fugarant:
multaque perpessi claro sub Iasone tandem
contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
Dumque adeunt regem Phryxeaque vellera poscunt
lexque datur Minyis magnorum horrenda laborum,
concipit interea validos Aeetias ignes:
et luctata diu, postquam ratione furorem
vincere non poterat: »Frustra, Medea, repugnas;
nescio quis deus obstat, ait: mirumque, nisi hoc est,
aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur.
Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur?

Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique vidi,
ne pereat, timeo? Quae tanti caussa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
si potes, infelix. Si possem, sanior essem.
Sed trahit invitam nova vis: aliudque cupido,
mens aliud suadet. Video meliora proboque:
deteriora sequor. Quid in hospite, regia virgo,
ureris, et thalamos alieni concipis orbis?
Haec quoque terra potest, quod ames, dare. Vivat, an ille
occidat, in dis est: vivat tamen; idque precari
vel sine amore licet. Quid enim commisit Iason?
Quem, nisi crudelem, non tangat Iasonis aetas,
et genus, et virtus? Quem non, ut caetera desint,
forma movere potest? Certe mea pectora movit.
At nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore,
concurretque suae segeti tellure creatis
hostibus, aut avido dabitur fera praeda draconi.
Hoc ego si patiar, tunc me de tigride natam,
tunc ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non et specto pereuntem? oculosque videndo
conscelero? cur non tauros exhortor in illum,
terrigenasque feros, insopitumque draconem?
Di meliora velint. Quamquam non ista precanda,
sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
atque ope nescio quis servabitur advena nostra,
ut per me sospes sine me det lintea ventis,
virque sit alterius, poenae Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve potest praeponere nobis,
occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,
ut timeam fraudem, meritique oblivia nostri.

Et dabit ante fidem : cogamque in foedera testes
esse deos. Quid tuta times? Accingere et omnem
pelle moram. Tibi se semper debebit Iason,
te face sollenni iunget sibi : perque Pelasgas
servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam fratremque patremque deosque
et natale solum, ventis ablata, relinquam?
Nempe pater saevus, nempe est mea barbara tellus,
frater adhuc infans : stant mecum vota sororis.
Maximus intra me deus est. Non magna relinquam;
magna sequar. Titulum servatae pubis Achivae,
notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
hic quoque fama viget, cultusque artesque virorum :
quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Aesoniden mutasse velim : quo coniuge felix,
et dis cara ferar, et vertice sidera tangam.
Quid, quod nescio qui mediis concurrere in undis
dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis
nunc sorbere fretum, nunc reddere, cinctaque saevis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iasonis haerens
per freta longa trahar. Nihil illum amplexa timebo :
aut, si quid metuam, metuam de coniuge solo.
Coniugiumne putas, speciosaque nomina culpae
imponis, Medea, tuae? Quin adspice, quantum
aggrediare nefas, et dum licet, effuge crimen.«
Dixit, et ante oculos rectum pietasque pudorque
constiterant, et victa dabat iam terga Cupido.

Ibat ad antiquas Hecates Perseïdos aras,
quas nemus umbrosum secretaque silva tegebat.
Et iam fortis erat pulsusque residerat ardor:
quumvidet Aesoniden, extinctaque flamma revixit.
Erubuere genae, totoque recanduit ore.
Ut solet a ventis alimenta resumere, quaeque
parva sub inducta latuit scintilla favilla,
crescere et in veteres agitata resurgere vires,
sic iam lentus amor, iam quem languere putares,
ut vidit iuvenem, specie praesentis inarsit.
Et casu solito formosior Aesone natus
illa luce fuit. Posses ignoscere amanti.
Spectat, et in vultu veluti tum denique viso
lumina fixa tenet, nec se mortalia demens
ora videre putat, nec se declinat ab illo.
Ut vero coepitque loqui, dextramque prehendit
hospes et auxilium submissa voce rogavit
promisitque torum, lacrimis ait illa profusis:
»Quid faciam, video: nec me ignorantia veri
decipiet, sed amor. Servabere munere nostro:
servatus promissa dato.« Per sacra triformis
ille deae, lucoque foret quod numen in illo,
perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
eventusque suos et tanta pericula iurat.
Creditus accepit cantatas protinus herbas,
edidicitque usum, laetusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas aurora micantes:
conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum,
consistuntque iugis. Medio rex ipse resedit
agmine purpureus sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis vulcanum naribus efflant
aeripedes tauri: tactaeque vaporibus herbae
ardent. Utque solent pleni resonare camini,

aut ubi terrena silices fornace soluti
concipiunt ignem liquidarum adspergine aquarum:
pectora sic intus clausas volventia flammas
gutturaque usta sonant. Tamen illis Aesone natus
obvius it. Vertere truces venientis ad ora
terribiles vultus praefixaque cornua ferro,
pulvereumque solum pede pulsavere bisulco,
fumificisque locum mugitibus implevere.
Diriguere metu Minyae. Subit ille, nec ignes
sensit anhelatos: tantum medicamina possunt:
pendulaque audaci mulcet palearia dextra,
suppositosque iugo pondus grave cogit aratri
ducere, et insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi: Minyae clamoribus augent,
adiiciuntque animos. Galea tum sumit aena
vipereos dentes, et aratos spargit in agros.
Semina mollit humus valido praetincta veneno,
et crescunt, fiuntque sati nova corpora dentes.
Utque hominis speciem materna sumit in alvo,
perque suos intus numeros componitur infans,
nec nisi maturus communes exit in auras:
sic ubi visceribus gravidae telluris imago
effecta est hominis, foeto consurgit in arvo:
quodque magis mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt praeacutae cuspidis hastas
in caput Haemonii iuvenis torquere parantes,
demisere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipsa quoque extimuit, quae tutum fecerat illum:
utque peti iuvenem tot vidit ab hostibus unum,
palluit, et subito sine sanguine frigida sedit:
Neve parum valeant a se data gramina, carmen

auxiliare canit, secretasque advocat artes.
Ille gravem medios silicem iaculatus in hostes
a se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres,
civilique cadunt acie. Gratantur Achivi,
victoremque tenent, avidisque amplexibus haerent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles:
obstitit incepto pudor. At complexa fuisses:
sed te ne faceres, tenuit reverentia famae.
Quod licet, affectu tacito laetaris, agisque
carminibus grates et dis auctoribus horum.
  Pervigilem superest herbis sopire draconem,
qui crista linguisque tribus praesignis et uncis
dentibus horrendus custos erat arboris aureae.
Hunc postquam sparsit Lethaei gramine succi,
verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
quae mare turbatum, quae concita flumina sistunt:
somnus in ignotos oculos advenit, et auro
heros Aesonius potitur: spolioque superbus
muneris auctorem secum, spolia altera, portans
victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.
  Haemoniae matres pro natis dona receptis
grandaevique ferunt patres, congestaque flamma
tura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
victima vota cadit. Sed abest gratantibus Aeson,
iam propior leto fessusque senilibus annis.
Tum sic Aesonides: »O cui debere salutem
confiteor, coniux, quamquam mihi cuncta dedisti,
excessitque fidem meritorum summa tuorum:
si tamen hoc possunt (quid enim non carmina possunt?)
deme meis annis, et demtos adde parenti.«
Nec tenuit lacrimas. Mota est pietate rogantis:

dissimilemque animum subiit Aeëta relictus.
Non tamen affectus tales confessa: »Quod, inquit,
excidit ore tuo, coniux, scelus? Ergo ego cuiquam
posse tuae videor spatium transscribere vitae?
Non sinat hoc Hecate, nec tu petis aequa: sed isto,
quod petis, experiar maius dare munus, Iason.
Arte mea soceri longum tentabimus aevum,
non annis revocare tuis: modo diva triformis
adiuvet, et praesens ingentibus annuat ausis.«
Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent
efficerentque orbem. Postquam plenissima fulsit
et solida terras spectavit imagine luna,
egreditur tectis vestes induta recinctas,
nuda pedem, nudos humeris infusa capillos,
fertque vagos mediae per muta silentia noctis
incomitata gradus. Homines volucresque ferasque
solverat alta quies; nullo cum murmure sepes;
immotaeque silent frondes; silet humidus aër.
Sidera sola micant: ad quae sua brachia tendens
ter se convertit, ter sumtis flumine crinem
irroravit aquis, ternisque ululatibus ora
solvit. Et in dura submisso poplite terra
»Nox, ait, arcanis fidissima, quaeque diurnis
aurea cum luna succeditis ignibus, astra,
tuque triceps Hecate, quae coeptis conscia nostris
adiutrixque venis, cantusque artesque magorum
quaeque magos, Tellus, pollentibus instruis herbis,
auraeque et venti montesque amnesque lacusque
dique omnes nemorum, dique omnes noctis adeste:
quorum ope, quum volui, ripis mirantibus amnes
in fontes rediere suos, concussaque sisto,
stantia concutio cantu freta, nubila pello,

e induco, ventos abigoque vocoque,
rumpo verbis et carmine fauces,
axa, sua convulsaque robora terra
moveo, iubeoque tremiscere montes
solum, manesque exire sepulcris.
e, Luna, traho, quamvis Temesaea labores
minuant. Currus quoque carmine nostro
.; pallet nostris Aurora venenis.
taurorum flammas hebetatis, et unco
iens oneris collum pressistis aratro.
ntigenis in se fera bella dedistis,
que rudem somni sopistis, et aurum
ecepto Graias misistis in urbes.
s est succis, per quos renovata senectus
redeat, primosque recolligat annos.
s: neque enim micuerunt sidera frustra,
ra volucrum tractus cervice draconum
lest.« Aderat demissus ab aethere currus.
l adscendit, frenataque colla draconum
t, manibusque leves agitavit habenas:
rapitur, subiectaque Thessala Tempe
et cretis regionibus applicat angues:
ssa tulit, quas altus Pelion herbas,
uas Pindusque et Pindo maior Olympus
., et placitas partim radice revellit,
cidit curvamine falcis aënae.
oque Apidani placuerunt gramina ripis,
uoque Amphrysi: neque eras immunis,
Enipeu:
Peneae, nec non Spercheïdes undae
ere aliquid, iuncosaque littora Boebes.
t Euboica vivax Anthedone gramen,
mutato vulgatum corpore Glauci.

Et iam nona dies curru pennisque draconum
nonaque nox omnes lustrantem viderat agros,
quum rediit: neque erant tacti, nisi odore, dracones,
et tamen annosae pellem posuere senectae.
Constitit adveniens citra limenque foresque,
et tantum coelo tegitur: refugitque viriles
contactus; statuitque aras e cespite binas,
dexteriore Hecates, at laeva parte Iuventae.
Has ubi verbenis silvaque incinxit agresti,
haud procul egesta scrobibus tellure duabus
sacra facit, cultrosque in guttura velleris atri
coniicit, et patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super invergens liquidi carchesia bacchi
aeneaque invergens tepidi carchesia lactis
verba simul fundit, terrenaque numina poscit;
umbrarumque rogat rapta cum coniuge regem,
ne properent artus anima fraudare seniles.
Quos ubi placavit precibusque et murmure long
Aesonis effetum proferri corpus ad aras
iussit, et in plenos resolutum carmine somnos,
exanimi similem stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Aesoniden, procul hinc iubet ire ministros,
et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt iussi. Sparsis Medea capillis,
Bacchantum ritu, flagrantes circuit aras:
multifidasque faces in fossa sanguinis atra
tingit, et intinctas geminis accendit in aris:
terque senem flamma, ter aqua, ter sulfure lustr
Interea calido positum medicamen aëno
fervet et exsultat spumisque tumentibus albet.
Illic Haemonia radices valle resectas

; et flores et succos incoquit acres.
tremo lapides Oriente petitos
eani refluum mare lavit arenas.
xceptas luna pernocte pruinas
nfames ipsis cum carnibus alas,
im soliti vultus mutare ferinos
rosecta lupi. Nec defuit illic
Cinyphii tenuis membrana chelydri
e iecur cervi, quibus insuper addit
que novem cornicis saecula passae.
le aliis postquam sine nomine rebus
m instruxit mortali barbara munus,
io iampridem mitis olivae
ıfudit, summisque immiscuit ima.
s calido versatus stipes aëno
primo, nec longo tempore frondes
subito gravidis oneratur olivis.
ıque cavo spumas eiecit aëno
n terram guttae cecidere calentes,
mus, floresque et mollia pabula surgunt.
ul ac vidit, stricto Medea recludit
s iugulum, veteremque exire cruorem.
plet succis. Quos postquam combibit Aeson
ceptos, aut vulnere, barba comaeque
sita nigrum rapuere colorem.
it macies, abeunt pallorque situsque,
e cavae supplentur corpore rugae,
ue luxuriant. Aeson miratur, et olim
er denos hunc se reminiscitur annos.
t ex alto tanti miracula monstri
admonitus iuvenes nutricibus annos
s reddi, capit hoc a Colchide munus.

Neve doli cessent, odium cum coniuge falsu
Phasias assimulat, Peliaeque ad limina supple
confugit. Atque illam, quoniam gravis ipse s
necta est,
excipiunt natae, quas tempore callida parvo
Colchis amicitiae fallacis imagine cepit.
Dumque refert inter meritorum maxima, demt
Aesonis esse situs, atque hac in parte moratur,
spes est virginibus Pelia subiecta creatis,
arte suum parili revirescere posse parentem.
Iamque petunt, pretiumque iubent sine fine p
cisci.
Illa brevi spatio silet, et dubitare videtur,
suspenditque animos ficta gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita est: »Quo sit fiducia maior
muneris huius, ait: qui vestras maximus aevo
dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.«
Protinus innumeris effetus laniger annis
attrahitur flexo circum cava tempora cornu.
Cuius ut Haemonio marcentia guttura cultro
fodit, et exiguo maculavit sanguine ferrum,
membra simul pecudis validosque venefica suc
mergit in aere cavo. Minuunt ea corporis artu
cornuaque exurunt, nec non cum cornibus ann
et tener auditur medio balatus aëno.
Nec mora, balatum mirantibus exsilit agnus,
lascivitque fuga, lactantiaque ubera quaerit.
Obstupuere satae Pelia: promissaque postquam
exhibuere fidem, tum vero impensius instant.
Ter iuga Phoebus equis in Ibero flumine mersi
demserat, et quarta radiantia nocte micabant
sidera, quum rapido fallax Aeetias igni
imponit purum laticem et sine viribus herbas.

neci similis resoluto corpore regem
rege suo custodes somnus habebat,
əderat cantus magicaeque potentia linguae.
ıt iussae cum Colchide limina natae,
ıntque torum: »Quid nunc dubitatis inertes?
;e, ait, gladios, veteremque haurite cruorem,
:am vacuas iuvenili sanguine venas.
ibus vestris vita est aetasque parentis.
s ulla est, nec spes agitatis inanes,
n praestate patri, telisque senectam
, et saniem coniecto emittite ferro.«
quaeque pia est, hortatibus impia prima est,
t scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus
›s spectare potest, oculosque reflectunt,
ıe dant saevis aversae vulnera dextris.
ıore fluens, cubito tamen allevat artus,
:erque toro tentat consurgere, et inter
.ius gladios pallentia brachia tendens:
acitis, gnatae? quis vos in fata parentis
« ait. Cecidere illis animique manusque.
›cuturo cum verbis guttura Colchis
t, et calidis laniatum mersit in undis.
› nisi pennatis serpentibus isset in auras,
əmta foret poenae. Fugit alta superque
umbrosum Philyreaque tecta, superque
et eventu veteris loca nota Cerambi.
: nympharum sublatus in aëra pennis
ɟravis infuso tellus foret obruta ponto,
.oneas effugit inobrutus undas.
n Pitanen a laeva parte reliquit,
e de saxo longi simulacra draconis,
ıque nemus: quo nati furta, iuvencum
:t Liber *falsi sub* imagine cervi:

quaque pater Corythi parva tumulatus are
et quos Maera novo latratu terruit agros:
Eurypylique urbem, qua Coae cornua mat
gesserunt tum quum discederet Herculis
Phoebeamque Rhodon et Ialysios Telchin
quorum oculos ipso mutantes omnia visu
Iuppiter exosus fraternis subdidit undis.
Transit et antiquae Cartheïa moenia Ceae,
qua pater Alcidamas placidam de corpore n
miraturus erat nasci potuisse columbam.
Inde lacus Hyries videt et Cycneïa Tempe
quae subitus celebravit olor. Nam Phyll
imperio pueri volucresque ferumque leon
tradiderat domitos. Taurum quoque vincer
vicerat, et spreto toties iratus amore
praemia poscenti taurum suprema negara
Ille indignatus »Cupies dare« dixit, et alt
desiluit saxo. Cuncti cecidisse putabant
factus olor niveis pendebat in aëre pennis
At genitrix Hyrie, servatum nescia, flend
delicuit, stagnumque suo de nomine fecit
Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureae Letoidos adspicit arva,
in volucrem versi cum coniuge conscia re
Dextera Cyllene est, in qua cum matre Me
concubiturus erat, saevarum more feraru
Cephison procul hinc deflentem fata nepo
respicit in tumidam phocen ab Apolline v
Eumelique domum lugentis in aëre natan
Tandem vipereis Ephyren Pirenida penni
contigit. Hic aevo veteres mortalia prim
corpora vulgarunt pluvialibus edita fungi

stquam Colchis arsit nova nupta venenis,
temque domum regis mare vidit utrumque,
ne natorum perfunditur impius ensis,
e se mater male Iasonis effugit arma.
itaniacis ablata draconibus intrat
as arces: quae te, iustissime Phineu,
senex Periphà, pariter videre volantes,
mque novis neptem Polypemonis alis.
t hanc Aegeus, facto damnandus in uno:
tis hospitium est, thalami quoque foedere iungit.
e aderat Theseus, proles ignara parenti,
tute sua bimarem pacaverat Isthmon.
n exitium miscet Medea, quod olim
t secum Scythicis aconiton ab oris.
hidneae memorant e dentibus ortum
is. Specus est tenebroso caecus hiatu,
eclivis, per quam Tirynthius heros
n contraque diem radiosque micantes
tem oculos nexis adamante catenis
abstraxit, rabida qui concitus ira
pariter ternis latratibus auras,
virides spumis albentibus agros.
sse putant, nactasque alimenta feracis
soli, vires cepisse nocendi.
nascuntur dura vivacia caute,
nita vocant. Ea coniugis astu
Aegeus nato porrexit, ut hosti.
nara Theseus data pocula dextra,
in capulo gladii cognovit eburno
eris, facin sque excussit ab ore.
ecem, neb per carmina motis.
quamq aetatur sospite nato,

attonitus tantum leti discrimine parvo
committi potuisse nefas, fovet ignibus aras,
muneribusque deos implet: feriuntque secures
colla torosa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
illuxisse dies. Agitant convivia patres
et medium vulgus. Nec non et carmina vino
ingenium faciente canunt. »Te, maxime Theseu,
mirata est Marathon Cretaei sanguine tauri:
quodque suis securus arat Cromyona colonus,
munus opusque tuum est. Tellus Epidauria per te
clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem,
vidit et immitem Cephesias ora Procrusten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusin.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus usus,
qui poterat curvare trabes, et agebat ab alto
ad terram late sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoen, Lelegeïa moenia, limes
composito Scirone patet: sparsisque latronis
terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
quae iactata diu fertur durasse vetustas
in scopulos: scopulis nomen Scironis inhaeret.
Si titulos annosque tuos numerare velimus,
facta premant annos. Pro te, fortissime, vota
publica suscipimus: bacchi tibi sumimus haustus.«
Consonat assensu populi precibusque faventum
regia: nec tota tristis locus ullus in urbe est.
Nec tamen (usque adeo nulla est sincera voluptas,
sollicitumque aliquid laetis intervenit) Aegeus
gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat Minos: qui quamquam milite, quamquam
classe valet, patria tamen est firmissimus ira,

Androgeïque necem iustis ulciscitur armis.
Ante tamen bello vires acquirit amicas,
quaque patent aditus, volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi iungit et Astypaleïa regna,
promissis Anaphen, regna Astypaleïa bello:
hinc humilem Myconon, cretosaque rura Cimoli,
florentemque Cythnon, Scyron planamque Seriphon,
marmoreamque Paron, quamque impia prodidit Arne
Sithonis accepto, quod avara poposcerat, auro.
Mutata est in avem, quae nunc quoque diligit aurum,
nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros Didymeque et Tenos et Andros
et Gyaros nitidaeque ferax Peparethos olivae
Gnosiacas iuvere rates. Latere inde sinistro
Oenopiam Minos petit, Aeacideïa regna.
Oenopiam veteres appellavere; sed ipse
Aeacus Aeginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantaeque virum cognoscere famae
expetit. Occurrunt illi Telamonque minorque,
quam Telamon, Peleus et proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur tardus gravitate senili
Aeacus, et quae sit veniendi caussa requirit.
Admonitus patrii luctus suspirat, et illi
dicta refert rector populorum talia centum:
»Arma iuves oro pro gnato sumta, piaeque
pars sis militiae: tumulo solatia posco.«
Huic Asopiades: »Petis irrita, dixit, et urbi
non facienda meae: neque enim coniunctior ulla
Cecropidis hac est tellus; ea foedera nobis.«
Tristis abit »Stabuntque tibi tua foedera magno«

dixit, et utilius bellum putat esse minari,
quam gerere, atque suas ibi praeconsumere vi
Classis ab Oenopiis etiamnunc Lyotia muris
spectari poterat, quum pleno concita velo
Attica puppis adest et portus intrat amicos,
quae Cephalum patriaeque simul mandata fere
Aeacidae longo iuvenes post tempore visum
agnovere tamen Cephalum, dextrasque deder
inque patris duxere domum. Spectabilis her
et veteris retinens etiamnum pignora formae
ingreditur, ramumque tenens popularis oliva
a dextra laevaque duos aetate minores
maior habet, Clyton et Buten, Pallante creato
Postquam congressus primi sua verba tulerui
Cecropidum Cephalus peragit mandata, roga
auxilium, foedusque refert et iura parentum,
imperiumque peti totius Achaïdos addit.
Sic ubi mandatam iuvit facundia caussam,
Aeacus, in capulo sceptri nitente sinistra,
»Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athen
nec dubie vires, quas haec habet insula, vest
ducite, et omnis eat rerum status iste mearun
Robora non desunt: superat mihi miles et ho
Gratia dis, felix et inexcusabile tempus.«
»Immo ita sit« Cephalus, »crescat tua civibus
urbs!« ait. »Adveniens equidem modo gaudia
quum tam pulchra mihi, tam par aetate iuve
obvia processit. Multos tamen inde requiro,
quos quondam vidi vestra prius urbe receptu
Aeacus ingemuit tristique ita voce locutus:
»Flebile principium melior fortuna sequuta e
Hanc utinam possem vobis memorare sine ill
Ordine nunc repetam, neu longa ambage morer

ossa cinisque iacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues ira populis Iunonis iniquae
incidit, exosae dictas a pellice terras.
Dum visum est mortale malum, tantaeque latebat
caussa nocens cladis, pugnatum est arte medendi.
Exitium superabat opes, victaeque iacebant.
Principio coelum spissa caligine terras
pressit, et ignavos inclusit nubibus aestus.
Dumque quater iunctis implevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
letiferis calidi spirarunt flatibus austri.
Constat et in fontes vitium venisse lacusque,
milliaque incultos serpentum multa per agros
errasse, atque suis fluvios temerasse venenis.
Strage canum primo volucrumque oviumque boumque,
inque feris subiti deprensa potentia morbi est.
Concidere infelix validos miratur arator
inter opus tauros medioque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus aegros
sponte sua lanaeque cadunt et corpora tabent.
Acer equus quondam magnaeque in pulvere famae
degenerat palmae, veterumque oblitus honorum
ad praesepe gemit, leto moriturus inerti.
Non aper irasci meminit, non fidere cursu
cerva, nec armentis incurrere fortibus ursi.
Omnia languor habet, silvisque agrisque viisque
corpora foeda iacent: vitiantur odoribus aurae.
Mira loquor: non illa canes avidaeque volucres,
non cani tetigere lupi; dilapsa liquescunt,
afflatuque nocent et agunt contagia late.
mno graviore colonos

pestis, et in magnae dominatur moenibus urbis.
Viscera torrentur primo flammisque fatiscunt.
Indicium rubor est et ductus anhelitus igni.
Aspera lingua tumet, tepidisque arentia ventis
ora patent, auraeque graves captantur hiatu.
Non stratum, non ulla pati velamina possunt,
dura sed in terra ponunt praecordia: nec fit
corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.
Nec moderator adest, inque ipsos saeva medentes
erumpit clades, obsuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque est servitque fidelius aegro,
in partem leti citius venit. Utque salutis
spes abiit, finemque vident in funere morbi,
indulgent animis et nulla, quid utile, cura est;
utile enim nihil est. Passim positoque pudore
fontibus et fluviis puteisque capacibus haerent:
nec sitis est exstincta prius, quam vita, bibendo.
Inde graves multi nequeunt consurgere, et ipsis
immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit et illas.
Tantaque sunt miseris invisi taedia lecti:
prosiliunt, aut si prohibent consistere vires,
corpora devolvunt in humum; fugiuntque penates
quisque suos: sua cuique domus funesta videtur;
et quia caussa latet, locus est in crimine notus.
Semianimes errare viis, dum stare valebant,
adspiceres, flentes alios terraque iacentes
lassaque versantes supremo lumina motu.
Membraque pendentis tendunt ad sidera coeli,
hic illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit esse,
ut vitam odissem et cuperem pars esse meorum?
Quo se cunque acies oculorum flexerat, illic

vulgus erat stratum, veluti quum putria motis
poma cadunt ramis agitataque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus sublimia longis:
Iuppiter illa tenet. Quis non altaribus illis
irrita tura tulit? quoties pro coniuge coniux,
pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
non exoratis animam finivit in aris,
inque manu turis pars inconsumta reperta est!
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
concipit, et fundit purum inter cornua vinum,
haud exspectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipse ego sacra Iovi pro me patriaque tribusque
quum facerem natis, mugitus victima diros
edidit, et subito collapsa sine ictibus ullis
exiguo tinxit subiectos sanguine cultros.
Fibra quoque aegra notas veri monitusque deorum
prodiderat: tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi proiecta cadavera postes:
ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras.
Pars animam laqueo claudunt, mortisque timorem
morte fugant, ultroque vocant venientia fata.
Corpora missa neci ullis de more feruntur
funeribus: neque enim capiebant funera portae.
Aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos
indotata rogos. Et iam reverentia nulla est,
deque rogis pugnant, alienisque ignibus ardent.
Qui lacriment, desunt, indefletaeque vagantur
natarum matrumque animae, iuvenumque senumque.
Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
'Iuppiter o, dixi, si te non falsa loquuntur
dicta sub amplexus Aeginae Asopidos isse:

nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem;
aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulcro.'
Ille notam fulgore dedit tonitruque secundo.
'Accipio, sintque ista precor felicia mentis
signa tuae, dixi: quod das mihi, pigneror omen.'
Forte fuit iuxta patulis rarissima ramis
sacra Iovi quercus de semine Dodonaeo.
Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo
grande onus exiguo formicas ore gerentes,
rugosoque suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, 'Totidem, pater optime, dixi,
tu mihi da cives, et inania moenia supple.'
Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
horruerant, stabantque comae. Tamen oscula terrae
roboribusque dedi: nec me sperare fatebar;
sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.
Nox subit, et curis exercita corpora somnus
occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adesse,
et ramos totidem totidemque animalia ramis
ferre suis visa est, pariterque tremiscere motu,
graniferumque agmen subiectis spargere in arvis:
crescere quod subito et maius maiusque videri,
ac se tollere humo, rectoque adsistere trunco,
et maciem numerumque pedum nigrumque colorem
ponere, et humanam membris inducere formam.
Somnus abit. Damno vigilans mea visa, querorque
in Superis opis esse nihil. At in aedibus ingens
murmur erat, vocesque hominum exaudire videbar,

iam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni,
ecce venit Telamon properus, foribusque reclusis
Speque fideque, pater, dixit, maiora videbis.
Egredere!' Egredior, qualesque in imagine somni
visus eram vidisse viros, ex ordine tales
adspicio agnoscoque. Adeunt, regemque salutant.
Vota Iovi solvo, populisque recentibus urbem
partior et vacuos priscis cultoribus agros,
Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
Corpora vidisti: mores, quos ante gerebant,
nunc quoque habent, parcum genus est patiensque laborum,
quaesitique tenax, et quod quaesita reservet.
Hi te ad bella pares annis animisque sequentur,
quum primum, qui te feliciter attulit, eurus
(eurus enim attulerat) fuerit mutatus in austros.«
Talibus atque aliis longum sermonibus illi
implevere diem. Lucis pars ultima mensae
est data, nox somnis. Iubar aureus extulerat sol:
flabat adhuc eurus redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior aetas,
ad regem Cephalus simul et Pallante creati
conveniunt. Sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Aeacides illos in limine Phocus:
nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius spatium pulchrosque recessus
Cecropidas ducit, cum quis simul ipse resedit.
Adspicit Aeoliden ignota ex arbore factum
ferre manu iaculum, cuius fuit aurea cuspis.
Pauca prius mediis sermonibus ille locutus
»Sum nemorum studiosus, ait, caedisque ferinae:
qua tamen e silva teneas hastile recisum,

iamdudum dubito. Certe, si fraxinus esset,
fulva colore foret: si cornus, nodus inesset.
Unde sit ignoro; sed non formosius isto
viderunt oculi telum iaculabile nostri.«
Excipit Actaeis e fratribus alter, et »Usum
maiorem specie mirabere, dixit, in isto.
Consequitur, quodcunque petit, fortunaque mi sum
non regit, et revolat nullo referente cruentum.«
Tum vero iuvenis Nereïus omnia quaerit:
cur sit, et unde datum, quis tanti muneris aucto
Quae petit, ille refert, et cetera nota; pudore,
qua tulerit mercede, silet, tactusque dolore
coniugis amissae lacrimis ita fatur obortis:
»Hoc me, nate dea, quis possit credere? telum
flere facit, facietque diu, si vivere nobis
fata diu dederint. Hoc me cum coniuge cara
perdidit; hoc utinam caruissem munere semper
Procris erat, si forte magis pervenit ad aures
Orithyïa tuas, raptae soror Orithyïae:
si faciem moresque velis conferre duarum,
dignior ipsa rapi. Pater hanc mihi iunxit Erechtheus,
hanc mihi iunxit amor. Felix dicebar eramque
non ita dîs visum est, et nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra iugalia mensis,
quum me cornigeris tendentem retia cervis
vertice de summo semper florentis Hymetti
lutea mane videt pulsis Aurora tenebris,
invitumque rapit. Liceat mihi vera referre
pace deae, quod sit roseo spectabilis ore,
quod teneat lucis, teneat confinia noctis,

nectareis quod alatur aquis: ego Procrin amabam;
pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori coitusque novos thalamosque recentes
primaque deserti referebam foedera lecti.
Mota dea est, et 'Siste tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe! dixit. Quod si mea provida mens est,
non habuisse voles.' Meque illi irata remisit.
Dum redeo, mecumque deae memorata retracto,
esse metus coepit, ne iura iugalia coniux
non bene servasset. Facies aetasque iubebant
credere adulterium, prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram; sed et haec erat, unde redibam,
criminis exemplum; sed cuncta timemus amantes.
Quaerere, quod doleam, statuo, donisque pudicam
sollicitare fidem. Favet huic Aurora timori,
immutatque meam (videor sensisse) figuram.
Palladias ineo non cognoscendus Athenas,
ingrediorque domum. Culpa domus ipsa carebat,
castaque signa dabat, dominoque erat anxia rapto.
Vix aditus per mille dolos ad Erechthida factus.
Ut vidi, obstupui, meditataque paene reliqui
tentamenta fide: male me, quin vera faterer,
continui, male quin, ut oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat, sed nulla tamen formosior illa
esse potest tristi, desiderioque calebat
coniugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties tentamina nostra pudici
repulerint mores? quoties 'Ego, dixerit, uni
servor, ubicunque est, uni mea gaudia servo?'
satis experientia sano

magna foret? Non sum contentus, et in mea pugno
vulnera, dum census dare me pro nocte paciscor:
muneraque augendo tandem dubitare coëgi.
Exclamo: 'Mala pectora detego, tectus adulter
verus eram coniux: me, perfida, teste teneris.'
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
insidiosa malo cum coniuge limina fugit:
offensaque mei genus omne perosa virorum
montibus errabat, studiis operata Dianae.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
pervenit: orabam veniam, et peccasse fatebar,
et potuisse datis simili succumbere culpae
me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Haec mihi confesso, laesum prius ulta pudorem,
redditur, et dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi praeterea, tanquam se parva dedisset
dona, canem munus: quem quum sua traderet illi
Cynthia, 'Currendo superabit, dixerat, omnes.'
Dat simul et iaculum, manibus quod, cernis, habemus.
Muneris alterius quae sit fortuna requiris?
Accipe: mirandi novitate movebere facti.
Carmina Laïades non intellecta priorum
solverat ingeniis, et praecipitata iacebat,
immemor ambagum, vates obscura, suarum.
Scilicet alma Themis nec talia liquit inulta.
Protinus Aoniis immissa est altera Thebis
pestis, et exitio multi pecorumque suoque
rurigenae pavere feram. Vicina iuventus
venimus, et latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu,
summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa sequentes

effugit, et volucri non segnius alite ludit.
Poscor et ipse meum consensu Laelapa magno.
Muneris hoc nomen. Iamdudum vincula pugnat
exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
Vix bene missus erat, nec iam poteramus, ubi esset,
scire: pedum calidus vestigia pulvis habebat;
ipse oculis ereptus erat. Non ocior illo
hasta, nec excussae contorto verbere glandes,
nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii subiectis imminet arvis.
Tollor in hunc capioque novi spectacula cursus:
quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
vulnere visa fera est. Nec limite callida recto
in spatiumve fugit; sed decipit ora sequentis
et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturque parem, similisque tenenti
non tenet, et vacuos exercet in aëre morsus.
Ad iaculi vertebar opem: quod dextera librat
dum mea, dum digitos amentis addere tento,
lumina deflexi; revocataque rursus eodem
retuleram, et medio, mirum! duo marmora campo
adspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine cursus
esse deus voluit, si quis deus adfuit illis.«
Hactenus; et tacuit. »Iaculo quod crimen in ipso
est?«
Phocus ait. Iaculi sic crimina reddidit ille:
»Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.
Illa prius referam. Iuvat o meminisse beati
temporis, Aeacide, quo primos rite per annos
coniuge eram felix, felix erat illa marito.
Mutua cura duos et amor socialis habebat.
thalamos praeferret amori,

nec, me quae caperet, non si Venus ipsa veniret,
ulla erat: aequales urebant pectora flammae.
Sole fere radiis feriente cacumina primis
venatum in silvas iuveniliter ire solebam:
nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam.
Tutus eram iaculo. Sed quum satiata ferinae
dextera caedis erat, repetebam frigus et umbras,
et quae de gelidis exhalat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in aestu:
auram exspectabam: requies erat illa labori.
'Aura (recordor enim), venias', cantare solebam,
'meque iuves, intresque sinus, gratissima, nostros:
utque facis, relevare velis, quibus urimur, aestus.'
Forsitan addiderim (sic me mea fata trahebant)
blanditias plures; et 'Tu mihi magna voluptas'
dicere sim solitus, 'tu me reficisque fovesque:
tu facis, ut silvas, ut amem loca sola, meoque
spiritus iste tuus semper captatur ab ore.'
Vocibus ambiguis deceptam praebuit aurem
nescio quis: nomenque aurae tam saepe vocatum
esse putat nymphae, nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit, linguaque refert audita susurra.
Credula res amor est. Subito collapsa dolore,
ut sibi narratur, cecidit; longoque refecta
tempore se miseram, se fati dixit iniqui:
deque fide questa est, et crimine concita vano,
quod nihil est, metuit, metuit sine corpore nomen,
et dolet infelix veluti de pellice vera.
Saepe tamen dubitat, speratque miserrima falli,
indicioque fidem negat, et, nisi viderit ipsa,
damnatura sui non est delicta mariti.

tera depulerant Aurorae lumina noctem:
edior, silvasque peto, victorque per herbas
ra veni, dixi, nostroque medere labori.'
ubito gemitus inter mea verba videbar
cio quos audisse. 'Veni, tamen, optima!' dixi.
nde levem rursus strepitum faciente caduca
ı ratus esse feram, telumque volatile misi.
cris erat; medioque tenens in pectore vulnus,
i mihi!' conclamat. Vox est ubi cognita fidae
iugis, ad vocem praeceps amensque cucurri.
ıianimem et sparsas foedantem sanguine vestes
ua, me miserum! de vulnere dona trahentem
enio, corpusque meo mihi carius ulnis
libus attollo, scissaque a pectore veste
ıera saeva ligo, conorque inhibere cruorem,
me morte sua sceleratum deserat, oro.
bus illa carens et iam moribunda coëgit
: se pauca loqui: 'Per nostri foedera lecti
ue deos supplex oro superosque meosque,
si quid merui de te bene, perque manentem
c quoque, quum pereo, caussam mihi mortis,
amorem,
halamis Auram patiare innubere nostris.'
it; et errorem tum denique nominis esse
ensi et docui. Sed quid docuisse iuvabat?
itur, et parvae fugiunt cum sanguine vires.
ıque aliquid spectare potest, me spectat, et
in me
licem animam nostroque exhalat in ore.
vultu meliore mori secura videtur.«
ıtibus haec lacrimans heros memorabat, et ecce
cus ingreditur duplici cum prole, novoque
ite, quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

LIBER OCTAVUS.

Iam nitidum retegente diem noctisque fugante
tempora Lucifero cadit eurus, et humida surgu
nubila. Dant placidi cursum redeuntibus austr
Aeacidis Cephaloque, quibus feliciter acti
ante exspectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeïa littora vastat,
praetentatque sui vires Mavortis in urbe
Alcathoi, quam Nisus habet, cui splendidus est
inter honoratos medio de vertice canos
crinis inhaerebat, magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua lunae,
et pendebat adhuc belli fortuna, diuque
inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris,
in quibus auratam proles Latonia fertur
deposuisse lyram: saxo sonus eius inhaesit.
Saepe illuc solita est adscendere filia Nisi;
et petere exiguo resonantia saxa lapillo,
tum quum pax esset. Bello quoque saepe soleb
spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamque mora belli procerum quoque nomina nor
armaque equosque habitusque Cydoneasque ph
retras.
Noverat ante alios faciem ducis Europaei,
plus etiam, quam nosse sat est. Hac iudice Min
seu caput abdiderat cristata casside pennis,
in galea formosus erat; seu sumserat aere
fulgentem clypeum, clypeum sumsisse decebat
Torserat adductis hastilia lenta lacertis;
laudabat virgo iunctam cum viribus artem.

sito calamo patulos sinuaverat arcus:
hoebum sumtis iurabat stare sagittis.
a vero faciem demto nudaverat aere,
ureusque albi stratis insignia pictis
premebat equi, spumantiaque ora regebat,
ia, vix sanae virgo Niseïa compos
is erat. Felix iaculum, quod tangeret ille,
que manu premeret, felicia frena vocabat.
tus est illi, liceat modo, ferre per agmen
neos hostile gradus: est impetus illi
ous e summis in Gnosia mittere corpus
ı, vel aeratas hosti recludere portas,
quid Minos aliud velit. Utque sedebat
da Dictaei spectans tentoria regis,
er, ait, doleamne geri lacrimabile bellum,
bio est. Doleo, quod Minos hostis amanti est.
isi bella forent, numquam mihi cognitus esset.
men accepta poterat deponere bellum
e: me comitem, me pacis pignus habere.
iae te genuit, talis, pulcherrime rerum,
s es ipse, fuit, merito deus arsit in illa.
ter felix, si pennis lapsa per auras
iaci possem castris insistere regis:
que me flammasque meas, qua dote, rogarem,
emi! tantum patrias ne posceret arces.
pereant potius sperata cubilia, quam sim
tione potens: quamvis saepe utile vinci
is placidi fecit clementia multis.
gerit certe pro nato bella peremto,
issaque valet, caussamque tuentibus armis,
to, vincemur. Qui si manet exitus urbem,
ius haec illi reserabit moenia Mavors,
ı noster amor? Melius sine caede moraque

impensaque sui poterit superare cruoris.
Non metuam certe, ne quis tua pectora, Minos,
vulneret imprudens: quis enim tam dirus, utin te
dirigere immitem non inscius audeat hastam?
Coepta placent et stat sententia tradere mecum
dotalem patriam finemque imponere bello.
Verum velle parum est. Aditus custodia servat:
claustraque portarum genitor tenet: hunc ego solum
infelix timeo, solus mea vota moratur.
Di facerent, sine patre forem! Sibi quisque profecto
est deus: ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera iamdudum succensa cupidine tanto
perdere gauderet, quodcunque obstaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? Ire per ignes
et gladios ausim. Nec in hoc tamen ignibus ullis
aut gladiis opus est: opus est mihi crine paterno.
Ille mihi est auro pretiosior, illa beatam
purpura me votique mei factura potentem.«

Talia dicenti curarum maxima nutrix,
nox intervenit, tenebrisque audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis fessa diurnis
pectora somnus habet. Thalamos taciturna paternos
intrat, et, heu facinus! fatali nata parentem
crine suum spoliat, praedaque potita nefanda
fert secum spolium sceleris, progressaque porta
per medios hostes (meriti fiducia tanta est!)
pervenit ad regem, quem sic affata paventem est:
»Suasit amor facinus. Proles ego regia Nisi
Scylla, tibi trado patriamque meosque penates.
Praemia nulla peto, nisi te. Cape pignus amoris

ı crinem, nec me nunc tradere crinem,
n tibi crede caput«, scelerataque dextra
rrexit. Minos porrecta refugit,
e novi respondit imagine facti:
aoveant, o nostri infamia saecli,
ellusque tibi coelumque negetur.
ıon patiar Iovis incunabula, Creten,
st orbis, tantum contingere monstrum.«
leges captis iustissimus auctor
nposuit, classis retinacula solvi
eratas impleri remige puppes.
to postquam deductas nare carinas,
ıre ducem sceleris sibi praemia vidit,
precibus violentam transit in iram,
ue manus, sparsis furibunda capillis
, exclamat, meritorum auctore relicta,
raelate meae, praelate parenti?
immitis? cuius victoria nostrum
meritum est. Nec te data munera, nec te
r movit, nec quod spes omnis in unum
gesta est? Nam quo deserta revertar?
? Superata iacet. Sed finge manere:
mea clausa est mihi. Patris ad ora?
onavi? Cives odere merentem:
emplum metuunt. Obstruximus orbem
nobis ut Crete sola pateret.
e si prohibes et nos, ingrate, relinquis,
ix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
e tigres austrove agitata Charybdis;
ı natus, nec mater imagine tauri
t: generis falsa est ea fabula. Verum
captus nullius amore iuvencae,
genuit, taurus fuit. Exige poenas,

Nise pater! Gaudete malis modo prodita nostris
moenia! nam fateor, merui et sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia laesi,
me perimat. Cur, qui vicisti crimine nostro,
insequeris crimen? Scelus hoc patriaeque patrique,
officium tibi sit. Te vere coniuge digna est,
quae torvum ligno decepit adultera taurum,
discordemque utero foetum tulit. Ecquid ad aures
perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
verba ferunt, idemque tuas, ingrate, carinas?
Iam iam Pasiphaën non est mirabile taurum
praeposuisse tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miseram! properare iuvat, divulsaque remis
unda sonat mecumque simul mea terra recedit.
Nil agis, o frustra meritorum oblite meorum:
insequar invitum, puppimque amplexa recurvam
per freta longa trahar.« Vix dixerat, insilit undis
consequiturque rates, faciente cupidine vires,
Gnosiacaeque haeret comes invidiosa carinae.
Quam pater ut vidit (nam iam pendebat in auras,
et modo factus erat fulvis haliaeëtos alis),
ibat, ut haerentem rostro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimisit, et aura cadentem
sustinuisse levis, ne tangeret aequora, visa est.
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ciris, et a tonso est hoc nomen adepta capillo.
Vota Iovi Minos taurorum corpora centum
solvit, ut egressus ratibus Curetida terram
contigit, et spoliis decorata est regia fixis.
Creverat opprobrium generis, foedumque patebat
matris adulterium monstri novitate biformis.
Destinat hunc Minos thalamis removere pudorem

cique domo caecisque includere tectis.
s ingenio fabrae celeberrimus artis
us, turbatque notas, et limina flexum
errorem variarum ambage viarum.
ıs ac liquidus Phrygiis Maeandros in arvis
ambiguo lapsu refluitque fluitque,
ısque sibi venturas adspicit undas,
ad fontes, nunc ad mare versus apertum
exercet aquas: ita Daedalus implet
'as errore vias, vixque ipse reverti
ı potuit. Tanta est fallacia tecti.
tquam geminam tauri iuvenisque figuram
et Actaeo bis pastum sanguine monstrum
rs annis domuit repetita novenis;
ıe virginea nullis iterata priorum
fficilis filo est inventa relecto:
Aegides rapta Minoide Diam
it, comitemque suam crudelis in illo
eseruit. Desertae et multa querenti
ıs et opem Liber tulit, utque perenni
ara foret, sumtam de fronte coronam
coelo. Tenues volat illa per auras:
volat, gemmae nitidos vertuntur in ignes:
ntque loco, specie remanente coronae,
ius nixique genu est anguemque tenentis.
lus interea Creten longumque perosus
ı, tactusque loci natalis amore,
erat pelago. »Terras licet, inquit, et undas
; at coelum certe patet: ibimus illac.
ossideat, non possidet aëra Minos.«
ignotas animum dimittit in artes,
que novat. Nam ponit in ordine pennas,
a coeptas, longam breviore sequente,

ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tum lino medias et ceris alligat imas,
atque ita compositas parvo curvamine flectit,
ut veras imitetur aves. Puer Icarus una
stabat, et, ignarus sua se tractare pericla,
ore renidenti modo quas vaga moverat aura,
captabat plumas, flavam modo pollice ceram
mollibat, lusuque suo mirabile patris
impediebat opus. Postquam manus ultima coeptis
imposita est, geminas opifex libravit in alas
ipse suum corpus, motaque pependit in aura.
Instruit et natum: »Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo, ne, si demissior ibis,
unda gravet pennas, si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. Nec te spectare Booten
aut Helicen iubeo, strictumve Orionis ensem:
me duce carpe viam.« Pariter praecepta volandi
tradit, et ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque genae maduere seniles,
et patriae tremuere manus. Dedit oscula nato
non iterum repetenda suo; pennisque levatus
ante volat, comitique timet, velut ales, ab alto
quae teneram prolem produxit in aëra nido;
hortaturque sequi, damnosasque erudit artes,
et movet ipse suas et nati respicit alas.
Hos aliquis tremula dum captat arundine pisces,
aut pastor baculo, stivave innixus arator,
vidit et obstupuit, quique aethera carpere possent,
credidit esse deos. Et iam Iunonia laeva
parte Samos fuerat, Delosque Parosque relictae,
dextra Lebynthos erat fecundaque melle Calymne:
quum puer audaci coepit gaudere volatu,

que ducem, coelique cupidine tactus
it iter. Rapidi vicinia solis
loratas, pennarum vincula, ceras.
nt cerae: nudos quatit ille lacertos,
jue carens non ullas percipit auras;
aerulea patrium clamantia nomen
ıtur aqua: quae nomen traxit ab illo.
infelix, nec iam pater »Icare! dixit,
ixit, ubi es? qua te regione requiram?«
dicebat: pennas despexit in undis,
[ue suas artes, corpusque sepulcro
; et tellus a nomine dicta sepulti.
miseri tumulo ponentem corpora nati
ramosa prospexit ab ilice perdix,
:t pennis, testataque gaudia cantu est:
nc volucris, nec visa prioribus annis,
nuper avis, longum tibi, Daedale, crimen.
huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
ım germana suam, natalibus actis
um senis, animi ad praecepta capacis.
n medio spinas in pisce notatas
exemplum, ferroque incidit acuto
)s dentes, et serrae reperit usum.
ət ex uno duo ferrea brachia nodo
ıt aequali spatio distantibus illis
ırs staret, pars altera duceret orbem.
s invidit, sacraque ex arce Minervae
tem misit, lapsum mentitus. At illum,
'et ingeniis, excepit Pallas, avemque
, et medio velavit in aëre pennis.
ır ingenii quondam velocis in alas
ədes abiit: nomen, quod et ante, remansit.
.en haec alte volucris sua corpora tollit,

nec facit in ramis altoque cacumine nidos;
propter humum volitat, ponitque in sepibus ova,
antiquique memor metuit sublimia casus.
Iamque fatigatum tellus Aetnaea tenebat
Daedalon, et sumtis pro supplice Cocalus armis
mitis habebatur. Iam lamentabile Athenae
pendere desierant Thesea laude tributum.
Templa coronantur, bellatricemque Minervam
cum Iove disque vocant aliis, quos sanguine voto
muneribusque datis et acervis turis honorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theseos, et populi, quos dives Achaïa cepit,
huius opem magnis imploravere periclis.
Huius opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
sollicita supplex petiit prece. Caussa petendi
sus erat, infestae famulus vindexque Dianae.
Oenea namque ferunt pleni successibus anni
primitias frugum Cereri, sua vina Lyaeo,
Palladios flavae latices libasse Minervae.
Coeptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
ambitiosus honor: solas sine ture relictas
praeteritae cessasse ferunt Latoïdos aras.
Tangit et ira deos. »At non impune feremus,
quaeque inhonoratae, non et dicemur inultae«
inquit, et Oeneos ultorem spreta per agros
misit aprum, quanto maiores herbida tauros
non habet Epiros, sed habent Sicula arva minores.
Sanguine et igne micant oculi, riget horrida cervix,
et setae similes densis hastilibus horrent
[stantque velut vallum, velut alta hastilia setae].
Fervida cum rauco latos stridore per armos
spuma fluit: dentes aequantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit, frondes afflatibus ardent.

crescentes segetes proculcat in herba,
atura metit fleturi vota coloni,
em in spicis intercipit. Area frustra,
'a exspectant promissas horrea messes.
tur gravidi longo cum palmite foetus,
ie cum ramis semper frondentis olivae.
t in pecudes. Non has pastorve canesve,
ienta truces possunt defendere tauri.
int populi, nec sese in moenibus urbis
;ant tutos: donec Meleagros et una
inus iuvenum coïere cupidine laudis:
:dae gemini, praestantes caestibus alter,
no, primaeque ratis molitor Iason,
Pirithoo, felix concordia, Theseus,
'hestiadae prolesque Aphareïa Lynceus,
Idas, et iam non femina Caeneus,
ousque ferox, iaculoque insignis Acastus,
iousque Dryasque et cretus Amyntore
Phoenix,
ieque pares, et missus ab Elide Phyleus.
amon aberat, magnique creator Achillis,
Pheretiade et Hyanteo Iolao
Eurytion, et cursu invictus Echion,
:sque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, fe-
roxque
is, et primis etiamnum Nestor in annis,
Hippocoon antiquis misit Amyclis,
esque socer cum Parrhasio Ancaeo,
desque sagax, et adhuc a coniuge tutus
s, nemorisque decus Tegeaea Lycaei.
huic summam mordebat fibula vestem;
rat simplex, nodum collectus in unum;
ero pendens resonabat eburnea laevo

telorum custos; arcum quoque laeva tenebat.
Talis erat cultus: facies, quam dicere vere
virgineam in puero, puerilem in virgine possis.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
optavit, renuente deo, flammasque latentes
hausit, et »O felix, si quem dignabitur, inquit,
ista virum!« nec plura sinit tempusque pudorque
dicere: maius opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
incipit a plano, devexaque prospicit arva.
Quo postquam venere viri: pars retia tendunt,
vincula pars adimunt canibus, pars pressa sequuntur
signa pedum, cupiuntque suum reperire periclum.
Concava vallis erat, qua se demittere rivi
assuerant pluvialis aquae. Tenet ima lacunae
lenta salix ulvaeque leves iuncique palustres
viminaque et longa parvae sub arundine cannae.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
fertur, ut excussis elisus nubibus ignis.
Sternitur incursu nemus, et propulsa fragorem
silva dat. Exclamant iuvenes, protentaque forti
tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit spargitque canes, ut quisque furenti
obstat, et obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primum contorta lacerto
vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, si nimiis mittentis viribus usa
non foret, in tergo visa est haesura petito:
longius it. Auctor teli Pagasaeus Iason.
»Phoebe, ait Ampycides, si te coluique coloque,
da mihi, quod petitur, certo contingere telo!«

tuit, precibus deus annuit. Ictus ab illo est,
e vulnere, aper: ferrum Diana volanti
rat iaculo, lignum sine acumine venit.
mota est, nec fulmine lenius arsit:
ex oculis, spirat quoque pectore flamma.
volat moles adducto concita nervo,
ɔetit aut muros aut plenas milite turres,
nes certo sic impete vulnificus sus
et Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes
, prosternit. Socii rapuere iacentes.
letiferos effugit Enaesimus ictus
oonte satus. Trepidantem et terga parantem
succiso liquerunt poplite nervi.
n et Pylius citra Troiana perisset
'a; sed sumto posita conamine ab hasta
insiluit, quae stabat proxima, ramis,
itque, loco tutus, quem fugerat, hostem.
us ille ferox in querno stipite tritis
et exitio, fidensque recentibus armis
dae magni rostro femur hausit adunco.
ini, nondum coelestia sidera, fratres,
:onspicui, nive candidioribus ambo
antur equis, ambo vibrata per auras
ım tremulo quatiebant spicula motu.
'a fecissent, nisi setiger inter opacas
:ulis isset nec equo loca pervia, silvas.
uitur Telamon, studioque incautus eundi
ab arborea cecidit radice retentus.
:vat hunc Peleus, celerem Tegeaea sagittam
ıit nervo, sinuatoque expulit arcu.
ıb aure feri summum destrinxit arundo
, et exiguo rubefecit sanguine setas.
men illa sui successu laetior ictus,

quam Meleagros erat. Primus vidisse putatur,
et primus sociis visum ostendisse cruorem,
et »Meritum, dixisse, feres virtutis honorem.«
Erubuere viri, seque exhortantur, et addunt
cum clamore animos, iaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet iactis, et quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
»Discite, femineis quid tela virilia praestent,
o iuvenes, operique meo concedite« dixit.
»Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis,
invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.«
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore,
ancipitemque manu tollens utraque securim
institerat digitis, primos suspensus in artus.
Occupat audentem, quaque est via proxima leto,
summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancaeus, glomerataque sanguine multo
viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.
Ibat in adversum proles Ixionis hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Aegides: »O me mihi carior, inquit,
pars animae consiste meae! licet eminus esse
fortibus: Ancaeo nocuit temeraria virtus.«
Dixit, et aerata torsit grave cuspide cornu:
quo bene librato votique potente futuro
obstitit aesculea frondosus ab arbore ramus.
Misit et Aesonides iaculum, quod casus ab illo
vertit in immeriti fatum latrantis, et inter
ilia coniectum tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidae variat: missisque duabus
hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora: dum saevit, dum corpora versat in orbem,

emque novo spumam cum sanguine fundit,
s auctor adest, hostemque irritat ad iram,
daque adversos venabula condit in armos.
testantur socii clamore secundo,
mque petunt dextrae coniungere dextram:
emque feram multa tellure iacentem
s spectant: neque adhuc contingere tutum
tant, sed tela tamen sua quisque cruentat.
le imposito caput exitiabile pressit,
a: »Sume mei spolium, Nonacria, iuris,
t in partem veniat mea gloria tecum.«
s exuvias, rigidis horrentia setis
at et magnis insignia dentibus ora.
itiae est cum munere muneris auctor.
e alii, totoque erat agmine murmur.
is ingenti tendentes brachia voce
ge, nec titulos intercipe, femina, nostros,«
dae clamant, »nec te fiducia formae
t, ne sit longe tibi captus amore
x et huic adimunt munus, ius muneris illi.
it, et tumida frendens Mavortius ira:
, raptores alieni, dixit, honoris,
inis quantum distent,« hausitque nefando
Plexippi, nil tale timentia, ferro.
quid faciat, dubium, pariterque volentem
fratrem fraternaque fata timentem
titur dubitare diu, calidumque priori
calfecit consorti sanguine telum.
deûm templis, nato victore, ferebat,
idet extinctos fratres Althaea referri.
angore dato moestis clamoribus urbem
et auratis mutavit vestibus atras.
l est auctor necis editus, excidit omnis

luctus, et a lacrimis in poenae versus amorem est
Stipes erat, quem, quum partus enixa iaceret
Thestias, in flammam triplices posuere sorores:
staminaque impresso fatalia pollice nentes
»Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique,
o modo nate, damus.« Quo postquam carmine dict
excessere deae, flagrantem mater ab igne
eripuit ramum, sparsitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis,
servatusque tuos, iuvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genitrix, taedasque et fragmina poni
imperat, et positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
coepta quater tenuit. Pugnant materque sororque,
et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Saepe metu sceleris pallebant ora futuri:
saepe suum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modo nescio quid similis crudele minanti
vultus erat, modo quem misereri credere posses.
Quumque ferus lacrimas animi siccaverat ardor,
inveniebantur lacrimae tamen. Utque carina,
quam ventus, ventoque rapit contrarius aestus,
vim geminam sentit, paretque incerta duobus:
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
perque vices ponit, positamque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente,
et consanguineas ut sanguine leniat umbras,
impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
convaluit: »Rogus iste cremet mea viscera« dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat,
ante sepulcrales infelix adstitit aras,
»Poenarumque deae triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, sacris vultus advertite vestros.

facioque nefas: mors morte pianda est:
addendum scelus est, in funera funus:
rvatos pereat domus impia luctus.
Oeneus nato victore fruetur,
orbus erit? Melius lugebitis ambo.
, fraterni manes, animaeque recentes,
sentite meum, magnoque paratas
nferias, uteri mala pignora nostri.
i! quo rapior? Fratres, ignoscite matri!
ad coepta manus. Meruisse fatemur
r pereat: mortis mihi displicet auctor.
une feret, vivusque et victor et ipso
tumidus regnum Calydonis habebit?
exiguus gelidaeque iacebitis umbrae?
idem patiar. Pereat sceleratus, et ille
patris regnumque trahat patriaeque ruinam.
materna est? ubi nunc pia vota parentum?
ustinui bis mensum quinque labores?
primis arsisses ignibus infans,
passa forem! Vixisti munere nostro:
rito moriere tuo. Cape praemia facti,
tam, primum partu, mox stipite rapto,
imam, vel me fraternis adde sepulcris.
, et nequeo. Quid agam? Modo vulnera fratrum
os mihi sunt, et tantae caedis imago:
num pietas maternaque nomina frangunt.
am! male vincetis, sed vincite, fratres:
o, quae dedero vobis solatia, vosque
ar.« Dixit, dextraque aversa trementi
torrem medios coniecit in ignes.
t, aut visus gemitus est ille dedisse

stipes, et invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius atque absens flamma Meleagrus ab ill
uritur, et caecis torreri viscera sentit
ignibus, ac magnos superat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat et sine sanguine let
moeret, et Ancaei felicia vulnera dicit:
grandaevumque patrem fratresque piasque sor
cum gemitu, sociamque tori vocat ore suprem
forsitan et matrem. Crescunt ignisque dolor
languescuntque iterum: simul est extinctus u
que,
inque leves abiit paulatim spiritus auras
paulatim cana prunam velante favilla.
Alta iacet Calydon: lugent iuvenesque senes
et vulgus proceresque gemunt, scissaeque cap
planguntur matres Calydonides Eueninae.
Pulvere canitiem genitor vultusque seniles
foedat humi fusus, spatiosumque increpat aev
Nam de matre manus diri sibi conscia facti
exegit poenas, acto per viscera ferro.
Non, mihi si centum deus ora sonantia lingui
ingeniumque capax totumque Helicona dedi
tristia persequerer miserarum vota sororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
dumque manet corpus, corpus refoventque fov
que.
Oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto.
Post cinerem cineres haustos ad pectora press
affusaeque iacent tumulo, signataque saxo
nomina complexae lacrimas in nomine fundu
Quas Parthaoniae tandem Latonia clade
exsatiata domus, praeter Gorgenque nurumq
nobilis Alcmenae, natis in corpore pennis

adlevat, et longas per brachia porrigit alas,
corneaque ora facit, versasque per aëra mittit.
Interea Theseus sociati parte laboris
functus Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti
imbre tumens. »Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida, nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes solidas, obliquaque volvere magno
murmure saxa solent. Vidi contermina ripae
cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte solutis
corpora turbineo iuvenilia vortice mersit.
Tutior est requies, solito dum flumina currant
imite, dum tenues capiat suus alveus undas.«
nnuit Aegides: »Utarque, Acheloë, domoque
nsilioque tuo,« respondit; et usus utroque est.
ucta subit: molli tellus erat humida musco.
mma lacunabant alterno murice conchae.
aque duas lucis partes Hyperione menso
cubuere toris Theseus comitesque laborum:
Ixionides, illa Troezenius heros
e Lelex, rarus iam sparsus tempora canis,
sque alios parili fuerat dignatus honore
is Acarnanum, laetissimus hospite tanto.
nus appositas nudae vestigia nymphae
uxere epulis mensas, dapibusque remotis
mma posuere merum. Tum maximus heros,
ra prospiciens oculis subiecta, »Quis, inquit,
cus?« digitoque ostendit, et »Insula nomen
gerat illa, doce: quamquam non una videtur.«

Amnis ad haec: »Non est, inquit, quod cernimus, unum.
Quinque iacent terrae: spatium discrimina fallit.
Quoque minus spretae factum mirere Dianae,
Naides hae fuerant. Quae quum bis quinque iuvencos
mactassent, rurisque deos ad sacra vocassent,
immemores nostri festas duxere choreas.
Intumui, quantusque feror, quum plurimus, unquam,
tantus eram, pariterque animis immanis et undis
a silvis silvas et ab arvis arva revelli,
cumque loco nymphas, memores tum denique nostri,
in freta provolvi. Fluctus nosterque marisque
continuam diduxit humum, partesque revellit
in totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
Ut tamen ipse vides, procul en, procul una recessit
insula grata mihi: Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectae nomen ademi.
Quod pater Hippodamas aegre tulit, inque profundum
propulit e scopulo pariturae corpora natae.
Excepi, natemque ferens 'O proxima terrae
regna vagae, dixi, sortite Tridentifer, undae,
in quo desinimus, quo sacri currimus amnes,
huc ades atque audi placidus, Neptune, precantem!
Huic ego, quam porto, nocui. Si mitis et aequus,
si pater Hippodamas, aut si minus impius esset;
debuit illius misereri, ignoscere nobis.
[Cui quondam tellus clausa est feritate paterna,]
affer opem, mersaeque, precor, feritate paterna
da, Neptune, locum. Vel sit locus ipsa, licebit:

ınc quoque complectar.' Movit caput aequoreus rex
ncussitque suis omnes assensibus undas.
ctimuit nymphe: nabat tamen. Ipse natantis
:ctora tangebam trepido salientia motu.
ımque ea contrecto, totum durescere sensi
ırpus, et inducta condi praecordia terra.
ım loquor, amplexa est artus nova terra natantes,
gravis increvit mutatis insula membris.«
Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
overat. Irridet credentes, utque deorum
ıretor erat mentisque ferox Ixione natus,
'icta refers, nimiumque putas, Acheloë, potentes
se deos, dixit, si dant adimuntque figuras.«
bstupuere omnes, nec talia dicta probarunt:
ıte omnesque Lelex, animo maturus et aevo,
c ait: »Immensa est, finemque potentia coeli
ın habet, et quidquid Superi voluere, peractum est.
uoque minus dubites, tiliae contermina quercus
ıllibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
ıse locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
isit in arva, suo quondam regnata parenti.
ıud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim,
ınc celebres mergis fulicisque palustribus undae.
ıppiter huc specie mortali, cumque parente
:nit Atlantiades positis caducifer alis.
ille domos adiere, locum requiemque petentes:
ille domos clausere serae. Tamen una recepit,
ırva quidem, stipulis et canna tecta palustri:
d pia Baucis anus parilique aetate Philemon
a sunt annis iuncti iuvenilibus, illa

consenuere casa; paupertatemque fatendo
effecere levem nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famulosne requiras:
tota domus duo sunt, idem parentque iubentque.
Ergo ubi coelicolae parvos tetigere penates
submissoque humiles intrarunt vertice postes,
membra senex posito iussit relevare sedili,
quo superiniecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit, et ignes
suscitat hesternos, foliisque et cortice sicco
nutrit, et ad flammas anima perducit anili:
multifidasque faces ramaliaque arida tecto
detulit, et minuit, parvoque admovit aëno.
Quodque suus coniux riguo collegerat horto,
truncat olus foliis. Furca levat ille bicorni
sordida terga suis nigro pendentia tigno:
servatoque diu resecat de tergore partem
exiguam, sectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt sermonibus horas,
sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
fagineus, dura clavo suspensus ab ansa:
is tepidis impletur aquis, artusque fovendos
accipit. In medio torus est de mollibus ulvis
impositus lecto, sponda pedibusque salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
sternere consuerant; sed et haec vilisque vetusque
vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuere dei. Mensam succincta tremensque
ponit anus. Mensae sed erat pes tertius impar:
testa parem fecit. Quae postquam subdita clivum
sustulit, aequatam mentae tersere virentes.
Ponitur hic bicolor sincerae bacca Minervae,
conditaque in liquida corna autumnalia faece,

ue et radix et lactis massa coacti,
non acri leviter versata favilla:
ctilibus. Post haec caelatus eadem
argilla crater, fabricataque fago
qua cava sunt, flaventibus illita ceris.
ιora est, epulasque foci misere calentes:
;ae rursus referuntur vina senectae,
locum mensis paulum seducta secundis.
, hic mixta est rugosis carica palmis,
ıe, et in patulis redolentia mala canistris,
rpureis collectae vitibus uvae.
ıs in medio favus est. Super omnia vultus
·e boni, nec iners pauperque voluntas.
toties haustum cratera repleri
ua, per seque vident succrescere vina
novitate pavent, manibusque supinis
ınt Baucisque preces timidusque Philemon,
m dapibus nullisque paratibus orant.
anser erat, minimae custodia villae,
is hospitibus domini mactare parabant.
r penna tardos aetate fatigat,
ıe diu, tandemque est visus ad ipsos
sse deos. Superi vetuere necari:
ıumus meritasque luet vicinia poenas
lixerunt: vobis immunibus huius
li dabitur. Modo vestra relinquite tecta
os comitate gradus, et in ardua montis
ıl.' Parent et dis praeeuntibus ambo
ı levant baculis, tardique senilibus annis
r longo vestigia ponere clivo.
aberant summo, quantum semel ire sagitta
otest: flexere oculos, et mersa palude

caetera prospiciunt, tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata suorum,
illa vetus, dominis etiam casa parva duobus
vertitur in templum: furcas subiere columnae,
stramina flavescunt, aurataque tecta videntur,
caelataeque fores, adopertaque marmore tellus.
Talia tum placido Saturnius edidit ore:
'Dicite, iuste senex, et femina coniuge iusto
digna, quid optetis.' Cum Baucide pauca locutus,
iudicium Superis aperit commune Philemon:
'Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
poscimus: et quoniam concordes egimus annos,
auferat hora duos eadem. Nec coniugis unquam
busta meae videam, neu sim tumulandus ab illa.'
Vota fides sequitur: templi tutela fuere,
donec vita data est. Annis aevoque soluti
ante gradus sacros quum starent forte, locique
narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Iamque super geminos crescente cacumine vultus
mutua, dum licuit, reddebant dicta 'Valeque,
o coniux!' dixere simul, simul abdita texit
ora frutex. Ostendit adhuc Tyaneïus illic
incola de gemino vicinos corpore truncos.
Haec mihi non vani, neque erat cur fallere vellent,
narravere senes. Equidem pendentia vidi
serta super ramos, ponensque recentia dixi:
'Cura pii dîs sunt, et, qui coluere, coluntur.'«
  Desierat. Cunctosque et res et moverat auctor:
Thesea praecipue. Quem facta audire volentem
mira deûm, nixus cubito Calydonius amnis
talibus alloquitur: »Sunt, o fortissime, quorum
forma semel mota est, et in hoc renovamine mansit;

sunt, quibus in plures ius est transire figuras,
ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modo te iuvenem, modo te videre leonem:
nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent,
anguis eras: modo te faciebant cornua taurum.
Saepe lapis poteras, arbor quoque saepe videri;
interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
flumen eras; interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci coniux, Erysichthone nata,
iuris habet. Pater huius erat, qui numina divum
sperneret, et nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
dicitur, et lucos ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus,
una nemus: vittae mediam memoresque tabellae
sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Saepe sub hac dryades festas duxere choreas:
saepe etiam manibus nexis ex ordine trunci
circuiere modum, mensuraque roboris ulnas
quinque ter implebat. Nec non et caetera tantum
silva sub hac omnis, quantum fuit herba sub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illa
abstinuit, famulosque iubet succidere sacrum
robur, et ut iussos cunctari vidit, ab uno
edidit haec rapta sceleratus verba securi:
'Non dilecta deae solum, sed et ipsa licebit
sit dea, iam tanget frondente cacumine terram.'
Dixit, et obliquos dum telum librat in ictus,
contremuit gemitumque dedit Deoïa quercus:
et pariter frondes, pariter pallescere glandes
coepere, ac longi pallorem ducere rami.
Cuius ut in trunco fecit manus impia vulnus,

haud aliter fluxit discusso cortice sanguis,
quam solet, ante aras ingens ubi victima taurus
concidit, abrupta cruor e cervice profusus.
Obstupuere omnes; aliquisque ex omnibus audet
deterrere nefas, saevamque inhibere bipennem.
Adspicit hunc, 'Mentisque piae cape praemia!' dixit
Thessalus, inque virum convertit ab arbore ferrum,
detruncatque caput; repetitaque robora caedit,
quum sonus auditur medio de robore talis:
'Nympha sub hoc ego sum Cereri gratissima ligno:
quae tibi factorum poenas instare tuorum
vaticinor moriens, nostri solatia leti.'
Persequitur scelus ille suum, labefactaque tandem
ictibus innumeris adductaque funibus arbor
corruit et multam prostravit pondere silvam.
Attonitae dryades damno nemorumque suoque,
omnes germanae Cererem cum vestibus atris
moerentes adeunt, poenamque Erysichthonis orant.
Annuit his, capitisque sui pulcherrima motu
concussit gravidis oneratos messibus agros:
moliturque genus poenae miserabile, si non
ille suis esset nulli miserabilis actis,
pestifera lacerare Fame. Quae quatenus ipsi
non adeunda deae est (neque enim Cereremque Famemque
fata coire sinunt), montani numinis unam
talibus agrestem compellat oreada dictis:
'Est locus extremis Scythiae glacialis in oris,
triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus:
Frigus iners, illic habitant Pallorque Tremorque
et ieiuna Fames. Ea se in praecordia condat
sacrilegi scelerata, iube; nec copia rerum

t eam, superetque meas certamine vires.
viae spatium te terreat, accipe currus,
e, quos frenis alte moderere, dracones.'
dit. Illa dato subvecta per aëra curru
ıit in Scythiam, rigidique cacumine montis
ason appellant) serpentum colla levavit:
itamque Famem lapidoso vidit in agro,
ibus et raris vellentem dentibus herbas.
s erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
incana situ, scabri rubigine dentes,
cutis, per quam spectari viscera possent:
sub incurvis exstabant arida lumbis:
is erat pro ventre locus, pendere putares
ıs, et a spinae tantummodo crate teneri.
rat articulos macies, genuumque tumebat
, et immodico prodibant tubere tali.
procul ut vidit, neque enim est accedere iuxta
refert mandata deae; paulumque morata,
ıquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc,
tamen sensisse famem; retroque dracones
in Haemoniam, versis sublimis habenis.
Fames Cereris, quamvis contraria semper
est operi, peragit; perque aëra vento
ssam delata domum est, et protinus intrat
legi thalamos; altoque sopore solutum,
s enim tempus, geminis amplectitur ulnis:
e viro inspirat, faucesque et pectus et ora
, et in vacuis spargit ieiunia venis.
taque mandato fecundum deserit orbem,
e domos inopes, assueta revertitur antra.
s adhuc somnus placidis Erysichthona pennis
ebat. Petit ille dapes sub imagine somni,

oraque vana movet, dentemque in dente fatigat;
exercetque cibo delusum guttur inani;
proque epulis tenues nequidquam devorat auras.
Ut vero est expulsa quies, furit ardor edendi,
perque avidas fauces immensaque viscera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aër,
poscit, et appositis queritur ieiunia mensis:
inque epulis epulas quaerit. Quodque urbibus esse,
quodque satis poterat populis, non sufficit uni:
plusque cupit, quo plura suam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terra,
nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes;
utque rapax ignis non unquam alimenta recusat,
innumerasque trabes cremat, et quo copia maior
est data, plura petit, turbaque voracior ipsa est:
sic epulas omnes Erysichthonis ora profani
accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis in illo
caussa cibi est, semperque locus fit inanis edendo.
Iamque fame patrias altique voragine ventris
attenuarat opes; sed inattenuata manebat
tum quoque dira fames, implacataeque vigebat
flamma gulae. Tandem, demisso in viscera censu,
filia restabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. Dominum generosa recusat:
et vicina suas tendens super aequora palmas,
'Eripe me domino, qui raptae praemia nobis
virginitatis habes' ait. Haec Neptunus habebat.
Qui prece non spreta, quamvis modo visa sequenti
esset hero, formamque novat, vultumque virilem
induit, et cultus pisces capientibus aptos.

nus spectans 'O qui pendentia parvo
elas, moderator arundinis, inquit,
ımpositum, sic sit tibi piscis in unda
:t nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
cum vili turbatis veste capillis
oc steterat, nam stantem in littore vidi,
: neque enim vestigia longius exstant.'
nus bene cedere sensit, et a se
;audens, his est resecuta rogantem:
es, ignoscas; in nullam lumina partem
hoc flexi, studioque operatus inhaesi.
nus dubites, sic has deus aequoris artes
nemo iamdudum littore in isto,
ıxcepto, nec femina constitit ulla.'
t verso dominus pede pressit arenam,
abiit. Illi sua reddita forma est.
ıere suam transformia corpora sensit,
: dominis Triopeïda tradit. At illa
:, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat:
|ue avido non iusta alimenta parenti.
illa mali postquam consumserat omnem
dederatque gravi nova pabula morbo,
rtus lacero divellere morsu
nfelix minuendo corpus alebat.
r externis? etiam mihi saepe novandi
iuvenes, numero finita potestas.
, qui nunc sum, videor; modo flector in anguem;
ıdo dux vires in cornua sumo:
m potui. Nunc pars caret altera telo
pse vides.« Gemitus sunt verba secuti.

LIBER NONUS.

Quae gemitus truncaeque deo Neptunius heros
caussa rogat frontis: quum sic Calydonius amnis
coepit, inornatos redimitus arundine crines:
»Triste petis munus: quis enim sua proelia victus
commemorare velit? Referam tamen ordine. Nec tam
turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est:
magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas: quondam pulcherrima virgo
multorumque fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti,
'Accipe me generum, dixi, Parthaone nate!'
Dixit et Alcides. Alii cessere duobus.
Ille Iovem socerum dare se, famamque laborum,
et superata suae referebat iussa novercae.
Contra ego 'Turpe deum mortali cedere, dixi
(nondum erat ille deus); dominum me cernis aquarum
cursibus obliquis inter tua regna fluentum.
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
sed popularis ero et rerum pars una tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Iuno
odit, et omnis abest iussorum poena laborum.
Nam, quo te iactas, Alcmena matre creatum,
Iuppiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. Elige, fictum
esse Iovem malis, an te per dedecus ortum.'
Talia dicentem iamdudum lumine torvo
spectat, et accensae non fortiter imperat irae,

ıe tot reddit: 'Melior mihi dextera lingua.
ido pugnando superem, tu vince loquendo.
liturque ferox. Puduit modo magna locutum
Reieci viridem de corpore vestem,
que opposui, tenuique a pectore varas
ne manus, et pugnae membra paravi.
s hausto spargit me pulvere palmis,
icem fulvae iactu flavescit arenae;
cervicem, modo crura micantia captat,
are putes, omnique a parte lacessit.
defendit gravitas, frustraque petebar.
cus ac moles, quam magno murmure fluctus
ant: manet illa, suoque est pondere tuta.
mur paulum, rursusque ad bella coimus,
radu stetimus, certi non cedere; eratque
le pes iunctus, totoque ego pectore pronus
ᴐs digitis et frontem fronte premebam.
er vidi fortes concurrere tauros,
retium pugnae toto nitidissima saltu
ır coniux. Spectant armenta paventque,
uem maneat tanti victoria regni.
profectu voluit nitentia contra
Alcides a se mea pectora; quarto
amplexus, adductaque brachia solvit:
ımque manu, certum est mihi vera fateri,
s avertit, tergoque onerosus inhaesit.
ides (neque enim ficta mihi gloria voce
ur), imposito pressus mihi monte videbar.
ıen inserui sudore fluentia multo
, vix solvi duros a corpore nexus.
nhelanti, prohibetque resumere vires,
lce mea potitur. Tum denique tellus

pressa genu nostro est, et arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas divertor ad artes,
elaborque viro, longum formatus in anguem.
Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes,
cumque fero movi linguam stridore bisulcam,
risit, et illudens nostras Tirynthius artes:
'Cunarum labor est angues superare mearum,
dixit, et ut vincas alios, Acheloë, dracones,
pars quota Lernaeae serpens eris unus echidnae?
Vulneribus fecunda suis erat illa, nec ullum
de centum numero caput est impune recisum,
quin gemino cervix herede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis e caede colubris
crescentemque malo domui, domitamque reduxi.
Quid fore te credis, falsum qui versus in anguem
arma aliena moves? quem forma precaria celat?'
Dixerat, et summo digitorum vincula collo
iniicit. Angebar, ceu guttura forcipe pressus:
pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto restabat tertia tauri
forma trucis: tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a laeva parte lacertos,
admissumque trahens sequitur, depressaque dura
cornua figit humo, meque alta sternit arena.
Nec satis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
dum tenet, infregit, truncaque a fronte revellit.
Naïdes hoc, pomis et odoro flore repletum,
sacrarunt, divesque meo Bona Copia cornu est.«
Dixerat; et nymphe ritu succincta Dianae,
una ministrarum, fusis utrimque capillis,
incessit, totumque tulit praedivite cornu
autumnum et mensas, felicia poma, secundas.
Lux subit; et primo feriente cacumina sole

discedunt iuvenes: neque enim, dum flumina pacem
et placidos habeant lapsus, totaeque residant,
opperiuntur, aquae. Vultus Achelous agrestes
et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit iactura decoris,
caetera sospes habet. Capitis quoque fronde saligna
aut super imposita celatur arundine damnum.
At te, Nesse ferox, eiusdem virginis ardor
perdiderat, volucri traiectum terga sagitta.
Namque nova repetens patrios cum coniuge muros
venerat Eueni rapidas Iove natus ad undas.
Uberior solito, nimbis hiemalibus auctus,
vorticibusque frequens erat atque impervius amnis.
Intrepidum pro se, curam de coniuge agentem
Nessus adit, membrisque valens scitusque vadorum,
»Officioque meo ripa sistetur in illa
haec, ait, Alcide: tu viribus utere nando.«
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso,
pallentemque metu fluviumque ipsumque timentem.
Mox, ut erat, pharetraque gravis spolioque leonis
(nam clavam et curvos trans ripam miserat arcus),
»Quandoquidem coepi, superentur flumina« dixit.
Nec dubitat, nec qua sit clementissimus amnis
quaerit, et obsequio deferri spernit aquarum.
Iamque tenens ripam, missos quum tolleret arcus,
coniugis agnovit vocem: Nessoque parante
fallere depositum »Quo te fiducia, clamat,
nte, rapit? Tibi, Nesse biformis,

dicimus; exaudi, nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit, at orbes
concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te consequar.« Ultima dicta
re probat, et missa fugientia terga sagitta
traiicit. Exstabat ferrum de pectore aduncum.
Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque foramen
emicuit, mixtus Lernaei tabe veneni.
Excipit hunc Nessus: »Neque enim moriemur inulti«
secum ait; et calido velamina tincta cruore
dat munus raptae, velut irritamen amoris.
Longa fuit medii mora temporis; actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque novercae.
Victor ab Oechalia Cenaeo sacra parabat
vota Iovi, quum Fama loquax pervenit ad aures,
Deïanira, tuas, quae veris addere falsa
gaudet, et e minima sua per mendacia crescit,
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans, venerisque novae perterrita fama
indulsit primo lacrimis, flendoque dolorem
diffudit miseranda suum. Mox deinde »Quid autem
flemus? ait. Pellex lacrimis laetabitur istis.
Quae quoniam adveniet, properandum, aliquidque novandum est,
dum licet, et nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, morerne?
excedam tectis? an, si nihil amplius, obstem?
Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse sororem,
forte paro facinus, quantumque iniuria possit
femineusque dolor, iugulata pellice testor?«

In cursus animus varios abit: omnibus illis
praetulit imbutam Nesseo sanguine vestem
mittere, quae vires defecto reddat amori;
ignaroque Lichae, quid tradat nescia, luctus
ipsa suos tradit, blandisque miserrima verbis,
dona det illa viro, mandat. Capit inscius heros,
induiturque humeris Lernaeae virus echidnae.
Tura dabat primis et verba precantia flammis,
vinaque marmoreas patera fundebat in aras;
incaluit vis illa mali, resolutaque flammis
Herculeos abiit late diffusa per artus.
Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam est patientia, repulit aras,
implevitque suis nemorosum vocibus Oeten.
Nec mora, letiferam conatur scindere vestem:
qua trahitur, trahit illa cutem, foedumque relatu,
aut haeret membris frustra tentata revelli,
aut laceros artus et grandia detegit ossa.
Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens
tincta lacu, stridet coquiturque ardente veneno.
Nec modus est: sorbent avidae praecordia flammae,
caeruleusque fluit toto de corpore sudor,
ambustique sonant nervi; caecaque medullis
tabe liquefactis, tollens ad sidera palmas,
»Cladibus, exclamat, Saturnia, pascere nostris:
pascere, et hanc pestem specta, crudelis, ab alto,
corque ferum satia; vel si miserandus et hosti
(hostis enim tibi sum), diris cruciatibus aegram
invisamque animam natamque laboribus aufer.
Mors mihi munus erit: decet haec dare dona novercam.
Ergo ego foedantem peregrino templa cruore
Busirin domui? saevoque alimenta parentis

Antaeo eripui? nec me pastoris Iberi
forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Vosne, manus, validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undae,
Partheniumque nemus? vestra virtute relatus
Thermodontiaco caelatus baltheus auro,
pomaque ab insomni non custodita dracone?
nec mihi Centauri potuere resistere, nec mi
Arcadiae vastator aper? nec profuit hydrae
crescere per damnum, geminasque resumere vires?
Quid, quum Thracis equos humano sanguine pingues
plenaque corporibus laceris praesepia vidi,
visaque deieci, dominumque ipsosque peremi?
His elisa iacet moles Nemeaea lacertis:
hac coelum cervice tuli. Defessa iubendo est
saeva Iovis coniux; ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest, cui nec virtute resisti,
nec telis armisque potest. Pulmonibus errat
ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus: et sunt, qui credere possint
esse deos?« Dixit, perque altum saucius Oeten
haud aliter graditur, quam si venabula tigris
corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Saepe illum gemitus edentem, saepe frementem,
saepe retentantem totas infringere vestes,
sternentemque trabes, irascentemque videres
montibus, aut patrio tendentem brachia coelo.
Ecce Lichan trepidum et latitantem rupe cavata
adspicit; utque dolor rabiem collegerat omnem,
»Tune, Licha, dixit, feralia dona tulisti?

.e meae necis auctor eris?« Tremit ille, pavetque
idus, et timide verba excusantia dicit.
:ntem genibusque manus adhibere parantem
ipit Alcides, et terque quaterque rotatum
:it in Euboicas tormento fortius undas.
per aërias pendens induruit auras:
ıe ferunt imbres gelidis concrescere ventis,
: nives fieri, nivibus quoque mole rotatis
:ringi, et spissa glomerari grandine corpus:
.llum validis iactum per inane lacertis
ınguemque metu nec quidquam humoris habentem,
ıgidos versum silices prior edidit aetas.
ıc quoque in Euboico scopulus brevis eminet alto
gite, et humanae servat vestigia formae,
m, quasi sensurum, nautae calcare verentur,
ellantque Lichan. At tu, Iovis inclyta proles,
ɔribus caesis, quas ardua gesserat Oete,
ıe pyram structis, arcum pharetramque capacem
ıaque visuras iterum Troiana sagittas
e iubes Poeante satum, quo flamma ministro
dita; dumque avidis comprenditur ignibus agger,
geriem silvae Nemeaeo vellere summam
nis, et imposita clavae cervice recumbis,
d alio vultu, quam si conviva iaceres
r plena meri redimitus pocula sertis.
que valens et in omne latus diffusa sonabat,
ırosque artus contemtoremque petebat
ıma suum. Timuere dei pro vindice terrae.

Quos ita, sensit enim, laeto Saturnius ore
Iuppiter alloquitur: »Nostra est timor iste voluptas,
o Superi! totoque libens mihi pectore grator,
quod memoris populi dicor rectorque paterque,
et mea progenies vestro quoque tuta favore est.
Nam quamquam ipsius datur hoc immanibus actis,
obligor ipse tamen. Sed enim, ne pectora vano
fida metu paveant, Oetaeas spernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes,
nec nisi materna Vulcanum parte potentem
sentiet. Aeternum est a me quod traxit, et expers
atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra coelestibus oris
accipiam, cunctisque meum laetabile factum
dis fore confido. Si quis tamen Hercule, si quis
forte deo doliturus erit, data praemia nolet,
sed meruisse dari sciet, invitusque probabit.«
Assensere dei: coniux quoque regia visa est
caetera non duro, duro tamen ultima vultu
dicta tulisse Iovis, seque indoluisse notatam.
Interea quodcunque fuit populabile flammae,
Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit
Herculis effigies, nec quidquam ab imagine ductum
matris habet, tantumque Iovis vestigia servat.
Utque novus serpens, posita cum pelle senecta
luxuriare solet, squamaque nitere recenti:
sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus,
parte sui meliore viget, maiorque videri
coepit, et augusta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
quadriiugo curru radiantibus intulit astris.
Sensit Atlas pondus. Neque adhuc Sthenelëius iras
solverat Eurystheus, odiumque in prole paternum

at atrox. At longis anxia curis
Alcmene, questus ubi ponat aniles,
rat nati testatos orbe labores,
ios casus, Iolen habet. Herculis illam
s thalamoque animoque receperat Hyllus,
tque uterum generoso germine. Cui sic
Alcmene: »Faveant tibi numina saltem,
intque moras, tum quum matura vocabis
itam timidis parientibus Ilithyiam:
nihi difficilem Iunonis gratia fecit.
e laboriferi quum iam natalis adesset
s, et decimum premeretur sidere signum,
it gravitas uterum mihi, quodque ferebam,
erat, ut posses auctorem dicere tecti
s esse Iovem. Nec iam tolerare labores
poteram; quin nunc quoque frigidus artus,
juor, horror habet, parsque est meminisse doloris.
ego per noctes, totidem cruciata diebus,
alis, tendensque ad coelum brachia, magno
m ad nexos partus clamore vocabam.
dem venit, sed praecorrupta, meumque
nare caput Iunoni vellet iniquae.
neos audit gemitus, subsedit in illa
es ara, dextroque a poplite laevum
genu digitisque inter se pectine iunctis
it partus. Tacita quoque carmina voce
t inceptos tenuerunt carmina partus.
ot ingrato facio convicia demens
vi, cupioque mori, moturaque duros
jueror silices. Matres Cadmeïdes adsunt,
e suscipiunt, exhortanturque dolentem.
nistrarum, media de plebe, Galanthis,

flava comas, aderat, faciendis strenua iussis,
officiis dilecta suis. Ea sensit iniqua
nescio quid Iunone geri. Dumque exit et intrat
saepe fores, divam residentem vidit in ara
brachiaque in genibus digitis connexa tenentem,
et'Quaecunque es, ait, dominae gratare: levata est
Argolis Alcmene, potiturque puerpera voto.'
Exsiluit, iunctasque manus pavefacta remisit
diva potens uteri. Vinclis levor ipsa remissis.
Numine decepto risisse Galanthida fama est.
Ridentem prensamque ipsis dea saeva capillis
traxit, et e terra corpus relevare volentem
arcuit, inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet, nec terga colorem
amisere suum: forma est diversa priori.
Quae quia mendaci parientem iuverat ore,
ore parit, nostrasque domos, ut et ante, frequentat.«
Dixit; et admonitu veteris commota ministrae,
ingemuit; quam sic nurus est affata dolentem:
»Te tamen, o genitrix, alienae sanguine vestro
rapta movet facies. Quid si tibi mira sororis
fata meae referam? quamquam lacrimaeque dolorque
impediunt, prohibentque loqui. Fuit unica matri
(me pater ex alia genuit), notissima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
vimque dei passam Delphos Delonque tenentis
excipit Andraemon, et habetur coniuge felix.
Est lacus, acclivis devexo margine formam
littoris efficiens, summum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum nescia, quoque
indiguere magis, nymphis latura coronas:

sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
ferebat onus, tepidique ope lactis alebat.
procul a stagno, Tyrios imitata colores,
m baccarum florebat aquatica lotos.
:rat hinc Dryope, quos oblectamina nato
eret, flores; et idem factura videbar
ue aderam): vidi guttas e flore cruentas
re, et tremulo ramos horrore moveri.
:t, ut referunt tardi nunc denique agrestes,
n hanc nymphe, fugiens obscoena Priapi,
erat versos, servato nomine, vultus.
rat soror hoc: quae quum perterrita retro
adoratis vellet discedere nymphis,
unt radice pedes. Convellere pugnat:
idquam nisi summa movet. Succrescit ab imo,
e paulatim lentus premit inguina cortex.
it, conata manu laniare capillos,
manum implevit: frondes caput omne tenebant.
r Amphisos, namque hoc avus Eurytus illi
:rat nomen, materna rigescere sensit
nec sequitur ducentem lacteus humor.
trix aderam fati crudelis, opemque
teram tibi ferre, soror; quantumque valebam,
ntem truncum ramosque amplexa morabar:
əor, volui sub eodem cortice condi.
ir Andraemon genitorque miserrimus adsunt,
erunt Dryopen: Dryopen quaerentibus illis
i loton. Tepido dant oscula ligno,

affusique suae radicibus arboris haerent.
Nil nisi iam faciem, quod non foret arbor, habebat
cara soror. Lacrimae misero de corpore factis
irrorant foliis: ac dum licet oraque praestant
vocis iter, tales effudit in aëra questus:
'Si qua fides miseris, hoc me per numina iuro
non meruisse nefas: patior sine crimine poenam.
Viximus innocuae: si mentior, arida perdam,
quas habeo, frondes, et caesa securibus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
et date nutrici, nostraque sub arbore saepe
lac facitote bibat, nostraque sub arbore ludat.
Quumque loqui poterit, matrem facitote salutet,
et tristis dictat: "Latet hoc in stipite mater."
Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores,
et frutices omnes corpus putet esse dearum.
Care, vale, coniux, et tu germana, paterque!
qui, si qua est pietas, ab acutae vulnere falcis,
a pecoris morsu frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est,
erigite huc artus, et ad oscula nostra venite,
dum tangi possum, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam iam per candida mollis
colla liber serpit, summoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus. Sine munere vestro
contegit inductus morientia lumina cortex.'
Desierant simul ore loqui, simul esse; diuque
corpore mutato rami caluere recentes.«
   Dumque refert Iole factum miserabile, dumque
Eurytidos lacrimas admoto pollice siccat
Alcmene, flet et ipsa tamen; compescuit omnem
res nova tristitiam. Nam limine constitit alto
paene puer, dubiaque tegens lanugine malas

›rmatus primos Iolaus in annos.
dederat Iunonia muneris Hebe,
iri precibus. Quae quum iurare pararet,
ibuturam post hunc se talia nulli,
passa Themis. »Nam iam discordia Thebae
aovent, dixit: Capaneusque nisi ab Iove vinci
oterit: fientque pares in vulnera fratres,
taque suos manes tellure videbit
dhuc vates. Ultusque parente parentem
rit facto pius et sceleratus eodem:
ısque malis, exul mentisque domusque,
ısEumenidum matrisque agitabitur umbris,
ıum coniux fatale poposcerit aurum,
ımque latus Phegeïus hauserit ensis.
əmum magno petet hoc Acheloïa supplex
› Callirhoë, natis infantibus annos
neve necem sinat esse ultoris inultam.
ır his motus privignae dona nurusque
›iet, facietque viros impubibus annis.«
: ubi faticano venturi praescia dixit
əmis, vario Superi sermone fremebant,
non aliis eadem dare dona liceret,
ır erat. Queritur veteres Pallantias annos
is esse sui. Queritur canescere mitis
Ceres. Repetitum Mulciber aevum
Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
et Anchisae renovare paciscitur annos.
deat, deus omnis habet, crescitque favore
ı seditio; donec sua Iuppiter ora
et »O nostri si qua est reverentia, dixit,
itis? Tantumne aliquis sibi posse videtur,
oque ut superet? Fatis Iolaus in annos

quos egit, rediit: fatis iuvenescere debent
Callirhoë geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
me quoque fata regunt: quae si mutare valerem,
nec nostrum seri curvarent Aeacon anni,
perpetuumque aevi florem Rhadamanthus haberet
cum Minoë meo, qui propter amara senectae
pondera despicitur, nec quo prius ordine regnat.«
Dicta Iovis movere deos: nec sustinet ullus,
quum videant fessos Rhadamanthon et Aeacon annis
et Minoa, queri. Qui, dum fuit integer aevi,
terruerat magnas ipso quoque nomine gentes.
Tunc erat invalidus, Deïonidenque iuventae
robore Miletum Phoeboque parente superbum
pertimuit, credensque suis insurgere regnis,
haud tamen est patriis arcere penatibus ausus.
Sponte fugis, Milete, tua; celerique carina
Aegaeas metiris aquas, et in Aside terra
moenia constituis positoris habentia nomen.
Hic tibi, dum sequitur patriae curvamina ripae,
filia Maeandri toties redeuntis eodem
cognita Cyanëe, praestanti corpore nympha,
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellae:
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris
non soror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes:
nec peccare putat, quod saepius oscula iungat,
quod sua fraterno circumdet brachia collo:
mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor, visuraque fratrem
culta venit, nimiumque cupit formosa videri:

est illic formosior, invidet illi.
lum manifesta sibi est, nullumque sub illo
t votum: verumtamen aestuat intus.
inum appellat, iam nomina sanguinis odit:
iam mavult, quam se vocet ille sororem.
ıen obscoenas animo permittere non est
vigilans. Placida resoluta quiete
let, quod amat. Visa est quoque iungere fratri
et erubuit, quamvis sopita iacebat.
abit: silet illa diu, repetitque quietis
e speciem, dubiaque ita mente profatur:
eram! tacitae quid vult sibi noctis imago?
ılim rata sit! Cur haec ego somnia vidi?
lem est oculis quamvis formosus iniquis,
, et possim, si non sit frater, amare,
gnus erat. Verum nocet esse sororem.
lo tale nihil vigilans committere tentem,
;et simili redeat sub imagine somnus.
ɔest somno, nec abest imitata voluptas.
us et tenera volucer cum matre Cupido,
uanta tuli! quam me manifesta libido
l ut iacui totis resoluta medullis!
nisse iuvat! quamvis brevis illa voluptas,
fuit praeceps, et coeptis invida nostris.
i liceat mutato nomine iungi,
ıne, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
ɜne, Caune, meo poteras gener esse parenti!
di facerent, essent communia nobis,
avos. Tu me vellem generosior esses.
ɿuam facies igitur, pulcherrime, matrem:
quae male sum, quos tu, sortita parentes,
rater eris. Quod obest, id habebimus unum.

Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
somnia pondus habent? an habent et somnia pondus?
Di melius! di nempe suas habuere sorores.
Sic Saturnus Opim, iunctam sibi sanguine, duxit,
Oceanus Tethyn, Iunonem rector Olympi.
Sunt Superis sua iura. Quid ad coelestia ritus
exigere humanos diversaque foedera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor,
aut hoc si nequeo, peream precor, ipsa toroque
mortua componar, positaeque det oscula frater.
Et tamen arbitrium quaerit res ista duorum.
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non Aeolidae thalamos timuere sororum.
Unde sed hos novi? cur haec exempla paravi?
Quo feror? Obscoenae procul hinc discedite flammae!
nec, nisi qua fas est germanae, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quae fueram non reiectura petentem,
ipsa petam? Poterisne loqui? poterisne fateri?
Coget amor: potero; vel, si pudor ora tenebit,
littera celatos arcana fatebitur ignes.«
Hoc placet, haec dubiam vicit sententia mentem.
In latus erigitur, cubitoque innixa sinistro,
»Viderit: insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?«
et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit, et dubitat; scribit, damnatque tabellas;
et notat, et delet; mutat culpatque probatque;

vicem sumtas ponit, positasque resumit.
relit, ignorat; quidquid factura videtur,
cet. In vultu est audacia mixta pudori.
a soror fuerat: visum est delere sororem,
que correctis incidere talia ceris:
n, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
tibi mittit amans. Pudet ah, pudet edere nomen!
quid cupiam, quaeris, sine nomine vellem
; agi mea caussa meo, nec cognita Byblis
orem, quam spes votorum certa fuisset.
quidem laesi poterat tibi pectoris index
or, et macies, et vultus, et humida saepe
a, nec caussa suspiria mota patenti,
bri amplexus, et quae, si forte notasti,
i sentiri non esse sororia possent.
amen, quamvis animo grave vulnus habebam,
vis intus erat furor igneus, omnia feci,
nihi di testes, ut tandem sanior essem:
ivique diu violenta Cupidinis arma
re infelix; et plus, quam ferre puellam
putes, ego dura tuli. Superata fateri
, opemque tuam timidis exposcere votis.
rvare potes, tu perdere solus amantem.
, utrum facias. Non hoc inimica precatur,
uae, quum tibi sit iunctissima, iunctior esse
it, et vinclo tecum propiore ligari.
enes norint, et quid liceatque nefasque
e sit, inquirant, legumque examina servent:
niens Venus est annis temeraria nostris.
liceat, nescimus adhuc, et cuncta licere
mus, et sequimur magnorum exempla deorum.

Nec nos aut durus pater, aut reverentia famae,
aut timor impediet: tantum absit caussa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi,
et damus amplexus, et iungimus oscula coram.
Quantum est, quod desit? Miserere fatentis amorem,
et non fassurae, nisi cogeret ultimus ardor:
neve merere meo subscribi caussa sepulcro.«
Talia nequidquam perarantem plena reliquit
cera manum, summoque in margine versus adhaesit.
Protinus impressa signat sua crimina gemma,
quam tinxit lacrimis: linguae defecerat humor.
Deque suis unum famulis pudibunda vocavit,
et pavidum blandita »Fer has, fidissime, nostro«
dixit, et adiecit longo post tempore »fratri«.
Quum daret, elapsae manibus cecidere tabellae.
Omine turbata est, misit tamen. Apta minister
tempora nactus adit, traditque latentia verba.
Attonitus subita iuvenis Maeandrius ira
proiicit acceptas lecta sibi parte tabellas,
vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri,
»Dum licet, o vetitae scelerate libidinis auctor,
effuge, ait. Qui, si nostrum tua fata pudorem
non traherent secum, poenas mihi morte dedisses.«
Ille fugit pavidus, dominaeque ferocia Cauni
dicta refert. Palles audita, Bybli, repulsa,
et pavet obsessum glaciali frigore corpus.
Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores,
linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
»Et merito! quid enim temeraria vulneris huius
indicium feci? quid, quae celanda fuerunt,

mmisi properatis verba tabellis?
mbiguis animi sententia dictis
da mihi. Ne non sequeretur euntem,
a veli, qualis foret aura, notare
tutoque mari decurrere, quae nunc
atis implevi lintea ventis.
in scopulos igitur, submersaque toto
ıano; nec habent mea vela recursus.
d et ominibus certis prohibebar amori
meo, tum quum mihi ferre iubenti
ecit spes nostras cera caducas?
illa dies fuerat, vel tota voluntas,
mutanda dies? Deus ipse monebat,
erta dabat, si non male sana fuissem.
psa loqui, nec me committere cerae
praesensque meos aperire furores.
crimas, vultus vidisset amantis:
i poteram, quam quae cepere tabellae.
ıi circumdare brachia collo,
erer, potui moritura videri,
ıe pedes, affusaque poscere vitam.
issem, quorum si singula duram
n poterant, potuissent omnia, mentem.
; missi sit quaedam culpa ministri.
ıpte, nec legit idonea, credo,
nec petiit horamque animumque vacantem.
ere mihi. Neque enim de tigride natus:
s silices solidumve in pectore ferrum
nta gerit, nec lac bibit ille leaenae.
Repetendus erit, nec taedia coepti
ıpiam, dum spiritus iste manebit.
um, si facta mihi revocare liceret,

non ooepisse fuit: coepta expugnare secund est.
Quippe nec ille potest, ut iam mea vota relinqu
non tamen ausorum semper memor esse meon
et, quia desierim, leviter voluisse videbor,
aut etiam tentasse illum insidiisque petisse:
vel certe non hoc, qui plurimus urget et urit
pectora nostra, deo, sed victa libidine credar.
Denique iam nequeo nil commisisse nefandun
Et scripsi et petii: temerata est nostra volunta
Ut nihil adiiciam, non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crin parvum.«
Dixit, et incertae tanta est discordia mentis,
quum pigeat tentasse, libet tentare: modumq
exit, et infelix committit saepe repelli.
Mox ubi finis abest, patriam fugit ille nefasqu
inque peregrina ponit nova moenia terra.
Tum vero moestam tota Miletida mente
defecisse ferunt: tum vero a pectore vestem
diripuit, planxitque suos furibunda lacertos.
Iamque palam est demens, inconcessamque fat
spem veneris, sine qua patriam invisosque pen
deserit, et profugi sequitur vestigia fratris.
Utque tuo motae, proles Semeleïa, thyrso
Ismariae celebrant repetita triennia Bacchae,
Byblida non aliter latos ululasse per agros
Bubasides videre nurus: quibus illa relictis
Caras et armiferos Lelegas Lyciamque pererr
Iam Cragon et Lymiren Xanthique reliqu undas,
quoque Chimaera iugo mediis in partibus ign
pectus et ora leae, caudam serpentis habebat.

t silvae, quum tu lassata sequendo
, et dura positis tellure capillis
ces, frondesque tuo premis ore caducas.
am nymphae teneris Lelegeïdes ulnis
›nantur; saepe, ut medeatur amori,
unt, surdaeque adhibent solatia menti.
et, viridesque suis terit unguibus herbas
ıt humectat lacrimarum gramina rivo.
is venam, quae nunquam arescere posset,
isse ferunt: quid enim dare maius habebant?
, ut secto piceae de cortice guttae,
ıx gravida manat tellure bitumen,
adventum spirantis lene favoni
ollescit, quae frigore constitit unda:
nis consumtà suis Phoebeïa Byblis
in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
abet dominae, nigraque sub ilice manat.
novi centum Cretaeas forsitan urbes
ıt monstri, si non miracula nuper
ıutata Crete propiora tulisset.
Gnosiaco nam quondam Phaestia regno
it tellus ignotum nomine Ligdum,
de plebe virum. Nec census in illo
e sua maior, sed vita fidesque
a fuit: gravidae qui coniugis aures
his monuit, quum iam prope partus adesset:
oveam duo sunt: minimo ut relevere dolore;
arem parias. Onerosior altera sors est,
'ortuna negat. Quod abominor, ergo
te tuo fuerit si femina partu,

(invitus mando: pietas, ignosce!) necetur.«
Dixerat; et lacrimis vultum lavere profusis
tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arcto.
Certa sua est Ligdo sententia. Iamque ferendo
vix erat illa gravem maturo pondere ventrem,
quum medio noctis spatio sub imagine somni
Inachis ante torum, pompa comitata sacrorum,
aut stetit, aut visa est. Inerant lunaria fronti
cornua cum spicis nitido flaventibus auro,
et regale decus; cum qua latrator Anubis,
sanctaque Bubastis, variusque coloribus Apis,
quique premit vocem digitoque silentia suadet,
sistraque erant, nunquamque satis quaesitus Osiris,
plenaque somniferis serpens peregrina venenis.
Tum velut excussam somno et manifesta videntem
sic affata dea est: »Pars o Telethusa mearum,
pone graves curas, mandataque falle mariti:
nec dubita, quum te partu Lucina levarit,
tollere quidquid erit. Dea sum auxiliaris, opemque
exorata fero, nec te coluisse quereris
ingratum numen.« Monuit, thalamoque recessit.
Laeta toro surgit, purasque ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Ut dolor increvit, seque ipsum pondus in auras
expulit, et nata est ignaro femina patri,
iussit ali mater, puerum mentita; fidemque
res habuit, neque erat facti nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, nomenque imponit avitum.
Iphis avus fuerat. Gavisa est nomine mater,

ımmune foret, necquemquam falleret illo.
ɛpta pia mendacia fraude latebant.
ɛrat pueri: facies, quam sive puellae,
·es puero, fieret formosus uterque.
interea decimo successerat annus:
ater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthen,
ıaestiadas quae laudatissima formae
t virgo, Dictaeo nata Teleste.
.s, par forma fuit, primasque magistris
e artes, elementa aetatis, ab isdem.
ıor amborum tetigit rude pectus, et aequum
ıtrique fuit; sed erat fiducia dispar.
.um pactaeque exspectat tempora taedae,
ıe virum putat esse, suum fore credit Ianthe.
ıat, qua posse frui desperat, et auget
ım flammas: ardetque in virgine virgo.
tenens lacrimas »Quis me manet exitus, inquit,
quam nulli, quam prodigiosa, novaeque
.et veneris? Si di mihi parcere vellent,
debuerant; si non et perdere vellent,
ɛ malum saltem et de more dedissent.
cam vaccae, nec equas amor urit equarum.
ɛs aries: sequitur sua femina cervum.
ɾes coëunt: interque animalia cuncta
femineo correpta cupidine nulla est.
nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
ı ferat, taurum dilexit filia Solis:
ıempe marem. Meus est furiosior illo,
ı profitemur, amor. Tamen illa secuta est
ɪneris: tamen illa dolis et imagine vaccae
ɔvem est, et erat qui deciperetur adulter.
ɛt ex toto *sollertia* confluat orbe,

ipse licet revolet ceratis Daedalus alis;
quid faciet? num me puerum de virgine doctis
artibus efficiet? num te mutabit, Ianthe?
Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi,
consiliique inopes et stultos excutis ignes?
Quid sis nata, vide, nisi te quoque decipis ipsam,
et pete quod fas est, et ama, quod femina debes.
Spes est, quae capiat, spes est, quae pascat amorem.
Hanc tibi res adimit. Non te custodia caro
arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
non patris asperitas, nec se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potiunda tibi; nec, ut omnia fiant,
esse potes felix, ut dique hominesque laborent.
Nunc quoque votorum nulla est pars vana meorum,
dique mihi faciles, quidquid valuere, dederunt:
quodque ego, vult genitor, socer et vult ipse futurus.
At non vult natura, potentior omnibus istis,
quae mihi sola nocet. Venit ecce optabile tempus,
luxque iugalis adest, et iam mea fiet Ianthe:
nec mihi continget; mediis sitiemus in undis.
Pronuba quid Iuno, quid ad haec, Hymenaee, venitis
sacra, quibus qui ducat abest, ubi nubimus ambae?«
Pressit ab his vocem. Nec lenius altera virgo
aestuat: utque celer venias, Hymenaee, precatur.
Quod petit haec, Telethusa timens modo tempora differt,
nunc ficto languore moram trahit, omnia saepe
visaque caussatur. Sed iam consumserat omnem
materiam ficti, dilataque tempora taedae

iterant, unusque dies restabat. At illa
alem capiti vittam nataeque sibique
ahit, et passis aram complexa capillis
Paraetonium Mareoticaque arva Pharonque
e colis, et septem digestum in cornua Nilum:
precor, inquit, opem, nostroque medere timori.
dea, te quondam tuaque haec insignia vidi,
itaque cognovi, comitesque facesque sonumque
orum, memorique animo tua iussa notavi.
d videt haec lucem, quod non ego punior ipsa,
ilium monitumque tuum est. Miserere duarum,
ilioque iuva.« Lacrimae sunt verba secutae.
dea est movisse suas, et moverat, aras:
mpli tremuere fores, imitataque lunam
ua fulserunt, crepuitque sonabile sistrum.
secura quidem, fausto tamen omine laeta
er abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
m solita est, maiore gradu; nec candor in ore
nanet, et vires augentur, et acrior ipse est
us, et incomtis brevior mensura capillis:
sque vigoris adest, habuit quam femina: nam quae
ina nuper eras, puer es. Date munera templis,
timida gaudete fide! Dant munera templis:
unt et titulum. Titulus breve carmen habebat:
a puer solvit, quae femina voverat, Iphis.
tera lux radiis latum patefecerat orbem,
m Venus et Iuno sociosque Hymenaeus ad ignes
veniunt, potiturque sua puer Iphis Ianthe.

LIBER DECIMUS.

Inde per immensum croceo velatus amictu
aëra digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad oras
tendit, et Orphea nequidquam voce vocatur.
Adfuit ille quidem; sed nec sollennia verba,
nec laetos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo
usque fuit, nullosque invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta, per herbas
dum nova naïadum turba comitata vagatur,
occidit, in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superas postquam Rhodopeïus auras
deflevit vates, ne non tentaret et umbras,
ad Styga Taenaria est ausus descendere porta:
perque leves populos simulacraque functa sepulcro
Persephonen adiit, inamoenaque regna tenentem
umbrarum dominum, pulsisque ad carmina nervis
sic ait: »O positi sub terra numina mundi,
in quem decidimus, quidquid mortale creamur,
si licet et falsi positis ambagibus oris
vera loqui sinitis, non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi; nec uti villosa colubris
terna Medusaei vincirem guttura monstri.
Caussa viae est coniux, in quam calcata venenum
vipera diffudit, crescentesque abstulit annos.
Posse pati volui, nec me tentasse negabo.
Vicit Amor. Supera deus hic bene notus in ora
est:
an sit et hic, dubito; sed et hic tamen auguror esse.
Famaque si veteris non est mentita rapinae,
vos quoque iunxit amor. Per ego haec loca plena
timoris,

ios hoc ingens, vastique silentia regni,
ces, oro, properata retexite fata.
lebentur vobis, paulumque morati
ut citius sedem properamus ad unam.
ius huc omnes, haec est domus ultima, vosque
generis longissima regna tenetis.
ioque, quum iustos matura peregerit annos,
it vestri. Pro munere poscimus usum.
i fata negant veniam pro coniuge, certum est
dire mihi: leto gaudete duorum.«
icentem nervosque ad verba moventem
ies flebant animae; nec Tantalus undam
t refugam, stupuitque Ixionis orbis,
psere iecur volucres, urnisque vacarunt
, inque tuo sedisti, Sisyphe, saxo.
rimum lacrimis victarum carmine fama est
idum maduisse genas. Nec regia coniux
t oranti, nec qui regit ima, negare:
cenque vocant. Umbras erat illa recentes
t incessit passu de vulnere tardo.
mul et legem Rhodopeïus accipit heros,
at retro sua lumina, donec Avernas
valles; aut irrita dona futura.
ır acclivis per muta silentia trames,
, obscurus, caligine densus opaca.
ocul abfuerant telluris margine summae:
deficeret, metuens, avidusque videndi,
mans oculos; et protinus illa relapsa est,
ıque intendens prendique et prendere captans
cedentes infelix arripit auras.

Iamque iterum moriens non est de coniuge quidquam
questa suo: quid enim nisi se quereretur amatam?
Supremumque vale, quod iam vix auribus ille
acciperet, dixit, revolutaque rursus eodem est.
Non aliter stupuit gemina nece coniugis Orpheus,
quam tria qui timidus, medio portante catenas,
colla canis vidit: quem non pavor ante reliquit,
quam natura prior, saxo per corpus oborto;
quique in se crimen traxit, voluitque videri
Olenos esse nocens, tuque o confisa figurae,
infelix Lethaea, tuae, iunctissima quondam
corpora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem frustraque iterum transire volentem
portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
squalidus in ripa Cereris sine munere sedit.
Cura dolorque animi lacrimaeque alimenta fuere.
Esse deos Erebi crudeles questus, in altam
se recipit Rhodopen pulsumque aquilonibus Haemon.
Tertius aequoreis inclusum Piscibus annum
finierat Titan, omnemque refugerat Orpheus
femineam venerem, seu quod male cesserat illi,
sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
iungere se vati: multae doluere repulsae.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
in teneros transferre mares, citraque iuventam
aetatis breve ver et primos carpere flores.
Collis erat collemque super planissima campi
area, quam viridem faciebant graminis herbae.
Umbra loco deerat. Qua postquam parte resedit
dîs genitus vates et fila sonantia movit,
umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbor,

non nemus Heliadum, non frondibus aesculus altis,
nec tiliae molles, nec fagus et innuba laurus,
et coryli fragiles et fraxinus utilis hastis,
enodisque abies curvataque glandibus ilex,
et platanus genialis acerque coloribus impar,
amnicolaeque simul salices et aquatica lotos,
perpetuoque virens buxus tenuesque myricae,
et bicolor myrtus et baccis caerula tinus.
Vos quoque, flexipedes hederae, venistis, et una
pampineae vites et amictae vitibus ulmi,
ornique et piceae pomoque onerata rubenti
arbutus et lentae, victoris praemia, palmae,
et succincta comas hirsutaque vertice pinus,
grata deum matri: siquidem Cybeleïus Attis
exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
Adfuit huic turbae metas imitata cupressus,
nunc arbor, puer ante deo dilectus ab illo,
qui citharam nervis et nervis temperat arcum.
Namque sacer nymphis Carthaea tenentibus arva
ingens cervus erat, lateque patentibus altas
ipse suo capiti praebebat cornibus umbras;
cornua fulgebant auro, demissaque in armos
pendebant tereti gemmata monilia collo;
bulla super frontem parvis argentea loris
vincta movebatur, parilesque ex aere nitebant
auribus e geminis circum cava tempora baccae.
Isque metu vacuus naturalique pavore
deposito celebrare domos, mulcendaque colla
quamlibet ignotis manibus praebere solebat.
Sed tamen ante alios, Ceae pulcherrime gentis,
gratus erat, Cyparisse, tibi. Tu pabula cervum
ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undas,

tu modo texebas varios per cornua flores,
nunc eques in tergo residens huc laetus et illuc
mollia purpureis frenabas ora capistris.
Aestus erat mediusque dies, solisque vapore
concava littorei fervebant brachia Cancri.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
cervus, et arborea frigus ducebat ab umbra.
Hunc puer imprudens iaculo Cyparissus acuto
fixit; et ut saevo morientem vulnere vidit,
velle mori statuit. Quae non solatia Phoebus
dixit, et ut leviter pro materiaque doleret,
admonuit! Gemit ille tamen, munusqne supremum
hoc petit a Superis, ut tempore lugeat omni.
Iamque, per immensos egesto sanguine fletus,
in viridem verti coeperunt membra colorem,
et modo qui nivea pendebant fronte capilli,
horrida caesaries fieri, sumtoque rigore
sidereum gracili spectare cacumine coelum.
Ingemuit, tristisque deus »Lugebere nobis,
lugebisque alios, aderisque dolentibus« inquit.
 Tale nemus vates attraxerat, inque ferarum
concilio medius turba volucrumque sedebat.
Ut satis impulsas tentavit pollice chordas,
et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
concordare modos, hoc vocem carmine rupit:
»Ab Iove, Musa parens, (cedunt Iovis omnia regno,)
carmina nostra move. Iovis est mihi saepe potestas
dicta prius. Cecini plectro graviore Gigantas
sparsaque Phlegraeis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leviore lyra, puerosque canamus
dilectos Superis, inconcessisque puellas
ignibus attonitas meruisse libidine poenam.
Rex Superum Phrygii quondam Ganymedis amore

arsit, et inventum est aliquid, quod Iuppiter esse,
quam quod erat, mallet. Nulla tamen alite verti
dignatur, nisi quae posset sua fulmina ferre.
Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis
arripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet,
invitaque Iovi nectar Iunone ministrat.
Te quoque, Amyclide, posuisset in aethere Phoebus,
tristia si spatium ponendi fata dedissent.
Qua licet, aeternus tamen es; quotiesque repellit
ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso,
tu toties oreris, viridique in cespite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit; et orbe
in medio positi caruerunt praeside Delphi,
dum deus Eurotan immunitamque frequentat
Sparten; nec citharae, nec sunt in honore sagittae.
Immemor ipse sui non retia ferre recusat,
non tenuisse canes, non per iuga montis iniqui
ire comes. Longaque alit assuetudine flammas.
Iamque fere medius Titan venientis et actae
noctis erat, spatioque pari distabat utrimque;
corpora veste levant, et succo pinguis olivi
splendescunt, latique ineunt certamina disci.
Quem prius aërias libratum Phoebus in auras
misit, et oppositas disiecit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
pondus, et exhibuit iunctam cum viribus artem.
Protinus imprudens actusque cupidine lusus,
tollere Taenarides orbem properabat; at illum
dura repercussum subiecit in aëra tellus,
in vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit aeque,
ac puer, ipse deus; collapsosque excipit artus,
et modo te refovet, modo tristia vulnera siccat,
nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.

Nil prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
Ut si quis violas riguove papavera in horto,
liliaque infringat fulvis haerentia virgis,
marcida demittant subito caput illa gravatum,
nec se sustineant, spectentque cacumine terram:
sic vultus moriens iacet, et defecta vigore
ipsa sibi est oneri cervix humeroque recumbit.
'Laberis, Oebalide, prima fraudate iuventa,'
Phoebus ait, 'videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es facinusque meum. Mea dextera leto
inscribenda tuo est. Ego sum tibi funeris auctor.
Quae mea culpa tamen? nisi si lusisse vocari
culpa potest, nisi culpa potest et amasse vocari.
Atque utinam pro te vitam tecumve liceret
reddere! Sed quoniam fatali lege tenemur,
semper eris mecum, memorique haerebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt,
flosque novus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus et illud erit, quo se fortissimus heros
addat in hunc florem, folioque legatur eodem.'
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbas,
desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
flos oritur, formamque capit, quam lilia, si non
purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phoebo est (is enim fuit auctor honoris):
ipse suos gemitus foliis inscribit, et AI AI
flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.
Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon; honorque
durat in hoc aevi, celebrandaque more priorum
annua praelata redeunt Hyacinthia pompa.
At si forte roges fecundam Amathunta metallis,

an genuisse velit Propoetidas? abnuat aeque,
atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
frons erat; unde etiam nomen traxere Cerastae.
Ante fores horum stabat Iovis Hospitis ara,
lugubris sceleris. Quam si quis sanguine tinctam
advena vidisset, mactatos crederet illic
lactentes vitulos Amathusiacasque bidentes:
hospes erat caesus. Sacris offensa nefandis,
ipsa suas urbes Ophiusiaque arva parabat
deserere alma Venus. 'Sed quid loca grata, quid urbes
peccavere meae? quod, dixit, crimen in illis?
Exsilio poenam potius gens impia pendat,
vel nece, vel si quid medium est mortisque fugaeque.
Idque quid esse potest, nisi versae poena figurae?'
Dum dubitat, quo mutet eos, ad cornua vultum
flexit, et admonita est haec illis posse relinqui:
grandiaque in torvos transformat membra iuvencos.

Sunt tamen obscoenae Venerem Propoetides ausae
esse negare deam: pro quo sua, numinis ira,
corpora cum forma primae vulgasse feruntur;
utque pudor cessit, sanguisque induruit oris,
in rigidum parvo silicem discrimine versae.

Quas quia Pygmalion aevum per crimina agentes
viderat, offensus vitiis, quae plurima menti
femineae natura dedit, sine coniuge caelebs
vivebat, thalamique diu consorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
sculpsit ebur, formamque dedit, qua femina nasci
nulla potest, operisque sui concepit amorem.

Virginis est verae facies, quam vivere credas,
et, si non obstet reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet arte sua. Miratur, et haurit
pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Saepe manus operi tentantes admovet, an sit
corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat reddique putat, loquiturque tenetque,
et credit tactis digitos insidere membris:
et metuit, pressos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet, modo grata puellis
munera fert illi, conchas teretesque lapillos,
et parvas volucres, et flores mille colorum,
liliaque pictasque pilas et ab arbore lapsas
Heliadum lacrimas; ornat quoque vestibus artus,
dat digitis gemmas, dat longa monilia collo.
Aure leves baccae, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formosa videtur.
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis,
appellatque tori sociam, acclinataque colla
mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.
Festa dies Veneris tota celeberrima Cypro
venerat, et pandis inductae cornibus aurum
conciderant ictae nivea cervice iuvencae,
turaque fumabant: quum munere functus ad aras
constitit et timide 'Si di dare cuncta potestis,
sit coniux opto,' non ausus 'eburnea virgo'
dicere Pygmalion, 'similis mea' dixit 'eburnae'.
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
vota quid illa velint; et, amici numinis omen,
flamma ter accensa est, apicemque per aëra duxit.
Ut rediit, simulacra suae petit ille puellae,
incumbensque toro dedit oscula. Visa tepere est.
Admovet os iterum, manibus quoque pectora tentat.

atum mollescit ebur, positoque rigore
idit digitis, ceditque, ut Hymettia sole
remollescit, tractataque pollice multas
tur in facies, ipsoque fit utilis usu.
stupet et dubie gaudet fallique veretur,
as amans rursusque manu sua vota retractat.
us erat: saliunt tentatae pollice venae.
vero Paphius plenissima concipit heros
a, quibus Veneri grates agat; oraque tandem
uo non falsa premit, dataque oscula virgo
it et erubuit, timidumque ad lumina lumen
lens pariter cum coelo vidit amantem.
ugio, quod fecit, adest dea. Iamque coactis
ibus in plenum novies lunaribus orbem
Paphon genuit, de quo tenet insula nomen.
litus hac ille est, qui, si sine prole fuisset,
felices Cinyras potuisset haberi.
canam: procul hinc natae, procul este parentes!
mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
t in hac mihi parte fides, nec credite factum:
si credetis, facti quoque credite poenam.
men admissum sinit hoc natura videri,
ibus Ismariis et nostro gratulor orbi,
ulor huic terrae, quod abest regionibus illis,
tantum genuere nefas. Sit dives amomo,
amaque costumque suum sudataque ligno
ferat floresque alios Panchaïa tellus,
ferat et Myrrham. Tanti nova non fuit arbor.
negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
rha, facesque suas a crimine vindicat isto.
ite te Stygio tumidisque adflavit echidnis
bus una soror. Scelus est odisse parentem.

hic amor est odio maius scelus. Undique lecti
te cupiunt proceres, totoque oriente iuventus
ad thalami certamen adest. Ex omnibus unum
elige, Myrrha, virum, dum ne sit in omnibus unus.
Illa quidem sentit, foedoque repugnat amori,
et secum 'Quo mente feror? quid molior?' inquit.
'Di, precor, et Pietas, sacrataque iura parentum,
hoc prohibete nefas, scelerique resistite nostro:
si tamen hoc scelus est. Sed enim damnare negatur
hanc venerem pietas. Coëuntque animalia nullo
caetera delicto, nec habetur turpe iuvencae
ferre patrem tergo, fit equo sua filia coniux;
quasque creavit init pecudes caper, ipsaque cuius
semine concepta est, ex illo concipit ales.
Felices, quibus ista licent! Humana malignas
cura dedit leges, et quod natura remittit,
invida iura negant. Gentes tamen esse feruntur,
in quibus et nato genitrix, et nata parenti
iungitur, et pietas geminato crescit amore.
Me miseram, quod non nasci mihi contigit illic,
fortunaque loci laedor! — Quid in ista revolvor?
Spes interdictae discedite! Dignus amari
ille, sed ut pater, est. — Ergo si filia magni
non essem Cinyrae, Cinyrae concumbere possem.
Nunc quia iam meus est, non est meus, ipsaque damno
est mihi proximitas. Aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriaeque relinquere fines,
dum scelus effugiam. Retinet malus ardor amantem:
ut praesens spectem Cinyram tangamque loquarque,
osculaque admoveam, si nil conceditur ultra.

tem sperare aliquid potes, impia virgo,
›t confundas et iura et nomina, sentis?
:s et matris pellex, et adultera patris?
ror gnati, genitrixque vocabere fratris?
ıes atro crinitas angue sorores,
ibus saevis oculos atque ora petentes
rda vident? At tu, dum corpore non es
fas, animo ne concipe, neve potentis
tu vetito naturae pollue foedus.
ta: res ipsa vetat. Pius ille, memorque
- et o vellem similis furor esset in illo!'
At Cinyras, quem copia digna procorum,
iat, dubitare facit, scitatur ab ipsa,
us dictis, cuius velit esse mariti.
primo, patriisque in vultibus haerens
et tepido suffundit lumina rore.
Cinyras haec credens esse timoris,
at, siccatque genas, atque oscula iungit.
latis nimium gaudet; consultaque, qualem
bere virum, 'Similem tibi' dixit. At ille
llectam vocem collaudat, et 'Esto
semper' ait. Pietatis nomine dicto
vultus sceleris sibi conscia virgo.
rat medium, curasque et pectora somnus
. At virgo Cinyreïa pervigil igne
indomito, furiosaque vota retractat,
desperat, modo vult tentare, pudetque
et, quid agat, non invenit. Utque securi
abs ingens, ubi plaga novissima restat,
ıt, in dubio est, omnique a parte timetur:
us vario labefactus vulnere nutat
s atque illuc, momentaque sumit utroque,
lus et requies, nisi mors, reperitur amoris.

Mors placet. Erigitur, laqueoque innectere fauces
destinat, et zona summo de poste revincta
'Care vale Cinyra, caussamque intellige mortis'
dixit, et aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
pervenisse ferunt, limen servantis alumnae.
Surgit anus reseratque fores, mortisque paratae
instrumenta videns, spatio conclamat eodem,
seque ferit scinditque sinus ereptaque collo
vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit,
tum dare complexus, laqueique requirere caussam.
Muta silet virgo, terramque immota tuetur:
et deprensa dolet tardae conamina mortis.
Instat anus, canosque suos et inania nudans
ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
ut sibi committat, quidquid dolet. Illa rogantem
aversata gemit. Certa est exquirere nutrix,
nec solam spondere fidem. 'Dic, inquit, opemque
me sine ferre tibi: non est mea pigra senectus.
Seu furor est: habeo quae carmine sanet et herbis,
sive aliquis nocuit, magico lustrabere ritu;
ira deûm sive est, sacris placabimus iram.
Quid rear ulterius? Certe fortuna domusque
sospes ab incursu est; vivunt genitrixque paterque.'
Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo
pectore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
mente nefas, aliquemque tamen praesentit amorem;
propositique tenax, quodcunque sit, orat, ut ipsi
indicet, et gremio lacrimantem tollit anili,
atque ita complectens infirmis membra lacertis,
'Sensimus, inquit, amas: et in hoc mea, pone timorem,

sedulitas erit apta tibi; nec sentiet unquam
hoc pater.' Exsiluit gremio furibunda, torumque
ore premens 'Discede, precor, miseroque pudori
parce' ait. Instanti 'Discede, aut desine, dixit,
quaerere quid doleam. Scelus est quod scire laboras.'
Horret anus, tremulasque manus annisque metuque
tendit, et ante pedes supplex procumbit alumnae,
et modo blanditur, modo, si non conscia fiat,
terret, et indicium laquei coeptaeque minatur
mortis, et officium commisso spondet amori.
Extulit illa caput lacrimisque implevit obortis
pectora nutricis, conataque saepe fateri,
saepe tenet vocem, pudibundaque vestibus ora
texit et 'O, dixit, felicem coniuge matrem!'
Hactenus, et gemuit. Gelidos nutricis in artus
ossaque, sensit enim, penetrat tremor, albaque toto
vertice canities rigidis stetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, si posset, amores,
addidit. At virgo scit se non falsa moneri,
certa mori tamen est, si non potiatur amore.
'Vive' ait haec, 'potiere tuo', non ausa 'parente'
dicere, conticuit; promissaque numine firmat.
Festa piae Cereris celebrabant annua matres
illa, quibus nivea velatae corpora veste
primitias frugum dant, spicea serta, suarum,
perque novem noctes venerem tactusque viriles
in vetitis numerant. Turba Cenchreis in illa
regis adest coniux, arcanaque sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum coniuge lectus,
nacta gravem vino Cinyram male sedula nutrix,
nomine mentito, veros exponit amores,

et faciem laudat. Quaesitis virginis annis
'Par, ait, est Myrrhae.' Quam postquam adducere iussa est,
utque domum rediit, 'Gaude mea, dixit, alumna:
vicimus.' Infelix non toto corpore sensit
laetitiam virgo, praesagaque pectora moerent.
Sed tamen et gaudet: tanta est discordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta silent, interque Triones
flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa suum. Fugit aurea coelo
luna; tegunt nigrae latitantia sidera nubes;
nox caret igne suo. Primus tegis, Icare, vultus,
Erigoneque pio sacrata parentis amore.
Ter pedis offensi signo est revocata, ter omen
funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen, et tenebrae minuunt noxque atra pudorem,
nutricisque manum laeva tenet, altera motu
caecum iter explorat. Thalami iam limine tangit,
iamque fores aperit, iam ducitur intus; at illi
poplite succiduo genua intremuere, fugitque
et color et sanguis, animusque reliquit euntem.
Quoque suo propior sceleri est, magis horret, et ausi
poenitet, et vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longaeva manu deducit, et alto
admotam lecto quum traderet, 'Accipe, dixit,
ista tua est, Cinyra!' devotaque corpora iunxit.
Accipit obscoeno genitor sua viscera lecto,
virgineosque metus levat, hortaturque timentem.
Forsitan aetatis quoque nomine 'Filia' dixit:
dixit et illa 'Pater', sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit, et impia diro

ıa fert utero, conceptaque crimina portat.
ra nox facinus geminat. Nec finis in illa est:
ı tandem Cinyras, avidus cognoscere amantem
ot concubitus, illato lumine vidit
lus et natam. Verbisque dolore retentis,
ənti nitidum vagina diripit ensem,
ıa fugit, tenebrisque et caecae munere noctis
ːepta neci est, latosque vagata per agros
iferos Arabas Panchaeaque rura relinquit,
ıe novem erravit redeuntis cornua lunae:
ı tandem terra requievit fessa Sabaea.
ue uteri portabat onus. Tum nescia voti
inter mortisque metus et taedia vitae
les complexa preces: 'O si qua patetis
na confessis! merui, nec triste recuso
licium. Sed ne violem vivosque superstes
ıaque exstinctos, ambobus pellite regnis,
taeque mihi vitamque necemque negate.'
ən confessis aliquod patet. Ultima certe
suos habuere deos. Nam crura loquentis
supervenit, ruptosque obliqua per ungues
gitur radix, longi firmamina trunci:
ue robur agunt, mediaque manente medulla
ıis it in succos, in magnos brachia ramos,
rvos digiti. Duratur cortice pellis.
ue gravem crescens uterum praecinxerat arbor,
ıraque obruerat, collumque operire parabat:
ulit illa moram, venientique obvia ligno
ədit, mersitque suos in cortice vultus.
quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
ımen, et tepidae manant ex arbore guttae.

Est honor et lacrimis: stillataque cortice myrrha
nomen herile tenet, nulloque tacebitur aevo.
At male conceptus sub robore creverat infans,
quaerebatque viam, qua se genitrice relicta
exsereret. Media gravidus tumet arbore venter:
tendit onus matrem, nec habent sua verba dolores:
nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis, curvataque crebros
dat gemitus arbor, lacrimisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes,
admovitque manus et verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas et fisso cortice vivum
reddit onus. Vagitque puer, quem mollibus herbis
Naides impositum lacrimis unxere parentis.
Laudaret faciem livor quoque. Qualia namque
corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
talis erat; sed, ne faciat discrimina cultus,
aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occulte fallitque volatilis aetas,
et nihil est annis velocius. Ille sorore
natus avoque suo, qui conditus arbore nuper,
nuper erat genitus, modo formosissimus infans,
iam iuvenis, iam vir, iam se formosior ipso est:
iam placet et Veneri, matrisque ulciscitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oscula matri,
inscius exstanti distrinxit arundine pectus.
Laesa manu natum dea repulit: altius actum
vulnus erat specie, primoque fefellerat ipsam.
Capta viri forma non iam Cythereïa curat
littora, non alto repetit Paphon aequore cinctam
piscosamque Gnidon, gravidamque Amathunta metalli:
abstinet et coelo. Coelo praefertur Adonis.

tenet: huic comes est: assuetaque semper in umbra
ʒere sibi, formamque augere colendo,
ga, per silvas dumosaque saxa vagatur
genu, vestem ritu succincta Dianae;
urque canes, tutaeque animalia praedae,
onos lepores, aut celsum in cornua cervum,
;itat damas: a fortibus abstinet apris,
esque lupos armatosque unguibus ursos
et armenti saturatos caede leones.
oque, ut hos timeas, si quid prodesse monendo
t, Adoni, monet: 'Fortisque fugacibus esto,
: in audaces non est audacia tuta.
meo, iuvenis, temerarius esse periclo:
'eras, quibus arma dedit natura, lacesse,
ihi ne magno tua gloria. Non movet aetas,
cies, nec quae Venerem movere, leones
rosque sues, oculosque animosque ferarum.
en habent acres in aduncis dentibus apri:
us est fulvis et vasta leonibus ira:
mque mihi genus est.' Quae caussa, roganti
n' ait: 'et veteris monstrum mirabere culpae.
bor insolitus iam me lassavit, et ecce
tuna sua blanditur populus umbra:
e torum cespes. Libet hac requiescere tecum',
uievit humo, pressitque et gramen et ipsum,
sinu iuvenis posita cervice reclinis
, ac mediis interserit oscula verbis:
rsitan audieris aliquam certamine cursus
es superasse viros. Non fabula rumor
it: superabat enim; nec dicere posses,
pedum, *formae*ne bono praestantior esset.

Scitanti deus huic de coniuge "Coniuge, dixit,
nil opus est, Atalanta, tibi. Fuge coniugis usum.
Nec tamen effugies, teque ipsa viva carebis."
Territa sorte dei per opacas innuba silvas
vivit, et instantem turbam violenta procorum
conditione fugat: "Nec sum potiunda, nisi, inquit,
victa prius cursu. Pedibus contendite mecum.
Praemia veloci coniux thalamique dabuntur:
mors pretium tardis. Ea lex certaminis esto."
Illa quidem immitis; sed tanta potentia formae est:
venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui,
et "Petitur cuiquam per tanta pericula coniux?"
dixerat, ac nimios iuvenum damnarat amores.
Ut faciem et posito corpus velamine vidit,
quale meum, vel quale tuum, si femina fias,
obstupuit, tollensque manus "Ignoscite, dixit,
quos modo culpavi: nondum mihi praemia nota,
quae peteretis, erant." Laudando concipit ignem,
et, ne quis iuvenum currat velocius, optat:
invidiaque timet. "Sed cur certaminis huius
intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes deus ipse iuvat." Dum talia secum
exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
Quae quamquam Scythica non segnius ire sagitta
Aonio visa est iuveni, tamen ille decorem
miratur magis. Et cursus facit ipse decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis:
tergaque iactantur crines per eburnea, quaeque
poplitibus suberant picto genualia limbo:
inque puellari corpus candore ruborem
traxerat, haud aliter, quam quum super atria velum

ida purpureum similem dat et inficit umbram.
.notat haec hospes, decursa novissima meta est:
gitur festa victrix Atalanta corona.
gemitum victi, penduntque ex foedere poenas.
tamen eventu iuvenum deterritus horum
titit in medio, vultuque in virgine fixo
d facilem titulum superando quaeris inertes?
ım confer! ait. Seu me fortùna potentem
:it, a tanto non indignabere vinci.
que mihi genitor Megareus Onchestius; illi
leptunus avus; pronepos ego regis aquarum:
virtus citra genus est. Seu vincar, habebis
ıomene victo magnum et mèmorabile nomen."
ı dicentem molli Schoeneïa vultu
ıicit, et dubitat, superari an vincere malit.
ıe ita "Quis deus hunc formosis, inquit, iniquus
ere vult, caraeque iubet discrimine vitae
ugium petere hoc? Non sum, me iudice, tanti.
forma tangor; poteram tamen hac quoque tangi;
ɋuod adhuc puer est. Non me movet ipse, sed aetas.
l, quod inest virtus, et mens interrita leti?
l, quod ab aequorea numeratur origine quartus?
l, quod amat, tantique putat connubia nostra,
ereat, si me fors illi dura negarit?
ı licet, hospes, abi, thalamosque relinque cruentos.
ugium crudele meum est. Tibi nubere nulla
t, et optari potes a sapiente puella.
:amen est mihi cura tui, tot iam ante peremtis?

Viderit! intereat, quoniam tot caede procorum
admonitus non est, agiturque in taedia vitae.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum,
indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiae victoria nostra ferendae.
Sed non culpa mea est. Utinam desistere velles!
aut, quoniam es demens, utinam velocior esses!
At quam virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem!
Vivere dignus eras. Quod si felicior essem,
nec mihi coniugium fata importuna negarent,
unus eras, cum quo sociare cubilia vellem."
Dixerat. Utque rudis, primoque Cupidine tacta,
quod facit ignorans, amat, et non sentit amorem.
Iam solitos poscunt cursus populusque paterque,
quum me sollicita proles Neptunia voce
invocat Hippomenes "Cythereaque, comprecor, ausis
adsit, ait, nostris, et quos dedit, adiuvet ignes."
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
motaque sum, fateor; nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenae Tamaseum nomine dicunt,
telluris Cypriae pars optima, quam mihi prisci
sacravere senes, templisque accedere dotem
hanc iussere meis. Medio nitet arbor in arvo,
fulva comas, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
aurea poma manu, nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii, docuique, quis usus in illis.
Signa tubae dederant, quum carcere pronus uterque
emicat, et summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,

getis canae stantes percurrere aristas.
ciunt animos iuveni clamorque favorque,
aque dicentum "Nunc, nunc incumbere tempus,
omene, propera! nunc viribus utere totis!
e moram! vinces." Dubium, Megareïus heros
leat, an virgo magis his Schoeneïa dictis.
ioties, quum iam posset transire, morata est,
tatosque diu vultus invita reliquit!
us e lasso veniebat anhelitus ore:
ique erat longe. Tum denique de tribus unum
bus arboreis proles Neptunia misit.
upuit virgo, nitidique cupidine pomi
inat cursus, aurumque volubile tollit.
terit Hippomenes. Resonant spectacula plausu.
moram celeri cessataque tempora cursu
igit, atque iterum iuvenem post terga relinquit.
ursus pomi iactu remorata secundi,
equitur transitque virum. Pars ultima cursus,
abat: "Nunc, inquit, ades, dea muneris auctor!"
ie latus campi, quo tardius illa rediret,
t ab obliquo nitidum iuveniliter aurum.
peteret, virgo visa est dubitare: coëgi
ere, et adieci sublato pondera malo,
ediique oneris pariter gravitate moraque.
e meus sermo cursu sit tardior ipso,
eterita est virgo; duxit sua praemia victor.
nane, cui grates ageret, cui turis honorem
et, Adoni, fui? Nec grates immemor egit,
mihi tura dedit. Subitam convertor in iram:
temtuque dolens, ne sim spernenda futuris,
mplo caveo, meque ipsam exhortor in ambos.

Templa deum matri, quae quondam clarus Echion
fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis,
transibant, et iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiva cupido
occupat Hippomenen, a numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
speluncae similis, nativo pumice tectus,
religione sacer prisca, quo multa sacerdos
lignea contulerat veterum simulacra deorum.
Hunc init, et vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos, turritaque Mater,
an Stygia sontes, dubitavit, mergeret unda.
Poena levis visa est. Ergo modo laevia fulvae
colla iubae velant, digiti curvantur in ungues,
ex humeris armi fiunt, in pectora totum
pondus abit, summae cauda verruntur arenae.
Iram vultus habet; pro verbis murmura reddunt;
pro thalamis celebrant silvas; aliisque timendi
dente premunt domito Cybeleïa frena leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum
quod non terga fugae, sed praebet pectora pugnae,
effuge, ne virtus tua sit damnosa duobus.'
Illa quidem monuit, iunctisque per aëra cygnis
carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Forte suem latebris vestigia certa secuti
excivere canes, silvisque exire parantem
fixerat obliquo iuvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro
sanguine tincta suo, trepidumque et tuta petentem
trux aper insequitur, totosque sub inguine dentes
abdidit, et fulva moribundum stravit arena.

a levi curru medias Cytherea per auras
:on olorinis nondum pervenerat alis:
›vit longe gemitum morientis, et albas
t aves illuc. Utque aethere vidit ab alto
ıimem inque suo iactantem sanguine corpus,
luit, pariterque sinus pariterque capillos
t, et indignis percussit pectora palmis.
ıtaque cum fatis 'At non tamen omnia vestri
; erunt, dixit: luctus monimenta manebunt
per, Adoni, mei; repetitaque mortis imago
ıa plangoris peraget simulamina nostri.
ruor in florem mutabitur. An tibi quondam
neos artus in olentes vertere menthas,
ephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
diae mutatus erit?' Sic fata cruorem
are odorato sparsit: qui tactus ab illo
muit, sicut pluvio perlucida coelo
;ere bulla solet. Nec plena longior hora
ı mora est, quum flos de sanguine concolor ortus,
lem, quae lento celant sub cortice granum,
ica ferre solent. Brevis est tamen usus in illo:
que male haerentem et nimia levitate caducum
ıtiunt idem, qui praestant nomina, venti.«

LIBER UNDECIMUS.

mine dum tali silvas animosque ferarum
eïcius vates et saxa sequentia ducit,
; nurus Ciconum, tectae lymphata ferinis
tora velleribus, tumuli de vertice cernunt
hea percussis sociantem carmina nervis.
uibus una, leves iactato crine per auras,

»En, ait, en hic est nostri contemtor!« et hastam
vatis Apollinei vocalia misit in ora:
quae foliis praesuta notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso
aëre concentu victus vocisque lyraeque est,
ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
ante pedes iacuit. Sed enim temeraria crescunt
bella, modusque abiit, insanaque regnat Erinnys.
Cunctaque tela forent cantu mollita; sed ingens
clamor et inflato Berecynthia tibia cornu
tympanaque et plausus et Bacchei ululatus
obstrepuere sono citharae. Tum denique saxa
non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
innumeras volucres anguesque agmenque ferarum
Maenades Orphei titulum rapuere theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris
et coëunt, ut aves, si quando luce vagantem
noctis avem cernunt, structoque utrimque theatro
ceu matutina cervus periturus arena
praeda canum est, vatemque petunt et fronde virenti
coniiciunt thyrsos, non haec in munera factos.
Hae glebas, illae direptos arbore ramos,
pars torquent silices. Neu desint tela furori,
forte boves presso subigebant vomere terram,
nec procul hinc multo fructum sudore parantes
dura lacertosi fodiebant arva coloni.
Agmine qui viso fugiunt, operisqne relinquunt
arma sui, vacuosque iacent dispersa per agros
sarculaque rastrique graves longique ligones.
Quae postquam rapuere ferae, cornuque minaces
divulsere boves, ad vatis fata recurrunt,

tendentemque manus atque illo tempore primum
irrita dicentem nec quidquam voce moventem
sacrilegae perimunt; perque os, pro Iuppiter! illud
auditum saxis intellectumque ferarum
sensibus in ventos anima exhalata recessit.
Te moestae volucres, Orpheu, te turba ferarum,
e rigidi silices, tua carmina saepe secutae
leverunt silvae; positis te frondibus arbos
onsa comam luxit; lacrimis quoque flumina dicunt
ncrevisse suis, obscuraque carbasa pullo
aides et dryades passosque habuere capillos.
Membra iacent diversa locis. Caput, Hebre, lyramque
xcipis; et, mirum! medio dum labitur amne,
ebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
urmurat exanimis, respondent flebile ripae.
mque mare invectae flumen populare relinquunt,
Methymnaeae potiuntur littore Lesbi.
e ferus expositum peregrinis anguis arenis
petit, et sparsos stillanti rore capillos
mbit, et hymniferos inhiat divellere vultus].
ıdem Phoebus adest, morsusque inferre parantem
t, et in lapidem rictus serpentis apertos
gelat, et patulos, ut erant, indurat hiatus.
ra subit terras, et quae loca viderat ante,
ta recognoscit; quaerensque per arva piorum
ıit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
ıodo coniunctis spatiantur passibus ambo,
praecedentem sequitur, nunc praevius anteit,
licenque suam iam tuto respicit Orpheus.
impune tamen scelus hoc sinit esse Lyaeus:
que dolens sacrorum vate suorum,

protinus in silvis matres Edonidas omnes,
quae fecere nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum est quaeque secuta,
traxit, et in solidam detrusit acumine terram.
Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
crus ubi commisit volucris, sensitque teneri,
plangitur, ac trepidans adstringit vincula motu:
sic, ut quaeque solo defixa cohaeserat harum,
exsternata fugam frustra tentabat. At illam
lenta tenet radix, exsultantemque coërcet.
Dumque ubi sint digiti, dum pes ubi, quaerit, et ungues,
adspicit in teretes lignum succedere suras;
et conata femur moerenti plangere dextra,
robora percussit. Pectus quoque robora fiunt:
robora sunt humeri, porrectaque brachia veros
esse putes ramos, et non fallare putando.
Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoque deserit agros,
cumque choro meliore sui vineta Timoli
Pactolonque petit, quamvis non aureus illo
tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors satyri bacchaeque frequentant.
At Silenus abest. Titubantem annisque meroque
ruricolae cepere Phryges, vinctumque coronis
ad regem duxere Midan, cui Thracius Orpheus
orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium comitemque sacrorum,
hospitis adventu festum genialiter egit
per bis quinque dies et iunctas ordine noctes.
Et iam stellarum sublime coëgerat agmen

undecimus, Lydos quum laetus in agros
it, et iuveni Silenum reddit alumno.
ius optandi gratum, sed inutile, fecit
s arbitrium, gaudens altore recepto.
le usurus donis, ait: »Effice, quidquid
contigero, fulvum vertatur in aurum.«
optatis, nocituraque munera solvit
et indoluit, quod non meliora petisset.
abit, gaudetque malo Berecynthius heros:
ique fidem tangendo singula tentat.
sibi credens, non alta fronde virentem
traxit virgam: virga aurea facta est.
umo saxum: saxum quoque palluit auro.
t et glebam: contactu gleba potenti
it. Arentes Cereris decerpsit aristas:
nessis erat. Demtum tenet arbore pomum:
idas donasse putes. Si postibus altis
t digitos: postes radiare videntur.
m liquidis palmas ubi laverat undis,
nens palmis Danaën eludere posset.
s ipse suas animo capit, aurea fingens
Gaudenti mensas posuere ministri
tas dapibus, nec tostae frugis egentes.
ero, sive ille sua Cerealia dextra
contigerat, Cerealia dona rigebant:
pes avido convellere dente parabat,
fulva dapes, admoto dente, premebat.
rat puris auctorem muneris undis:
er rictus aurum fluitare videres.
us novitate mali, divesque miserque
e optat opes, et quae modo voverat, odit.
ulla famem relevat: sitis arida guttur
inviso meritus torquetur ab auro.

Ad coelumque manus et splendida brachia tollens
»Da veniam, Lenaee pater! peccavimus, inquit;
sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.«
Mite deûm numen Bacchus peccasse fatentem
restituit, factique fidem, data munera, solvit:
»Neve male optato maneas circumlitus auro,
vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
perque iugum montis labentibus obvius undis
carpe viam, donec venias ad fluminis ortus:
spumigeroque tuum fonti, qua plurimus exit,
subde caput, corpusque simul, simul elue crimen.«
Rex iussae succedit aquae. Vis aurea tinxit
flumen, et humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto semine venae
arva rigent auro madidis pallentia glebis.
Ille, perosus opes, silvas et rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit; nociturae que, ut ante,
rursus erant domino stolidae praecordia mentis.
Nam freta prospiciens late riget arduus alto
Tmolus in adscensu, clivoque extentus utroque
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypaepis.
Pan ibi dum teneris iactat sua carmina nymphis
et leve cerata modulatur arundine carmen,
ausus Apollineos prae se contemnere cantus,
iudice sub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte suo senior iudex consedit, et aures
liberat arboribus. Quercu coma caerula tantum
cingitur, et pendent circum cava tempora glandes.
Isque deum pecoris spectans »In iudice, dixit,
nulla mora est.« Calamis agrestibus insonat ille:
barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit

adosPhoebi: vultum suasilva secuta est.
t flavum lauro Parnaside vinctus
ımum Tyrio saturata murice palla:
mque lyram gemmis et dentibus Indis
a laeva: tenuit manus altera plectrum.
status ipse fuit. Tum stamina docto
ollicitat: quorum dulcedine captus
et Tmolus citharae submittere cannas.
a sanctique placet sententia montis
. Arguitur tamen atque iniusta vocatur
rmone Midae. Nec Delius aures
m stolidas patitur retinere figuram;
it in spatium, villisque albentibus implet,
sque imo facit et dat posse moveri.
sunt hominis: partem damnatur in unam,
que aures lente gradientis aselli.
ıidem celare cupit, turpique pudore
purpureis tentat velare tiaris,
us longos ferro resecare capillos
hoc famulus. Qui, quum nec prodere visum
auderet, cupiens efferre sub auras,
et reticere tamen, secedit, humumque
t, domini quales adspexerit aures,
ert parva, terraeque immurmurat haustae:
nque suae vocis tellure regesta
t scrobibus tacitus discedit opertis.
rundinibus tremulis ibi surgere lucus
t, ut primum pleno maturuit anno,
agricolam. Leni nam motus ab austro
erba refert, dominique coarguit aures.
abit Tmolo, liquidumque per aëra vectus
m citra pontum Nepheleïdos Helles

Laomedonteis Letoïus adstitit arvis.
Dextera Sigei, Rhoetei laeva profundi
ara Panomphaeo vetus est sacrata Tonanti.
Inde novae primum moliri moenia Troiae
Laomedonta videt, susceptaque magna labore
crescere difficili, nec opes exposcere parvas:
cumque tridentigero tumidi genitore profundi
mortalem induitur formam, Phrygioque tyranno
aedificant muros, pacto pro moenibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur, et addit
perfidiae cumulum, falsis periuria verbis.
»Non impune feres,« rector maris inquit, et omnes
inclinavit aquas ad avarae littora Troiae,
inque freti formam terras convertit, opesque
abstulit agricolis et fluctibus obruit agros.
Poena neque haec satis est: regis quoque filia monstro
poscitur aequoreo. Quam dura ad saxa revinctam
vindicat Alcides, promissaque munera, dictos
poscit equos: tantique operis mercede negata,
bis periura capit superatae moenia Troiae.
Nec pars militiae, Telamon, sine honore recessit,
Hesioneque data potitur. Nam coniuge Peleus
clarus erat diva, nec avi magis ille superbit
nomine, quam soceri: siquidem Iovis esse nepotem
contigit haud uni, coniux dea contigit uni.
Namque senex Thetidi Proteus »Dea, dixerat, undae,
concipe: mater eris iuvenis, qui fortibus actis
acta patris vincet, maiorque vocabitur illo.«
Ergo, ne quidquam mundus Iove maius haberet,
quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes,
Iuppiter aequoreae Thetidis connubia vitat,

ue Aeaciden succedere vota nepotem
t amplexus in virginis ire marinae.
ıs Haemoniae curvos falcatus in arcus,
procurrunt: ubi, si foret altior unda,
:rat; summis inductum est aequor arenis.
ıabet solidum, quod nec vestigia servet,
oretur iter, nec opertum pendeat alga.
silva subest, bicoloribus obsita baccis.
:us in medio, natura factus, an arte,
um, magis arte tamen: quo saepe venire
delphine sedens, Theti nuda, solebas.
Peleus, ut somno vincta iacebas,
, et quoniam precibus tentata repugnas,
'at, innectens ambobus colla lacertis.
isi venisses, variatis saepe figuris,
as artes, auso foret ille potitus.
lo tu volucris: volucrem tamen ille tenebat;
'avis arbor eras: haerebat in arbore Peleus.
orma fuit maculosae tigridis: illa
Aeacides a corpore brachia solvit.
os pelagi vino super aequora fuso
'is fibris et fumo turis adorat:
:arpathius medio de gurgite vates
le, dixit, thalamis potiere petitis:
), quum gelido sopita quiescit in antro,
a laqueis vincloque innecte tenaci.
lecipiat centum mentita figuras,
me quidquid erit, dum, quod fuit ante, reformet.«
haec Proteus et condidit aequore vultum,
:que suos in verba novissima fluctus.
erat Titan inclinatoque petebat

Hesperium temone fretum, quum pulchra relicto
Nereïs ingreditur consueta cubilia ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaserat artus,
illa novat formas, donec sua membra teneri
sensit, et in partes diversas brachia tendi.
Tum demum ingemuit: »Neque, ait, sine numine vincis,
exhibita estque Thetis.« Confessam amplectitur heros,
et potitur votis, ingentique implet Achille.
  Felix et nato, felix et coniuge Peleus,
et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
omnia contigerant. Fraterno sanguine sontem
expulsumque domo patria Trachinia tellus
accipit. Hic regnum sine vi, sine caede, tenebat
Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
ore ferens Ceyx; illo qui tempore moestus
dissimilisque sui fratrem lugebat ademtum.
Quo postquam Aeacides fessus curaque viaque
venit, et intravit paucis comitantibus urbem,
quosque greges pecorum, quae secum armenta trahebat,
haud procul a muris sub opaca valle reliquit:
copia quum facta est adeundi prima tyranni,
velamenta manu praetendens supplice, quis sit,
quoque satus, memorat. Tantum sua crimina celat,
mentitusque fugae caussam, petit urbe vel agro
se iuvet. Hunc contra placido Trachinius ore
talibus alloquitur: »Mediae quoque commoda plebi
nostra patent, Peleu, nec inhospita regna tenemus.
Adiicis huic animo momenta potentia, clarum
nomen, avumque Iovem. Nec tempora perde precando:

quod petis, omne feres, tuaque haec pro parte vocato,
qualiacunque vides. Utinam meliora videres!«
Et flebat. Moveat tantos quae caussa dolores,
et Peleus comitesque rogant. Quibus ille profatur:
»Forsitan hanc volucrem, rapto quae vivit, et omnes
terret aves, semper pennas habuisse putatis.
Vir fuit, et quanta est animi constantia, tantum
acer erat belloque ferox ad vimque paratus,
nomine Daedalion, illo genitore creatus,
qui vocat auroram, coeloque novissimus exit.
Culta mihi pax est, pacis mihi cura tuendae
coniugiique fuit; fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges gentesque subegit,
quae nunc Thisbaeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quae dotatissima forma
mille procos habuit, bis septem nubilis annis.
Forte revertentes Phoebus Maiaque creatus,
ille suis Delphis, hic vertice Cyllenео,
videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem veneris differt in tempora noctis Apollo:
non fert ille moras, virgaque movente soporem
virginis os tangit; tactu iacet illa potenti,
vimque dei patitur. Nox coelum sparserat astris:
Phoebus anum simulat, praereptaque gaudia sumit.
Ut sua maturus complevit tempora venter,
Alipedis de stirpe dei versuta propago
nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne:
qui facere assuerat, patriae non degener artis,
candida de nigris et de candentibus atra.
Nascitur e Phoebo, namque est enixa gemellos,
carmine vocali clarus citharaque Philammon.
Quid peperisse duos, et dis placuisse duobus,

et forti genitore, et progenitore Tonante
esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certe: quae se praeferre Dianae
sustinuit, faciemque deae culpavit. At illi
ira ferox mota est: »Factisque placebimus« inquit.
Nec mora: curvavit cornu, nervoque sagittam
impulit, et meritam traiecit arundine linguam.
Lingua tacet, nec vox tentataque verba sequuntur:
conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quam miser, o pietas! ego tunc patruoque dolorem
corde tuli, fratrique pio solatia dixi!
Quae pater haud aliter, quam cautes murmura ponti,
accipit, et natam delamentatur ademtam.
Ut vero ardentem vidit, quater impetus illi
in medios fuit ire rogos, quater inde repulsus
concita membra fugae mandat, similisque iuvenco
spicula crabronum pressa cervice gerenti,
qua via nulla, ruit. Iam tum mihi currere visus
plus homine est, alasque pedes sumsisse putares.
Effugit ergo omnes, veloxque cupidine leti
vertice Parnasi potitur. Miseratus Apollo,
quum se Daedalion saxo misisset ab alto,
fecit avem et subitis pendentem sustulit alis,
oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
virtutem antiquam, maiores corpore vires.
Et nunc accipiter, nulli satis aequus, in omnes
saevit aves, aliisque dolens fit caussa dolendi.«
Quae dum Lucifero genitus miracula narrat
de consorte suo, cursu festinus anhelo
advolat armenti custos Phocëus Anetor,
et »Peleu, Peleu! magnae tibi nuntius adsum
cladis« ait. Quodcunque ferat, iubet edere Peleus.

let et ipse metu trepidat Trachinius heros.
refert: »Fessos ad littora curva iuvencos
leram, medio quum Sol altissimus orbe
im respiceret, quantum superesse videret:
que boum fulvis genua inclinarat arenis,
umque iacens campos spectabat aquarum;
gradibus tardis illuc errabat, et illuc;
alii, celsoque exstant super aequora collo.
pla mari subsunt, nec marmore clara nec auro,
trabibus densis lucoque umbrosa vetusto.
ïdes Nereusque tenent. Hos navita templi
it esse deos, dum retia littore siccat.
ta palus huic est, densis obsessa salictis,
n restagnantis fecit maris unda paludem.
fragore gravi strepitans loca proxima terret,
ia vasta, lupus, silvisque palustribus exit,
tus et spumis et sparsus sanguine rictus
iineos, rubra suffusus lumina flamma.
quamquam saevit pariter rabieque fameque,
or est rabie. Neque enim ieiunia curat
e boum diramque famem finire, sed omne
erat armentum, sternitque hostiliter omne.
quoque de nobis funesto saucia morsu,
defensamus, leto est data. Sanguine littus
ique prima rubet demugitaeque paludes.
mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
superest aliquid, cuncti coëamus, et arma,
i capessamus, coniunctaque tela feramus.«
rat agrestis. Nec Pelea damna movebant:
memor admissi, Nereïda colligit orbam
na suo inferias exstincto mittere Phoco.
iere arma viros, violentaque sumere tela
iubet Oetaeus: cum quis simul ipse parabat

ire; sed Halcyone coniux excita tumultu
prosilit, et, nondum totos ornata capillos,
disiicit hos ipsos, colloque infusa mariti,
mittat ut auxilium sine se, verbisque precatur
et lacrimis, animasque duas ut servet in una.
Aeacides illi: »Pulchros, regina, piosque
pone metus: plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra nova monstra moveri
Numen adorandum pelagi est.« Erat ardua turris
arce patens summa, fessis loca grata carinis.
Adscendunt illuc, stratosque in littore tauros
cum gemitu adspiciunt, vastatoremque cruento
ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
caeruleam Peleus Psamathen, ut finiat iram,
orat, opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
flectitur Aeacidae. Thetis hanc pro coniuge supplex
accepit veniam. Sed enim irrevocatus ab acri
caede lupus perstat, dulcedine sanguinis asper:
donec inhaerentem lacerae cervice iuvencae
marmore mutavit. Corpus, praeterque colorem
omnia servavit. Lapidis color indicat, illum
iam non esse lupum, iam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
fata sinunt: Magnetas adit vagus exsul, et illic
sumit ab Haemonio purgamina caedis Acasto.
Interea fratrisque sui fratremque secutis
anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
consulat ut sacras, hominum oblectamina, sortes
ad Clarium parat ire deum: nam templa profanus
invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilii tamen ante sui, fidissima, certam
te facit, Halcyone. Cui protinus intima frigus

ossa receperunt, buxoque simillimus ora
pallor obit, lacrimisque genae maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
singultuque pias interrumpente querelas
»Quae mea culpa tuam, dixit, carissime, mentem
vertit? Ubi est, quae cura mei prius esse solebat?
Iam potes Halcyone securus abesse relicta?
iam via longa placet? iam sum tibi carior absens?
At, puto, per terras iter est, tantumque dolebo,
non etiam metuam, curaeque timore carebunt.
Aequora me terrent, et ponti tristis imago.
Et laceras nuper tabulas in littore vidi;
et saepe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
quod socer Hippotades tibi sit, qui carcere fortes
contineat ventos, et, quum velit, aequora placet:
quum semel emissi tenuerunt aequora venti,
nil illis vetitum est, incommendataque tellus
omnis, et omne fretum. Coeli quoque nubila vexant,
excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi (nam novi, et saepe paterna
parva domo vidi), magis hos reor esse timendos.
Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
care, potest, coniux, nimiumque es certus eundi,
me quoque tolle simul. Certe iactabimur una,
nec, nisi quae patiar, metuam; pariterque feremus,
quidquid erit, pariter super aequora lata feremur.«
Talibus Aeolidis dictis lacrimisque movetur
sidereus coniux; neque enim minor ignis in ipso est.
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli.

multaque respondit, timidum solantia pectus.
Nec tamen idcirco caussam probat. Addidit illis
hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
»Longa quidem nobis omnis mora; sed tibi iuro
per patrios ignes, si me modo fata remittent,
ante reversurum, quam luna bis impleat orbem.«
His ubi promissis spes est admota recursus,
protinus eductam navalibus aequore tingi,
aptarique suis pinum iubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti praesaga futuri,
horruit Halcyone, lacrimasque emisit obortas,
amplexusque dedit, tristique miserrima tandem
ore »Vale« dixit. Collapsaque corpore toto est.
At iuvenes, quaerente moras Ceyce, reducunt
ordinibus geminis ad fortia pectora remos,
aequalique ictu scindunt freta. Sustulit illa
humentes oculos, stantemque in puppe recurva,
concussaque manu dantem sibi signa maritum
prima videt, redditque notas. Ubi terra recessit
longius atque oculi nequeunt cognoscere vultus,
dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Haec quoque ut haud poterat, spatio submota, videri,
vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
seque toro ponit. Renovat lectusque locusque
Halcyones lacrimas, et quae pars, admonet, absit.
Portubus exierant, et moverat aura rudentes;
obvertit lateri pendentes navita remos,
cornuaque in summa locat arbore, totaque malo
carbasa deducit, venientesque accipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius aequor
puppe secabatur, longeque erat utraque tellus,

n mare sub noctem tumidis albescere coepit
ibus, et praeceps spirare valentius eurus.
.ua iamdudum demittite cornua« rector
ıat »et antennis totum subnectite velum.«
ubet: impediunt adversae iussa procellae,
ıinit audiri vocem fragor aequoris ullam.
ıte tamen properant alii subducere remos,
munire latus, pars ventis vela negare.
·it hic fluctus, aequorque refundit in aequor:
·apit antennas. Quae dum sine lege geruntur,
ra crescit hiems, omnique a parte feroces
ı gerunt venti, fretaque indignantia miscent.
pavet, nec se, quis sit status, ipse fatetur
ratis rector, nec quid iubeatve velitve:
mali moles, tantoque potentior arte est.
ıe sonant clamore viri, stridore rudentes.
um incursu gravis unda, tonitribus aether.
bus erigitur, coelumque aequare videtur
ı, et inductas adspergine tangere nubes.
lo, quum fulvas ex imo verrit arenas,
ır est illis, Stygia modo nigrior unda;
ır interdum, spumisque sonantibus albet.
oque his agitur vicibus Trachinia puppis:
sublimis, veluti de vertice montis,
·e in valles imumque Acheronta videtur:
ıi demissam curvum circumstetit aequor,
e inferno summum de gurgite coelum.
t ingentem fluctu latus icta fragorem:
s pulsata sonat, quam ferreus olim
eras aries ballistave concutit arces.
ent sumtis incursu viribus ire
arma feri praetentaque tela leones:
ventis commiserat unda coortis,

ibat in arma ratis, multoque erat altior illis.
Iamque labant cunei, spoliataque tegmine cerae
rima patet, praebetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres,
inque fretum credas totum descendere coelum,
inque plagas coeli tumefactum scandere pontu
Vela madent nimbis, et cum coelestibus undis
aequoreae miscentur aquae. Caret ignibus aethe
caecaque nox premitur tenebris hiemisque suisqu
Discutiunt tamen has praebentque micantia lum
fulmina; fulmineis ardescunt ignibus undae.
Dat quoque iam saltus intra cava texta carinae
fluctus; et, ut miles, numero praestantior omni,
quum saepe assiluit defensae moenibus urbis,
spe potitur tandem, laudisque accensus amore
inter mille viros murum tamen occupat unus:
sic ubi pulsarunt celsi latera ardua fluctus,
vastius insurgens decimae ruit impetus undae:
nec prius absistit fessam oppugnare carinam,
quam velut in captae descendat moenia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum,
pars maris intus erat. Trepidant haud segni omnes,
quam solet urbs, aliis murum fodientibus extra
atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars, animique cadunt: totidemque videntu
quot veniunt fluctus, ruere atque irrumpere morte
Non tenet hic lacrimas: stupet hic: vocat ille beatu
funera quos maneant: hic votis numen adorat,
brachiaque ad coelum, quod non videt, irrita tolle
poscit opem: subeunt illi fratresque parensque
huic cum pignoribus domus, et quod cuique r lictum est.

:yone Ceyca movet: Ceycis in ore
a nisi Halcyone est; et quum desideret unam,
let abesse tamen. Patriae quoque vellet ad oras
icere, inque domum supremos vertere vultus.
um ubi sit, nescit: tanta vertigine pontus
et, et inducta piceis e nubibus umbra
ie latet coelum, duplicataque noctis imago est.
agitur incursu nimbosi turbinis arbor:
gitur et regimen. Spoliisque animosa superstes
a, velut victrix, sinuataque despicit undas:
levius, quam si quis Athon Pindumve revulsos
e sua totos in apertum everteret aequor,
ecipitata cadit, pariterque et pondere et ictu
git in ima ratem: cum qua pars magna virorum
gite pressa gravi, neque in aëra reddita, fato
cta suo est. Alii partes et membra carinae
ica tenent. Tenet ipse manu, qua sceptra so-
lebat,
gmina navigii Ceyx; socerumque patremque
ocat heu frustra. Sed plurima nantis in ore
cyone coniux. Illam meminitque refertque;
is ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
at, et exanimis manibus tumuletur amicis.
n natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
ninat Halcyonen, ipsisque immurmurat undis.
e super medios fluctus niger arcus aquarum
agitur, et rupta mersum caput obruit unda.
cifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
nocte fuit; quoniamque excedere coelo
i licuit, densis texit sua nubibus ora.
Aeolis interea tantorum ignara malorum
umerat noctes; et iam, quas induat ille,
tinat vestes, iam quas, ubi venerit ille,

ipsa gerat, reditusque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat:
ante tamen cunctos Iunonis templa colebat,
proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras,
utque foret sospes coniux suus, utque rediret,
optabat, nullamque sibi praeferret. At illi
hoc de tot votis poterat contingere solum.
At dea non ultra pro functo morte rogari
sustinet. Utque manus funestas arceat aris,
»Iri, meae, dixit, fidissima nuntia vocis,
vise soporiferam Somni velociter aulam,
exstinctique iube Ceycis imagine mittat
somnia ad Halcyonen, veros narrantia casus.«
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, et arcuato coelum curvamine signans
tecta petit iussi sub rupe latentia regis.
Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni:
quo nunquam radiis oriens mediusve cadensve
Phoebus adire potest. Nebulae caligine mixtae
exhalantur humo, dubiaeque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
evocat Auroram, nec voce silentia rumpunt
sollicitive canes canibusve sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
humanaeve sonum reddunt convicia linguae.
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
rivus aquae Lethes, per quem cum murmure labens
invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fecunda papavera florent
innumeraeque herbae, quarum de lacte soporem
nox legit, et spargit per opacas humida terras
Ianua, ne verso stridorem cardine reddat,

nulla domo tota, custos in limine nullus.
At medio torus est ebeno sublimis in antro,
plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
quo cubat ipse deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
somnia vana iacent totidem, quot messis aristas,
silva gerit frondes, eiectas littus arenas.
Quo simul intravit, manibusque obstantia virgo
somnia dimovit; vestis fulgore reluxit
sacra domus; tardaque deus gravitate iacentes
vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens
summaque percutiens nutanti pectora mento,
excussit tandem sibi se, cubitoque levatus,
quid veniat, (cognovit enim,) scitatur. At illa:
»Somne, quies rerum, placidissime, Somne, deorum,
pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
fessa ministeriis mulces reparasque labori!
somnia, quae veras aequant imitamine formas,
Herculea Trachine iube sub imagine regis
Halcyonen adeant, simulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Iuno.« Postquam mandata peregit,
Iris abit: neque enim ulterius tolerare soporis
vim poterat, labique ut somnum sensit in artus,
effugit, et remeat per quos modo venerat arcus.
At pater e populo natorum mille suorum
excitat artificem simulatoremque figurae
Morphea. Non illo iussos sollertius alter
exprimit incessus vultumque sonumque loquendi.
Adiicit et vestes et consuetissima cuique
verba. Sed hic solos homines imitatur: at alter
fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus

nominat. Est etiam diversae tertius artis
Phantasos. Ille in humum saxumque undamque trabemque,
quaeque vacant anima fallaciter omnia transit.
Regibus hi ducibusque suos ostendere vultus
nocte solent, populos alii plebemque pererrant.
Praeterit hos senior, cunctisque e fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
eligit; et rursus molli languore solutus
deposuitque caput stratoque recondidit alto.
Ille volat nullos strepitus facientibus alis
per tenebras, intraque morae breve tempus in urbem
pervenit Haemoniam, positisque e corpore pennis
in faciem Ceycis abit; sumtaque figura
luridus, exanimi similis, sine vestibus ullis,
coniugis ante torum miserae stetit. Uda videtur
barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu super ora profuso
haec ait: »Agnoscis Ceyca, miserrima coniux?
an mea mutata est facies nece? Respice! nosces,
inveniesque tuo pro coniuge coniugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus: falso tibi me promittere noli.
Nubilus Aegaeo deprendit in aequore navim
auster, et ingenti iactatam flamine solvit:
oraque nostra, tuum frustra clamantia nomen,
implerunt fluctus. Non haec tibi nuntiat auctor
ambiguus, non ista vagis rumoribus audis:
ipse ego fata tibi praesens mea naufragus edo.
Surge, age, da lacrimas, lugubriaque indue, nec me
indeploratum sub inania Tartara mitte.«
Adiicit his vocem Morpheus, quam coniugis illa

crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros
visus erat, gestumque manus Ceycis habebat.
Ingemit Halcyone, lacrimas movet atque lacertos
per somnum, corpusque petens amplectitur auras,
exclamatque: »Mane! Quo te rapis? Ibimus una.«
Voce sui specieque viri turbata soporem
excutit, et primo si sit circumspicit illic,
qui modo visus erat: nam moti voce ministri
intulerant lumen. Postquam non invenit usquam,
percutit ora manu, laniatque a pectore vestes,
pectoraque ipsa ferit. Nec crines solvere curat:
scindit, et altrici, quae luctus caussa, roganti
»Nulla est Halcyone, nulla est, ait: occidit una
:um Ceyce suo. Solantia tollite verba.
Vaufragus interiit. Vidi agnovique, manusque
d discedentem, cupiens retinere, tetendi.
mbra fuit; sed et umbra tamen manifesta, virique
›ra mei. Non ille quidem, si quaeris, habebat
suetos vultus, nec, quo prius, ore nitebat.
llentem nudumque et adhuc humente capillo
'elix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
e loco«; et quaerit, vestigia si qua supersint.
›c erat, hoc, animo quod divinante timebam,
e, me fugiens, ventos sequerere rogabam.
›erte vellem, quoniam periturus abibas,
quoque duxisses. Fuit ah! fuit utile, tecum
iihi. Neque enim de vitae tempore quidquam
simul egissem, nec mors discreta fuisset.
absens perii, iactor quoque fluctibus absens:
e me te pontus habet. Crudelior ipso
hi mens pelago, si vitam ducere nitar
is, et tanto pugnem superesse dolori.
que pugnabo, nec te, miserande, relinquam:

et tibi nunc saltem veniam comes, inque sepulcro,
si non urna, tamen iunget nos littera; si non
ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.«
Plura dolor prohibet, verboque intervenit omni
plangor, et attonito gemitus a corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad littus, et illum
moesta locum repetit, de quo spectarat euntem.
Dumque »Moratus ibi,« dumque »Hinc retinacula solvit,
hoc mihi discedens dedit oscula littore« dicit,
dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
prospicit, in liquida, spatio distante, tuetur
nescio quid quasi corpus aqua: primoque, quid illud
esset, erat dubium. Postquam paulum appulit unda,
et quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat,
quis foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est:
et, tanquam ignoto lacrimam daret, »Heu miser, inquit,
quisquis es, et si qua est coniux tibi!« Fluctibus actum
fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
hoc minus et minus est mentis. Iam iamque propinquae
admotum terrae, iam quod cognoscere posset,
cernit: erat coniux. »Ille est!« exclamat, et una
ora, comas, vestem lacerat, tendensque trementes
ad Ceyca manus »Sic, o carissime coniux,
sic ad me, miserande, redis?« ait. Adiacet undis
facta manu moles, quae primas aequoris iras
frangit, et incursus quae praedelassat aquarum.

Insilit huc, mirumque fuit potuisse: volabat,
percutiensque levem modo natis aëra pennis,
stringebat summas ales miserabilis undas.
Dumque volat, moesto similem plenumque querelae
ora dedere sonum tenui crepitantia rostro.
Ut vero tetigit mutum et sine sanguine corpus;
dilectos artus amplexa recentibus alis,
frigida nequidquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undae
tollere sit visus, populus dubitabat. At ille
senserat. Et tandem, Superis miserantibus, ambo
alite mutantur. Fatis obnoxius isdem
tunc quoque mansit amor, nec coniugiale solutum
foedus in alitibus. Coëunt, fiuntque parentes:
perque dies placidos hiberno tempore septem
incubat Halcyone pendentibus aequore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit et arcet
Aeolus egressu, praestatque nepotibus aequor.
Hos aliquis senior circum freta lata volantes
pectat, et ad finem servatos laudat amores.
roximus, aut idem, si fors tulit, »Hic quoque, dixit,
iem mare carpentem substrictaque crura gerentem
spicis«, ostendens spatiosum in guttura mergum,
gia progenies, et si descendere ad ipsum
ine perpetuo quaeris, sunt huius origo
: et Assaracus raptusque Iovi Ganymedes,
medonque senex, Priamusque novissima Troiae
pora sortitus. Frater fuit Hectoris iste:
nisi sensisset prima nova fata iuventa,
tan inferius non Hectore nomen haberet,
ivis est illum proles enixa Dymantis,

Aesacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes, nitidaque remotus ab aula
secretos montes et inambitiosa colebat
rura, nec Iliacos coetus nisi rarus adibat.
Non agreste tamen, nec inexpugnabile Amori
pectus habens, silvas captatam saepe per omnes
adspicit Hesperien patria Cebrenida ripa,
iniectos humeris siccantem sole capillos.
Visa fugit nymphe, veluti perterrita fulvum
cerva lupum, longeque lacu deprensa relicto
accipitrem fluvialis anas. Quam Troïus heros
insequitur, celeremque metu celer urget amore.
Ecce latens herba coluber fugientis adunco
dente pedem strinxit, virusque in corpore liquit
Cum vita suppressa fuga est. Amplectitur amens
exanimem, clamatque 'Piget, piget esse secutum
sed non hoc timui, nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo: vulnus ab angue
a me caussa data est. Ego sum sceleratior illo,
qui tibi morte mea mortis solatia mittam.'
Dixit, et e scopulo, quem rauca subederat unda,
se dedit in pontum. Tethys miserata cadentem
molliter excepit, nantemque per aequora pennis
texit: et optatae non est data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi,
obstarique animae, misera de sede volenti
exire. Utque novas humeris assumserat alas,
subvolat, atque iterum corpus super aequora mittit
Pluma levat casus. Furit Aesacos, inque profundum
pronus abit, letique viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,

nanet cervix: caput est a corpore longe.
·amat, nomenque tenet, quia mergitur illo.«

LIBER DUODECIMUS.

ıs assumtis Priamus pater Aesacon alis
lugebat; tumulo quoque nomen habenti
3 dederat cum fratribus Hector inanes.
officio Paridis praesentia tristi,
ıdo qui rapta longum cum coniuge bellum
in patriam, coniurataeque sequuntur
ates, gentisque simul commune Pelasgae.
'ata foret vindicta, nisi aequora saevi
ecissent venti, Boeotaque tellus
piscosa puppes tenuisset ituras.
;rio de more Iovi quum sacra parassent,
ıs accensis incanduit ignibus ara,
e caeruleum Danai videre draconem
anum, coeptis quae stabat proxima sacris.
erat volucrum bis quatuor arbore summa,
ımul et matrem circum sua damna volantem
ıit serpens, avidaque recondidit alvo.
)uere omnes; at veri providus augur
ırides »Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.
;adet: sed erit nostri mora longa laboris.«
novem volucres in belli digerit annos.
; erat virides amplexus in arbore ramos,
s, et servat serpentis imagine saxum.
nanet Aoniis Nereus violentus in undis,
ue non transfert: et sunt, qui parcere Troiae
ıum credant, quia moenia fecerat urbis.
Thestorides. Nec enim nescitve tacetve,
ıne virgineo placandam virginis iram

esse deae. Postquam pietatem publica caussa,
rexque patrem vicit, castumque datura cruorem
flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris;
victa dea est, nubemque oculis obiecit, et inter
officium turbamque sacri vocesque precantum
supposita fertur mutasse Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit, lenita est caede Diana,
et pariter Phoebes, pariter maris ira recessit:
accipiunt ventos a tergo mille carinae,
multaque perpessae Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio est inter terrasque fretumque
coelestesque plagas, triplicis confinia mundi:
unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce:
innumerosque aditus ac mille foramina tectis
addidit, et nullis inclusit limina portis.
Nocte dieque patet: tota est ex aere sonanti,
tota fremit, vocesque refert, iteratque, quod audit.
Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parvae murmura vocis
qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
esse solent, qualemve sonum, quum Iuppiter atras
increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet; veniunt leve vulgus, euntque
mistaque cum veris passim commenta vagantur
millia rumorum, confusaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
hi narrata ferunt alio, mensuraque ficti
crescit, et auditis aliquid novus adiicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
vanaque Laetitia est, consternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Susurri.

quid in coelo rerum pelagoque geratur
ıllure, videt, totumque inquirit in orbem.
ecerat haec notum, Graias cum milite forti
əntare rates; neque inexspectatus in armis
:is adest. Prohibent aditus, littusque tuentur
ıs, et Hectorea primus fataliter hasta,
:esilaë, cadis, commissaque proelia magno
tDanaïs, fortisque animae nec cognitusHector
Phryges exiguo, quid Achaïa dextera posset,
ʒuine senserunt. Et iam Sigea rubebant
ra; iam leto proles Neptunia, Cygnus,
e viros dederat; iam curru instabat Achilles,
que Peliacae sternebat cuspidis ictu
ıina, perque acies aut Cygnum aut Hectora quaerens
ʒreditur Cygno: decimum dilatus in annum
tor erat. Tum colla iugo canentia pressos
ortatus equos, currum direxit in hostem,
:utiensque suis vibrantia tela lacertis
isquis es, o iuvenis, dixit, solamen habeto
'tis, ab Haemonio quod sis iugulatus Achille.«
tenus Aeacides. Vocem gravis hasta secuta est.
quamquam certa nullus fuit error in hasta,
:amen emissi profecit acumine ferri,
ıe hebeti pectus tantummodo contudit ictu.
te dea, nam te fama praenovimus,« inquit
»quid a nobis vulnus miraris abesse?«
abatur enim. »Non haec, quam cernis, equinis
'a iubis cassis, nec onus cava parma sinistrae
ilio mihi sunt: decor est quaesitus ab istis.
s quoque ob hoc capere arma solet. Removebitur omne
ninis officium; tamen indistrictus abibo.

Est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui
Nereaque et natas et totum temperat aequor.«
Dixit, et haesurum clypei curvamine telum
misit in Aeaciden, quod et aes et proxima rupit
terga novena boum, decimo tamen orbe moratum est.
Excutit hoc heros, rursusque trementia forti
tela manu torsit; rursus sine vulnere corpus,
sincerumque fuit. Nec tertia cuspis apertum
et se praebentem valuit destringere Cygnum.
Haud secus exarsit, quam circo taurus aperto,
quum sua terribili petit irritamina cornu,
puniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum, considerat, hastae:
haerebat ligno. »Manus est mea debilis ergo,
quasque, ait, ante habuit vires, effudit in uno?
Nam certe valuit, vel quum Lyrnesia primum
moenia deieci, vel quum Tenedonque suoque
Eëtioneas implevi sanguine Thebas,
vel quum purpureus populari caede Caycus
fluxit, opusque meae bis sensit Telephus hastae.
Hic quoque tot caesis, quorum per littus acervos
et feci, et video, valuit mea dextra valetque.«
Dixit, et, ante actis veluti male crederet, hastam
misit in adversum Lycia de plebe Menoeten,
loricamque simul subiectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram
extrahit illud idem calido de vulnere telum,
atque ait: »Haec manus est, haec, qua modo vicimus, hasta.
Utar in hoc isdem: sit in hoc precor exitus idem.«
Sic fatur Cygnumque petit, nec fraxinus errat,
inque humero sedit non evitata sinistro.

muro solidaque a caute repulsa est.
ictus erat, signatum sanguine Cygnum
frustra fuerat gavisus Achilles.
t nullum: sanguis fuit ille Menoetae.
praeceps curru fremebundus ab alto
ıitido securum cominus hostem
s parmam gladio galeamque cavari
duro laedi quoque corpore ferrum.
ulterius, clypeoque adversa reducto
›ra viri, capulo cava tempora pulsat:
ue sequens instat, turbatque ruitque,
negat requiem. Pavor occupat illum:
que natant tenebrae. Retroque ferenti
ssus medio lapis obstitit arvo:
r impulsum resupino corpore Cygnum
›rtit, terraeque adflixit Achilles.
genibusque premens praecordia duris,
it galeae: quae presso subdita mento
ces, et respiramen iterque
imae. Victum spoliare parabat:
a videt. Corpus deus aequoris albam
volucrem, cuius modo nomen habebat.
, haec requiem multorum pugna dierum
›sitis pars utraque substitit armis.
gil Phrygios servat custodia muros,
olicas servat custodia fossas;
derat, qua Cygni victor Achilles
ctatae placabat sanguine vaccae.
ıposuit prosecta calentibus aris,
›tus penetravit in aethera nidor,
suam, pars est data caetera mensis.
toris proceres, et corpora tosta
nt, vinoque levant curasque sitimque.

Non illos citharae, non illos carmina vocum,
longave multifori delectat tibia buxi,
sed noctem sermone trahunt, virtusque loquendi
materia est. Pugnas referunt hostisque suasque,
inque vices adita atque exhausta pericula saepe
commemorare iuvat. Quid enim loqueretur Achilles?
aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima praecipue domito victoria Cygno
in sermone fuit. Visum mirabile cunctis,
quod iuvenis corpus nullo penetrabile telo
invictumque a vulnere erat, ferrumque terebat.
Hoc ipse Aeacides, hoc mirabantur Achivi.
Quum sic Nestor ait: »Vestro fuit unicus aevo
contemtor ferri nulloque forabilis ictu
Cygnus; at ipse olim patientem vulnera mille
corpore non laeso Perrhaebum Caenea vidi:
Caenea Perrhaebum, qui factis inclytus Othryn
incoluit. Quoque id mirum magis esset in illo,
femina natus erat.« Monstri novitate moventur
quisquis adest, narretque rogant. Quos inter Achilles:
»Dic age, nam cunctis eadem est audire voluntas,
o facunde senex, aevi prudentia nostri,
quis fuerit Caeneus, cur in contraria versus:
qua tibi militia, cuius certamine pugnae
cognitus, a quo sit victus, si victus ab ullo est.«
Tum senior: »Quamvis obstet mihi tarda vetustas,
multaque me fugiant primis spectata sub annis,
plura tamen memini; nec quae magis haereat illa
pectore res nostro est inter bellique domique
acta tot. Ac si quem potuit spatiosa senectus

rem operum multorum reddere, vixi
s centum: nunc tertia vivitur aetas.
core fuit proles Elateïa Caenis,
dum virgo pulcherrima, perque propinquas,
uas urbes, (tibi enim popularis, Achille,)
m frustra votis optata procorum.
ɔt Peleus thalamos quoque forsitan illos;
aut contigerant illi connubia matris,
ınt promissa, tuae. Nec Caenis in ullos
t thalamos, secretaque littora carpens
i vim passa dei est: ita fama ferebat.
ɔvae veneris Neptunus gaudia cepit,
vota licet, dixit, secura repulsae:
id voveas.' Eadem hoc quoque fama ferebat.
n' Caenis ait 'facit haec iniuria votum,
iam posse nihil. Da, femina ne sim,
raestiteris.' Graviore novissima dixit
ıno, poteratque viri vox illa videri,
ıt. Nam iam voto deus aequoris alti
t; dederatque super, ne saucius ullis
ɔus fieri ferrove occumbere posset.
laetus abit, studiisque virilibus aevum
tracides, Peneïaque arva pererrat.
rat Hippodamen audaci Ixione natus,
ıasque feros, positis ex ordine mensis,
ıs tecto discumbere iusserat antro.
ii proceres aderant, aderamus et ipsi:
confusa resonabat regia turba.
ıunt Hymenaeon, et ignibus atria fumant,
ıe adest virgo matrum nuruumque caterva,
ıis facie. Felicem diximus illa

coniuge Pirithoum: quod paene fefellimus omen.
Nam tibi, saevorum saevissime Centaurorum,
Euryte, quam vino pectus tam virgine visa
ardet, et ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversae turbant convivia mensae,
raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probabat
aut poterat, rapiunt; captaeque erat urbis imago.
Femineo clamore sonat domus. Ocius omnes
surgimus, et primus 'Quae te vecordia' Theseus.
'Euryte, pulsat' ait, 'qui me vivente lacessas
Pirithoum, violesque duos ignarus in uno?'
Neve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
submovet instantes, raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
talia facta potest. Sed vindicis ora protervis
insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
Forte fuit iuxta signis exstantibus asper
antiquus crater, quem vastum vastior ipse
sustulit Aegides, adversaque misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter cerebrumque merumque
vulnere et ore vomens madida resupinus arena
calcitrat. Ardescunt germani caede bimembres,
certatimque omnes uno ore 'Arma, arma' loquuntur.
Vina dabant animos. Et prima pocula pugna
missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes,
res epulis quondam, nunc bello et caedibus, aptae.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
haud timuit spoliare suis, et primus ab aede
lampadibus densum rapuit funale coruscis:
elatumque alte, veluti qui candida tauri

:rifica molitur colla securi,
Lapithae Celadontis, et ossa
ndo confusa reliquit in ore.
:uli, disiectisque ossibus oris
ıris, medioque est fixa palato.
:onvulso mensae Pellaeus acernae
ı Pelates, deiecto in pectora mento,
› mixtos sputantem sanguine dentes
tareas geminato misit ad umbras.
t steterat, spectans altaria vultu
bili 'Cur non, ait, utimur istis?'
s Gryneus immanem sustulit aram
nedium Lapitharum iecit in agmen,
e duos, Brotean et Orion. Orio
[ycale, quam deduxisse canendo
:antis constabat cornua lunae.
e feres, teli modo copia detur!'
dius, telique habet instar, in alta
t pinu votivi cornua cervi.
: duplici Gryneus in lumina ramo,
›culos, quorum pars cornibus haeret,
barbam concretaque sanguine pendet.
ıediis flagrantem Rhoetus ab aris
›rrem, dextraque a parte Charaxi
fringit fulvo protecta capillo.
ida, veluti seges arida, flamma
ıes, et vulnere sanguis inustus
tridore sonum dedit: ut dare ferrum
plerumque solet, quod forcipe curva
eduxit, lacubus demittit; at illud
ı tepida submersum sibilat unda.
:utis avidum de crinibus ignem
ue *humeros limen* tellure revulsum

tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem
ipsa facit gravitas. Socium quoque saxea moles
oppressit spatio stantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhoetus. 'Sic comprecor,' inquit,
caetera sit fortis castrorum turba tuorum!'
semicremoque novat repetitum stipite vulnus,
terque quaterque gravi iuncturas verticis ictu
rupit, et in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Euagrum Corythumque Dryantaque transit.
E quibus ut prima tectus lanugine malas
procubuit Corythus, 'Puero quae gloria fuso
parta tibi est?' Euagros ait. Nec dicere Rhoetus
plura sinit, rutilasque ferox in aperta loquentis
condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque, saeve Drya, circum caput igne rotato
insequitur; sed non in te quoque constitit idem
exitus: assiduae successu caedis ovantem,
qua iuncta est humero cervix, sude figis obusta.
Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit
Rhoetus, et ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit et Ornëus, Lycabasque, et saucius armo
dexteriore Medon, et cum Pisenore Thaumas:
quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat:
et Pholus et Melaneus et Abas praedator aprorum:
quique suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso
'Ne fuge! ad Herculeos, inquit, servaberis arcus.'
At non Eurynomus Lycidasque et Areos et Imbreus
effugere necem: quos omnes dextra Dryantis

culit adversos. Adversum tu quoque, quamvis
;a fugae dederas, vulnus, Crenaee, tulisti.
n grave, respiciens, inter duo lumina ferrum,
naris fronti committitur, accipis, imae.
anto fremitu ductis sine fine iacebat
itus venis et inexperrectus Aphidas,
;uentique manu carchesia mista tenebat,
ıs in Ossaeae villosis pellibus ursae.
m procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
rit amento digitos 'Miscenda'que dixit
a Styge vina bibes' Phorbas. Nec plura locutus
ıvenem torsit iaculum, ferrataque collo
inus, ut casu iacuit resupinus, adacta est.
s caruit sensu, plenoque e gutture fluxit
ıe toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
: ego Petraeum conantem evellere terra
ıdiferam quercum: quam dum complexibus ambit,
uatit huc illuc, labefactaque robora pulsat,
ea Pirithoi costis immissa Petraei
;ora cum duro luctantia robore fixit.
thoi virtute Lycum cecidisse ferebant,
thoi virtute Chromin. Sed uterque minorem
ori titulum, quam Dictys Helopsque dederunt.
ıs Helops iaculo, quod pervia tempora fecit,
ıissum a dextra laevam penetravit ad aurem.
.ys ab ancipiti delapsus acumine montis,
ı fugit instantem trepidans Ixione natum,
idit in praeceps, et pondere corporis ornum
ıntem fregit, suaque induit ilia fractae.
ır adest Aphareus, saxumque e monte revulsum
tere conatur. Mittentem stipite querno
ıpat Aegides, *cubitique* ingentia fregit

ossa; nec ulterius dare corpus inutile leto
aut vacat, aut curat; tergoque Bianoris alti
insilit, haud solito quemquam portare, nisi ipsum,
opposuitque genu costis, prensamque sinistra
caesariem retinens, vultum minitantiaque ora
robore nodoso praeduraque tempora fregit.
Robore Nedymnum, iaculatoremque Lycotan
sternit, et immissa protectum pectora barba
Hippason, et summis exstantem Riphea silvis,
Tereaque, Haemoniis qui prensos montibus ursos
ferre domum vivos indignantesque solebat.
Haud tulit utentem pugnae successibus ultra
Thesea Demoleon, solidoque revellere dumo
annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit, praefractam misit in hostem.
Sed procul a telo Theseus veniente recessit
Pallados admonitu: credi sic ipse volebat.
Non tamen arbor iners cecidit; nam Crantoris alti
abscidit iugulo pectusque humerumque sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
quem Dolopum rector, bello superatus, Amyntor
Aeacidae dederat pacis pignusque fidemque.
Hunc procul ut foedo disiectum vulnere Peleus
vidit, 'At inferias, iuvenum gratissime Crantor,
accipe' ait, validoque in Demoleonta lacerto
fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam,
quae laterum cratem perrupit, et ossibus haerens
intremuit. Trahit ille manu sine cuspide lignum:
id quoque vix sequitur, cuspis pulmone retenta est.
Ipse dolor vires animo dabat: aeger in hostem
erigitur, pedibusque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galea clypeoque sonantes,
defensatque humeros, praetentaque sustinet arma:

fuę armos uno duo pectora perforat ictu.
: tamen leto dederat Phlegraeon et Hylen
ius, Iphinoum collato Marte Claninque.
itur his Dorylas, qui tempora tecta gerebat
: lupi, saevique vicem praestantia teli
.ua dura boum multo rubefacta cruore.
; ego, nam vires animus dabat, 'Adspice, dixi,
itum concedant nostro tua cornua ferro,'
culum torsi: quod quum vitare nequiret,
osuit dextram passurae vulnera fronti.
ka est cum fronte manus: fit clamor; at illum
entem Peleus et acerbo vulnere victum
oat enim propior) mediam ferit ense sub alvum.
iluit, terraque ferox sua viscera traxit,
;aque calcavit, calcataque rupit, et illis
a quoque impediit, et inani concidit alvo.
te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
odo naturae formam concedimus illi.
ıa erat incipiens, barbae color aureus, aurea
umeris medios coma dependebat in armos.
us in ore vigor; cervix humerique manusque
oraque artificum laudatis proxima signis,
ıa parte vir est. Nec equi mendosa sub illo
riorque viro facies. Da colla caputque,
ore dignus erit. Sic tergum sessile, sic sunt
ora celsa toris. Totus pice nigrior atra,
lida cauda tamen, color est quoque cruribus albus.
tae illum petiere sua de gente; sed una
ulit Hylonome, qua nulla decentior inter
iferos altis habitavit femina silvis.
: et blanditiis et amando et amare fatendo
aron una tenet. Cultus quoque, quantus in illis

esse potest membris: ut sit coma pectine levis,
ut modo rore maris, modo se violave rosave
implicet, interdum canentia lilia gestet,
bisque die lapsis Pagasaeae vertice silvae
fontibus ora lavet, bis flumine corpora tingat,
nec nisi quae deceant, electarumque ferarum
aut humero, aut lateri praetendat vellera laevo.
Par amor est illis: errant in montibus una,
antra simul subeunt; et tum Lapitheïa tecta
intrarant pariter, pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est: iaculum de parte sinistra
venit, et inferius, qua collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit. Parvo cor vulnere laesum
corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus,
impositaque manu vulnus fovet, oraque ad ora
admovet, atque animae fugienti obsistere tentat.
Ut videt exstinctum, dictis, quae clamor ad aures
arcuit ire meas, telo, quod inhaeserat illi,
incubuit, moriensque suum complexa maritum est.
Ante oculos stat et ille meos, qui sena leonum
vinxerat inter se connexis vellera nodis,
Phaeocomes, hominemque simul protectus equumque:
codice qui misso, quem vix iuga bina moverent
iuncta, Phonoleniden a summo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima, perque os
perque cavas nares oculosque auresque cerebrum
molle fluit, veluti concretum vimine querno
lac solet, utve liquor rari sub pondere cribri
manat et exprimitur per densa foramina spissus.
Ast ego, dum parat hic armis nudare iacentem,
(scit tuus hoc genitor,) gladium spoliantis in ima

ι demisi. Chthonius quoque Teleboasque
ꞩe iacent nostro. Ramum prior ille bifurcum
ꞩserat, hic iaculum. Iaculo mihi vulnera fecit.
;na vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
nc ego debueram capienda ad Pergama mitti,
ıc poteram magni, si non superare, morari
ctoris arma meis. Illo sed tempore nullus,
; puer Hector erat. Nunc me mea deficit aetas.
id tibi victorem gemini Periphanta Pyreti,
ıpyca quid referam? qui quadrupedantis Oëcli
it in adverso cornum sine cuspide vultu.
cte Pelethronium Macareus in pectus adacto
avit Erigdupum. Memini et venabula condi
;uine Nesseis manibus coniecta Cymeli.
c tu credideris tantum cecinisse futura
ıpyciden Mopsum. Mopso iaculante biformis
;ubuit, frustraque loqui tentavit Odites,
mentum lingua mentoque ad guttura fixo.
.inque neci Caeneus dederat, Styphelumque Bromumque
timachumque Helymumque securiferumque Pyracmon.
.lnera non memini: numerum nomenque notavi.
ɔvolat Emathii spoliis armatus Halesi,
em dederat leto, membris et corpore Latreus
ıximus. Huic aetas inter iuvenemque senemque,
ı iuvenilis erat; variabant tempora cani.
ıi clypeo gladioque Macedoniaque sarissa
ɑspicuus faciemque obversus in agmen utrumque
naque concussit, certumque equitavit in orbem,
rbaque tot fudit vacuas animosus in auras:
t te, Caeni, feram? nam tu mihi femina semper,

tu mihi Caenis eris. Nec te natalis origo
commonuit, mentemque subit, quo praemia fa
quaque viri falsam speciem mercede pararis?
Vel quid nata, vide, vel quid sis passa: colum
i, cape cum calathis, et stamina pollice torque
bella relinque viris.' Iactanti talia Caeneus
extentum cursu missa latus eruit hasta,
qua vir equo commissus erat. Furit ille dolo
nudaque Phyllei iuvenis ferit ora sarissa.
Non secus haec resilit, quam tecti a culm grando,
aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.
Cominus aggreditur, laterique recondere duro
luctatur gladium. Gladio loca pervia non sun
'Haud tamen effugies! medio iugulaberis ense
quandoquidem mucro est hebes' inquit, et in tus ensem
obliquat, longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ut corpore marmoris icti
fractaque dissiluit percusso lamina collo.
Ut satis illaesos miranti praebuit artus,
'Nunc age' ait Caeneus, 'nostro tua corpora fer
tentemus!' capuloque tenus demisit in armos
ensem fatiferum, caecamque in viscera movit
versavitque manum, vulnusque in vulnere feci
Ecce ruunt vasto rabidi clamore bimembres,
telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntq
Tela retusa cadunt, manet imperfossus ab omni
inque cruentatus Caeneus Elateïus ictu.
Fecerat attonitos nova res. 'Heu dedecus ingen
Monychus exclamat: 'populus superamur ab u
vixque viro! quamquam ille vir est: nos segnib actis,

l fuit ille, sumus. Quid membra immania prosunt?
l geminae vires, et quod fortissima rerum
obis duplex natura animalia iunxit?
nos matre dea, nec nos Ixione natos
reor: qui tantus erat, Iunonis ut altae
n caperet; nos semimari superamur ab hoste.
a trabesque super, totosque involvite montes,
cemque animam missis elidite silvis!
a premat fauces, et erit pro vulnere pondus.'
t, et insani deiectam viribus austri
s trabem nactus, validum coniecit in hostem,
nplumque fuit; parvoque in tempore nudus
oris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
utus immani cumulo, sub pondere Caeneus
uat arboreo, coniectaque robora duris
humeris. Sed enim postquam super ora caputque
vit onus, neque habet, quas ducat, spiritus auras,
cit interdum: modo se super aëra frustra
ere conatur, iactasque evolvere silvas,
rdumque movet, veluti, quam cernimus ecce,
ua si terrae quatiatur motibus Ide.
tus in dubio est: alii sub inania corpus
tara detrusum silvarum mole ferebant;
uit Ampycides, medioque ex aggere fulvis
it avem pennis liquidas exire sub auras,
e mihi tunc primum, tunc est conspecta supremum.
ic ubi lustrantem leni sua castra volatu
osus, et ingenti circum clamore sonantem
pexit, pariterque animo est oculisque secutus,

'O salve, dixit, Lapithaeae gloria gentis,
maxime vir quondam, sed nunc avis unica, Caeneu!'
Credita res auctore suo est. Dolor addidit iram,
oppressumque aegre tulimus tot ab hostibus unum:
nec prius abstitimus ferro exercere dolorem,
quam data pars leto, partem fuga noxque removit.«

Haec inter Lapithas et semihomines Centauros
proelia, Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
praeteriti Alcidae tacito non pertulit ore,
atque ait: »Herculeae mirum est oblivia laudis
acta tibi, senior. Certe mihi saepe referre
nubigenas domitos a se pater ipse solebat.«
Tristis ad haec Pylius: »Quid me meminisse malorum
cogis, et obductos annis restringere luctus,
inque tuum genitorem odium offensasque fateri?
Ille quidem maiora fide quoque gessit, et orbem
implevit meritis, quod mallem posse negare.
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus. Quis enim laudaverit hostem?
Ille tuus genitor Messania moenia quondam
stravit, et immeritas urbes Elinque Pylonque
diruit, inque meos ferrum flammasque penates
impulit. Utque alios taceam, quos ille peremit,
bis sex Nelidae fuimus, conspecta iuventus:
bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
viribus. Atque alios vinci potuisse ferendum est.
Mira Periclymeni mors est: cui posse figuras
sumere quas vellet, rursusque reponere sumtas
Neptunus dederat, Neleï sanguinis auctor.

ubi nequidquam est formas variatus in omnes,
titur in faciem volucris, quae fulmina curvis
·e solet pedibus, divum gratissima regi.
ibus usus avis, pennis rostroque redunco
natisque viri laniaverat unguibus ora.
ıdit in hunc nimium certos Tirynthius arcus,
ue inter nubes sublimia membra ferentem
:dentemque ferit, lateri qua iungitur ala.
: grave vulnus erat; sed rupti vulnere nervi
.ciunt, motumque negant viresque volandi.
idit in terram, non concipientibus auras
rmis pennis, et qua levis haeserat alae,
ɔoris affixi pressa est gravitate sagitta,
que latus summum iugulo est exacta sinistro.
n videor debere tui praeconia rebus
culis, o Rhodiae ductor pulcherrime classis?
tamen ulterius, quam fortia facta silendo,
scar fratres: solida est mihi gratia tecum.«
laec postquam dulci Neleïus edidit ore,
rmone senis repetito munere Bacchi
:exere toris. Nox est data caetera somno.
.t deus aequoreas qui cuspide temperat undas,
olucrem corpus nati Stheneleïda versum
ıte dolet patria: saevumque perosus Achillem
rcet memores plus quam civiliter iras.
que fere tracto duo per quinquennia bello,
ɔus intonsum compellat Sminthea dictis:
nihi de fratris longe gratissime natis,
a qui mecum posuisti moenia Troiae,
ıid, ubi has iam iam casuras adspicis arces,
:mis? aut ecquid tot defendentia muros
ia caesa doles? ecquid, ne persequar omnes,
toris umbra subit circum sua Pergama tracti?

Quum tamen ille ferox belloque cruentior ipso
vivit adhuc, operis nostri populator, Achilles.
Det mihi se: faxo, triplici quid cuspide possim,
sentiat. At quoniam concurrere cominus hosti
non datur, occulta necopinum perde sagitta!«
Annuit, atque animo pariter patruique suoque
Delius indulgens nebula velatus in agmen
pervenit Iliacum, mediaque in caede virorum
rara per ignotos spargentem cernit Achivos
tela Parin, fassusque deum »Quid spicula perdis
sanguine plebis? ait. Si qua est tibi cura tuorum,
vertere in Aeaciden, caesosque ulciscere fratres!«
Dixit, et ostendens sternentem Troïca ferro
corpora Peliden, arcus obvertit in illum,
certaque letifera direxit spicula dextra.
Quod Priamus gaudere senex post Hectora posset,
hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
victus es a timido Graiae raptore maritae!
At si femineo fuerat tibi Marte cadendum,
Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.
Iam timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi
nominis, Aeacides, caput insuperabile bello,
arserat; armarat deus idem, idemque cremarat.
Iam cinis est, et de tam magno restat Achille
nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quae gloria compleat orbem.
Haec illi mensura viro respondet, et haec est
par tibi, Pelide, nec inania Tartara sentit.
Ipse etiam, ut, cuius fuerit, cognoscere posses,
bella movet clypeus, deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oïleos Aiax,
non minor Atrides, non bello maior et aevo

poscere, non alii: soli Telamone creato
Laërtaque fuit tantae fiducia laudis.
A se Tantalides onus invidiamque removit,
Argolicosque duces mediis considere castris
iussit, et arbitrium litis traiecit in omnes.

LIBER TERTIUS DECIMUS.

Consedere duces et vulgi stante corona
surgit ad hos clypei dominus septemplicis Aiax.
Utque erat impatiens irae, Sigeia torvo
littora respexit classemque in littore vultu,
intendensque manus »Agimus, pro Iuppiter! inquit,
ante rates caussam, et mecum confertur Ulixes!
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
quas ego sustinui, quas hac a classe fugavi.
Tutius est igitur fictis contendere verbis,
quam pugnare manu. Sed nec mihi dicere promtum,
nec facere est isti. Quantumque ego Marte feroci
inque acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
esse reor; vidistis enim: sua narret Ulixes,
quae sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Praemia magna peti fateor; sed demit honorem
aemulus. Aiaci non est tenuisse superbum,
sit licet hoc ingens, quidquid speravit Ulixes.
Iste tulit pretium iam nunc certaminis huius:
quod, quum victus erit, mecum certasse feretur.
Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
nobilitate potens essem, Telamone creatus,
moenia qui forti Troiana sub Hercule cepit,
littoraque intravit Pagasaea Colcha carina.

Aeacus huic pater est, qui iura silentibus illic
reddit, ubi Aeoliden saxum grave Sisyphon urget.
Aeacon agnoscit summus, prolemque fatetur
Iuppiter esse suam. Sic a Iove tertius Aiax.
Nec tamen haec series in caussam prosit, Achivi,
si mihi cum magno non est communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. Quid sanguine cretus
Sisyphio, furtisque et fraude simillimus illi
inserit Aeacidis alienae nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque sub indice veni,
arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
ultima qui cepit, detrectavitque furore
militiam ficto, donec sollertior isto,
et sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit ad arma?
optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla;
nos inhonorati et donis patruelibus orbi,
obtulimus quia nos ad prima pericula, simus?
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus esset,
nec comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
hortator scelerum! Non te, Poeantia proles,
expositum Lemnos nostro cum crimine haberet:
qui nunc, ut memorant, silvestribus abditus antris
saxa moves gemitu, Laërtiadaeque precaris,
quae meruit: quae, si dî sunt, non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma,
heu, pars una ducum, quo successore sagittae
Herculis utuntur, fractus morboque fameque
velaturque aliturque avibus, volucresque petendo
debita Troianis exercet spicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitatus Ulixen.
Vellet et infelix Palamedes esse relictus:

aut certe letum sine crimine haberet.
ale convicti nimium memor iste furoris
rem Danaam finxit, fictumque probavit
et ostendit, quod iam praefoderat, aurum.
exsilio vires subduxit Achivis,
. Sic pugnat, sic est metuendus Ulixes.
eloquio fidum quoque Nestora vincat,
ıen efficiet, desertum ut Nestora crimen
nullum; qui quum imploraret Ulixen
tardus equi fessusque senilibus annis,
a socio est. Non haec mihi crimina fingi
Tydides, qui nomine saepe vocatum
:, trepidoque fugam exprobravit amico.
ınt oculis Superi mortalia iustis:
ıuxilio, qui non tulit; utque reliquit,
ıendus erat. Legem sibi dixerat ipse.
at socios. Adsum, videoque trementem
nque metu et trepidantem morte futura.
molem clypei, texique iacentem,
ue animam (minimum est hoc laudis) inertem.
ıs certare, locum redeamus ad illum:
ıstes, vulnusque tuum solitumque timorem,
ıeumque late, et mecum contende sub illo.
uam eripui, cui standi vulnera vires
ərant, nullo tardatus vulnere fugit.
dest, secumque deos in proelia ducit:
ruit, non tu tantum terreris, Ulixe,
s etiam. Tantum trahit ille timoris.
o sanguineae successu caedis ovantem
ıngenti resupinum pondere fudi.
o poscentem, cum quo concurreret, unus

sustinui, sortemque meam vovistis, Achivi,
et vestrae valuere preces. Si quaeritis huius
fortunam pugnae, non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque ignesque Iovemque
in Danaas classes: ubi tunc facundus Ulixes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
spem vestri reditus. Date tot pro navibus arma.
Quod si vera licet mihi dicere, quaeritur istis,
quam mihi, maior honos, coniunctaque gloria nostra est,
atque Aiax armis, non Aiaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum imbellemque Dolona
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,
dividite, et pars sit maior Diomedis in illis.
Quo tamen haec Ithaco? qui clam, qui semper inermis
rem gerit et furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeae claro radiantis ab auro
insidias prodet, manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
pondera tanta feret, nec non onerosa gravisque
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis,
nec clypeus, vasti caelatus imagine mundi,
conveniet timidae nataeque ad furta sinistrae.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
quod tibi si populi donaverit error Achivi,
cur spolieris, erit, non cur metuaris ab hoste.
Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vincis,
tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde, quod iste tuus, tam raro proelia passus,
integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo

mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique quid verbis opus est? Spectemur agendo!
arma viri fortis medios mittantur in hostes:
inde iubete peti, et referentem ornate relatis.«
Finierat Telamone satus, vulgique secutum
ultima murmur erat: donec Laërtius heros
adstitit, atque oculos paulum tellure moratos
sustulit ad proceres exspectatoque resolvit
ora sono; neque abest facundis gratia dictis.
»Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
non foret ambiguus tanti certaminis heres,
tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non aequa mihi vobisque negarunt
fata« (manuque simul veluti lacrimantia tersit
lumina), »quis magno melius succedit Achilli,
quam per quem magnus Danais accessit Achilles?
Huic modo ne prosit, quod, ut est, hebes esse videtur:
neve mihi noceat, quod vobis semper, Achivi,
profuit, ingenium, meaque haec facundia, si qua est,
quae nunc pro domino, pro vobis saepe locuta est,
invidia careat: bona nec sua quisque recuset.
Nam genus et proavos et quae non fecimus ipsi,
vix ea nostra voco. Sed enim, quia retulit Aiax
esse Iovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
Iuppiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi,
Iuppiter huic: neque in his quisquam damnatus et exsul.
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
altera nobilitas. Deus est in utroque parente.
Sed neque materno quod sum generosior ortu,

nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,
proposita arma peto: meritis expendite caussam.
Dummodo, quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
Aiacis meritum non sit, nec sanguinis ordo,
sed virtutis honor spoliis quaeratur in istis.
Aut si proximitas primusque requiritur heres,
est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Aiaci? Phthiam haec Scyronve ferantur.
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen, num si petat, auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur,
plura quidem feci, quam quae comprendere dictis
in promtu mihi sit: rerum tamen ordine ducar.
Praescia venturi genitrix Nereïa leti
dissimulat cultu natum, et deceperat omnes,
in quibus Aiacem, sumtae fallacia vestis.
Arma ego femineis, animum motura virilem,
mercibus inserui. Neque adhuc proiecerat heros
virgineos habitus, quum parmam hastamque tenenti
'Nate dea, dixi, tibi se peritura reservant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Troiam?
Iniecique manum, fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt. Ego Telephon hasta
pugnantem domui: victum orantemque refeci.
Quod Thebae cecidere, meum est. Me credite Lesbon,
me Tenedon Chrysenque et Cillan, Apollinis urbes,
et Scyron cepisse: mea concussa putate
procubuisse solo Lyrnesia moenia dextra.
Utque alios taceam: qui saevum perdere posset
Hectora, nempe dedi; per me iacet inclytus Hector.

haec armis, quibus est inventus Achilles,
a peto: vivo dederam, post fata reposco.
lolor unius Danaos pervenit ad omnes,
idaque Euboicam complerunt mille carinae,
ɔectata diu, nulla aut contraria classi
ıina sunt, duraeque iubent Agamemnona sortes
ıeritam saevae natam mactare Dianae.
egat hoc genitor, divisque irascitur ipsis,
ıe in rege tamen pater est. Ego mite parentis
ɜnium verbis ad publica commoda verti.
ıc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides:
icilem tenui sub iniquo iudice caussam.
ıc tamen utilitas populi fraterque datique
ıma movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.
tor et ad matrem, quae non hortanda, sed astu
ipienda fuit. Quo si Telamonius isset,
a suis essent etiam nunc lintea ventis.
tor et Iliacas audax orator ad arces,
ıque et intrata est altae mihi curia Troiae:
naque adhuc erat illa viris. Interritus egi
m mihi mandarat communis Graecia caussam,
usoque Parin, praedamque Helenamque reposco,
noveo Priamum Priamoque Antenora iunctum.
ʔaris et fratres et qui rapuere sub illo,
tenuere manus, scis hoc, Menelaë! nefandas,
naque lux nostri tecum fuit illa pericli.
ıga referre mora est, quae consilioque manuque
iter feci spatiosi tempore belli.
t acies primas urbis se moenibus hostes
tinuere diu, nec aperti copia Martis
ı fuit: decimo demum pugnavimus anno.

Quid facis interea, qui nil, nisi proelia, nosti?
Quis tuus usus erat? Nam si mea facta requiris,
hostibus insidior, fossas munimine cingo,
consolor socios, ut longi taedia belli
mente ferant placida: doceo, quo simus alendi
armandique modo; mittor, quo postulat usus.
Ecce Iovis monitu, deceptus imagine somni,
rex iubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere caussam.
Non sinat hoc Aiax delendaque Pergama poscat,
quodque potest, pugnet! Cur non remoratur ituros?
cur non arma capit? dat, quod vaga turba sequatur?
Non erat hoc nimium nunquam nisi magna loquenti.
Quid quod et ipse fugit? Vidi, puduitque videre,
quum tu terga dares, inhonestaque vela parares.
Nec mora, 'Quid facitis? quae vos dementia, dixi,
concitat, o socii, captam dimittere Troiam?
quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?'
Talibus atque aliis, in quae dolor ipse disertum
fecerat, aversos profuga de classe reduxi.
Convocat Atrides socios terrore paventes:
nec Telamoniades etiam nunc hiscere quidquam
audet, et ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor, et trepidos cives exhortor in hostem,
amissamque mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc, quodcunque potest fecisse videri
fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve petitve?
At sua Tydides mecum communicat acta,
me probat, et socio semper confidit Ulixe.
Est aliquid, de tot Graiorum millibus unum

iomede legi. Nec me sors ire iubebat:
tamen et spreto noctisque hostisque periclo
um eadem, quae nos, Phrygia de gente Dolona
ırimo: non ante tamen, quam cuncta coëgi
dere, et edidici, quid perfida Troia pararet.
nia cognoram, nec, quid specularer, habebam:
am promissa poteram cum laude reverti.
ıd contentus eo petii tentoria Rhesi,
ue suis ipsum castris comitesque peremi:
ue ita captivo victor votisque potitus
redior curru laetos imitante triumphos.
ıus equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
ıa negate mihi, fueritque benignior Aiax!
id Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
'astata meo? quum multo sanguine fudi
ıranon Iphitiden et Alastoraque Chromium-
que,
andrumque Haliumque Noëmonaque Prytanin-
que,
tioque dedi cum Chersidamante Thoona,
Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum,
.que minus celebres nostra sub moenibus urbis
ıcubuere manu. Sunt et mihi vulnera, cives,
o pulcra loco: nec vanis credite verbis.
spicite en!« vestemque manu diduxit et »Haec
sunt
ıtora semper, ait, vestris exercita rebus.
nihil impendit per tot Telamonius annos
ıguinis in socios, et habet sine vulnere corpus.
id tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga
na tulisse refert contra Troasque Iovemque?
ıfiteorque, tulit: neque enim bene facta maligne
trectare *meum* est. Sed ne communia solus

occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
Repulit Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreo solum concurrere Marti
se putat, oblitus regisque ducumque meique,
nonus in officio et praelatus munere sortis.
Sed tamen eventus vestrae, fortissime, pugnae
quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miserum, quanto cogor meminisse dolore
temporis illius, quo Graium murus, Achilles
procubuit! nec me lacrimae luctusque timorque
tardarunt, quin corpus humo sublime referrem.
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis
et simul arma tuli: quae nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quae valeant in talia pondera, vires;
est animus certe vestros sensurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato caerula mater
ambitiosa suo fuit, ut coelestia dona,
artis opus tantae, rudis et sine pectore miles
indueret? Neque enim clypei caelamina norit,
oceanum et terras, cumque alto sidera coelo,
Pleïadasque Hyadasque, immunemque aequoris Arcton,
diversasque urbes, nitidumque Orionis ensem.
Postulat, ut capiat, quae non intelligit, arma.
Quid quod me, duri fugientem munera belli,
arguit incepto serum accessisse labori,
nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocas crimen, simulavimus ambo:
si mora pro culpa est, ego sum maturior illo.
Me pia detinuit coniux, pia mater Achillem:

; sunt illis data tempora, caetera vobis.
eo, si iam nequeam defendere crimen
o commune viro. Deprensus Ulixis
amen ille, at non Aiacis Ulixes.
ne stolidae convicia fundere linguae
ur eum, vobis quoque digna pudore
An falso Palamedem crimine turpe est
: mihi, vobis damnasse decorum?
e Naupliades facinus defendere tantum
atens valuit, nec vos audistis in illo
vidistis, pretioque obiecta patebant.
ntiaden quod habet Vulcania Lemnos,
merui. Factum defendite vestrum;
tis enim. Nec me suasisse negabo,
traheret bellique viaeque labori,
ue feros requie lenire dolores.
: vivit. Non haec sententia tantum
et felix, quum sit satis esse fidelem.
oniam vates delenda ad Pergama poscunt,
te mihi: melius Telamonius ibit,
ıe virum morbis iraque furentem
ut aliqua perducet callidus arte.
) Simois fluet, et sine frondibus Ide
auxilium promittet Achaïa Troiae,
ssante meo pro vestris pectore rebus,
lidi Danais sollertia prosit.
nfestus sociis regique mihique,
octete! licet exsecrere meumque
sine fine caput, cupiasque dolenti
rte dari, nostrumque haurire cruorem:
i mihi, sic fiat tibi copia nostri.]
aggrediar, mecumquo reducere nitar:
*iis potiar, fa*veat Fortuna, sagittis,

quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
quam responsa deûm Troianaque fata retexi:
quam rapui Phrygiae signum penetrale Minervae
hostibus e mediis. Et se mihi comparat Aiax?
Nempe capi Troiam prohibebant fata sine illo
Fortis ubi est Aiax? ubi sunt ingentia magni
verba viri? Cur hic metuis? cur audet Ulixes
ire per excubias, et se committere nocti?
perque feros enses non tantum moenia Troum,
verum etiam summas arces intrare, suaque
eripere aede deam, raptamque afferre per hostes?
Quae nisi fecissem, frustra Telamone creatus
gestasset laeva taurorum tergora septem.
Illa nocte mihi Troiae victoria parta est.
Pergama tunc vici, quum vinci posse coëgi.
Desine Tydiden vultuque et murmure nobis
ostentare meum: pars est sua laudis in illo.
Nec tu, quum socia clypeum pro classe tenebas,
solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus
Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
esse, nec indomitae deberi praemia dextrae,
ipse quoque haec peteret, peteret moderatior Aiax,
Eurypylusque ferox, claroque Andraemone natus,
nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones, peteret maioris frater Atridae.
Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi,
consiliis cessere meis. Tibi dextera bello
utilis; ingenium est, quod eget moderamine nostro.
Tu vires sine mente geris: mihi cura futuri est.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes:
nos animo. Quantoque ratem qui temperat, anteit
remigis officium, quanto dux milite maior

antum ego te supero. Nec non in corpore nostro
ɔectora sunt potiora manu: vigor omnis in illis.
At vos, o proceres, vigili date praemia vestro:
ɔroque tot annorum curis, quas anxius egi,
ıunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
am labor in fine est: obstantia fata removi,
ıltaque posse capi faciendo, Pergama cepi.
Per spes nunc socias, casuraque moenia Troum,
ɔerque deos oro, quos hosti nuper ademi,
ɔer si quid superest, quod sit sapienter agendum,
ʼi quid adhuc audax ex praecipitique petendum est,
ıi Troiae fatis aliquid restare putatis:
ɔste mei memores! aut si mihi non datis arma,
ıuic date!« Et ostendit signum fatale Minervae.
Mota manus procerum est, et quid facundia posset,
.unc patuit, fortisque viri tulit arma disertus.
Hectora qui solus, qui ferrum ignemque Iovemque
ɔustinuit toties, unam non sustinet iram:
nvictumque virum vincit dolor. Arripit ensem,
ɔt »Meus hic certe est. An et hunc sibi poscet Ulixes?
Hoc, ait, utendum est in me mihi; quique cruore
ɔaepe Phrygum maduit, domini nunc caede madebit,
ıe quisquam Aiacem possit superare, nisi Aiax.«
Dixit; et in pectus tum demum vulnera passum
qua patuit ferro, letalem condidit ensem.
Nec valuere manus infixum educere telum:
expulit ipse cruor. Rubefactaque sanguine tellus
purpureum viridi genuit de cespite florem,
qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.

Littera communis mediis pueroque viroque
inscripta est foliis, haec nominis, illa querelae.
Victor ad Hypsipyles patriam clarique Thoantis
et veterum terras infames caede virorum
vela dat, ut referat, Tirynthia tela, sagittas.
Quae postquam ad Graios domino comitante revexit,
imposita est saevo tandem manus ultima bello.
Troia simul Priamusque cadunt: Priameïa coniux
perdidit infelix hominis post omnia formam,
externasque novo latratu terruit auras.
Longus in augustum qua clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat, neque adhuc consederat ignis:
exiguumque senis Priami Iovis ara cruorem
combiberat. Tractata comis antistita Phoebi
non profecturas tendebat ad aethera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa deorum,
dum licet, amplexas, succensaque templa tenentes
invidiosa trahunt victores praemia Graii.
Mittitur Astyanax illis de turribus, unde
pugnantem pro se proavitaque regna tuentem
saepe videre patrem monstratum a matre solebat.
Iamque viam suadet boreas, flatuque secundo
carbasa mota sonant: iubet uti navita ventis.
»Troia, vale! rapimur« clamant, dant oscula terrae
Troades, et patriae fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem, miserabile visu,
in mediis Hecube natorum inventa sepulchris.
Prensantem tumulos atque ossibus oscula dantem
Dulichiae traxere manus. Tamen unius hausit.
inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
inferias inopes, crinem lacrimasque reliquit.

ɔi Troia fuit, Phrygiae contraria tellus,
habitata viris. Polymestoris illic
es erat, cui te commisit alendum
ɔlydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
n sapiens, sceleris nisi praemia magnas
t opes, animi irritamen avari.
t fortuna Phrygum, capit impius ensem
ɔum, iuguloque sui defigit alumni:
m tolli cum corpore crimina possent,
n e scopulo subiectas misit in undas.
hreïcio classem religarat Atrides,
e pacatum, dum ventus amicior esset.
o, quantus quum viveret esse solebat,
o late rupta, similisque minanti
illius vultum referebat Achilles,
ı iniusto petiit Agamemnona ferro:
ɔresque mei disceditis, inquit, Achivi?
e est mecum virtutis gratia nostrae?
! utque meum non sit sine honore sepulcrum,
hilleos mactata Polyxena manes.«
immiti sociis parentibus umbrae,
u matris, quam iam prope sola fovebat,
ınfelix et plus quam femina virgo
d tumulum, diroque fit hostia busto.
mor ipsa sui, postquam crudelibus aris
st, sensitque sibi fera sacra parari,
optolemum stantem ferrumque tenentem
ɔ vidit figentem lumina vultu,
mdudum generoso sanguine, dixit:
ra est. At tu iugulo vel pectore telum
ɔ!« iugulumque simul pectusque retexit.

»Scilicet aut ulli servire Polyxena ferrem,
aut per tale sacrum numen placabitis ullum?
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
Mater obest, minuitque necis mihi gaudia; quamvis
non mea mors illi, verum sua vita gemenda est.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
este procul, si iusta peto, tactuque viriles
virgineo removete manus. Acceptior illi,
quisquis is est, quem caede mea placare paratis,
liber erit sanguis. Si quos tamen ultima nostri
verba movent oris, Priami vos filia regis,
nunc captiva rogat; genitrici corpus inemtum
reddite, neve auro redimat ius triste sepulcri,
sed lacrimis. Nunc, quum poterat, redimebat et auro.«
Dixerat. At populus lacrimas, quas illa tenebat,
non tenet. Ipse etiam flens invitusque sacerdos
praebita coniecto rupit praecordia ferro.
Illa, super terram defecto poplite labens,
pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
quum caderet, castique decus servare pudoris.
Troades excipiunt, deploratosque recensent
Priamidas, et quid dederit domus una cruoris,
teque gemunt, virgo, teque, o modo regia coniux,
regia dicta parens, Asiae florentis imago,
nunc etiam praedae mala sors, quam victor Ulixes
esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
edideras. Dominum matri vix reperit Hector.
Quae corpus complexa animae tam fortis inane,
quas toties patriae dederat natisque viroque,
huic quoque dat lacrimas: lacrimas in vulnera fundit,

laque ore tegit, consuetaque pectora plangit,
tiemque suam concreto in sanguine verrens
a quidem, sed et haec laniato pectore dixit:
a, tuae, quid enim superest? dolor ultime matri,
, iaces; videoque tuum, mea vulnera, vulnus
ıe perdiderim quemquam sine caede meorum,
uoque vulnus habes. At te, quia femina, rebar
ro tutam. Cecidisti et femina ferro
ue tuos idem fratres, te perdidit idem,
ium Troiae nostrique orbator, Achilles.
ostquam cecidit Paridis Phoebique sagittis,
c certe, dixi, non est metuendus Achilles.
c quoque mi metuendus erat. Cinis ipse sepulti
genus hoc saevit; tumulo quoque sensimus hostem.
cidae fecunda fui. Iacet Ilion ingens
ıtuque gravi finita est publica clades,
finita tamen. Soli mihi Pergama restant,
ursuque meus dolor est. Modo maxima rerum,
generis natisque potens nuribusque viroque,
c trahor exsul, inops, tumulis avulsa meorum,
elopae munus: quae me data pensa trahentem
ribus ostendens Ithacis 'Haec Hectoris illa est
a parens, haec est, dicet, Priameïa coniux.'
tque tot amissos tu nunc, quae sola levabas
ernos luctus, hostilia busta piasti.
rias hosti peperi. Quo ferrea resto?
lve moror? quo me servas, damnosa senectus?
l, dî crudeles, nisi quo nova funera cernam,
ıcem differtis anum? quis posse putaret
em Priamum post diruta Pergama dici?

Felix morte sua est; nec te, mea nata, peremtam
adspicit, et vitam pariter regnumque reliquit.
At, puto, funeribus dotabere, regia virgo,
condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non haec est fortuna domus. Tibi munera matris
contingent fletus peregrinaeque haustus arenae.
Omnia perdidimus: superest, cur vivere tempus
in breve sustineam, proles gratissima matri,
nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
abluere, et sparsos immiti sanguine vultus?«
Dixit, et ad littus passu processit anili,
albentes lacerata comas. »Date, Troades, urnam«
dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
adspicit eiectum Polydori in littore corpus,
factaque Threïciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore,
et pariter vocem lacrimasque introrsus obortas
devorat ipse dolor, duroque simillima saxo
torpet, et adversa figit modo lumina terra;
interdum torvos extollit ad aethera vultus,
nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati,
vulnera praecipue, seque armat et instruit ira.
Qua simul exarsit, tanquam regina maneret,
ulcisci statuit, poenaeque in imagine tota est.
Utque furit catulo lactente orbata leaena,
signaque nacta pedum sequitur, quem non videt hostem:
sic Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,
non oblita animorum, annorum oblita suorum,
vadit ad artificem dirae, Polymestora, caedis,
colloquiumque petit: nam se monstrare relictum

elle latens illi, quod nato redderet, aurum.
redidit Odrysius, praedaeque assuetus amore
ı secreta venit. Tum blando callidus ore
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
mne fore illius quod das, quod et ante dedisti,
er Superos iuro.« Spectat truculenta loquentem
ılsaque iurantem, tumidaque exaestuat ira.
tque ita correptum captivarum agmine matrum
ıvolat, et digitos in perfida lumina condit,
xpilatque genis oculos (facit ira valentem),
nmergitque manus, foedataque sanguine sonti
on lumen (neque enim superest), loca luminis haurit.
lade sui Thracum gens irritata tyranni
'roada telorum lapidumque incessere iactu
oepit. At haec missum rauco cum murmure saxum
aorsibus insequitur, rictuque in verba parato
atravit, conata loqui. Locus exstat, et ex re
ıomen habet. Veterumque diu memor illa malorum
um quoque Sithonios ululavit moesta per agros.
llius Troasque suos hostesque Pelasgos,
llius fortuna deos quoque moverat omnes:
ic omnes, ut et ipsa Iovis coniuxque sororque
ventus Hecubam meruisse negaverit illos.
Non vacat Aurorae, quamquam isdem faverat armis,
ladibus et casu Troiaeque Hecubaeque moveri.
ura deam propior luctusque domesticus angit
Memnonis amissi: Phrygiis quem lutea campis
idit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit, et ille color, quo matutina rubescunt

tempora, palluerat; latuitque in nubibus aether.
At non impositos supremis ignibus artus
sustinuit spectare parens; sed crine soluto,
sicut erat, magni genibus procumbere non est
dedignata Iovis, lacrimisque has addere voces:
»Omnibus inferior, quas sustinet aureus aether,
nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem,
diva tamen veni, non ut delubra diesque
des mihi sacrificos calituraque ignibus aras.
Si tamen adspicias, quantum tibi foemina praestem,
tum quum luce nova noctis confinia servo,
praemia danda putes. Sed non ea cura, neque hic est
nunc status Aurorae, meritos ut poscat honores.
Memnonis orba mei venio, qui fortia frustra
pro patruo tulit arma suo, primisque sub annis
occidit a forti (sic vos voluistis) Achille.
Da, precor, huic aliquem, solatia mortis, honorem,
summe deûm rector, maternaque vulnera leni.«
Iuppiter annuerat, quum Memnonis arduus alto
corruit igne rogus, nigrique volumina fumi
infecere diem, veluti quum flumina natas
exhalant nebulas, nec sol admittitur infra.
Atra favilla volat, glomerataque corpus in unum
densatur, faciemque capit, sumitque calorem
atque animam ex igni; levitas sua praebuit ala
Et primo similis volucri, mox vera volucris
insonuit pennis. Pariter sonuere sorores
innumerae, quibus est eadem natalis origo.
[illegible] ogum lustrant, et consonus exit in a
[illegible] r: quarto seducunt castra volatu.
[illegible] iversa populi de parte feroces

ɔrunt, rostrisque et aduncis unguibus iras
ıt, alasque adversaque pectora lassant:
ːque cadunt cineri cognata sepulto
, seque viro forti meminere creatas.
.ibus subitis nomen facit auctor: ab illo
nides dictae, quum sol duodena peregit
parentali periturae Marte rebellant.
iis latrasse Dymantida flebile visum:
s est Aurora suis intenta, piasque
ıoque dat lacrimas, et toto rorat in orbe.
tamen eversam Troiae cum moenibus esse
uoque fata sinunt. Sacra et sacra altera, patrem,
meris venerabile onus Cythereïus heros.
is opibus praedam pius eligit illam,
ımque suum: profugaque per aequora classe
ıb Antandro, scelerataque littora Thracum
dóreo manantem sanguine terram
, et utilibus ventis aestuque secundo
ıpollineam, sociis comitantibus, urbem.
.nius, quo rege homines, antistite Phoebus
ebatur, temploque domoque recepit:
que ostendit, delubraque nota, duasque
quondam stirpes pariente retentas.
ato flammis, vinoque in tura profuso,
ımque boum fibris de more crematis,
ɔcta petunt: positique tapetibus altis
ı cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
ius Anchises: »O Phoebi lecte sacerdos,
an et natum, quum primum haec moenia vidi,
duas natas, quantum reminiscor, habebas?«
nius niveis circumdata tempora vittis

concutiens et tristis ait: »Non falleris, heros
maxime: vidisti natorum quinque parentem,
quem nunc (tanta homines rerum inconstantia versat)
paene vides orbum. Quod enim mihi filius absens
auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet pro patre, locumque et regna tenentem.
Delius augurium dedit huic, dedit altera Liber
femineae stirpi voto maiora fideque
munera: nam tactu natarum cuncta mearum
in segetem laticemque meri baccamque Minervae
transformabantur, divesque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Troiae populator Atrides,
ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
nos quoque parte putes, armorum viribus usus
abstrahit invitas gremio genitoris, alantque
imperat Argolicam coelesti munere classem.
Effugiunt quo quaeque potest. Euboea duabus,
et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest, et ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia pectora poenae
reddidit; et timido posses ignoscere fratri.
Non hic Aeneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat, per quos decimum durastis in annum.
Iamque parabantur captivis vincla lacertis:
illae tollentes etiamnum libera coelo
brachia 'Bacche pater, fer opem!' dixere: tulitque
muneris auctor opem, si miro perdere more
ferre vocatur opem. Nec qua ratione figuram
perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possum.
Summa mali nota est: pennas sumsere, tuaeque
coniugis in volucres, niveas abiere columbas.«

Talibus atque aliis postquam convivia dictis
implerunt, mensa somnum petiere remota.
Cumque die surgunt, adeuntque oracula Phoebi:
qui petere antiquam matrem cognataque iussit
littora. Prosequitur rex, et dat munus ituris,
Anchisae sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
craterem Aeneae, quem quondam miserat illi
hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses, fabricaverat Alcon
Myleus, et longo caelaverat argumento.
Urbs erat, et septem posses ostendere portas.
Hae pro nomine erant, et quae foret illa, docebant.
Ante urbem exequiae tumulique ignesque rogique
effusaeque comas et apertae pectora matres
significant luctum. Nymphae quoque flere videntur,
siccatosque queri fontes. Sine frondibus arbor
nuda riget; rodunt arentia saxa capellae.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
hanc non femineum iugulo dare pectus aperto,
illam demisso per fortia pectora telo
pro populo cecidisse suo, pulchrisque per urbem
funeribus ferri, celebrique in parte cremari.
Tum de virginea geminos exire favilla,
ne genus intereat, iuvenes, quos fama Coronas
nominat, et cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus aere
summus inaurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Troiani dona remittunt,
dantque sacerdoti custodem turis acerram,
dant pateram claramque auro gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros a sanguine Teucri

ducere principium, Creten tenuere; locique
ferre diu nequiere Iovem, centumque relictis
urbibus Ausonios optant contingere portus.
Saevit hiems iactatque viros, Strophadumque receptos
portubus infidis exterruit ales Aëllo.
Et iam Dulichios portus Ithacamque Samenque
Neritiasque domos, regnum fallacis Ulixei,
praeter erant vecti; certatam lite deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxu
iudicis, Actiaco quae nunc ab Apolline nota est,
vocalemque sua terram Dodonida quercu,
Chaoniosque sinus, ubi nati rege Molosso
impia subiectis fugere incendia pennis.
Proxima Phaeacum felicibus obsita pomis
rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, simulataque Troia tenetur.
Inde futurorum certi, quae cuncta fideli
Priamides Helenus monitu praedixerat, intrant
Sicaniam. Tribus haec excurrit in aequora lingui
e quibus imbriferos est versa Pachynos ad austro
mollibus expositum zephyris Lilybaeon: ad Arct
aequoris expertes spectat boreamque Peloros.
Hac subeunt Teucri, et remis aestuque secundo
sub noctem potitur Zanclaea classis arena.
Scylla latus dextrum, laevum irrequieta Charybd
infestant. Vorat haec raptas revomitque carina
illa feris atram canibus succingitur alvum,
virginis ora gerens, et, si non omnia vates
ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulsis
ad pelagi nymphas, pelagi gratissima nymphis,
ibat, et elusos iuvenum narrabat amores.

Quam, dum pectendos praebet Galatea capillos,
talibus alloquitur, repetens suspiria, dictis:
»Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum
expetit: utque facis, potes his impune negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam caerula Doris
enixa est, quae sum turba quoque tuta sororum,
non nisi per fluctus licuit Cyclopis amorem
effugere.« Et lacrimae vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo,
et solata deam est, »Refer, o carissima, dixit,
neve tui caussam tege, sum tibi fida, doloris.«
Nereïs his contra resecuta Crataeide natam est:
»Acis erat, Fauno nymphaque Symaethide cretus,
magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
nostra tamen maior. Nam me sibi iunxerat uni:
pulcher, et octonis iterum natalibus actis
signarat teneras dubia lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat:
nec, si quaesieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit praesentior, edam.
Par utrumque fuit. Pro, quanta potentia regni
est, Venus alma, tui! Nempe ille immitis et ipsis
horrendus silvis, et visus ab hospite nullo
impune, et magni cum dis contemtor Olympi,
quid sit amor, sentit, nostrique cupidine captus
uritur, oblitus pecorum antrorumque suorum.
Iamque tibi formae, iamque est tibi cura placendi,
iam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
et spectare feros in aqua et componere vultus.
Caedis amor feritasque sitisque immensa cruoris
cessant, et tutae veniunt abeuntque carinae.
Telemus interea Siculum delatus in aequor,

Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
terribilem Polyphemon adit, 'Lumenque, quod unum
fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulixes.'
Risit, et 'O vatum stolidissime, falleris, inquit:
altera iam rapuit.' Sic frustra vera monentem
spernit, et aut gradiens ingenti littora passu
degravat, aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
collis: utrumque latus circumfluit aequoris unda.
Huc ferus adscendit Cyclops, mediusque resedit.
Lanigerae pecudes, nullo ducente, secutae.
Cui postquam pinus, baculi quae praebuit usum,
ante pedes posita est, antennis apta ferendis,
sumtaque arundinibus compacta est fistula centum,
senserunt toti pastoria sibila montes,
senserunt undae. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
talia dicta meis, auditaque verba notavi:
'Candidior folio nivei, Galatea, ligustri,
floridior prato, longa procerior alno,
splendidior vitro, tenero lascivior haedo,
laevior assiduo detritis aequore conchis,
solibus hibernis, aestiva gratior umbra,
nobilior promis, platano conspectior alta,
lucidior glacie, matura dulcior uva,
mollior et cygni plumis et lacte coacto,
et, si non fugias, riguo formosior horto:
saevior indomitis eadem Galatea iuvencis,
durior annosa quercu, fallacior undis,
lentior et salicis virgis et vitibus albis,
his immobilior scopulis, violentior amne,

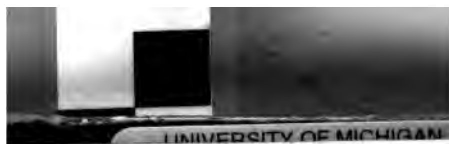
laudato pavone superbior, acrior igni,
asperior tribulis, foeta truculentior ursa,
surdior aequoribus, calcato immitior hydro,
et, quod praecipue, si possem, demere vellem,
non tantum cervo claris latratibus acto,
verum etiam ventis volucrique fugacior aura!
At, bene si noris, pigeat fugisse: morasque
ipsa tuas damnes, et me retinere labores.
Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo
antra, quibus nec sol medio sentitur in aestu,
nec sentitur hiems: sunt poma gravantia ramos:
sunt auro similes longis in vitibus uvae:
sunt et purpureae. Tibi et has servamus et illas.
Ipsa tuis manibus silvestri nata sub umbra
mollia fraga leges, ipsa autumnalia corna,
prunaque, non solum nigro liventia succo,
verum etiam generosa novasque imitantia ceras.
Nec tibi castaneae me coniuge, nec tibi deerunt
arbutei foetus: omnis tibi serviet arbos.
Hoc pecus omne meum est: multae quoque vallibus errant,
multas silva tegit, multae stabulantur in antris.
Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
Pauperis est numerare pecus. De laudibus harum
nil mihi credideris: praesens potes ipsa videre,
ut vix sustineant distentum cruribus uber.
Sunt, foetura minor, tepidis in ovilibus agni:
sunt quoque, par aetas, aliis in ovilibus hoedi.
Lac mihi semper adest niveum. Pars inde bibenda
servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciae faciles vulgataque tantum
munera contingent, damae leporesque capraeque
parque columbarum, demtusve cacumine nidus.

inveni geminos, qui tecum ludere possint,
inter se similes, vix ut dignoscere possis,
villosae catulos in summis montibus ursae:
inveni, et dixi: "Dominae servabimus istos."
Iam modo caeruleo nitidum caput exsere ponto,
iam, Galatea, veni, nec munera despice nostra.
Certe ego me novi, liquidaeque in imagine vidi
nuper aquae: placuitque mihi mea forma videnti.
Adspice, sim quantus. Non est hoc corpore maior
Iuppiter in coelo: nam vos narrare soletis
nescio quem regnare Iovem. Coma plurima torvos
prominet in vultus, humerosque ut lucus obumbrat.
Nec mea quod duris horrent densissima setis
corpora, turpe puta. Turpis sine frondibus arbor:
turpis equus, nisi colla iubae flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus sua lana decori est:
barba viros hirtaeque decent in corpore setae.
Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
ingentis clypei. Quid? non haec omnia magno
sol videt e coelo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in vestro genitor meus aequore regnat.
Hunc tibi do socerum. Tantum miserere, precesque
supplicis exaudi: tibi enim succumbimus uni.
Quique Iovem et coelum sperno et penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine saevior ira est.
Atque ego contemtus essem patientior huius,
si fugeres omnes. Sed cur Cyclope repulso
Acin amas, praefersque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
quod nollem, Galatea, tibi: modo copia detur!

sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viva traham, divulsaque membra per agros,
perque tuas spargam, sic se tibi misceat! undas.
Uror enim, laesusque exaestuat acrius ignis:
cumque suis videor translatam viribus Aetnam
pectore ferre meo. Nec tu, Galatea, moveris.'
Talia nequidquam questus (nam cuncta videbam)
surgit, et ut taurus vacca furibundus ademta,
stare nequit, silvaque et notis saltibus errat:
quum ferus ignaros nec quidquam tale timentes
me videt atque Acin, 'Video que exclamat, et ista
ultima sit, faciam, veneris concordia vestrae.'
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Aetna.
Ast ego vicino pavefacta sub aequore mergor.
Terga fugae dederat conversa Symaethius heros,
et 'Fer opem, Galatea, precor, mihi! ferte parentes,
dixerat, et vestris periturum admittite regnis.'
Insequitur Cyclops, partemque e monte revulsam
mittit; et extremus quamvis pervenit ad illum
angulus e saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri solum per fata licebat,
fecimus, ut vires adsumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat, et intra
temporis exiguum rubor evanescere coepit:
fitque color primo turbati fluminis imbre,
purgaturque mora. Tum moles iacta dehiscit,
vivaque per rimas proceraque surgit arundo:
osque cavum saxi sonat exsultantibus undis:
miraque res, subito media tenus exstitit alvo
incinctus iuvenis flexis nova cornua cannis,
qui, nisi quod maior, quod toto caerulus ore est,

Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis in amnem
versus. Et antiquum tenuerunt flumina nomen.«
Desierat Galatea loqui, coetuque soluto
discedunt, placidisque natant Nereïdes undis.
Scylla redit: neque enim medio se credere ponto
audet. Et aut bibula sine vestibus errat arena,
aut, ubi lassata est, seductos nacta recessus
gurgitis, inclusa sua membra refrigerat unda.
Ecce fretum scindens alti novus incola ponti,
nuper in Euboica versis Anthedone membris,
Glaucus adest, visaeque cupidine virginis haeret:
et quaecunque putat fugientem posse morari,
verba refert. Fugit illa tamen, veloxque timore
pervenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens, apicem collectus in unum
longa sine arboribus convexus ad aequora vertex.
Constitit hic: et tuta loco, monstrumne, deusne
ille sit, ignorans, admiraturque colorem
caesariemque humeros subiectaque terga tegentem,
ultimaque excipiat quod tortilis inguina piscis.
Sensit, et innitens, quae stabat proxima, moli,
»Non ego prodigium, nec sum fera bellua, virgo,
sed deus, inquit, aquae; nec maius in aequore Proteus
ius habet et Triton Athamantiadesque Palaemon.
Ante tamen mortalis eram; sed scilicet altis
deditus aequoribus, iam tum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia pisces,
nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
altera pars undis, pars altera cingitur herbis:

:ornigerae morsu laesere iuvencae,
carpsistis oves, hirtaeve capellae.
.e tulit collectos sedula flores,
.t capiti genialia serta, nec unquam
:uere manus. Ego primus in illo
:di, dum lina madentia sicco.
serem captivos ordine pisces,
)sui, quos aut in retia casus,
ulitas in aduncos egerat hamos.
ictae; sed quid mihi fingere prodest?
tacto coepit mea praeda moveri,
:us, terraque, ut in aequore, niti.
ror mirorque simul, fugit omnis in undas
dominumque novum littusque relinquunt.
ubitoque diu caussamque requiro,
c aliquis, num succus fecerit herbae.
has, inquam, vires habet herba?' manuque
:psi, decerptaque dente momordi.
mbiberant ignotos guttura succos,
trepidare intus praecordia sensi,
rapi naturae pectus amore.
stare diu, 'Repetendaque nunquam
dixi, corpusque sub aequora mersi.
:eptum socio dignantur honore,
quaecunque feram, mortalia demant,
:thynque rogant. Ego lustror ab illis,
nefas novies mihi carmine dicto
inibus iubeor supponere centum.
iversis lapsi de partibus amnes
untur supra caput aequora nostrum.

Hactenus acta tibi possum memoranda referre,
hactenus et memini, nec mens mea cetera sensit.
Quae postquam rediit, alium me corpore toto
ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam
caesariemque meam, quam longa per aequora verro,
ingentesque humeros, et caerula brachia vidi,
cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
Quid tamen haec species, quid dis placuisse marinis,
quid iuvat esse deum, si tu non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
Scylla deum. Furit ille, irritatusque repulsa
prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

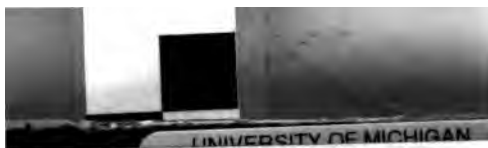
LIBER QUARTUS DECIMUS.

Iamque Giganteis iniectam faucibus Aetnen
arvaque Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri,
nescia, nec quidquam iunctis debentia bobus,
liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
liquerat et Zanclen, adversaque moenia Rhegi,
navifragumque fretum, gemino quod littore pressum
Ausoniae Siculaeque tenet confinia terrae.
Inde, manu magna Tyrrhena per aequora lapsus
herbiferos adiit colles atque atria Glaucus
Sole satae Circes, variarum plena ferarum.
Quam simul adspexit, dicta acceptaque salute,
»Diva, dei miserere, precor! nam sola levare
tu potes hunc, dixit, videar modo dignus, amorem
Quanta sit herbarum, Titani, potentia, nulli

quam mihi cognitius, qui sum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi sit caussa furoris:
littore in Italico, Messenia moenia contra,
Scylla mihi visa est. Pudor est promissa precesque
blanditiasque meas contemtaque verba referre.
At tu, sive aliquod regnum est in carmine, carmen
ore move sacro: sive expugnacior herba est,
utere tentatis operosae viribus herbae.
Nec medeare mihi, sanesque haec vulnera mando,
fineque nil opus est: partem ferat illa caloris.«
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
talibus ingenium, seu caussa est huius in ipsa,
seu Venus indicio facit hoc offensa paterno)
talia verba refert: »Melius sequerere volentem
optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras, ultro poteras certeque rogari:
et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites adsitque tuae fiducia formae:
en ego, quum dea sim, nitidi quum filia Solis,
carmine quum tantum, tantum quoque gramine possim,
ut tua sim, voveo. Spernentem sperne; sequenti
redde vices: unoque duos ulciscere facto.«
Talia tentanti »Prius« inquit »in aequore frondes«
Glaucus »et in summis nascentur montibus algae,
sospite quam Scylla nostri mutentur amores.«
Indignata dea est, et laedere quatenus ipsum
non poterat, nec vellet amans, irascitur illi,
quae tibi praelata est. Venerisque offensa repulsa
protinus horrendis infamia pabula succis
conterit, et tritis Hecateïa carmina miscet,
caerulaque induitur velamina, perque ferarum
agmen adulantum media procedit ab aula:

oppositumque petens contra Zancleïa saxa
Rhegion, ingreditur ferventes aestibus undas,
in quibus ut solida ponit vestigia terra,
summaque decurrit pedibus super aequora siccis.
Parvus erat gurges, curvos sinuatus in arcus,
grata quies Scyllae: quo se referebat ab aestu
et maris et coeli, medio quum plurimus orbe
sol erat, et minimas a vertice fecerat umbras.
Hunc dea praevitiat, portentificisque venenis
inquinat: hic pressos latices radice nocenti
spargit, et obscurum verborum ambage novorum
ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, mediaque tenus descenderat alvo,
quum sua foedari latrantibus inguina monstris
adspicit. Ac primo non credens corporis illas
esse sui partes, refugitque abigitque timetque
ora proterva canum; sed quos fugit, attrahit una,
et corpus quaerens femorum crurumque pedumque,
cerbereos rictus pro partibus invenit illis:
statque canum rabies, subiectaque terga ferarum
inguinibus truncis uteroque exstante coërcet.
Flevit amans Glaucus, nimiumque hostiliter usae
viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit, quumque est data copia primum,
in Circes odium sociis spoliavit Ulixen.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus exstat,
transformata foret. Scopulum quoque navita vitat.
Hanc ubi Troianae remis avidamque Charybdin

'ates, quum iam prope littus adessent
m, Libycas vento referuntur ad oras.
Aenean illic animoque domoque,
ͽ discidium Phrygii latura mariti,
inque pyra sacri sub imagine facta
ferro, deceptaque decipit omnes.
ırenosae fugiens nova moenia terrae,
Erycis fidumque relatus Acesten
t, tumulumque sui genitoris honorat.
rates Iris Iunonia paene cremarat,
t Hippotadae regnum, terrasque calenti
'umantes, Acheloïadumque relinquit
scopulos. Orbataque praeside pinus
ı Prochytenque legit, sterilique locatas
hecusas, habitantum nomine dictas.
leûm genitor fraudem et periuria quondam
m exosus gentisque admissa dolosae,
ne viros animal mutavit, ut idem
es homini possent similesque videri:
que contraxit, naresque a fronte resimas
, et rugis peraravit anilibus ora.
velatos flaventi corpora villo
has sedes. Nec non prius abstulit usum
m et natae dira in periuria linguae:
ıeri tantum rauco stridore reliquit.
bi praeteriit, et Parthenopeïa dextra
deseruit, laeva de parte canori
tumulum et loca feta palustribus ulvis,
umarum vivacisque antra Sibyllae
:t, ut manes adeat per Averna paternos,
t illa diu vultum tellure moratum
andemque deo furibunda recepto
petis, dixit, vir factis maxime, cuius

dextera per ferrum est, pietas spectata per ignes
Pone tamen, Troiane, metum! potiere petitis,
Elysiasque domos et regna novissima mundi
me duce cognosces, simulacraque cara parentis.
Invia virtuti nulla est via.« Dixit; et auro
fulgentem ramum silva Iunonis Avernae
monstravit, iussitque suo divellere trunco.
Paruit Aeneas, et formidabilis Orci
vidit opes atavosque suos umbramque senilem
magnanimi Anchisae: didicit quoque iura locorum,
quaeque novis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lassos averso tramite passus,
cum duce Cumaea fallit sermone laborem:
dumque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
»Seu dea tu praesens, seu dis gratissima, dixit:
numinis instar eris semper mihi, meque fatebor
muneris esse tui, quae me loca mortis adire,
quae loca me visae voluisti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras
templa tibi statuam, tribuam tibi turis honorem.«
Respicit hunc vates, et suspiratibus haustis
»Nec dea sum, dixit, nec sacri turis honore
humanum dignare caput. Neu nescius erres:
lux aeterna mihi caritura que fine dabatur,
si mea virginitas Phoebo patuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dum praecorrumpere donis
me cupit, 'Elige, ait, virgo Cumaea, quid optes:
optatis potiere tuis.' Ego pulveris hausti
ostendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
tot mihi natales contingere vana rogavi:
excidit ut peterem iuvenes quoque protinus annos.

s tamen ille mihi dabat, aeternamque iuventam,
reneremm paterer. Contemto munere Phoebi
.uba permaneo. Sed iam felicior aetas
ga dedit, tremuloque gradu venit aegra senectus,
ie patienda diu est. Nam iam mihi saecula septem
a vides: superest, numeros ut pulveris aequem,
centum messes, ter centum musta videre.
npus erit, quum de tanto me corpore parvam
ga dies faciet, consumtaque membra senecta
ninimum redigentur onus. Nec amata videbor,
: placuisse deo. Phoebus quoque forsitan ipse
non agnoscet, vel dilexisse negabit.
que adeo mutata ferar: nullique videnda,
e tamen noscar: vocem mihi fata relinquent.«
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
ibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
ius Aeneas; sacrisque e more litatis
ora adit, nondum nutricis habentia nomen.
: quoque substiterat post taedia longa laborum
itius Macareus, comes experientis Ulixei,
ertum quondam mediis qui rupibus Aetnae
cit Achaemeniden, improvisoque repertum
ere miratus, »Quis te casusve deusve
vat, Achaemenide? Cur, inquit, barbara Graium
ra vehit? Petitur vestra quae terra carina?«
ia quaerenti iam non hirsutus amictu,
ı suus, et spinis conserto tegmine nullis,
ır Achaemenides: »Iterum Polyphemon et illos
piciam fluidos humano sanguine rictus,
: mihi si potior domus est Ithaceque carina,
ninus Aenean veneror genitore; nec unquam
e satis potero, praestem licet omnia, gratus.

Quod loquor et spiro, coelumque et lumina solis
adspicio, possimne ingratus et immemor esse?
Ille dedit, quod non anima haec Cyclopis in ora
venit, et ut lumen iam nunc vitale relinquam,
ut tumulo aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, nisi si timor abstulit omnem
sensum animumque, fuit, quum vos petere alta relictus
aequora conspexi? Volui inclamare; sed hosti
prodere me timui. Vestrae quoque clamor Ulixis
paene rati nocuit. Vidi, quum monte revulsum
immanem scopulum medias permisit in undas:
vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
vasta giganteo iaculantem saxa lacerto,
et, ne deprimeret fluctusve lapisve carinam,
pertimui, iam me non esse oblitus in illa.
Ut vero fuga vos ab acerba morte removit,
ille quidem totam gemebundus obambulat Aetnam,
praetentatque manu silvas, et luminis orbus
rupibus incursat, foedataque brachia tabo
in mare protendens gentem exsecratur Achivam,
atque ait: 'O si quis referat mihi casus Ulixen,
aut aliquem e sociis, in quem mea saeviat ira,
viscera cuius edam, cuius viventia dextra
membra mea laniem, cuius mihi sanguis inundet
guttur, et elisi trepident sub dentibus artus!
quam nullum aut leve sit damnum mihi lucis ademtae!'
Haec et plura ferox. Me luridus occupat horror
spectantem vultus etiamnum caede madentes
crudelesque manus et inanem luminis orbem,
membraque et humano concretam sanguine barbam.

Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
Et iam prensurum, iamiam mea viscera rebar
in sua mersurum: mentique haerebat imago
temporis illius, quo vidi bina meorum
ter quater affligi sociorum corpora terrae:
quum super ipse iacens hirsuti more leonis
visceraque et carnes cumque albis ossa medullis
semianimesque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit: stabam sine sanguine moestus:
mandentemque videns eiectantemque cruentas
ore dapes, et frusta mero glomerata vomentem,
talia fingebam misero mihi fata parari.
Perque dies multos latitans, omnemque tremiscens
ad strepitum, mortemque timens cupidusque moriri,
glande famem pellens et mista frondibus herba,
solus, inops, exspes, leto poenaeque relictus,
haud procul adspexi longo post tempore navim:
oravique fugam gestu, ad littusque cucurri,
et movi: Graiumque ratis Troiana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, casus,
et ducis et turbae, quae tecum est credita ponto.«
Aeolon ille refert Tusco regnare profundo,
Aeolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
quos bovis inclusos tergo, memorabile munus,
Dulichium sumsisse ducem; flatuque secundo
lucibus isse novem et terram adspexisse petitam;
proxima post nonam quum sese aurora moveret,
invidia socios praedaeque cupidine victos
esse ratos aurum, demsisse ligamina ventis:
cum quibus isse retro, per quas modo venerat undas,

Aeoliique ratem portus repetisse tyranni.
»Inde Lami veterem Laestrygonis, inquit, in urbem
venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum:
vixque fuga quaesita salus comitique mihique,
tertius e nobis Laestrygonis impia tinxit
ora cruore suo. Fugientibus instat et agmen
concitat Antiphates. Coëunt et saxa trabesque
coniiciunt, merguntque viros merguntque carinas.
Una tamen, quae nos ipsumque vehebat Ulixen,
effugit. Amissa sociorum parte dolentes
multaque conquesti terris allabimur illis,
quas procul hinc cernis. Procul hinc, mihi crede, videnda
insula, visa mihi. Tuque, o iustissime Troum,
nate dea, neque enim finito Marte vocandus
hostis es, Aenea! moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circaeo religata in littora pinu,
Antiphatae memores immansuetique Cyclopis,
ire negabamus et tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti: sors me fidumque Politen
Eurylochumque simul, nimiique Elpenora vini,
bisque novem socios Circaea ad moenia misit.
Quae simul attigimus, stetimusque in limine tecti,
mille lupi mistique lupis ursique leaeque
occursu fecere metum; sed nulla timenda,
nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movere per aëra caudas,
nostraque adulantes comitant vestigia, donec
excipiunt famulae, perque atria marmore tecta
ad dominam ducunt. Pulchro sedet illa recessu,
sublimi solio, pallamque induta nitentem

insuper aurato circumvelatur amictu.
Nereïdes nymphaeque simul, quae vellera motis
nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt:
gramina disponunt, sparsosque sine ordine flores
secernunt calathis variisque coloribus herbas.
Ipsa, quod hae faciunt, opus exigit: ipsa, quis usus
quoque sit in folio, quae sit concordia mixtis,
novit, et advertens pensas examinat herbas.
Haec ubi nos vidit, dicta acceptaque salute,
diffudit vultus et reddidit omnia votis.
Nec mora: misceri tosti iubet hordea grani
mellaque vimque meri cum lacte coagula passo,
quique sub hac lateant furtim dulcedine, succos
adiicit. Accipimus sacra data pocula dextra.
Quae simul arenti sitientes hausimus ore,
et tetigit summos virga dea dira capillos,
et pudet, et referam: setis horrescere coepi,
nec iam posse loqui, pro verbis edere raucum
murmur, et in terram toto procumbere vultu:
ɔsque meum sensi pando occallescere rostro,
:olla tumere toris, et qua modo pocula parte
umta mihi fuerant, illa vestigia feci.
umque eadem passis (tantum medicamina possunt!)
audor hara. Solumque suis caruisse figura
dimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
ıae nisi vitasset, pecoris pars una manerem
nc quoque setigeri; nec tantae cladis ab illo
tior ad Circen ultor venisset Ulixes.
ifer huic dederat florem Cyllenius album
y vocant Superi: nigra radice tenetur.
ıs eo monitisque simul coelestibus intrat
lomum Circes; et ad insidiosa vocatus

pocula, conantem virga mulcere capillos
repulit, et stricto pavidam deterruit ense.
Inde fides dextraeque datae, thalamoque receptus
coniugii dotem sociorum corpora poscit.
Spargimur ignotae succis melioribus herbae,
percutimurque caput conversae verbere virgae,
verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
erigimur, setaeque cadunt, bifidosque relinquit
rima pedes, redeunt humeri et subiecta lacertis
brachia sunt. Flentem flentes amplectimur illum,
haeremusque ducis collo; nec verba locuti
ulla priora sumus, quam nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora; multaque praesens
tempore tam longo vidi, multa auribus hausi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi retulit una
quatuor e famulis, ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
illa mihi niveo factum de marmore signum
ostendit iuvenile, gerens in vertice picum,
aede sacra positum, multisque insigne coronis.
Quis foret, et quare sacra coleretur in aede,
cur hanc ferret avem, quaerenti et scire volenti
'Accipe, ait, Macareu, dominaeque potentia quae sit,
hinc quoque disce meae: tu dictis adiice mentem.
Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris
rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipse decorem
adspicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formae. Nec adhuc spectasse per annos
quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam.

Ille suos dryadas Latiis in montibus ortas
verterat in vultus, illum fontana petebant
numina, naïades, quas Albula, quasque Numici,
quas Anienis aquae, cursuque brevissimus Almo
Narve tulit praeceps et opacae Farfarus undae,
quaeque colunt Scythicae regnum nemorale Dianae
finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus unam
ille colit nymphen, quam quondam in colle Palati
dicitur ancipiti peperisse Venilia Iano.
Haec ubi nubilibus primum maturuit annis,
praeposito cunctis Laurenti tradita Pico est:
rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
unda Canens dicta est. Silvas et saxa movere
et mulcere feras et flumina longa morari
ore suo, volucresque vagas retinere solebat.
Quae dum feminea modulatur carmina voce,
exierat tecto Laurentes Picus in agros,
indigenas fixurus apros, tergumque premebat
acris equi, laevaque hastilia bina gerebat,
puniceam fulvo chlamydem comprensus ab auro.
Venerat in silvas et filia Solis easdem,
utque novas legeret fecundis collibus herbas,
nomine dicta suo Circaea reliquerat arva.
Quae simul ac iuvenem, virgultis abdita, vidit,
obstupuit: cecidere manu, quas legerat herbas,
flammaque per totas visa est errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab aestu,
quid cuperet, fassura fuit. Ne posset adire,
cursus equi fecit circumfususque satelles.
"Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
si modo me novi, si non evanuit omnis
herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt."
Dixit, et effigiem, nullo cum corpore, falsi

finxit apri, praeterque oculos transcurrere regis
iussit, et in densum trabibus nemus ire videri,
plurima qua silva est, et equo loca pervia non sunt.
Haud mora: continuo praedae petit inscius umbram
Picus, equique celer spumantia terga reliquit,
spemque sequens vanam silva pedes errat in alta.
Concipit illa preces, et verba venefica dicit,
ignotosque deos ignoto carmine adorat,
quo solet et niveae vultum confundere lunae,
et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tum quoque cantato densatur carmine coelum,
et nebulas exhalat humus, caecisque vagantur
limitibus comites, et abest custodia regi.
Nacta locum tempusque "Per o tua lumina, dixit,
quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
quae facit, ut supplex tibi sim dea, consule nostris
ignibus, et socerum, qui pervidet omnia, Solem
accipe, nec durus Titanida despice Circen."
Dixerat. Ille ferox ipsamque precesque repellit,
et "Quaecunque es, ait, non sum tuus: altera captum
me tenet, et teneat per longum, comprecor, aevum;
nec venere externa socialia foedera laedam,
dum mihi Ianigenam servabunt fata Canentem."
Saepe retentatis precibus Titania frustra,
"Non impune feres: neque enim reddere Canenti,
laesaque quid faciat, quid amans, quid femina, disces
rebus, ait: sed amans et laesa et femina Circe!"
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum:
ter iuvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit, sed se solito velocius ipse

currere miratus, pennas in corpore vidit:
seque novam subito Latiis accedere silvis
indignatus avem, duro fera robora rostro
figit, et iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennae traxere colorem:
fibula quod fuerat vestemque momorderat aurum,
pluma fit, et fulvo cervix praecingitur auro:
necquidquam antiquum Pico, nisi nomina, restat.
Interea comites, clamato saepe per agros
nequidquam Pico nullaque in parte reperto,
inveniunt Circen, nam iam tenuaverat auras,
passaque erat nebulas ventis ac sole resolvi;
criminibusque premunt veris, regemque reposcunt,
vimque ferunt, saevisque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus succosque veneni,
et Noctem Noctisque deos Ereboque Chaoque
convocat, et longis Hecaten ululatibus orat.
Exsiluere loco, dictu mirabile! silvae,
ingemuitque solum, vicinaque palluit arbor,
sparsaque sanguineis rubuerunt pabula guttis,
t lapides visi mugitus edere raucos,
t latrare canes et humus serpentibus atris
qualere et tenues animae volitare silentum.
ttonitum monstris vulgus pavet. Illa paventum
a venenata tetigit mirantia virga,
ius ab attactu variarum monstra ferarum
iuvenes veniunt: nulli sua mansit imago.
sserat occiduus Tartessia littora Phoebus,
rustra coniux oculis animoque Canentis
pectatus erat. Famuli populusque per omnes
urrunt silvas, atque obvia lumina portant.
satis est nymphae flere et lacerare capillos
re plangorem; facit haec tamen omnia, seque

proripit ac Latios errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia solis
lumina viderunt inopem somnique cibique
per iuga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
Ultimus adspexit fessam luctuque viaque
Tibris et in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis ipsos modulata dolores
verba sono tenui moerens fundebat, ut olim
carmina iam moriens canit exsequialia cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
tabuit, inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen signata loco est, quem rite Canentem
nomine de nymphae veteres dixere coloni.'
Talia multa mihi longum narrata per annum,
visaque sunt. Resides et desuetudine tardi
rursus inire fretum, rursus dare vela iubemur,
ancipitesque vias et iter Titania vastum
dixerat et saevi restare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactusque hoc littus adhaesi.'
Finierat Macareus; urnaque Aeneïa nutrix
condita marmoreo tumulo breve carmen habebat:
Hic me Caietam notae pietatis alumnus
ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboso religatus ab aggere funis,
et procul insidias infamataeque relinquunt
tecta deae, lucosque petunt, ubi nubilus umbra
in mare cum fulva prorumpit Tibris arena.
Faunigenaeque domo potitur nataque Latini,
non sine Marte tamen. Bellum cum gente feroci
suscipitur, pactaque furit pro coniuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota, diuque
ardua sollicitis victoria quaeritur armis.
Auget uterque suas externo robore vires:

lti Rutulos, multi Troiana tuentur
ı. Neque Aeneas Evandri ad limina frustra,
nulus frustra profugi Diomedis ad urbem
'at. Ille quidem sub Iapyge maxima Dauno
ia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
'enulus Turni postquam mandata peregit,
iumque petit, vires Aetolius heros
ıat; nec se aut soceri committere pugnae
sui populos, aut quos e gente suorum
:, habere ullos. »Neve haec commenta putetis,
nitu quamquam luctus renoventur amari,
tiar memorare tamen. Postquam alta cremata est
et Danaas paverunt Pergama flammas,
:iusque heros, a Virgine virgine rapta
meruit poenam solus, digessit in omnes,
imur, et ventis inimica per aequora rapti
na, noctem, imbres, iram coelique marisque
timur Danai, cumulumque Capharea cladis.
morer referens tristes ex ordine casus,
:ia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
men armiferae servatum cura Minervae
ɔus eripuit. Patriis sed rursus ab agris
', et antiquo memores de vulnere poenas
: alma Venus: tantosque per alta labores
ra sustinui, tantos terrestribus armis,
hi felices sint illi saepe vocati,
communis hiems importunusque Caphareus
t aquis: vellemque horum pars una fuisse.
a iam passi comites belloque fretoque
unt, finemque rogant erroris. At Acmon
lus ingenio, tum vero et cladibus asper,
superest, quod iam patientia nostra recuset

ferre, viri? dixit. Quid habet Cytherea, quod
velle puta, faciat? Nam dum peiora timentu
est locus in voto; sors autem ubi pessima r
sub pedibus timor est securaque summa mal
Audiat ipsa, licet, et, quod facit, oderit omı
sub Diomede viros; odium tamen illius omı
spernimus, et magno stat magna potentia nc
Talibus invitam Venerem Pleuronius Acmoı
instimulat verbis, veteremque resuscitat ira
Dicta placent paucis. Numeri maioris amic
Acmona corripimus. Cui respondere volen
vox pariter vocisque via est tenuata; comae
in plumas abeunt; plumis quoque colla teg
pectoraque et tergum; maiores brachia penı
accipiunt, cubitique leves curvantur in alas
Magna pedis digitos pars occupat; oraque c
indurata rigent, finemque in acumine ponuı
Hunc Lycus, hunc Idas, et cum Rhetenore Ny
hunc miratur Abas, et dum mirantur, eande
accipiunt faciem; numerusque ex agmine n
subvolat, et remos plausis circumvolat alis.
Si volucrum quae sit subitarum forma requ
ut non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has sedes et Iapygis arida Dau
arva gener teneo minima cum parte meorum
Hactenus Oenides. Venulus Calydonia r
Peucetiosque sinus, Messapiaque arva reliq
In quibus antra videt, quae, multa nubila si
et levibus guttis manantia semicaper Pan
nunc tenet, at quodam tenuerunt tempore
phae.
Appulus has illa pastor regione fugatas
terruit, et primo subita formidine movit:

bi mens rediit et contemsere sequentem,
ıerum motis pedibus duxere choreas.
at has pastor, saltuque imitatus agresti
obscoenis convicia rustica dictis:
us obticuit, quam guttura condidit arbor.
:nim est, succoque licet cognoscere mores.
notam linguae baccis oleaster amaris
t: asperitas verborum cessit in illas.
ubi legati rediere, negata ferentes
etola sibi, Rutuli sine viribus illis
nfausta gerunt, multumque ab utraque cruoris
atur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
ces, ignesque timent, quibus unda pepercit.
picem et ceras alimentaque caetera flammae
er urebat, perque altum ad carbasa malum
incurvae fumabant transtra carinae:
nemor has pinus Idaeo vertice caesas
deûm genitrix tinnitibus aethera pulsi
; inflati complevit murmure buxi,
leves domitis invecta leonibus auras
sacrilega iactas incendia dextra,
ait. Eripiam, nec me patiente cremabit
dax nemorum partes et membra meorum.«
t dicente dea, tonitrumque secuti
liente graves ceciderunt grandine nimbi:
e et tumidum subitis concursibus aequor
turbant et eunt in proelia fratres.
us alma parens unius viribus usa,
a praerupit Phrygiae retinacula classis,
rates pronas, medioque sub aequore mergit.
mollito lignoque in corpora verso
tum facies puppes mutantur aduncae,

in digitos abeunt et crura natantia remi,
quodque prius fuerat, latus est; mediisque
subdita navigiis spinae mutatur in usum;
lina comae molles, antennae brachia fiunt;
caerulus, ut fuerat, color est. Quasque ante bant,
illas virgineis exercent lusibus undas.
naïdes aequoreae, durisque in montibus ort
molle fretum celebrant, nec eas sua tangit o
Non tamen oblitae, quam multa pericula sae
pertulerint pelago, iactatis saepe carinis
supposuere manus, nisi si qua vehebat Ach
Cladis adhuc Phrygiae memores, odere Pel
Neritiaeque ratis viderunt fragmina laetis
vultibus, et laetis videre rigescere puppim
vultibus Alcinoi saxumque increscere lign
Spes erat, in nymphas animata classe ma
posse metu monstri Rutulum desistere bell
Perstat; habetque deos pars utraque, qu deorum es
instar, habent animos. Nec iam dotalia reg
nec sceptrum soceri, nec te, Lavinia virgo,
sed vicisse petunt, deponendique pudore
bella gerunt. Tandemque Venus victricia
arma videt, Turnusque cadit, cadit Ardea,
sospite dicta potens. Quam postquam ba ignis
abstulit, et tepida patuerunt tecta favilla,
congerie e media tum primum cognita prae
subvolat, et cineres plausis everberat alis.
Et sonus et macies et pallor et omnia, capta
quae deceant urbem, nomen quoque mansit
urbis: et ipsa suis deplangitur Ardea penni

amque deos omnes ipsamque Aeneïa virtus
ıonem veteres finire coëgerat iras:
ım, bene fundatis opibus crescentis Iuli,
ıpestivus erat coelo Cythereïus heros,
bieratque Venus Superos: colloque parentis
cumfusa sui »Nunquam mihi, dixerat, ullo
ıpore dure pater, nunc sis mitissimus opto:
neaeque meo, qui te de sanguine nostro
it avum, quamvis parvum des, optime, numen,
mmodo des aliquod. Satis est inamabile regnum
ıpexisse semel, Stygios semel isse per amnes.«
sensere dei: nec coniux regia vultus
motos tenuit, placatoque annuit ore.
m pater »Estis, ait, coelesti munere digni,
aeque petis, pro quoque petis. Cape, nata, quod
optas.«
tus erat. Gaudet, gratesque agit illa parenti:
rque leves auras iunctis invecta columbis
tus adit Laurens, ubi tectus arundine serpit
freta flumineis vicina Numicius undis.
ınc iubet Aeneae, quaecumque obnoxia morti,
luere, et tacito deferre sub aequora cursu.
rniger exsequitur Veneris mandata, suisque
idquid in Aenea fuerat mortale, repurgat
respersit aquis. Pars optima restitit illi,
ıstratum genitrix divino corpus odore
xit, et ambrosia cum dulci nectare mixta
ntigit os, fecitque deum; quem turba Quirini
ncupat Indigetem, temploque arisque recepit.
Inde sub Ascanii ditione binominis Alba
sque Latina fuit. Successit Silvius illi:
ıo satus antiquo tenuit repetita Latinus
ımina cum sceptro. Clarum subit Alba Latinum.

Epitos ex illo. Post hunc Capetusque Capy
sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab
cepit, et in Tusci demersus fluminis undis
nomina fecit aquae. De quo Remulusque fer
Acrota sunt geniti. Remulus maturior anni
fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
tradit Aventino: qui, quo regnarat, eodem
monte iacet positus, tribuitque vocabula m
Iamque Palatinae summam Proca gentis ha
Rege sub hoc Pomona fuit, qua nulla Latinas
inter hamadryadas coluit sollertius hortos,
nec fuit arborei studiosior altera foetus:
unde tenet nomen. Non silvas illa, nec am
rus amat et ramos felicia poma ferentes.
Nec iaculo gravis est, sed adunca dextera fa
qua modo luxuriem premit et spatiantia pas
brachia compescit, fissa modo cortice lignu
inserit, et succos alieno praestat alumno.
Nec sentire sitim patitur, bibulaeque recur
radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc studium. Veneris quoque cupido est
Vim tamen agrestum metuens, pomaria cla
intus, et accessus prohibet refugitque virile
Quid non et Satyri, saltatibus apta iuventus
fecere, et pinu praecincti cornua Panes,
Silvanusque, suis semper iuvenilior annis,
quique deus fures vel falce vel inguine terr
ut poterentur ea? Sed enim superabat aman
hos quoque Vertumnus: neque erat felicio
O quoties habitu duri messoris aristas
corbe tulit, verique fuit messoris imago!

saepe gerens foeno religata recenti
ı poterat gramen versasse videri.
ınu stimulos rigida portabat, ut illum
fessos modo disiunxisse iuvencos.
ta frondator erat vitisque putator.
scalas, lecturum poma putares.
ıt gladio, piscator arundine sumta.
per multas aditum sibi saepe figuras
ıt caperet spectatae gaudia formae.
n picta redimitus tempora mitra,
baculo, positis per tempora canis,
vit anum, cultosque intravit in hortos,
mirata est, »Tantoque potentior, inquit,
s es nymphis, quas continet Albula ripis.
ginei flos intemerate pudoris!]«
e laudatae dedit oscula, qualia numquam
isset anus: glebaque incurva resedit,
ns pandos autumni pondere ramos.
rat contra speciosa tumentibus uvis:
cia postquam pariter cum vite probavit,
ıret, ait, caelebs sine palmite truncus,
er frondes, quare peteretur, haberet.
ɔque, quae iuncta vitis requiescit in ulmo,
ıpta foret, terrae acclinata iaceret.
n exemplo non tangeris arboris huius,
usque fugis, nec te coniungere curas.
tinam velles! Helene non pluribus esset
ta procis, nec quae Lapitheïa movit
nec coniux timidi aut audacis Ulixei.
ıoque, quum fugias averserisque petentes,
ri cupiunt te et semideique deique
unque tenent Albanos numina montes.
i sapies, si te bene iungere, anumque

hanc audire voles, quae te plus omnibus illis,
plus quam credis, amo, vulgares reiice taedas,
Vertumnumque tori socium tibi delige: pro qu
me quoque pignus habe. Neque enim sibi not ille est,
quam mihi. Nec toto passim vagus errat in orl
haec loca sola colit, nec, ubi pars magna procoru
quam modo vidit, amat. Tu primus et ultimus
ardor eris, solique suos tibi devovet annos.
Adde, quod est iuvenis, quod naturale decoris
munus habet, formasque apte fingetur in omne
et quod erit iussus, iubeas licet omnia, fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quae tibi po coluntur,
primus habet, laetaque tenet tua munera dext
Sed neque iam foetus desiderat arbore demtos,
nec, quas hortus alit, cum succis mitibus herb
necquidquam, nisi te. Miserere ardentis, et ipsu
quod petit, ore meo praesentem crede precari:
ultoresque deos et pectora dura perosam
Idalien memoremque time Rhamnusidis iram.
Quoque magis timeas (etenim mihi multa vetust
scire dedit), referam tota notissima Cypro
facta, quibus flecti facile et mitescere possis.
Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus:
viderat, et totis perceperat ossibus ignes.
Luctatusque diu, postquam ratione furorem
vincere non potuit, supplex ad limina venit:
et modo nutrici miserum confessus amorem,
ne sibi dura foret, per spes oravit alumnae:
et modo de multis blanditus cuique ministris
sollicita petiit propensum voce favorem.

'erenda dedit blandis sua verba tabellis:
ım madidas lacrimarum rore coronas
ıs intendit, posuitque in limine duro
atus, tristique serae convicia fecit.
· illa freto surgente, cadentibus Hoedis,
et ferro, quod Noricus excoquit ignis,
, quod adhuc viva radice tenetur,
et irridet; factisque immitibus addit
uperba ferox, et spe quoque fraudat amantem.
lit impatiens longi tormenta doloris
ɜt ante fores haec verba novissima dixit:
, Anaxarete, neque erunt tibi taedia tandem
·enda mei. Laetos molire triumphos,
na voca, nitidaque incingere lauro.
enim, moriorque libens. Age, ferrea, gaude!
liquid laudare mei cogeris, eritque,
ıi sim gratus, meritumque fatebere nostrum.
men ante tui curam cessisse memento,
·itam; geminaque simul mihi luce carendum.
ıi fama mei ventura est nuntia leti:
;o, ne dubites, adero, praesensque videbor,
e ut exanimi crudelia lumina pascas.
ɜn, o Superi, mortalia facta videtis,
ɜi memores — nihil ultra lingua precari
ɜt — et longo facite ut narremur in aevo,
e demsistis vitae, date tempora famae.'
et ad postes ornatos saepe coronis
tes oculos et pallida brachia tendens,
foribus laquei religaret vincula summi,
ibi serta placent, crudelis et impia!' dixit,
itque caput, sed tum quoque versus ad illam,
ınus infelix elisa fauce pependit.
dum motu trepidantem et multa gementem

visa dedisse sonum est, adapertaque ianua factum
prodidit. Exclamant famuli, frustra levatum
(nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
membra sui, postquam miserorum verba parentum
edidit, et matrum miserarum facta peregit,
funera ducebat mediam lacrimosa per urbem,
luridaque arsuro portabat membra feretro.
Forte viae vicina domus, qua flebilis ibat
pompa, fuit, duraeque sonus plangoris ad aures
venit Anaxaretes, quam iam deus ultor agebat.
Mota tamen, 'Videamus, ait, miserabile funus,'
et patulis iniit tectum sublime fenestris.
Vixque bene impositum lecto prospexerat Iphin:
diriguere oculi, calidusque e corpore sanguis
inducto pallore fugit; conataque retro
ferre pedes haesit; conata avertere vultus,
hoc quoque non potuit; paulatimque occupat artus,
quod fuit in duro iam pridem pectore saxum.
Neve ea ficta putes, dominae sub imagine signum
servat adhuc Salamis; Veneris quoque nomine templum
Prospicientis habet. Quorum memor, o mea, lentos
pone, precor, fastus, et amanti iungere, nymphe.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
poma, nec excutiant rapidi florentia venti.«
Haec ubi nequidquam formas deus aptus in omnes
edidit, in iuvenem rediit, et anilia demit
instrumenta sibi, talisque apparuit illi,
qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
evicit nubes, nullaque obstante reluxit;
vimque parat: sed vi non est opus, inque figura
capta dei nymphe est, et mutua vulnera sensit.

Proximus Ausonias iniusti miles Amuli
rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
munere regna capit, festisque Palilibus urbis
moenia conduntur. Tatiusque patresque Sabini
bella gerunt; arcisque via Tarpeia reclusa
digna animam poena congestis exuit armis.
Inde sati Curibus tacitorum more luporum
ore premunt voces, et corpora victa sopore
invadunt, portasque petunt, quas obiice firmo
clauserat Iliades. Unam tamen ipsa reclusit
nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portae cecidisse repagula sensit:
et clausura fuit, nisi quod rescindere numquam
dis licet acta deûm. Iano loca iuncta tenebant
naides Ausoniae gelido rorantia fonte.
Has rogat auxilium. Nec nymphae iusta petentem
sustinuere deam, venasque et flumina fontis
elicuere sui. Nondum tamen invia Iani
ora patentis erant, nec iter praecluserat unda.
Lurida supponunt fecundo sulfura fonti,
incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
fontis; et Alpino modo quae certare rigori
audebatis aquae, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant adspergine postes:
portaque, nequidquam rigidis permissa Sabinis,
fonte fuit praestructa novo, dum Martius arma
indueret miles. Quae postquam Romulus ultro
obtulit, et strata est tellus Romana Sabinis
corporibus, strata estque suis, generique cruorem
sanguine cum soceri permiscuit impius ensis;
pace tamen sisti bellum, nec in ultima ferro
decertare placet, Tatiumque accedere regno

Occiderat Tatius, populisque aequata duobus,
Romule, iura dabas: posita quum casside Mavors
talibus adfatur divumque hominumque parentem:
»Tempus adest, genitor, quoniam fundamine magno
res Romana valet, nec praeside pendet ab uno,
praemia, quae promissa mihi dignoque nepoti,
solvere, et ablatum terris imponere coelo.
Tu mihi concilio quondam praesente deorum,
nam memoro, memorique animo pia verba notavi:
'Unus erit, quem tu tolles ad sidera coeli,'
dixisti. Rata sit verborum summa tuorum.«
Annuit Omnipotens, et nubibus aëra caecis
occuluit, tonitruque et fulgure terruit orbem.
Quae sibi promissae sensit data signa rapinae,
innixusque hastae pressos temone cruento
impavidus conscendit equos Gradivus, et ictu
verberis increpuit, pronumque per aëra lapsus
constitit in summo nemorosi colle Palatî:
reddentemque suo iam regia iura Quiriti
abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras
dilapsum tenues, ceu lata plumbea funda
missa solet medio glans intabescere coelo.
Pulchra subit facies et pulvinaribus altis
dignior, et qualis trabeati forma Quirini.
Flebat ut amissum coniux, quum regia Iuno
Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
imperat, et vacuae sua sic mandata referre:
»O et de Latio, o et de gente Sabina
praecipuum, matrona, decus, dignissima tanti
ante fuisse viri, coniux nunc esse Quirini,
[illegible]ste tuos fletus; et si sibi cura videndi
vi[illegible]gis est, duce me lucum pete, colle Quirini
capta [illegible]t, et temp[illegible]omani regis obumbrat.«

Paret, et in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam iussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu
»O dea! namque mihi nec quae sis dicere promtum est,
et liquet esse deam: duc, o duc, inquit, et offer
coniugis ora mihi. Quae si modo posse videre
fata semel dederint, coelum accepisse fatebor.«
Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantea
ingreditur colles. Ibi sidus ab aethere lapsum
decidit in terras: a cuius lumine flagrans
Hersiliae crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romanae conditor urbis
excipit, et priscum pariter cum corpore nomen
mutat, Horamque vocat: quae nunc dea iuncta Quirino est.

LIBER DECIMUS QUINTUS.

Quaeritur interea, qui tantae pondera molis
sustineat, tantoque queat succedere regi.
Destinat imperio clarum praenuntia veri
Fama Numam. Non ille satis cognosse Sabinae
gentis habet ritus: animo maiora capaci
concipit, et quae sit rerum natura requirit.
Huius amor curae, patria Curibusque relictis,
fecit, ut Herculei penetraret ad hospitis urbem.
Graia quis Italicis auctor posuisset in oris
moenia, quaerenti sic e senioribus unus
retulit indigenis, veteris non inscius aevi:
»Dives ab oceano bubus Iove natus Iberis
littora felici tenuisse Lacinia cursu
fertur, et armento teneras errante per herbas
ipse domum magni nec inhospita tecta Crotonis

intrasse et requie longum relevasse laborem,
atque ita discedens 'Aevo, dixisse, nepotum
hic locus urbis erit'; promissaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myscelos, illius dîs acceptissimus aevi.
Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
Claviger alloquitur: 'Patrias, age, desere sedes:
i, pete diversi lapidosas Aesaris undas!'
et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Post ea discedunt pariter somnusque deusque.
Surgit Alemonides, tacitaque recentia mente
visa refert, pugnatque diu sententia secum.
Numen abire iubet: prohibent discedere leges,
poenaque mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus oceano nitidum caput abdiderat Sol,
et caput extulerat densissima sidereum nox:
visus adesse idem deus est, eademque monere,
et, nisi paruerit, plura et graviora minari.
Pertimuit, patriumque simul transferre parabat
in sedes penetrale novas. Fit murmur in urbe,
spretarumque agitur legum reus. Utque peracta est
caussa prior, crimenque patet sine teste probatum,
squalidus ad Superos tollens reus ora manusque
'O cui ius coeli bis sex fecere labores,
fer precor, inquit, opem! nam tu mihi criminis auctor.'
Mos erat antiquus niveis atrisque lapillis,
his damnare reos, illis absolvere culpa.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis, et omnis
calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quae simul effudit numerandos versa lapillos,
omnibus e nigro color est mutatus in album,
candidaque Herculeo sententia numine facta

solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadae, ventisque faventibus aequor
navigat Ionium, Lacedaemoniumque Tarentum
praeterit et Sybarin Salentinumque Neretum,
Thurinosque sinus Temesenque et Iapygis arva.
Vixque pererratis, quae spectant littora, terris,
invenit Aesarei fatalia fluminis ora,
nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
ossa tegebat humus; iussaque ibi moenia terra
condidit, et nomen tumulati traxit in urbem.«
Talia constabat certa primordia fama
esse loci, positaeque Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic, ortu Samius; sed fugerat una
et Samon et dominos, odioque tyrannidis exsul
sponte erat. Isque, licet coeli regione remotus,
mente deos adiit, et quae natura negabat
visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
Quumque animo et vigili perspexerat omnia cura,
in medium discenda dabat; coetusque silentum
dictaque mirantum magni primordia mundi
et rerum caussas et quid natura, docebat:
quid deus, unde nives, quae fulminis esset origo,
Iuppiter an venti discussa nube tonarent,
quid quateret terras, qua sidera lege mearent,
et quodcunque latet. Primusque animalia mensis
arguit imponi. Primus quoque talibus ora
docta quidem solvit, sed non et credita, verbis:
»Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
corpora! sunt fruges, sunt deducentia ramos
pondere poma suo, tumidaeque in vitibus uvae:
sunt herbae dulces, sunt quae mitescere flamma
mollirique queant. Nec vobis lacteus humor
eripitur, nec mella thymi redolentia flore.

Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
suggerit atque epulas sine caede et sanguine praebet.
Carne ferae sedant ieiunia, nec tamen omnes:
quippe equus et pecudes armentaque gramine vivunt.
At quibus ingenium est immansuetumque ferumque,
Armeniaeque tigres iracundique leones,
cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est in viscera viscera condi,
congestoque avidum pinguescere corpore corpus,
alteriusque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
terra creat, nil te nisi tristia mandere saevo
vulnera dente iuvat, ritusque referre Cyclopum?
nec, nisi perdideris alium, placare voracis
et male morati poteris ieiunia ventris?
At vetus illa aetas, cui fecimus aurea nomen,
foetibus arboreis et quas humus educat, herbis
fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
Tunc et aves tutae movere per aëra pennas,
et lepus impavidus mediis erravit in arvis,
nec sua credulitas piscem suspenderat hamo:
cuncta sine insidiis nullamque timentia fraudem
plenaque pacis erant. Postquam non utilis auctor
victibus invidit, quisquis fuit ille, deorum,
corporeasque dapes avidam demersit in alvum,
fecit iter sceleri, primoque e caede ferarum
incaluisse putes maculatum sanguine ferrum.
Idque satis fuerat. Nostrumque petentia letum
corpora missa neci salva pietate fatemur.
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.

s inde nefas abiit, et prima putatur
sus meruisse mori, quia semina pando
rostro spemque interceperit anni.
per morsa Bacchi mactatus ad aras
ultoris. Nocuit sua culpa duobus.
eruistis,oves,placidum pecus, inque tuendos
homines, pleno quae fertis in ubere nectar,
quae nobis vestras velamina lanas
tis, vitaque magis, quam morte iuvatis?
eruêre boves, animal sine fraude doloque,
um, simplex, natum tolerare labores?
ior est demum, nec frugum munere dignus,
uit curvi demto modo pondere aratri
am mactare suum, qui trita labore
ibus toties durum renovaverat arvum,
erat messes, percussit colla securi.
is est, quod tale nefas committitur: ipsos
sere deos sceleri, numenque supernum
aboriferi credunt gaudere iuvenci.
a labe carens et praestantissima forma
lacuisse nocet), vittis praesignis et auro,
ante aras, auditque ignara precantem,
que suae videt inter cornua fronti,
luit, fruges, percussaque sanguine cultros
in liquida praevisos forsitan unda.
ıs ereptas viventi pectore fibras
unt, mentesque deûm scrutantur in illis.
ames homini vetitorum tanta ciborum?
s vesci, genus o mortale? Quod, oro,
te, et monitis animos advertite nostris:
ue boum dabitis caesorum membra palato,
re vos vestros scite et sentite colonos.
niam deus ora movet, sequar ora moventem

rite deum, Delphosque meos ipsumque recl
aethera et angustae reserabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis investigata priorum,
quaeque diu latuere, canam. Iuvat ire per a
astra : iuvat terris et inerti sede relicta
nube vehi, validique humeris insistere Atla
palantesque homines passim ac rationis eger
despectare procul, trepidosque obitumque tim
sic exhortari, seriemque evolvere fati.
O genus attonitum gelidae formidine mortis
quid Styga, quid tenebras et nomina vana tin
materiem vatum, falsique pericula mundi?
Corpora sive rogus flamma, seu tabe vetusta
abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animae, semperque priore relic
sede novis domibus vivunt habitantque rece
Ipse ego, nam memini, Troiani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram, cui pectore quo
haesit in adverso gravis hasta minoris Atrida
Cognovi clypeum, laevae gestamina nostrae,
nuper Abanteïs templo Iunonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. Errat, et ill
huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat a
spiritus, eque feris humana in corpora trans
inque feras noster, nec tempore deperit ullo.
Utque novis facilis signatur cera figuris,
nec manet, ut fuerat, nec formas servat easd
sed tamen ipsa eadem est: animam sic se
eandem
esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris,
parcite, vaticinor, cognatas caede nefanda
exturbare animas, nec sanguine sanguis ala

Et quoniam magno feror aequore, plenaque ventis
vela dedi: nihil est toto quod perstet in orbe.
Cuncta fluunt, omnisque vagans formatur imago.
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
non secus ac flumen. Neque enim consistere flumen,
nec levis hora potest; sed ut unda impellitur unda,
urgeturque prior veniente urgetque priorem:
tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
et nova sunt semper; nam quod fuit ante, relictum est,
fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.
Cernis et emersas in lucem tendere noctes,
et iubar hoc nitidum nigrae succedere nocti.
Nec color est idem coelo, quum lassa quiete
cuncta iacent media, quumque albo Lucifer exit
clarus equo: rursusque alius, quum praevia lucis
tradendum Phoebo Pallantias inficit orbem.
Ipse dei clypeus, terra quum tollitur ima,
mane rubet, terraque rubet quum conditur ima:
candidus in summo est, melior natura quod illic
aetheris est, terraeque procul contagia fugit.
Nec par aut eadem nocturnae forma Dianae
esse potest umquam; semperque hodierna sequente,
si crescit, minor est, maior, si contrahit orbem.
Quid? non in species succedere quatuor annum
adspicis, aetatis peragentem imitamina nostrae?
Nam tener et lactens puerique simillimus aevo
vere novo est. Tunc herba nitens et roboris expers
turget, et insolida est, et spe delectat agrestes.
Omnia tunc florent, florumque coloribus almus
ludit ager, neque adhuc virtus in frondibus ulla est.

Transit in aestatem post ver robustior annus,
fitque valens iuvenis: neque enim robustior aetas
ulla, nec uberior, nec quae magis ardeat, ulla est.
Excipit autumnus, posito fervore iuventae
maturus mitisque inter iuvenemque senemque
temperie medius, sparsus quoque tempora canis.
Inde senilis hiems tremulo venit horrida passu,
aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
Nostra quoque ipsorum semper requieque sine ulla
corpora vertuntur: nec quod fuimusve sumusve,
cras erimus. Fuit illa dies, qua semina tantum
spesque hominum primae materna habitavimus alvo.
Artifices natura manus admovit, et angi
corpora visceribus distentae condita matris
noluit, eque domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem iacuit sine viribus infans:
mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum:
paulatimque tremens et nondum poplite firmo
constitit, adiutis aliquo conamine nervis.
Inde valens veloxque fuit, spatiumque iuventae
transit, et emensis medii quoque temporis annis
labitur occiduae per iter declive senectae.
Subruit haec aevi demoliturque prioris
robora; fletque Milon senior, quum spectat inanes
illos, qui fuerant solidorum mole tororum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in speculum rugas adspexit aniles,
Tyndaris, et secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas,
omnia destruitis, vitiataque dentibus aevi
paulatim lenta consumitis omnia morte.

uoque non perstant, quae nos elementa vocamus:
vices peragant, animos adhibete! docebo.
ıeternus genitalia corpora mundus
ex illis duo sunt onerosa, suoque
n inferius, tellus atque unda, feruntur:
ı gravitate carent, nulloque premente
ıt, aër atque aëre purior ignis.
mquam spatio distant, tamen omnia fiunt
et in ipsa cadunt. Resolutaque tellus
ıs rarescit aquas, tenuatus in auras
umor abit, demto quoque pondere rursus
ıs aër tenuissimus emicat ignes.
ɔ redeunt, idemque retexitur ordo.
m densum spissatus in aëra transit,
ıas, tellus glomerata cogitur unda.
es sua cuique manet; rerumque novatrix
lias reparat natura figuras.
in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
t faciemque novat: nascique vocatur
esse aliud, quam quod fuit ante: morique
illud idem. Quum sint huc forsitan illa,
slata illuc, summa tamen omnia constant.
lem durare diu sub imagine eadem
m. Sic ad ferrum venistis ab auro,
sic toties versa est fortuna locorum.
quod fuerat quondam solidissima tellus,
ım; vidi factas ex aequore terras,
a pelago conchae iacuere marinae,
inventa est in montibus ancora summis.
fuit campus, vallem decursus aquarum
ıluvie mons est deductus in aequor:
udosa siccis humus aret arenis.

quaeque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
Hic fontes natura novos emisit, at illic
clausit, et antiquis tam multa tremoribus orbis
flumina prosiliunt aut excaecata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu,
exsistit procul hinc alioque renascitur ore.
Sic modo combibitur, modo tecto gurgite lapsus
redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis.
Et Mysum capitisque sui ripaeque prioris
poenituisse ferunt, alia nunc ire, Caicum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
nunc fluit, interdum suppressis fontibus aret.
Ante bibebatur, nunc quas contingere nolis,
fundit Anigros aquas, postquam, nisi vatibus omnis
eripienda fides, illic lavere bimembres
vulnera, clavigeri quae fecerat Herculis arcus.
Quid? non et Scythicis Hypanis de montibus ortus,
qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitae fuerant Antissa Pharosque
et Phoenissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuere coloni:
nunc freta circueunt. Zancle quoque iuncta fuisse
dicitur Italiae, donec confinia pontus
abstulit, et media tellurem repulit unda.
Si quaeras Helicen et Burin, Achaïdas urbes,
invenies sub aquis; et adhuc ostendere nautae
inclinata solent cum moenibus oppida mersis.
Est prope Pittheam tumulus Troezena, sine ullis
arduus arboribus, quondam planissima campi
area, nunc tumulus: nam, res horrenda relatu,
vis fera ventorum, caecis inclusa cavernis,
exspirare aliqua cupiens, luctataque frustra
liberiore frui coelo, quum carcere rima

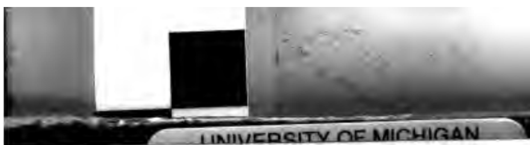

la foret toto, nec pervia flatibus esset,
ɔntam tumefecit humum, ceu spiritus oris
lere vesicam solet, aut direpta bicornis
;a capri. Tumor ille loci permansit, et alti
is habet speciem, longoque induruit aevo.
rima quum subeant audita aut cognita nobis,
ca super referam. Quid? non et lympha figuras
jue capitque novas? Medio tua, corniger Ammon,
a die gelida est, ortuque obituque calescit.
notis Athamantis aquis accendere lignum
ratur, minimos quum luna recessit in orbes.
men habent Cicones, quod potum saxea reddit
:era, quod tactis inducit marmora rebus.
this et hic Sybaris nostris conterminus arvis
:tro similes faciunt auroque capillos.
ıdque magis mirum, sunt qui non corpora tantum,
um animos etiam valeant mutare liquores.
non audita est obscoenae Salmacis undae
hiopesque lacus? quos si quis faucibus hausit,
furit, aut patitur mirum gravitate soporem.
orio quicunque sitim de fonte levarit,
a fugit, gaudetque meris abstemius undis:
vis est in aqua calido contraria vino,
, quod indigenae memorant, Amythaone natus,
etidas attonitas postquam per carmen et herbas
ɔuit furiis, purgamina mentis in illas
it aquas, odiumque meri permansit in undis.
c fluit effectu dispar Lyncestius amnis,
m quicunque parum moderato gutture traxit,
ıd aliter titubat, quam si mera vina bibisset.
lacus Arcadiae, Pheneon dixere priores,

ambiguis suspectus aquis, quas nocte timeto:
nocte nocent potae; sine noxa luce bibuntur.
Sic alias aliasque lacus et flumina vires
concipiunt. Tempusque fuit, quo navit in undis
nunc sedet Ortygie. Timuit concursibus Argo
undarum sparsas Symplegadas elisarum,
quae nunc immotae perstant, ventisque resistunt.
Nec quae sulfureis ardet fornacibus Aetne
ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
Nam sive est animal tellus et vivit habetque
spiramenta locis flammam exhalantia multis,
spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
has finire potest, illas aperire cavernas:
sive leves imis venti cohibentur in antris,
saxaque cum saxis et habentem semina flammae
materiam iactant, ea concipit ictibus ignem,
antra relinquentur sedatis frigida ventis:
sive bitumineae rapiunt incendia vires,
luteave exiguis ardescunt sulfura fumis:
nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flammae
non dabit absumtis per longum viribus aevum
naturaeque suum nutrimen deerit edaci,
non feret illa famem, desertaque deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene,
qui soleant levibus velari corpora plumis,
quum Tritoniacam novies subiere paludem.
Haud equidem credo, sparsae quoque membra venenis
exercere artes Scythides memorantur easdem.
Si qua fides rebus tamen est addenda probatis,
nonne vides, quaecunque mora fluidoque calore
corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros —

res usu — de putri viscere passim
e nascuntur apes, quae more parentum
unt operique favent in spemque laborant.
humo bellator equus crabronis origo est.
ı littoreo si demas brachia cancro,
supponas terrae: de parte sepulta
ı exibit, caudaque minabitur unca.
ı solent canis frondes intexere filis
tineae, res observata colonis,
utant cum papilione figuram.
limus habet virides generantia ranas,
at truncas pedibus, mox apta natando
t, utque eadem sint longis saltibus apta,
· partes superat mensura priores.
lus, partu quem reddidit ursa recenti,
viva caro est: lambendo mater in artus
'n formam, quantam capit ipsa, reducit.
!es, quos cera tegit sexangula, foetus
um apium sine membris corpora nasci,
ı pedes serasque assumere pennas?
'ucrem, quae cauda sidera portat,
que Iovis Cythereïadasque columbas,
ne avium mediis e partibus ovi,
i, quis nasci posse putaret?
ıum clauso putrefacta est spina sepulchro,
ıt humanas angue medullas.
x aliis generis primordia ducunt:
reparet seque ipsa reseminet, ales:
ca vocant. Non fruge neque herbis,
nis et succo vivit amomi.
ıue suae complevit saecula vitae,
remulaeve cacumine palmae

unguibus et duro nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias et nardi lenis aristas
quassaque cum fulva substravit cinnama myrrh
se superimponit, finitque in odoribus aevum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
corpore de patrio parvum phoenica renasci.
Quum dedit huic aetas vires, onerique ferendo e
ponderibus nidi ramos levat arboris altae,
fertque pius cunasque suas patriumque sepu
chrum,
perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
ante fores sacras Hyperionis aede reponit.
Si tamen est aliquid mirae novitatis in istis,
alternare vices et quae modo femina tergo
passa marem est, nunc esse marem miremur hy
nam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur et aura
protinus assimulat, tetigit quoscumque colores
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
e quibus, ut memorant, quidquid vesica remis
vertitur in lapides et congelat aëre tacto.
Sic et curalium quo primum contigit auras
tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis
Desinet ante dies, et in alto Phoebus anhelos
aequore tinget equos, quam consequar omnia dic
in species translata novas. Sic omnia verti
cernimus, atque illas assumere robora gentes,
concidere has. Sic magna fuit censuque virisqu
perque decem potuit tantum dare sanguinis ann
nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas
et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnae viguere Mycenae:
nec non Cecropiae, nec non Amphionis arces.

e solum Sparte est, altae cecidere Mycenae:
lipodioniae quid sunt, nisi nomina, Thebae?
id Pandioniae restant, nisi nomen, Athenae?
nc quoque Dardaniam fama est consurgere Romam,
penninigenae quae proxima Thybridis undis
le sub ingenti rerum fundamina ponit.
ec igitur formam crescendo mutat, et olim
mensi caput orbis erit. Sic dicere vates
cinasque ferunt sortes; quantumque recordor,
erat Aeneae, quum res Troiana labaret,
amides Helenus flenti dubioque salutis:
te dea, si nota satis praesagia nostrae
ntis habes, non tota cadet te sospite Troia.
mma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis, et una
gama rapta feres, donec Troiaeque tibique
ernum patrio contingat amicius arvum.
em etiam cerno Phrygios debere nepotes,
nta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
c alii proceres per saecula longa potentem,
dominam rerum de sanguine natus Iuli
ciet. Quo, quum tellus erit usa, fruentur
ereae sedes, coelumque erit exitus illi.'
c Helenum cecinisse penatigero Aeneae
nte memor refero, cognataque moenia laetor
scere, et utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
tamen oblitis ad metam tendere longe
patiemur equis, coelum et quodcunque sub illo est,
nutat formas, tellusque et quidquid in illa est.
quoque, pars mundi, quoniam non corpora solum,
um etiam volucres animae sumus, inque ferinas

possumus ire domos, pecudumque in pectora condi
corpora, quae possunt animas habuisse parentum
aut fratrum aut aliquo iunctorum foedere nobis,
aut hominum certe, tuta esse et honesta sinamus,
neve Thyesteis cumulemus viscera mensis.
Quam male consuescit, quam se parat ille cruori
impius humano, vituli qui guttura cultro
rumpit, et immotas praebet mugitibus aures!
aut qui vagitus similes puerilibus hoedum
edentem iugulare potest; aut alite vesci,
cui dedit ipse cibos! Quantum est, quod desit in istis
ad plenum facinus? quis transitus inde paratur?
Bos aret, aut mortem senioribus imputet annis:
horriferum contra borean ovis arma ministret:
ubera dent saturae manibus pressanda capellae.
Retia cum pedicis laqueosque artesque dolosas
tollite, nec volucrem viscata fallite virga,
nec formidatis cervos includite pinnis:
nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, si qua nocent, verum haec quoque perdite tantum:
ora vacent epulis, alimentaque congrua carpant
Talibus atque aliis instructo pectore dictis
in patriam remeasse ferunt, ultroque petitum
accepisse Numam populi Latialis habenas:
coniuge qui felix nympha ducibusque Camen
sacrificos docuit ritus, gentemque feroci
assuetam bello pacis traduxit ad artes.
Qui postquam senior regnumque aevumque pe
exstinctum Latiaeque nurus populusque Patr
deflevere Numam. Nam coniux urbe relicta
vallis Aricinae densis latet abdita silvis,
sacraque Oresteae gemitu questuque Dianae

Ah quoties nymphae nemorisque lacusque
:t, monuere, et consolantia verba
;! quoties flenti Theseïus heros
›dum, dixit: neque enim fortuna querenda
est. Similes aliorum respice casus:
;ta feres. Utinamque exempla dolentem
te possent relevare! Sed et mea possunt.
liquem Hippolytum vestras puto contigit aures
ıte patris, sceleratae fraude novercae
ıse neci. Mirabere, vixque probabo:
n ille ego sum. Me Pasiphaeïa quondam
ı frustra, patrium temerare cubile,
luit, finxit voluisse, et crimine verso,
› metu magis, offensane repulsae,
mmeritumque pater proiecit ab urbe,
ıe caput prece detestatur euntis.
ı profugo curru Troezena petebam,
Corinthiaci carpebam littora ponti,
are surrexit cumulusque immanis aquarum
ı speciem curvari et crescere visus
ıugitus summoque cacumine findi.
hinc taurus ruptis expellitur undis,
ısque tenus molles erectus in auras,
:t patulo partem maris evomit ore.
vent comitum, mihi mens interrita mansit,
:ontenta suis, quum colla feroces
:onvertunt arrectisque auribus horrent
edes monstrique metu turbantur et altis
.ant currum scopulis. Ego ducere vana
nu spumis albentibus oblita luctor,
entas tendo resupinus habenas.

Nec vires tamen has rabies superasset equorum,
ni rota, perpetuum quae circumvolvitur axem,
stipitis occursu fracta ac disiecta fuisset.
Excutior curru; lorisque tenentibus artus
viscera viva trahi, nervos in stirpe teneri,
membra rapi partim, partim reprensa relinqui,
ossa gravem dare fracta sonum, fessamque videres
exhalari animam, nullasque in corpore partes,
noscere quas posses; unumque erat omnia vulnus.
Num potes aut audes cladi componere nostrae,
nympha, tuam? Vidi quoque luce carentia regna,
et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda:
nec nisi Apollineae valido mėdicamine prolis
reddita vita foret. Quam postquam fortibus herbis
atque ope Paeonia, Dite indignante, recepi;
tum mihi, ne praesens augerem muneris huius
invidiam, densas obiecit Cynthia nubes;
utque forem tutus, possemque impune videri,
addidit aetatem, nec cognoscenda reliquit
ora mihi; Cretenque diu dubitavit habendam
traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
hic posuit, nomenque simul, quod possit equorum
admonuisse, iubet deponere, 'Quique fuisti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.'
Hoc nemus inde colo, de disque minoribus unus
numine sub dominae lateo atque accenseor illi.«
Non tamen Egeriae luctus aliena levare
damna valent; montisque iacens radicibus imis
liquitur in lacrimas, donec pietate dolentis
mota soror Phoebi gelidum de corpore fontem
fecit, et aeternas artus tenuavit in undas.
At nymphas tetigit nova res, et Amazone natus
haud aliter stupuit, quam quum Tyrrhenus arator

fatalem glebam mediis adspexit in arvis
sponte sua primum nulloque agitante moveri,
sumere mox hominis, terraeque amittere formam,
oraque venturis aperire recentia fatis:
indigenae dixere Tagen, qui primus Etruscam
edocuit gentem casus aperire futuros.
Utve Palatinis haerentem collibus olim
quum subito vidit frondescere Romulus hastam,
quae radice nova, non ferro stabat adacto,
et iam non telum, sed lenti viminis arbor
non exspectatas dabat admirantibus umbras:
aut sua fluminea quum vidit Cipus in unda
cornua. Vidit enim, falsamque in imagine credens
esse fidem, digitis ad frontem saepe relatis
quae vidit, tetigit; nec iam sua lumina damnans
restitit, ut victor domito veniebat ab hoste,
ad coelumque oculos et eodem cornua tollens
»Quidquid, ait, Superi, monstro portenditur isto,
seu laetum est, patriae laetum populoque Quirini,
sive minax, mihi sit.« Viridique e cespide factas
placat odoratis herbosas ignibus aras,
vinaque dat pateris, mactatarumque bidentum,
quid sibi significent, trepidantia consulit exta.
Quae simul adspexit Tyrrhenae gentis haruspex,
magna quidem rerum molimina vidit in illis,
non manifesta tamen. Quum vero sustulit acre
a pecudis fibris ad Cipi cornua lumen:
»Rex, ait, o salve! tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
hic locus et Latiae parebunt cornibus arces.
Tu modo rumpe moras, portasque intrare patentes
appropera: sic fata iubent. Namque Urbe receptus
rex eris, et sceptro tutus potiere perenni.«
Retulit ille pedem, torvamque a moenibus Urbis

avertens faciem »Procul ah, procul omina, dixit,
talia dî pellant, multoque ego iustius aevum
exsul agam, quam me videant Capitolia regem.«
dixit, et extemplo populumque gravemque Senatum
convocat; ante tamen pacali cornua lauro
velat, et aggeribus factis a milite forti
insistit, priscoque deos e more precatus
»Est, ait, hic unus, quem vos nisi pellitis urbe,
rex erit. Is qui sit, signo, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit, quem vobis indicat augur,
si Romam intrarit, famularia iura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas:
sed nos obstitimus, quamvis coniunctior illo
nemo mihi est. Vos urbe virum prohibete, Quirites;
vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis,
aut finite metum fatalis morte tyranni.«
Qualia succinctis, ubi trux insibilat eurus,
murmura pinetis fiunt, aut qualia fluctus
aequorei faciunt, si quis procul audiat illos:
tale sonat populus. Sed per confusa frementis
verba tamen vulgi vox eminet una, »Quis ille est?«
et spectant frontes, praedictaque cornua quaerunt.
Rursus ad hos Cipus »Quem poscitis, inquit, habetis«
et demta capiti, populo prohibente, corona
exhibuit gemino praesignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes, gemitumque dedere,
atque illud meritis clarum (quis credere possit?)
inviti videre caput; nec honore carere
ulterius passi, festam imposuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
quantum depresso subiectis bubus aratro

complecti posses ad finem lucis ab ortu;
cornuaque aeratis miram referentia formam
postibus insculpunt, longum mansura per aevum.
Pandite nunc, Musae, praesentia numina vatum,
scitis enim nec vos fallit spatiosa vetustas:
unde Coroniden circumflua Thybridis alti
insula Romuleae sacris adiecerit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
pallidaque exsangui squalebant corpora tabo.
Funeribus fessi postquam mortalia cernunt
tentamenta nihil, nihil artes posse medentum,
auxilium coeleste petunt, mediamque tenentes
orbis humum Delphos adeunt, oracula Phoebi:
utque salutifera miseris succurrere rebus
sorte velit, tantaeque urbis mala finiat, orant.
Et locus et laurus et, quas habet ipse, pharetrae
intremuere simul, cortinaque reddidit imo
hanc adyto vocem, pavefactaque pectora movit:
»Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses,
et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato.
Ite bonis avibus prolemque accersite nostram.«
Iussa dei prudens postquam accepere Senatus,
quam colat; explorant, iuvenis Phoebeïus urbem,
quique petant ventis Epidauria littora mittunt.
Quae simul incurva missi tetigere carina,
concilium Graiosque patres adiere, darentque
oravere deum, qui praesens funera gentis
finiat Ausoniae: certas ita dicere sortes.
Dissidet et variat sententia: parsque negandum
non putat auxilium; multi retinere, suamque
non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant, seram pepulere crepuscula lucem,

umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
quum deus in somnis opifer consistere visus
ante tuum, Romane, torum; sed qualis in aede
esse solet, baculumque tenens agreste sinistra
caesariem longae dextra deducere barbae,
et placido tales emittere pectore voces:
»Pone metus, veniam, simulacraque nostra relinquam.
Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
perspice et usque nota visu, ut cognoscere possis.
Vertar in hunc: sed maior ero, tantusque videbor,
in quantum verti coelestia corpora debent.«
Extemplo cum voce deus, cum voce deoque
somnus abit: somnique fugam lux alma secuta est.
Postera sidereos aurora fugaverat ignes:
incerti quid agant, proceres ad templa petiti
conveniunt operosa dei, quaque ipse morari
sede velit, signis coelestibus indicet, orant.
Vix bene desierant, quum cristis aureus altis
in serpente deus praenuntia sibila misit,
adventuque suo signumque arasque foresque
marmoreumque solum fastigiaque aurea movit,
pectoribusque tenus media sublimis in aede
constitit, atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet: cognovit numina castos
evinctus vitta crines albente sacerdos:
»En deus est, deus est! animis linguisque favete
quisquis ades! dixit. Sis, o pulcherrime, visus
utiliter, populosque iuves tua sacra colentes.«
Quisquis adest, iussum veneratur numen, et omn'
verba sacerdotis referunt geminata, piumque
Aeneadae praestant et mente et voce favorem.
Annuit his, motisque deus rata pignora cristis

et repetita dedit vibrata sibila lingua.
Tum gradibus nitidis delabitur, oraque retro
flectit, et antiquas abiturus respicit aras,
assuetasque domos habitataque templa salutat.
Inde per iniectis adopertam floribus ingens
serpit humum flectitque sinus mediamque per urbem
tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Restitit hic, agmenque suum turbaeque sequentis
officium placido visus dimittere vultu
corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
sensit onus, pressaque dei gravitate carina
Aeneadae gaudent, caesoque in littore tauro
torta coronatae solvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte
impositaque premens puppim cervice recurvam
caeruleas despectat aquas; modicisque per aequor
Ionium Zephyris sextae Pallantidos ortu
Italiam tenuit, praeterque Lacinia templo
nobilitata deae Scylaceaque littora fertur.
Linquit Iapygiam, laevisque Amphissia remis
saxa fugit, dextra praerupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit Caulonaque Naryciamque,
evincitque fretum Siculique angusta Pelori,
Hippotadaeque domos regis Temesesque metalla,
Leucosiamque petit tepidique rosaria Paesti.
Inde legit Capreas promontoriumque Minervae,
et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeamque urbem Stabiasque et in otia natam
Parthenopen et ab hac Cumaeae templa Sibyllae.
Hinc calidi fontes lentisciferumque tenetur
Liternum, multamque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveisque frequens Sinuessa columbis,
Minturnaeque graves, et quam tumulavit alumnus,

Antiphataeque domos, Trachasque obsessa paluc
et tellus Circaea et spissi littoris Antium.
Huc ubi veliferam nautae advertere carinam
(asper enim iam pontus erat), deus explicat orb
perque sinus crebros et magna volumina laben
templa parentis init flavum tangentia littus.
Aequore placato patrias Epidaurius aras
linquit, et hospitio iuncti sibi numinis usus,
littoream tractu squamae crepitantis arenam
sulcat, et innixus moderamine navis in alta
puppe caput posuit, donec Castrumque sacrasq
Lavinî sedes Tiberinaque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque patrumq
obvia turba ruit, quaeque ignes, Troica, serva
Vesta, tuos, laetoque deum clamore salutant.
Quaque per adversas navis cita ducitur undas,
tura super ripas aris ex ordine factis
parte ab utraque sonant et odorant aëra fumis:
ictaque coniectos incalfacit hostia cultros.
Iamque caput rerum, Romanam intraverat urbe
erigitur serpens, summoque acclinia malo
colla movet sedesque sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis
Insula nomen habet: laterumque a parte duor
porrigit aequales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinu Phoebeïus anguis
contulit, et finem specie coeleste resumta
luctibus imposuit, venitque salutifer Urbi.
Hic tamen accessit delubris advena nostris:
Caesar in Urbe sua deus est: quem Marte togaq
praecipuum non bella magis finita triumphis
resque domi gestae, properataque gloria rerum
in sidus vertere novum stellamque comantem,

sua progenies. Neque enim de Caesaris actis
maius opus, quam quod pater exstitit huius.
:t aequoreos plus est domuisse Britannos,
e papyriferi septemflua flumina Nili
:es egisse rates, Numidasque rebelles
hiumque Iubam, Mithridateisque tumentem
ibus Pontum populo adiecisse Quirini,
tos meruisse, aliquos egisse triumphos,
tantum genuisse virum? quo praeside rerum
10 generi, Superi, cavistis abunde.
et hic igitur mortali semine cretus,
us faciendus erat. Quod ut aurea vidit
e genitrix, vidit quoque triste parari
ici letum et coniurata arma moveri;
t et cunctis, ut cuique erat obvia, divis
ice, dicebat, quanta mihi mole parentur
ie, quantaque caput cum fraude petatur,
le Dardanio solum mihi restat Iulo.
: semper ero iustis exercita curis?
modo Tydidae Calydonia vulneret hasta,
nale defensae confundant moenia Troiae:
'ideam natum longis erroribus actum
que freto sedesque intrare silentum,
ue cum Turno gerere, aut, si vera fatemur,
unone magis? Quid nunc antiqua recordor
ı mei generis? Timor hic meminisse priorum
nit: in me acui sceleratos cernitis enses.
rohibete, precor, facinusque repellite! neve
sacerdotis flammas exstinguite Vestae.«
ia nequidquam toto Venus anxia coelo
iacit Superosque movet: qui rumpere quam-
quam
non possunt veterum decreta sororum,

signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes
terribilesque tubas auditaque cornua coelo
praemonuisse nefas. Solis quoque tristis imago
lurida sollicitis praebebat lumina terris.
Saepe faces visae mediis ardere sub astris:
saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae.
Caerulus et vultum ferrugine Lucifer atra
sparsus erat, sparsi lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
mille locis lacrimavit ebur, cantusque feruntur
auditi sanctis et verba minantia lucis.
Victima nulla litat, magnosque instare tumultus
fibra monet, caesumque caput reperitur in extis.
Inque foro circumque domos et templa deorum
nocturnos ululasse canes, umbrasque silentum
erravisse ferunt, motamque tremoribus urbem.
Non tamen insidias venturaque vincere fata
praemonitus potuere deûm, strictique feruntur
in templum gladii: neque enim locus ullus in Urbe
ad facinus diramque placet, nisi Curia, caedem.
Tum vero Cytherea manu percussit utraque
pectus: et aetheria molitur condere nube,
qua prius infesto Paris est ereptus Atridae,
et Diomedeos Aeneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: »Sola insuperabile fatum,
nata, movere paras? Intres licet ipsa sororum
tecta trium! cernes illic molimine vasto
ex aere et solido rerum tabularia ferro,
quae neque concursum coeli, neque fulminis iram,
nec metuunt ullas tuta atque aeterna ruinas.
Invenies illic inclusa adamante perenni
fata tui generis: legi ipse animoque notavi

et referam, ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic sua complevit, pro quo, Cytherea, laboras,
tempora perfectis quos terrae debuit annis.
Ut deus accedat coelo templisque colatur,
tu facies natusque suus, qui nominis heres
impositum feret unus onus, caesique parentis
nos in bella suos fortissimus ultor habebit.'
Illius auspiciis obsessae moenia pacem
victa petent Mutinae: Pharsalia sentiet illum,
Emathiique iterum madefient caede Philippi:
et magnum Siculis nomen superabitur undis:
Romanique ducis coniux Aegyptia taedae
non bene fisa cadet: frustraque erit illa minata,
servitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi barbariem, gentes ab utroque iacentes
oceano numerem? Quodcunque habitabile tellus
sustinet, huius erit: pontus quoque serviet illi.
Pace data terris animum ad civilia vertet
iura suum, legesque feret iustissimus auctor:
exemploque suo mores reget, inque futuri
temporis aetatem venturorumque nepotum
prospiciens prolem sancta de coniuge natam
ferre simul nomenque suum curasque iubebit:
nec nisi quum senior similes aequaverit annos,
aetherias sedes cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea caeso de corpore raptam
fac iubar, ut semper Capitolia nostra forumque
divus ab excelsa prospectet Iulius aede.«
Vix ea fatus erat, media quum sede senatus
constitit alma Venus nulli cernenda, suique
Caesaris eripuit membris, nec in aëra solvi
passa recentem animam coelestibus intulit astris.
Dumque tulit, lumen capere atque ignescere sensit,

emisitque sinu. Luna evolat altius illa,
flammiferumque trahens spatioso limite crinem
stella micat, natique videns benefacta fatetur
esse suis maiora, et vinci gaudet ab illo.
Hic sua praeferri quamquam vetat acta paternis,
libera fama tamen nullisque obnoxia iussis
invitum praefert, unaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Aegea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipsos aequantibus utar,
sic et Saturnus minor est Iove. Iuppiter arces
temperat aetherias et mundi regna triformis:
terra sub Augusto. Pater est et rector uterque.
Dî, precor, Aeneae comites, quibus ensis et ignis
cesserunt, dîque Indigetes, genitorque Quirine
Urbis, et invicti genitor Gradive Quirini,
Vestaque Caesareos inter sacrata penates,
et cum Caesarea tu, Phoebe domestice, Vesta,
quique tenes altus Tarpeias Iuppiter arces,
quosque alios vati fas appellare piumque est:
tarda sit illa dies et nostro serior aevo,
qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
accedat coelo, faveatque precantibus absens.
Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira nec ignes
nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas.
Quum volet, illa dies, quae nil nisi corporis huius
ius habet, incerti spatium mihi finiat aevi:
parte tamen meliore mei super alta perennis
astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
ore legar populi, perque omnia saecula fama,
si quid habent veri vatum praesagia, vivam.

UNIVERSITY OF MICHIGAN

UNIVERSITY OF MICHIGAN

